

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE YABANCI
SERMAYENİN 1980 SONRASINDA EVRİLMESİ
VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YARATTIĞI
DEĞİŞİM**

AYLİN HACIOĞLU
2502060138

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. DÜNDAR MURAT DEMİRÖZ

İSTANBUL – 2020

ÖZ

**TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE YABANCI SERMAYENİN 1980
SONRASINDA EVRİLMESİ VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE
YARATTIĞI DEĞİŞİM
AYLİN HACIOĞLU**

Bu araştırmanın temel amacı, 1980 sonrası Türk bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı sermayeli bankaların incelenerek, bankacılık sektöründe yarattığı etkiyi saptamaktır. İlgili değişimi ölçmek üzere farklı boyuttaki performans ölçütleri-rasyolar kullanılarak işbu inceleme yapılmıştır. Kamu sermayeli ticaret bankaları, özel sermayeli ticaret bankaları ve yabancı sermayeli bankalar çalışma kapsamına alınarak sektör geneli ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışmamızda temel karşılaştırma ve gözlem periyodu olarak 2009-2019 arasındaki son 10 yıllık dönem alınmıştır.

Yabancı bankalar, globalleşen finans piyasalarının vazgeçilmez oyuncularından biri haline gelmiştir. Ekonomilerin birçoğunda özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, yabancı sermayeli bankaların payı sektörün yarısından fazlasına ulaşmış, kimi ülkelerde de sektörün neredeyse tamamına yakınına kapsar hale gelmiştir. Ülkemizde ise, özellikle son yirmi yıl içerisinde sektöre yabancı sermaye girişleri oldukça artmış, satın alma/devir/birleşme yolu ile ulusal bankalarımızın birçoğu yabancı sermayeli banka satüsüne geçmiştir. Ayrıca son on yıllık dönemde BDDK'dan sıfırdan lisans/izin alınarak kurulan ve faaliyete başlayan yabancı banka sayısında da artış yaşanmıştır. Yıllar içerisinde ilk devirlerden sonra, ikinci kez hatta üçüncü defa el değiştirerek farklı yabancı gruplara devir olan bankalarımız mevcuttur.

Bu çalışmada, yabancı sermayeli uluslararası bankacılık gruplarını ülkemize çeken ana etkenler ve bunların bankacılık sektöründe yarattığı değişim araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Bankacılık Sektörü, Finansal Liberalizasyon, Yabancı Sermayeli Bankalar, Uluslararası Bankacılık Grupları, Satınalma, Devir ve Birleşmeler, İstatistiksel Analiz, Finansal Performans, Rasyolar, Göstergeler.

ABSTRACT
THE ROLE OF FOREIGN CAPITAL IN TURKISH BANKING SECTOR
AFTER 1980's: EFFECTS TO THE FINANCIAL PERFORMANCE OF
TURKISH BANKING SECTOR
AYLİN HACIOĞLU

The aim of this study is to search the effects of foreign capital inflow into Turkish banking sector after 1980s. A variety of performance measurements have been examined during this study. State-owned commercial banks, privately-owned commercial banks and the banks owned by foreign capital have been taken in the scope of this study and the selected ratios/indicators of the relevant banks have been compared with the sector averages. The observations and comparisons have been made mainly on a period of last ten years, between 2009-2019.

Foreign capital banks have become the essential actors of the global financial markets. Especially, in the economies of developing countries, the share of foreign capital banks has reached more than half of the banking sector, even in some countries it has reached almost the whole sector. In our country especially in the last two decades, the foreign capital inflow has increased sharply and the ownership status of most of our national private banks has changed by mergers and acquisitions. In addition to that, there is also an increase in the number of new foreign banks which were established and started to operate via getting license from Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA) for the last ten years. In the sector, there are also some banks whose foreign owner changed for the second time or even for the third time within years.

In this study, the main reasons that attract international banking groups into our country and the effects of the foreign capital inflows into our banking sector have been examined.

Key Words: Turkish Banking Sector, Financial Liberalization, Foreign Capital Banks, International Banking Groups, Acquisitions, Mergers, Statistical Analysis, Financial Performance, Bank Ratios, Bank Indicators.

ÖNSÖZ

Bu tezin ana amacı, yıllar itibariyle ülkemize girişı artan yabancı sermayenin bankacılık sektörüne olan etkilerini, 1980 sonrası yabancı bankaların nasıl bir gelişim gösterdiklerini ve sektör genelinden ayrışıp ayrışmadıklarını tarihsel perspektifte analiz etmektir. Bu çalışma yapılırken yabancı sermayenin sektöre olan etkilerini belirlemek amacıyla, yabancı sermayeli bankaları ülkemize yönelten nedenler irdelenerek sektördeki diğer bankacılık grupları ile çeşitli rasyolar bazında yıllar itibariyle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sektörü finans sisteminin merkezinde kalmaya, en kritik ve en önemli unsurlarından biri olmaya devam etmektedir. Özellikle finansal liberalizasyon içerikli politikalar, gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörüne yabancı sermaye girişini zamanla arttırmıştır. Latin Amerika, Orta ve Doğu Avrupa ile Asya ülkelerinde yabancı sermayeli bankaların aktif toplamı içindeki payı oldukça büyüktür. Orta ve Doğu Avrupa’da yabancı sermayeli banka payının yüzde 90’ın üzerine çıktığı ülkeler görmek mümkündür.

Yabancı sermayenin bankacılık sektörü üzerine etkilerine ilişkin yurt dışında ve yurt içinde pek çok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalarda, yabancı sermayeli bankaların sektördeki rekabeti, hizmet/ürün kalitesini, çeşitliliği, servislere ulaşılabilirliği arttırdığı, daha ileri/modern bankacılık yöntemleri ve teknolojilerinin yaygın bir şekilde kullanılmasını sağladığı, ileri düzey risk yönetim teknikleriyle kredi/mevduat piyasalarında istikrarı ve verimliliği genel olarak arttırdığı görülmektedir. Bahsi geçen olumlu sonuçların yanında, yabancı bankaların seçici davranarak müşteri/sektör ayrımı yaptığı ve ekonomik kriz zamanlarında aldıkları bazı kararlar ve uyguladıkları politikalar ile krizleri derinleştirebildikleri yönünde bazı olumsuz etkiler de öne sürülmektedir. Bu olumlu ve olumsuz etkiler, yabancı sermayenin giriş yaptığı ülkenin gelişmişlik seviyesi ile de yakından ilgilidir.

Bankacılık sektöründe performans kavramı her zaman önemli olmuştur. Bankaların finansal performansını ölçmek için aktif karlılığı (ROA), özkaynak getirisi (ROE) gibi kârlılık göstergeleri/rasyoları ve net faiz marjı yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmamızda, ana bankacılık grupları bazında (kamu, özel ve yabancı) bankaların sermaye yeterliliği, bilanço yapısı, aktif kalitesi, likidite ve kârlılık durumu ilişkin oranlar ile yabancı sermayeli bankaların bankacılık sektöründeki muhtelif kalemlerdeki payı, hacmi ve sayısı dikkate alınmıştır. Çalışmanın temel gözlem yılı olarak 2009-2019 yılları arasındaki son 10 yıllık dönem alınmıştır.

Çalışmalarına, değerli zamanını ayırarak katkıda bulunan başta tez danışmanım Prof. Dr. Dünder Murat Demiröz olmak üzere, Prof. Dr. Mithat Zeki Dinçer, Prof. Dr. Sinan Alçın, Prof. Dr. Faik Çelik, Doç. Dr. Barış Kablamacı'ya ve ayrıca tez çalışmamın özellikle araştırma kısmına verdiği destekten dolayı Yrd. Doç. Dr. Müjgan Deniz'e teşekkür ederim.

Beni tüm yaşantım boyunca olduğu gibi, doktora eğitimim sırasında da maddi, manevi her konuda destekleyen aileme ve eşim Özkan Hacıoğlu'na teşekkür ederim. Son olarak, doktora eğitimim süresince emeği geçen diğer hocalarıma, öğretim görevlilerine ve Sosyal Bilimler Enstitümüzün idari kadrosuna teşekkür ederim.

İstanbul – 2020
Aylin HACIOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YABANCI SERMAYE GİRİŞİNİN TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE

YARATTIĞI ETKİLERE İLİŞKİN LİTERATÜR ÇALIŞMASI

1.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Bulgular.....	3
1.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Bulgular.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI SERMAYELİ BANKA GİRİŞLERİNİ BELİRLEYEN

FAKTÖRLER

2.1. Yabancı Sermayeli Banka Tanımı ve Çeşitleri	14
2.1.1. Yabancı Banka Tanımı	14
2.1.2. Yabancı Banka Çeşitleri	15
2.2. Yabancı Bankaları Diğer Ülkelere Çeken Nedenler	16
2.2.1. Müşteriyi İzle Stratejisi.....	17
2.2.2. Ev Sahibi Ülkedeki Kar Fırsatları ve Yapısal Reformlar	18
2.2.3. Finansal Pazarlarda Gelişme Potansiyeli ve Özelleştirmeler	20
2.2.4. Riskin Dağıtılması	21
2.2.5. Yatırımcı Ülkenin Finans Sektöründeki Durumu	22
2.2.6. Bankaların Kendilerine Özgü Nedenler.....	23
2.3. Yabancı Bankaların Giriş Şekilleri ve Örgütlenme Biçimleri.....	24
2.3.1. Yabancı Bankaların Giriş Şekilleri	24
2.3.2. Yabancı Bankaların Örgütlenme Biçimleri	25
2.3.2.1. Muhabir Bankacılığı.....	25
2.3.2.2. Temsilcilik Büroları	26
2.3.2.3. Acentelikler	26

2.3.2.4. Şube Bankalar	27
2.3.2.5. İlişkili Bankalar	28
2.3.2.6. Bağımlı Bankalar	28
2.4. Yabancı Bankaların Finansal Sistem Üzerindeki Genel Etkileri	29
2.4.1. Rekabet Artışı	29
2.4.2. Kredilerde Etkinlik ve Ekonomik Büyümeye Katkı.....	31
2.4.3. İstikrarlı Kredi Sunumu	33
2.4.4. Yeni Hizmetlerin Aktarımı	35
2.4.5. İç Kontrol ve Denetim Uygulamaları	36
2.4.6. Finansal Etkileşim.....	37
2.4.7. Yeniden Yapılanma ve Rehabilitasyon.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE 1980 SONRASI DEĞİŞİM ve YABANCI SERMAYELİ BANKALAR

3.1. 1980 sonrası Türk Finans Sistemi ve Bankacılık Sektöründeki Değişim	40
3.1.1. Bankacılıkta Serbestleşme Dönemi ve Yabancı Sermayenin Türk Bankacılık Sistemine Girişi (1980 – 1989)	44
3.1.2. 1990-2000 Döneminde Bankacılık Sektörünün Yapısı	46
3.1.3. Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılanma Dönemi (2001-2010).....	50
3.1.3.1. Basel II Uzlaşısı ve Sektöre Etkileri	56
3.1.3.2. Yerli Bankaların Satın Alınmasıyla Oluşan Yabancı Sermayeli Bankalar	64
3.1.4. 2010 ve Sonrası Dönemde Türkiye’deki Yabancı Sermayeli Bankaların Yapısı.....	70
3.1.4.1. Sıfırdan Lisans Alan Bankalar	70
3.1.4.2. Yabancı Sermayeye İlk Defa Satışı Gerçekleşen Yerli Bankalar	73
3.1.4.3. İkinci Kez El Değiştiren Yabancı Bankalar	76
3.1.4.4. Üçüncü Kez El Değiştiren Yabancı Bankalar	78
3.1.4.5. Sermaye Yapısında Değişiklik Olmayan Yabancı Bankalar	80
3.1.4.6. Türkiye’de Şube Açan Yabancı Bankalar.....	86
3.1.4.7. Türkiye’den Çıkan Yabancı Bankalar.....	89
3.2. Yabancı Sermayenin Bankacılıktaki Rotası ve Sisteme Etkileri.....	91

3.2.1. Yabancı Sermayeli Bankaların Şube ve Personel Sayılarındaki Değişimin Analizi	91
3.2.2. Yabancı Sermayeli Bankaların Aktif Kalitesindeki Değişimin Analizi ...	96
3.2.3. Yabancı Sermayeli Bankaların Karının Gelişimi	103
3.2.4. Özkaynakların Gelişimi ve Karlılığı.....	108
3.2.5. Kredi / Mevduat Oranındaki Gelişim	112
3.3. Bankacılık Sektöründe 2020 yılında Yaşanan Önemli Mevzuat ile İlgili Gelişmeler	115
3.3.1. Aktif Rasyosu (AR)	115
3.3.2. Covid-19 Salgını Kapsamında Kredilerin Sınıflandırılması, Karşılık Ayrılması ve Yapılandırılması	117
3.3.3 Döviz ve Altın Alımında Valör Uygulaması	118
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
UYGULAMA	
4.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	119
4.2. Seçilmiş Göstergelerin / Temel Rasyoların Analizi	120
4.2.1. Sermaye Yeterliliği Analizi	120
4.2.2. Bilanço Yapısının Analizi.....	123
4.2.3. Aktif Kalitesi Analizi.....	127
4.2.4. Likidite Analizi	130
4.2.5. Karlılık Analizi	133
4.3. Araştırma Konusu Olan Temel Hipotezler.....	136
4.4. Hipotezler İstatistiksel Olarak Sınanması	142
4.4.1. Hipotez I: Ortalama Ortancadan Farklı Değildir	142
4.4.2. Hipotez II: Yabancı Bankalar İle Özel, Kamu Bankaları Ve Sektör Ortalamaları Farksızdır.....	143
4.4.3. Hipotez III: Yabancı Bankalar İle Özel, Kamu Bankaları Ve Sektör Varyansları Farksızdır	147
4.4.4. Hipotez Testi Sonuçlarının Yorumlanması.....	150
SONUÇ.....	153
KAYNAKÇA	158
ÖZGEÇMİŞ.....	172

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 1980-2000 Yılları Arası Yabancı ve Ulusal Banka ve Şube Sayıları	48
Tablo 2: Bankacılık Sektörünün Yapısal Göstergeleri (2000 – 2010)	55
Tablo 3: Yabancı Sermayeli Bankaların Güncel Yapısı – 2019/Aralık	90
Tablo 4: 1981-1990 Döneminde Banka-Şube ve Personel Sayıları	92
Tablo 5: 2001-2009 Döneminde Banka-Şube ve Personel Sayıları	93
Tablo 6: 2010- 2019 Döneminde Banka-Şube ve Personel Sayıları	94
Tablo 7: Bankacılık Sektöründe İstihdam (Bin kişi)	96
Tablo 8: 2002-2019 Yabancı Bankaların Bilanço Yapısının Değişimi	97
Tablo 9: 2002-2009 Banka Grupları- Takipteki Krediler (Net) / Toplam Krediler ..	99
Tablo 10: 2010-2018 Banka Grupları-Takipteki Krediler (Net)/Toplam Krediler .	102
Tablo 11: 2002-2010 Banka Grupları İtibariyle Net Karın Gelişimi (Milyon TL).	104
Tablo 12: 2011-2019 Banka Grupları İtibariyle Net Karın Gelişimi (Milyon TL).	104
Tablo 13: Yabancı Bankaların Karlılıklarında Etkili Olan Kalemler (Milyon TL)	108
Tablo 14: Özkaynaklar (Milyar TL)	109
Tablo 15: Özkaynakların Toplam Varlıklara Oranı (%)	109
Tablo 16: Kredi / Mevduat Oranı (%)	112
Tablo 17: Krediler (Milyon TL)	113
Tablo 18: Mevduat (Milyon TL)	113
Tablo 19: Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu-SYR	120
Tablo 20: Özkaynaklar / Toplam Varlıklar	120
Tablo 21: TP Varlıklar / Toplam Varlıklar	123
Tablo 22: Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar	124
Tablo 23: Alınan Krediler / Toplam Varlıklar	124
Tablo 24: Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	127
Tablo 25: Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler	128
Tablo 26: Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar	130
Tablo 27: Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler	132
Tablo 28: Ortalama Aktif Karlılığı	133
Tablo 29: Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye	134

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ADK	: Alternatif Dağıtım Kanalları
AR	: Aktif Rasyosu
ATM	: Otomatik Para Çekme Makinesi (Automatic Teller Machine)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senetleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTH	: Döviz Tevdiat Hesabı
EFT	: Elektronik Fon Transferi
FDI	: Doğrudan Yabancı Yatırım (Foreign Direct Investment)
G20	: Dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer alan 19 Ülkeden ve Avrupa Birliği (AB) Komisyonundan oluşan grubun adı (Group of 20)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IIF	: Uluslararası Finans Enstitüsü (Institute of International Finance)
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
IMKB/BIST	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası / Borsa İstanbul
MENA	: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi (Middle East North Africa)
O/N	: Günlük Vadeli Mevduat (Over Night)
ÖFK	: Özel Finans Kurumları – Katılım Bankaları
ROA	: Aktif Karlılığı, Aktif Getirisi (Return on Assets)
ROE	: Özkaynak Karlılığı, Özkaynak Getirisi (Return on Equity)
SWIFT	: Dünya Bankalararası Mali İletişim Kurumu (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) YP Transfer Sistemi
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TVF	: Türkiye Varlık Fonu
VOIP	: İnternet Protokolü üzerinden İletişim

GİRİŞ

Küresel ekonomilerde liberalizasyon ile meydana gelen muhtelif gelişmelerle birlikte, 1980 sonrası ülkemizde de dışa açılma ve yapısal dönüşümler ile başlayan süreçte, diğer sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de yabancı sermayenin ve dolayısıyla uluslararası bankaların payları giderek artmaya başlamıştır.

Bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı yatırımcılar, yeni bir banka kurmak yerine daha çok mevcut faaliyet gösteren yerli özel bankaların hisselerini satın almakta ve böylece sektördeki yabancı kontrolü hızla artmaktadır. Bununla birlikte özellikle son on yıllık dönem içerisinde BDDK'dan sıfırdan kuruluş izni/lisansı alarak faaliyete başlayan yabancı sermayeli bankaların sayısında artış izlenmektedir.

Ülkemizde 1980 yılı sonrası dışa açılma girişimi, finansal liberalizasyon süreci ile yabancı bankaların sayısı artmışsa bile, bu bankaların ülke genelinde şubeleşmeden toptancı bankacılık faaliyetlerine girişmeleri nedeniyle, sektör payları 2000'li yıllara kadar düşük düzeylerde kalmıştır.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin ardından gerek ekonominin gerekse bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına ilişkin alınan önlemler, düzenleyici ve denetleyici kurumların oluşturulması, gerekli mevzuatsal düzenlemelerin yapılması ve devletin izlediği özelleştirme politikaları ile yabancı sermayenin Türk Bankacılık sektörüne ilgisi yeniden artmıştır. 2001 yılından itibaren başlatılan bu süreç sonunda, mevcut olan 49 bankanın 24 adedi yabancı banka haline gelmiştir. Aralık 2020 tarihi itibarıyla 21 adet yabancı sermayeli mevduat bankası mevcuttur.

Çalışmamızda yabancı bankaları ülkemize çeken nedenler ve ülkemizde yarattıkları etkilerin açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Yabancı bankalar bazı ülkelere müşterilerini izleme stratejisi ile girerken, bazı ülkelere yeni müşteriler kazanmak ve büyümek amacıyla girmektedir. Bunların sonucu olarak bazı ülkelerde bankalar arası rekabeti arttırmakta, bazı ülkelere azaltmakta; kimi zaman işletmelerin kredi olanaklarına ulaşmalarını kolaylaştırmakta, kimi zaman ise zorlaştırabilmektedir.

Bu doğrultuda çalışmamızın birinci bölümünde yabancı sermaye girişinin Türk bankacılık sisteminde yarattığı etkilere ilişkin literatür çalışması yapılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde yabancı sermayeli bankaların eşitleri, yabancı bankaları sınır ötesi yatırıma yönelten faktörler, özellikleri, yatırım yaptıkları ülkelere giriş yöntemleri, örgütlenme biçimleri, finansal sistem üzerindeki etkileri gibi konular ile ilgili bilgi sunulmaya çalışılmıştır. Böylece yabancı bankaların stratejileri ve sektör üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışmamızın nc bölümünde 1980 sonrası Türk Finans Sistemi ve bankacılık sektöründeki değişim, yabancı sermayenin bankacılıktaki rotası ve sisteme etkileri ile bankacılık sektöründe son yıllarda yaşanan gelişmelerin seyri incelenerek, bankacılık sektöründen yabancı bankaların ne ölçüde pay aldıkları ve sisteme etkileri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise Türk bankacılık sektörüne yönelik olarak seçilmiş temel göstergelerin / rasyoların analizi yapılmış, araştırma konusu olan temel hipotezler ele alınmış, hipotezlerin istatistiksel olarak sınanması yapılarak hipotez testi sonuçları yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YABANCI SERMAYE GİRİŞİNİN TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE YARATTIĞI ETKİLERE İLİŞKİN LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Yabancı banka girişinin Türk bankacılık sistemi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik çalışmalar; ülke ekonomisine katkılarını ve yabancı bankaların farklı ülkelere giriş/yatırım nedenlerini inceleyen çalışmalar gözden geçirilmiştir.

1.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Bulgular

Denizer (1999) tarafından yapılan çalışmada, yabancı banka girişinin finansal sektör üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada, yabancı banka girişinin ölçütü olarak, hem yabancı bankaların aktif toplamının bankacılık sektörünün toplam aktiflerine oranı, hem de yabancı banka sayısının bankacılık sektöründeki toplam banka sayısına oranı kullanılmıştır. Performans ölçütleri olarak da net faiz marjı, genel faaliyet giderleri ve aktif karlılığı kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, yabancı banka girişine paralel olarak yerli bankaların genel faaliyet giderleri azalmıştır. Genel faaliyet giderlerindeki söz konusu azalma, yerli bankalardaki etkinlik ve kaynak kullanımında artış olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Aktif karlılık ile yabancı girişi arasında ise negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Söz konusu tespit, yabancı bankaların bankacılık sektöründeki paylarının düşük olmasına rağmen Türk bankacılık sektöründe önemli bir rekabetçi etkisinin olduğunu ve yabancı banka girişinin aktif karlılığını düşürdüğünü göstermektedir. Çalışmada ayrıca, yabancı banka girişinin bankaların finansal ve operasyonel planlama, kredi analizi ve personel eğitimi alanlarında da Türk bankacılık sektörünün gelişimine katkıda bulundukları tespit edilmiştir.

Aktaş ve Kargın (2007) tarafından yapılan çalışmada, Türk bankacılık sektöründeki yabancı bankalar ile ulusal bankalar bazı finansal oranlar açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, yabancı bankaların daha yüksek sermaye yeterlilik ve likidite oranlarına sahip olduğu gözlenmiştir. Yapılan çalışmada

2003- 2006 dönemi içinde ulusal bankaların toplam gelir ve gidere göre daha yüksek faiz gelir ve faiz gideri oranlarına sahip olduğu, aktif kalitesi ve karlılık oranları açısından yabancı bankalar ile ulusal bankalar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Çakar (2003) tarafından yapılan teorik çalışmada ise, Türk mali sisteminde, finansal liberalleşmeye yönelik politikalarla birlikte 1980'lerden itibaren yabancı bankaların çok hızlı bir şekilde artış kaydettiği ve finansal sistemin uluslararası piyasalarla entegre hale geldiği ifade edilmektedir. Çalışmada 1980 yılında 4 olan yabancı banka sayısının 2001 yılında 15 olduğu, ancak aktifler içerisindeki payının %3 olarak kaldığı belirtilmektedir. Çalışma liberalleşme sonucunda bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı bankaların, özellikle kriz dönemlerinde kaynaklarını krizin etkilerini en aza indirecek yönde kullanmadıkları, aksine kendi karlılıklarını düşünerek krizi tetikleyici yönde faaliyet gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır.

H. Ali Ata (2009) tarafından yapılan çalışmada Türk bankacılık sektöründe yer alan yerli ve yabancı bankalar finansal performansları açısından karşılaştırılmakta ve sektöre yabancı sermaye girişinin bankaların performansı üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Çalışmada yerli ve yabancı bankalar açısından karlılık, etkinlik, likidite ve risk faktörleri göz önünde bulundurularak analiz yapılmıştır. Analizde 2002-2007 döneminde Türkiye'de faaliyet gösteren yerli ve yabancı banka verileri kullanılmış, çalışma sonucunda performans göstergeleri açısından yerli bankaların yabancı bankalara oranla daha etkin olduğu, ancak özellikle Faiz Dışı Gider / Toplam Aktif, Aktif Karlılığı ve Faaliyet Karı/Toplam Aktif değişkenleri açısından yabancı bankaların etkinliğinin arttığı ortaya konulmuştur. Yabancı bankaların sermaye güçleri ve uluslararası piyasalardan daha kolay ve daha düşük maliyetli fon temin edebilme olanaklarının olması, söz konusu bankaların yerli bankalara göre daha sağlam finansal yapıları ve düşük likidite riski ile faaliyet gösterdiklerine işaret etmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçlara göre, yabancı bankaların geleneksel olarak yerli bankalara göre daha çok kurumsal müşterilere yöneldiklerini ve daha karlı çalıştıkları belirtilmektedir. Yabancı bankaların, kredi standartlarını oluşturma ve riski dikkate alan fiyatlandırma ile daha disiplinli bir kredi kültürünün oluşturulmasına katkıda bulunduğu da ifade

edilmektedir. Sonuç olarak, yabancı bankalardan ve sermayeden beklenen faydanın sağlanması için doğru denetim sisteminin oluşturulması büyük önem taşıdığı savunulmaktadır.

İşeri ve Ulusan (2007) tarafından yapılan çalışma, 2003-2005 yıllarını kapsayan dönem içinde ülkemizde yabancı bankaların gelişmelerinde gösterdiği seyri çeşitli kıstaslara göre incelemekte ve yabancı bankaların sektördeki konumunu tespit edilmeye çalışmaktadır. 2001 yılındaki bankacılık krizinin ardından sektörde görülen büyüme ve yabancıların sektöre olan ilgisinin başlıca nedenleri arasında piyasa beklentilerinin olumlu olması, enflasyon ve faiz oranlarındaki düşüş trendi, YTL talebi, bankaların özkaynaklarında artış ve uluslararası piyasalardan borçlanma olanakları gelmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak yerli sermaye kontrolündeki bankalarda yabancı ortaklık paylarının artışıyla paralel, yabancı sermaye kontrolündeki bankaların da sektördeki payları yükselmiştir. Tüm gelişmekte olan ülkelerde görülen yabancı banka sayısındaki artış, küçük ve orta ölçekli işletmelerin finanse edilmesinde yerel bankalara oranla büyük bir fark yaratılmadığını ortaya koymaktadır. AB ülkelerinden Lüksemburg, %94,6 gibi bir oranla sektörde yabancıların en fazla paya sahip olduğu ülkedir. Finlandiya ve İrlanda'da ise bu oran %40, Belçika'da %36, Brezilya'da %33,1, Macaristan'da %91 civarındadır. Almanya, Hollanda ve Yunanistan'da ise oran %6 düzeylerindedir (www.akademiegitim.com.tr).

El-Gamal ve İnanoğlu (2002) tarafından yapılan çalışmada, Türk Bankacılık sistemindeki 53 bankanın 1990-2000 yılları arasındaki verileri kullanılarak, olasılığa dayalı stokastik sınır yaklaşımı uygulanarak, bankaların etkinliği incelenmiştir. Çalışmaya göre, kamu ile özel bankalar arasında etkinlik açısından fark olmadığını ve yabancı sermayeli bankaların, diğer banka gruplarına göre daha etkin oldukları tespit edilmiştir.

Atukalp (2012) tarafından yabancı mülkiyetinin Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların performansına etkilerinin araştırılması amacını taşıyan çalışmada, mevduat bankaları ele alınmıştır. İnceleme dönemi olarak yabancı yatırımların yoğun olduğu 2003-2010 döneminin seçildiği çalışmada, yabancı

mülkiyetinin banka performansına etkilerinin belirlenmesi noktasında panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Analizler sonunda yabancı mülkiyetinin, bankanın kârlılığını ve varlıklarının likiditesini negatif etkilediği, kredilerin takibe dönüşüm oranını artırdığı belirlenmiştir. Tahsili gecikmiş alacak tutarındaki yükseklik nedeniyle kredi kalitesinde meydana gelebilecek bozulmanın bankanın kârlılığı üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Ayrıca sonuçlara göre, yabancı mülkiyeti genel giderleri artırıcı etki göstermektedir. Şube ve personel başına elde edilen net kâr ve net faiz marjı ele alındığında ise yabancı mülkiyetinin belirleyici olmadığı tespit edilmiştir. Yabancı mülkiyeti, incelemeye alınan yabancı para cinsinden varlıkların aynı cinsten kaynakları karşılama oranının ve net bilanço pozisyonu oranının azalmasına sebebiyet vermektedir.

Duramaz (2016) tarafından yapılan çalışmada yabancı sermayeli bankaların ulusal pazara girmesinin olumsuz ve olumlu etkileri ile birlikte yabancı sermayeli bankaların Türkiye’de Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet’in ilanı ile beraber, özellikle 1980 sonrası dönemde gelişimi incelenmektedir. Sektördeki ağırlığının gittikçe yüksek olduğuna yönelik gerçekleştirilen eleştirilere rağmen sektördeki oranı yüzde 15 dolaylarında olan yabancı bankalar, 2001 krizinin aksine 2008 krizinden sonra sektörde varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bununla birlikte Türk bankacılık sektöründeki etkin bir düzenleme ve denetleme mekanizmasının varlığı, sektörde yabancı sermayeli bankaların ülke veya sektör aleyhine olabilecek faaliyetlerin ortaya çıkmaması konusunda bir güvence olarak karşımıza çıkan önemli bir nokta olduğu ifade edilmektedir. Uluslararası bankacılık faaliyetlerini arttıran gelişmeler arasında düzenleme ve denetleme ortamlarının her ülkede farklı olması, ülkeler arasındaki vergilerin kapsamlarının farklı olması gibi etkenler söz konusu olup, makalede şu noktalara değinilmiştir; bankalar, gelirleri üzerindeki vergi yükünün daha az olmasını tercih ederek bankacılık faaliyetlerini başka ülkelere kaydırabilmekte ve dışarıya yönelebilmektedir. Ayrıca bankacılık faaliyetlerinde teknoloji araçlarının ve teknolojik yeniliklerin kullanılması da uluslararası bankacılık faaliyetlerinin genişlemesindeki önemli aktörlerden biridir. Teknoloji araçlarının bankacılık sektöründe uygulanabilirliği hem Türkiye’de hem de dünyada bu yöndeki bankacılık uygulamalarına bakıldığında “kredi kartları, ATM’ler, telefon bankacılığı, ev ve ofis

bankacılığı, internet bankacılığı, ülke içi elektronik fon transferleri, SWIFT (Dünya Bankalararası Mali İletişim Kurumu), VOIP (İnterent Protokolü üzerinden iletişim)” gibi teknolojiler bankacılığın ülke içi ve ülke dışı uygulamalarında önemli bir yer edinmiştir. Yabancı bankaların ulusal bankacılık sistemi üzerindeki temel etkileri olarak bakıldığında, yabancı bankaların ev sahibi ülkeye girişinin öncelikle ilgili ülkeye doğrudan yabancı sermaye girişini arttırdığı ve aynı zamanda sektörde verimliliği, finansal hizmet çeşitliliğini ve kaliteyi artırdığı ileri sürülmektedir. Bununla beraber, yabancı bankaların gelişmiş kredi değerlendirme ve istihbarat yöntemleri kullandıkları ve teknolojiye üst düzeyde yararlanarak ülkeye fayda sağladıkları yönünde görüşler de söz konusudur. Diğer yandan, yabancı finansal grupların ve bankaların kriz süreçlerinde iştiraki konumundaki ve beraber çalıştıkları bankalara sağladığı destekle prestij kaybını önledikleri, aynı zamanda yurtiçindeki tasarrufların ülke dışına kaçışına yardımcı olabildiklerine yönelik bazı hipotezler de söz konusudur. Risk yönetimi ve kurumsal yönetim açısından daha çok geliştikleri ve daha çok tecrübe ve donanıma sahip oldukları düşünülen yabancı bankaların bu alanlarda yerel bankalara örnek oldukları savunulan görüşlerden bir diğeridir. Bununla birlikte ev sahibi ülkedeki bankaları rekabete teşvik ederek maliyetleri azaltmalarını yönünde de teşvik etmeleri, piyasa payını korumak için onları kalite geliştirmeye yöneltmelerine dair, görüşler, yabancı bankaların yerel bankacılık sistemine getirdiği diğer avantajlar olarak sayılabilmektedir. Buna karşın, yabancı bankaların yerel piyasadaki olası finansal kriz süreçlerinde ülkeyi terkettikleri, bir baskı grubu oluşturdukları ve böylelikle ülkedeki politikaları belirlenmesinde çıkar sağladıkları, ölçek avantajlarını kullanarak genel müşteri kitlesinden çok, daha kaliteli ve paralı müşterilere yöneldikleri, bu nedenle de ulusal ekonominin küçük ölçekli işletmelerine kredi açarak kaynak sağlamakta isteksiz davrandıkları, böylelikle de ekonomik istikrarı bozdukları, krizleri daha da derinleştirdikleri, para politikasının etkinliklerini azalttıklarına yönelik eleştiriler de mevcuttur. Yine diğer bir eleştiri de yabancı bankaların güçlü oldukları ülkede devletin ve kurumsal otoritenin taleplerine karşı esnek davranmaları ve böylelikle de devletin kontrol mekanizmasını azalttıklarına yöneliktir. Çalışmada sonuç olarak bankacılık sektöründe sağlam temeller üzerine kurulan yasal düzenlemeler ve etkin bir denetim mekanizmasının varlığı ile yabancı sermayeli bankaların ülke çıkarlarından farklı hareket etmesi noktasında

yaşanabilecek bir sıkıntı önceden alınan önlemlerle yasal güvence altına alınacağı ifade edilmektedir.

Turan ve Kaya (2014) tarafından yapılan çalışmada Türk bankacılık sektöründe yabancı banka girişlerinin gelişimi, payları ve yabancı banka girişlerinin ev sahibi ülke ekonomisi açısından avantaj ve dezavantajları incelenmiştir. Muhabir bankalar, temsilcilikler, şubeler, acenteler, bağlı ve yan kuruluşlar, konsorsiyumlar, Off-shore (Kıyı) bankacılığı olarak gelişen giriş ve örgütlenme şekillerinde yatırım yapılacak ülkenin yabancı banka girişine ilişkin düzenlemeleri ve özellikle vergi düzenlemelerinin örgütlenme şekli üzerinde önemi bulunmakta olduğu belirtilmiştir. Yabancı sermayeli bankaların ev sahibi ülkeye teknolojik yeniliklerle birlikte en son kredi araçlarını getirmesi, rekabeti arttırarak, kaynakların optimal kullanılmasını teşvik etmesi ve böylece sektörün verimliliğini artırması, ölçek ekonomisi sayesinde maliyetleri düşürebilmesi, sektördeki ürün çeşitliliği artırması, sağladıkları ilave fon kaynaklarıyla ekonomik büyümeyi desteklemesi, özellikle dış ticareti finanse ederek ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler oluşturması, para sıkıntısı yaşanan dönemlerde uluslararası piyasalardaki güçlerini kullanarak likidite artırıcı etkiler oluşturması, daha güçlü olan sermaye yapılarıyla kriz dönemlerinde tehlikeleri azaltıcı etkilerde bulunabilmesi açısından avantajlı durumlar oluşturduğu belirtilmiştir. Buna karşın yabancı sermayeli bankaların ulusal bankaların kar marjlarını düşürücü etkileri, kredi alanındaki işlemlerini daha çok büyük şirketlerle gerçekleştirerek küçük ölçekli işletmelerin fon ihtiyacının karşılanmasında geri planda kalmaları, kriz dönemlerinde sahip oldukları fonları sistem dışına çıkararak krizi derinleştirici etki yaratabilmeleri, likiditeyi dış kaynaklardan sağlayarak Merkez Bankası'nın likidite ve faiz hadleri üzerindeki etkilerini sınırlamaları ve sektörde denetimin etkinliğini azaltabilmeleri açısından oluşturdukları dezavantajları da olabilmektedir. Söz konusu avantaj ve dezavantajların ülkenin gelişmişlik düzeyi, ekonomik yapısı ve bankacılık sektörünün yasal çerçevesi, alt yapısı ve kurumsal gelişimine bağlı olan yabancı sermayeli bankaların ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler gösterebilmesi de oluşabilecek bir avantajdır. Son yıllarda Türkiye'de banka hisselerinin yabancılara satılması sebebiyle oluşan net sermaye girişi cari açık üzerinde, satış dönemlerinde azaltıcı etkide bulunduğu, ayrıca yabancı sermayeli bankalar dış ticareti finanse ederek de

ödemeler dengesi üzerinde olumlu etkiler gösterebildiği belirtilmektedir. Yabancı sermayeli bankalar, ülke içinde oluşturulan tasarrufları kendi merkezlerine aktarabilme imkanına sahip olduklarından cari açığı olumsuz etkileyebilmektedir. Türkiye'ye gelen yabancı sermayenin de gelirin yurt içinde yaratıldığı sektörlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Yabancı sermayeli bankalar, hükümetlerin yerli finansal sistem üzerindeki etkilerini azaltarak da dezavantaj oluşturabilmektedirler. Bu durumda faiz oranı kontrolleri ve doğrudan kredi politikalarının uygulanması zorlaşmaktadır. Yabancı sermayeli bankalar, vergi öncesi karlarını vergi cennetleri ne yönlendirerek ekonomiye vergi katkılarını azaltabilmektedirler. Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bankaların sorumlulukları Türkiye'ye getirdikleri sermaye ve varlıklarıyla sınırlıdır. Bu bankaların iflası durumunda, yükümlülüklerinin (tamamı olmasa da) kamunun sırtına binmesi riskinin mevcut olduğu belirtilmiştir.

Berberoğlu ve Ayaydın (2010) tarafından yapılan çalışmada, gelişmekte olan ülkelere yabancı banka girişinin ulusal ekonomi ve finans sektörüne olumlu etkileri olabileceği gibi olumsuz etkilerinin de olduğu belirtilmiştir. Yabancı bankalar bankacılık sektöründe düşük fonlama maliyeti ve risk değerlendirmedeki üstün nitelikleri sayesinde sahip oldukları yüksek rekabet gücü nedeniyle bankacılık sektöründe rekabeti artırarak, yerel bankaların etkinliğini artırdıkları, finansal hizmetlerin çeşitliliğini sağlayıp yerel bankalara yol göstererek, öncülük etmeleri sağladıkları faydalar arasındadır. Bunun yanı sıra istikrar ve verimlilik artışı sağladığı bilinmekle birlikte, ülkeleri dış sermaye piyasalarına açmaları da ayrı bir olumlu etkidir. Buna karşın, yabancı bankaların olası finansal kriz dönemlerinde aniden çekip gitmeleri ve krizi daha da kötüleştirmeleri aslında Türkiye finansal sektörü açısından bir risk unsuru olmakla birlikte istikrara da katkısının tartışılır hale gelmesine sebep olurlar. Eleştiriler arasında sadece kaliteli müşterilere yöneldikleri, büyük oranda uluslararası firmalarla çalışmaları ve küçük ölçekli firmalara gerekli fonları sağlamamaları, yüksek rekabetin aslında birçok yerel bankayı sıkıntıya düşürdüğü ve bu sayede finansal sektördeki istikrarı bozduğu da belirtilmiştir. Kriz dönemlerinde yeteneklerini krizin etkisini aza indirmek yerine, kendi karlılıklarını düşünerek krizi daha da kötüleştirdikleri ve bu dönemde ülkeden hemen kaçmaları ve/veya kaynaklarını yurt dışına çıkarmaları aslında istikrara olan katkılarını tartışmalı hale

getirmiştir. Sonuç olarak, yabancı bankaların olmadığı bir piyasa tamamen verimsiz ve etkinsiz bir piyasa olacağı için rekabet ve diğer nedenlerden dolayı yabancı bankaların finansal sistem içinde varlıkları gerekli olup, sadece karlılığı düşünen yabancı bankaların yerine mali yönden güçlü bankaların ülkeye girmesinin sağlanması ve ulusal ekonominin de gelişmesini sağlayacak şekilde gerekli düzenlemelerinin yapılmasının yazar tarafından doğru olacağı düşünülmekte; bir ülke için en önemli sektör olan finans sektörü bütün sektörleri etkisi altına aldığı ve yönlendirdiği için yabancı sermaye payının bir sınırı olması gerektiği ifade edilmektedir.

Bumin (2007), tarafından yapılan çalışmada, yabancı yatırımları Türk bankacılık sektöründe yatırım yapmaya yönlendiren ve yabancı banka payının artmasını sağlayan nedenler araştırılmıştır. Çalışmada yabancı bankaların hisselerine ortak ya da mevduat kabul eden ticari bankalar araştırmaya dahil edilmiştir. Modelin bağımlı değişkeni Ocak 2003- Haziran 2006 dönemleri arasında aylık olarak yabancı bankaların aktiflerinin bankacılık sistemi toplam aktifleri içerisindeki payı, bağımsız değişken olarak ise, ekonomik entegrasyon, kar olanakları ve makroekonomik göstergeler kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda Türk bankacılık sisteminin sunduğu kar olanaklarının yabancı bankaların payının artması üzerine etkisi olduğu, kredi hacmi, tüketici bankacılığı karlılığı ve enflasyon oranı değişkenlerinin artan yabancı payını açıklamada önemli oldukları tespit edilmiştir.

Koyuncu ve Şahan (2011) ise Türk bankacılık sisteminde yabancı sermayeli banka paylarının yatırım ve GSMH üzerinde etkisi olup olmadığını çoklu regresyon analizi yardımıyla 1981–2007 periyotları için yıllık veriler kullanılarak saptanmaya çalışmışlardır. Türk bankacılık sektörü toplam varlıkları içerisinde yabancı banka varlıklarının ve Türk bankacılık sektörü toplam kredileri içerisinde yabancı banka kredilerinin artması, yatırımları ve GSMH’yi istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde pozitif yönde etkilediği, dolayısıyla yabancı banka girişlerindeki artışın, yatırımların ve tüketimin daha rekabetçi fiyatlarla ve uygun koşullarda finanse edilmesine imkan sağlayarak yatırımları ve GSMH’yi arttırdığı belirtilmektedir. GSMH’deki artışın hem yatırımlar üzerinden gelen endirekt etkiyle hem de tüketimden gelen direkt etkiyle ortaya çıktığı savunulmaktadır. Sonuç olarak, Türk bankacılık sektöründe faaliyet

gösteren yabancı bankaların ülke ekonomisine önemli katkıları olduğu ve sektördeki paylarının artmasının ülke ekonomisi için faydalı olacağı ifade edilmektedir.

Ak (2007), yabancı banka girişlerinin evsahibi ülkeye teknoloji, bilgi, yönetim ve denetim konusunda getireceği bir takım yenilikler ve düzenlemelerin yanı sıra, özellikle finansal derinliği olmayan gelişmekte olan ülkelerde, yabancı banka payının artması, geçmiş yıllarda yaşanan finansal kriz tecrübelerine dayanılarak, olası bir finansal kriz ortamında ilk önce yabancı fonların ülke dışına çıkma ihtimali, krizin derinleşmesi ile birlikte bütün piyasaları etkileyeceğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Tekebaş (2005) yapmış olduğu çalışmada, yabancı bankaların Türk bankacılık sektörüne giriş sebepleri, yabancı bankaların sektördeki konumu ve olası pay artışının etkileri, daha önce yapılan çalışmalar çerçevesinde, incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, yabancı bankaların ortaya çıkarabilecekleri olumsuzluklar; Türkiye’de yabancı bankaların sisteme hakim olması durumunda sistemik risk ihtimalinin ortaya çıkacağı, kriz anında yabancı bankaların kendi ülkelerine fon transferi yapmaları durumunda ülke ekonomisinin dengelerini bozabilecekleri şeklinde belirtilmiştir. Yabancı bankaların sağladığı katkılar; zayıf bankaların sektörden çekilmesi, karlılığın düşerek rekabet ortamının oluşması, sektörde verimlilik artışı kalite ve gelişime katkı sağlama, yeni teknolojilerin kullanılmasına öncülük etme, yeni ürün sunma, hizmet kalitesini artırma olarak sıralanmıştır.

Önal ve Sevimeser (2006) tarafından yapılan çalışmada Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sahiplik yapılarına göre etkinlikleri karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonunda en etken banka grubunun yabancı bankalar olduğu, yabancı bankaları kamu bankalarının takip ettiği ve özel bankaların etkinlik açısından listenin sonunda bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışmada veriler aynı zamanda yabancı ve yerli bankaların aralarındaki etkinlik skoru farkına rağmen benzer yapılar gösterdiklerini ortaya konmuş, bu bulguya istinaden yabancı ve yerli banka gruplarının birbirlerinden etkilendikleri, aynı zamanda her iki grubun değişken ekonomik ve finansal koşullara benzer tepkiler verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıtaş ve Gökçe (2012) tarafından yapılan çalışmada Türk Bankacılık Sistemi içerisinde faaliyet gösteren ulusal ve yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranı ile sermayenin kaynağı arasındaki korelasyonu ve sermayenin kaynağı ile piyasaya kullandırılan kümülatif kredi miktarı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan bağımsız oran analizine, göre 2005 ve 2010 yılı sonu arasında sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişki incelendiğine 2005-2008 döneminde ulusal sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranının yabancı sermayeli bankalarinkinden daha yüksek olduğu, 2009-2010 yıllarında ise bu durumun tam tersi bir durum söz konusu olduğu ortaya konmuş, yapılan analiz sonucunda bankaların sermayesinin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Ayrıca bu çalışmada ulusal ve yabancı sermayeli bankalar piyasaya sağladıkları kredi miktarı açısından incelenmiş, 2005-2010 yılları arasında ulusal sermayeli bankaların daha fazla piyasaya fon sağladıkları ve piyasaya temin ettikleri ortalama kümülatif kredi miktarının yabancı sermayeli bankalardan daha fazla olduğu ortaya konmuş, sermayenin kaynağı ile kümülatif kredi miktarı arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır.

1.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar ve Elde Edilen Bulgular

Mian (2006) tarafından yapılan yoksul ülkelerdeki yabancı sermayeli banka girişlerinin, özellikle bilgi edinilmesi daha zor olan küçük işletmelere kullandırılan kredileri, ne yönde etkilediğini saptamak üzere yapılan ve 101 adet gelişmekte olan ülkeyi kapsayan çalışmada, kültürel ve coğrafi farklılıklarla alakalı olarak ortaya çıkan bilgi ve temsil maliyetleri nedeniyle, yabancı sermayeli bankaların bilgi edinmekte zorluk çektikleri, firmalara kredi kullandırma konusunda çekingen davrandıkları ortaya çıkmıştır.

Naceur ve Goaied (2001) tarafından yapılan çalışmada, Tunus bankacılık sektörünün 1980-1995 dönemindeki performansı ele alınmıştır. Araştırmacılar, iyi performans gösteren bankaların emek ve sermaye verimliliklerinin yüksek olduğu, gelir getiren aktiflerine oranla mevduat hesaplarının hacminin fazla olduğunu, faaliyet

karlarının bir bölümünü bünyelerinde tutarak öz kaynaklarını arttırdıklarını ve sermaye tabanlarını güçlendirdiklerini saptamışlardır.

Claessens, Demirgüç-Kunt ve Huizinga (2001) tarafından yapılan, 1988-1995 yıllarını ve 80 ülkeyi kapsayan çalışmada, ulusal banka piyasasında yabancı sermayeli banka mülkiyetinin yayılmasının etkileri incelenmiştir. Yerli ve yabancı bankaları; net faiz marjı, genel giderler, vergi ödemeleri ve karlılık açısından karşılaştırmışlardır. Yabancı sermayeli bankaların, gelişmekte olan ülkelere girişinin farklı amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlardan ilk sırada yer alan, giriş yaptığı ülkeden daha yüksek kar kazanma beklentisidir.

Magri, Mori ve Rossi (2005) tarafından 1983-1998 yılları arasını kapsayan çalışmada, İtalya bankacılık sistemine yabancı sermaye girişinde, literatürde yer alan bulguların açıklayıcı olduğu sonucuna varılmakla birlikte, Avrupa Birliği ile ekonomik bütünleşme sürecinin, ticaret hacminin, giriş önündeki düzenleyici engellerin kaldırılmasının, İtalya'ya olan coğrafi yakınlığın ve İtalya bankacılık sisteminin göreceli olarak karlı olmasının yabancı sermaye girişini olumlu etkilediği ve yurt içi kredi piyasasında rekabetin arttığını tespit edilmiştir.

Clarke, Cull ve Martinez tarafından yapılan çalışmada, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin yabancı sermayeli banka girişiyle beraber ulusal piyasadan kredi almakta, düşünüldenden farklı olarak, güçlük çekmedikleri sonucuna varılmaktadır. Yabancı sermayeli banka girişinin yüksek olduğu ülkelerde KOBİ'lerin aldığı kredilerin oransal olarak düşse bile mutlak değer olarak arttığı tespit edilmiştir. Ancak bu çalışmanın 36 ülkeyi kapsamasına rağmen sadece 3.600 girişimden alınan verilere dayalı olarak ve sadece bir yıl (1999) için yapılmış olması, sonuçların genel geçerliliği hakkında şüphe uyandırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI SERMAYELİ BANKA GİRİŞLERİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

2.1. Yabancı Sermayeli Banka Tanımı ve Çeşitleri

2.1.1. Yabancı Banka Tanımı

Yabancı girişi, yabancı bankaların operasyonlarını yatırım yapılan ülkede gerçekleştirmeleri süreci ve bir bankanın yabancı sahipliğine girmesi olarak tanımlanmaktadır. “Yabancı sahipliği ise, bir bankanın hisselerinin en az %50’sinin yabancılar tarafından” devralınması şeklinde açıklanabilmektedir.¹ Literatürde hisselerinin asgari %50’si, yurt dışında yerleşik yabancı bir bankaya ait olan ve yönetiminde yurt dışındaki bankanın önemli derecede etkisi altında bulunan bankalar “Yabancı Banka” olarak tanımlanmaktadır.²

Bir bankanın operasyonlarının yabancı kontrolü altında olduğunun kabul edilmesi için, çoğunluk hisselerinin yabancı yatırımcılarda olması gerekmektedir. Buna karşın IMF, bir yatırımın doğrudan yabancı yatırım (FDI) sayılabilmesi için, yabancıların operasyonları etkileme gücüne sahip olabilmesi gerektiğini, yatırımın en az %10 oranındaki bir hissesine iştirak etmeleri veya oylama yetkisine haiz olmaları gerektiğini, “anonim olmayan şirketlerde ise eşdeğer bir yetkiye sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır.”³

¹ Tekin Akgeyik, Arif Yavuz, **Türk Bankacılık Sektöründe Yabancılaşma: Risk Mi Fırsat Mı?** İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s.y.2008-50, İstanbul, 2008, s.49

² Mete Bumin, **Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2007, s.7

³ Akgeyik, Yavuz, **a.g.e.** s.49-50

2.1.2. Yabancı Banka Çeşitleri

Yabancı sermayeli bankaları faaliyet alanları ve amaçlarına göre klasik ve yenilikçi olarak ikiye ayırmak mümkündür. Çoğu yabancı sermayeli banka, klasik grup içinde yer almaktadır. Bu bankalar yatırım yaptıkları ülkelerin finansal merkezlerindeki şubeleri ve iştirakleri aracılığı ile, dış ticaretin finansmanı, kambiyo işlemleri, iç ve dış piyasalarda faaliyet gösteren firmaların kredilendirilmesi gibi, yerel bankaların yaptıkları genel uluslararası bankacılık hizmetlerini sunmaktadır. Klasik grup içinde yer alanlar, perakende bankacılık hizmetlerini sunmak yerine, ağırlıklı olarak kendi ülkelerinden gelen firmaların faaliyetlerinin finansmanı üzerinde yoğunlaşmaktadırlar.⁴

Yenilikçiler kategorisinde yer alan bankalar ise, piyasalara yeni kurumsal yönetim metodları ve finansal ürünler sunan, yeni fırsatlar karşısında bankanın kendisine dahi yeni gelebilecek uygulama stratejilerini benimseyen bankalardır. Finansal serbestleşme ve serbest piyasa ekonomisine geçiş süreçleri ya da krizler, bu gruptaki bankalar için uygun fırsatlar yaratmaktadır. Yenilikçi bankaları, yatırımcı, girişimci ve yapılandırıcı olarak üç gruba ayırmak mümkündür.⁵

Yatırımcı kategorisindekiler, potansiyeli olan şirketlere ve yönetim ekiplerine yatırım yaparak getiri sağlamayı ve yatırımlarının değerini artırmayı hedeflemektedirler. Kayba uğramaları durumunda, faaliyetlerini sona erdirerek, yatırım yapılan ülkeden kolaylıkla çekilmektedirler.

Çoğu zaman, yatırımın hissesinin çoğunluğunu elinde bulunduran, aynı sektörde tecrübesi bulunan yerli ya da yabancı bir stratejik ortakla birlikte yatırıma girmektedirler. Stratejik ortak, hisselerin çoğunluğuna sahip olduğundan kontrol gücüne de sahip olmaktadır. Buna karşın yönetimi elinde bulunduran stratejik

⁴ Adrian E.Tschoegl, “Financial Crises and The Presence of Foreign Banks”, The Wharton Financial Institutions Center, Working Paper Series, s.y.03-35, Aralık 2003, s.3-4 (Çevrimiçi)
<http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/03/0335.pdf> 11.09.2009

⁵ Tschoegl, a.g.e., s.3-4

ortaktan, iletişim sistemleri, yönetim becerileri ve tecrübelerini kullanarak, birlikte konulan risk bazlı sermayeden yeterli kazanç sağlamasını beklemektedirler.⁶

Girişimci kategorisinde bulunan bankalar, yabancı ülkede küçük çaplı bir yatırım yaparak veya küçük ölçekli yerel bir bankanın hisselerinin büyük bir bölümünü satın alarak faaliyete geçmektedirler. Faaliyet stratejilerine paralel hareket ederler. Bu gruptaki bankalar, ülke piyasalarındaki kuruluş, serbestleşme veya krizlerin meydana getirdiği fırsatlardan yararlanma amacı taşımakta olup, yatırım yapılan ülke ve müşterileri hakkında herhangi bir tecrübeye sahip değildir.

Yapılandırıcı grupta bulunan bankalar, özelleştirmeden ya da kurtarma operasyonlarından banka satın alarak bu bankayı yapılandırmaktadırlar. Yapılan yatırım, ilgili ülkede tecrübe kazanmak amaçlı olmayıp, geniş bir yatırım programı stratejisi sonucunda gerçekleşmektedir. Elde edilecek karlılığa bağlı olarak yatırım yapılan ülkede kalınacak süre konusunda, önceden bir öngörülerini bulunmamaktadır. Buna karşın yatırım yapılan ülke piyasasındaki gelişmelere bağlı olarak, yerel bankalara göre karşılaştırmalı üstünlüklerini kaybettiklerinde, yatırımlarını yerel bankalara satarak ülkeden çıkmaları beklenmektedir.⁷

2.2. Yabancı Bankaları Diğer Ülkelere Çeken Nedenler

Uluslararası sermaye hareketleri uluslararası finansal entegrasyonun yönlendirici unsuru haline geldiğinden, sınır ötesi bankacılık faaliyetleri de globalleşme ve finansal entegrasyonun bir parçası haline gelmiştir. Bankaları yabancı bir ülkeye çeken nedenleri tanımlamak, bankacılık sektöründeki yabancı sermayenin yönelebileceği ülkeleri ve giriş yapılan ülkelerdeki finansal sistemi etkileme derecelerini belirlemek açısından önem kazanmaktadır.⁸

⁶ Tcshoegl, a.g.e., s.4-5

⁷ Tcshoegl, a.g.e., s.5-7

⁸ Stijn Claessens, "Competitive Implications of Cross-Border Banking", **World Bank**, Policy Research Paper 3854, Şubat 2006, s.2 (Çevrimiçi)
http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSPContentServer/WDSP/IB/2006/02/17/000016406_20060217164511/Rendered/PDF/wps3854.pdf 07.10.2009

Literatüreki çalışmalarda, yabancı bankanın ait olduğu ana ülke ile yatırım yapılması planlanan ülke arasındaki ekonomik entegrasyon seviyesinin, yatırım yapılacak ülke piyasasındaki fırsatların miktarının, yatırım yapılacak ülkeye giriş kısıtlamalarının, makro ekonomik faktörlerin, yabancı banka giriş şekillerini ve zamanını belirlemede etkili olduğu vurgulanmaktadır.⁹

2.2.1. Müşteriyi İzle Stratejisi

Yabancı sermaye yatırımlarını doğrudan etkileyen unsur, yatırımı hayata geçirecek ana ülke ve ev sahibi ülke arasındaki ekonomik entegrasyon seviyesidir. Ekonomik entegrasyon seviyesini gösteren başlıca unsurlar arasında, ülkelerin coğrafi yakınlığı, iki ülke arasında karşılıklı ticaret hacmi ve doğrudan yatırımların seviyesi gelmektedir. Literatüre geçen çalışmalarda da bankaların sınır ötesi faaliyetlerini, kendi ülkesinin yakın iktisadi ilişki içinde bulunduğu ülkelere yönlendirdiklerine ilişkin tespitler yapılmış olup, bu durum bankaların yurt dışında faaliyet gösteren müşterilerine hizmet sunabilmek amacıyla faaliyetlerini sınır ötesine genişlettikleri şeklinde açıklanmıştır.¹⁰

Bankaların sınır ötesi yatırımlara girişmesinin nedenleri, yaygın olarak, müşteriyi izleme teorisi ile açıklanabilmektedir. Bu teoriye göre bankalar, yabancı ülke piyasalarında yatırım yapan kurumsal müşterilerine ihtiyacı olan bankacılık hizmetlerini sunabilmek için, müşterilerinin yatırım yaptıkları ülkelere giriş yapmakta, böylece yatırım yapan müşterilerini, o ülkelerde faaliyet gösteren finansal kurumlarla çalışmaktan uzak tutarak, pazar ve müşteri kayıplarını önlemeye çalışmaktadırlar. Bankaların yurt dışı piyasalara yatırım yapmasını bir çeşit savunma hareketi olarak

⁹ George Clarke, v.d., "Foreign Bank Entry Experience Implications For Developing Countries and Agenda For Further Research", **World Bank**, Policy Research Paper : 2698, 2002 s.4. (Çevrimiçi) http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2001/11/28/000094946_0111090402268/Rendered/PDF/multi0page.pdf 07.10.2009

¹⁰ Dario Focarelli, Alberto Franco Pozollo, "The Determinants Of Cross-Border Bank Shareholdings : an Analysis With Bank-Level Data From OECD Countries", Banca D'Italia, Working Papers Number 381, Ekim 2000 s.13. (Çevrimiçi) http://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/econo/temidi/td00/td381_00/td381/tema_381_00.pdf 06.10.2009

tanımlayan bu teori, A.B.D. bankalarının 1960'lı yıllarda başlayan uluslararası yatırımlarının nedenlerini açıklamak amacıyla 1977 yılında ortaya atılmıştır.¹¹

Ülkelerin ekonomik entegrasyon düzeyi ve bankaların müşteriye izle politikaları, literatürde de pek çok çalışmaya konu olmuştur. Focarelli ve Pozollo, ülkelerin ticari işlemlerdeki dışa açıklık seviyesinin (İhracat/GSYİH), bankaların yabancı ülkelerde yatırım yapma olasılığı ile paralellik arz ettiğini, ancak büyük ölçekli bankalar bakımından, dışa açıklık oranıyla bankaların sınır ötesi yatırımları arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan bu tespit üzerinden, bankaların uluslararasılaşmasında müşteriye izleme faktörünün sadece küçük ölçekli bankalar için geçerli olduğunu, büyük ölçekli bankaların sınır ötesi yatırım kararlarının, çok çeşitli yatırım politikalarından etkilendiği değerlendirmesini yapmışlardır.¹²

Bu çalışmaların sonuçlarından, yabancı bankaların giriş nedenlerinin gelişmişlik seviyelerinden etkilendiği, gelişmekte olan ülkelere yönelen yatırımlarda müşteriye izle stratejisi kullanılırken, göreceli olarak nispeten gelişmiş ülke piyasalarına girişlerde, yeni fırsatlardan yararlanma amacının ön planda yer aldığı gözlenmektedir.

2.2.2. Ev Sahibi Ülkedeki Kar Fırsatları ve Yapısal Reformlar

Yabancı sermayeli bankaları geliştirmekte olan ülkelere çeken nedenlerin başında, finansal sistemin liberalizasyonu ve bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yapısal reformlar bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin kendi bankacılık sektörünü rekabete açması ve liberalizasyon sonrası karlılık oranı yüksek yeni bankacılık ürünlerine talebin artması, bankalara bu tarz piyasalarda fırsatlar

¹¹ Alicia Garcia Herrero, Daniel Navia Simon, "Determinants and Impact of Financial Sector FDI To Emerging Economies: A Home Country's Perspective", Banco De Espana, Documento Ocasional No: 0308, Madrid, 2003, s.13 (Çevrimiçi)
<http://www.bde.es/webbde/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosOcasionales/03/Fic/do0308e.pdf> 07.10.2009

¹² Focarelli, Pozzolo, **a.g.e.**, s.22-25

sunmaktadır. Devletin sektördeki yasal ve düzenleyici faaliyetleriyle birlikte, operasyonel riskin de düşürülmesi, yabancı bankaların ülkeye girişini teşvik etmektedir.¹³

Yabancı sermaye girişini olumsuz etkileyen faktörler; yatırım yapılan ülkedeki rekabetin kısıtlanması, verimsiz çalışan yerel bankaların korunması gibi yasal düzenlemelerdir. Yapılan çalışmalarda, ekonomik büyüme beklentisinin yüksek, bankacılık sisteminin ortalamanın altında bir etkinliğe sahip olduğu, kişi başına düşen milli geliri yüksek ve düşük vergilere sahip ülke piyasalarına, genel olarak daha fazla yabancı sermaye girişinin gerçekleştiği, ancak yüksek enflasyonun yabancı girişlerini olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır.¹⁴

Yüksek kredi faiz oranları uygulanan ve karlılık potansiyeli yüksek olan piyasalar, uluslararası bankalar açısından cezbedici olabilmekte, karını maksimize etmek isteyen bankaları kendine çekebilmektedir. Rekabetin kısıtlandığı yerel piyasalarda ise, krediler ve ticaretin finansmanı gibi faaliyet alanlarında yüksek kar marjları ile çalışılmaktadır. Dışa kapalı ve rekabetin kısıtlı olduğu piyasalardaki finansal sistemin liberalizasyonu, yabancı yatırımcılar için yeni fırsatlar oluşturmaktadır. Yabancı sermayenin bu tip piyasalara sunduğu yeni finansal ürün ve hizmetler, yüksek kar olanakları meydana getirmekte ve yeni ürünlere bağlı kar fırsatlarından özellikle piyasaya ilk giren öncü finansal kuruluşlar yararlanmaktadır. Gelişmekte olan ülke piyasalarındaki liberalizasyon sonrası yeni kar fırsatları, kurulu bulunduğu piyasalarda rekabet baskısı altında kar marjları düşen uluslararası bankaları, büyüme sağlayabilecekleri buna benzer yeni pazarlar aramaya yöneltmektedir.¹⁵

¹³ Ji Wu, "Essays on Foreign Bank Penetration In Emerging Economies" Drexel University, Doktora Tezi, Mayıs 2008, s.6 (Çevrimiçi) http://idea.library.drexel.edu/bitstream/1860/2835/1/Wu_Ji.pdf 24.10.2009

¹⁴ Clarke, v.d. a.g.e. s.6-8

¹⁵ Bank For International Settlements, "Foreign Direct Investment In The Financial Sector Of Emerging Market Economies", Bank for International Settlements, Working Group Committee on the Global Financial System, CGFS-Financial System FDI, Mart 2004, s.6 (Çevrimiçi) <http://www.bis.org/publ/cgfs22.pdf> 13.06.2009

Rekabetçi, açık, yenilikçi bir bankacılık pazarı oluşturulabilmesi amacıyla yasal düzenlemelerin ülke yönetimleri tarafından azaltılması, uluslararası bankacılık faaliyetlerini teşvik etmektedir. Avrupa'daki Tek Pazar Programı örneğinde olduğu gibi, bir birlik oluşturma amacıyla sınırların kaldırılması, sınır ötesi bankacılık faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Öte yandan bu tarz kolaylıklar, yabancı sermaye girişlerine imkan tanıyarak yabancı varlığının artmasına sebep olurken, bankaların birleşmesine ve sonuçta bankacılık sisteminin konsolidasyonuna sebep olabilmektedir.¹⁶

Yabancı sermayeli bankaların varlığı ve uluslararası faaliyetler finansal entegrasyona yol açarken, iç piyasada faaliyet gösteren banka ve finansal kurumların da uluslararası piyasalara açılmasına, yurt dışına yatırım yapmalarına aracılık etmektedir. Farklı piyasalar hakkında bilgisi artan yabancı yatırımcıların çoğalması; firmalar, ülkeler ve uluslararası piyasalar hakkında bilgi yetersizliği nedeniyle oluşan engelleri kaldırdığından dolayı, sınır ötesi faaliyetlerin kolaylaşmasına neden olmaktadır. Yabancı sermayenin artışı rekabeti arttırırken, artan rekabet dolayısıyla karları azalan bankalar, yeni faaliyet alanları aramak zorunda kaldıkları için, sınır ötesinde faaliyetlere girişebilmektedirler.¹⁷

2.2.3. Finansal Pazarlarda Gelişme Potansiyeli ve Özelleştirmeler

“Finansal pazarları hızla büyüyen, ya da potansiyel görülen ülkelere gidiş, bankaların faaliyet hacmini genişlettiği gibi karlarını artırmaktadır. Ülkemizde tüketici kredilerinde ipotekli konut kredilerinde (mortgage) gelişme ve gelişme potansiyeli, dış ticaret finansmanı yabancı bankalar açısından çekim nedeni olarak görülmektedir.”¹⁸

Finansal kuruluşlar finansal sistemin yeniden yapılandırılması ihtiyacından doğabilecek çeşitli fırsatlardan yararlanmak amacıyla, 1990'lı yılların ikinci

¹⁶ Philip Molyneux, “The FDI Race In European Banking” Instituto Valenciano de Investigaciones Economicas, Haziran 2003, s.15-16 (Çevrimiçi)

<http://www.ivie.es/downloads/ws/bf/2003/06/12/ponencia01.pdf> 06.06.2009

¹⁷European Central Bank, “Cross-Border Bank Mergers & Acquisitions and Institutional Investors”, European Central Bank, Monthly Buletin, Ekim 2008, s.78 (Çevrimiçi)

<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb200810en.pdf> pp67-80 11.09.2009

¹⁸ Akgüç, Öztin “Türkiye’de Yabancı Bankalar”, 2007, s.15

yarısından itibaren gelişmekte olan piyasalara yönelmektedir. Yabancı yatırımcılar, krizler karşısında alacağı tedbirler konusunda gelişmekte olan ülke hükümetlerini, liberalizasyon ve yeniden yapılanma politikalarının uygulanması konusunda çoğu zaman cesaretlendirmektedir. Gelişmekte olan ülke yönetimleri, söz konusu yapılanma sürecinde yabancı kaynakların finansal sistemi düzenleme konusundaki katkısına güvenerek giriştiği özelleştirme faaliyetleriyle, finansal sektörde yabancı sahipliğine izin vermekte, sistemin yeniden yapılandırılmasını, risk ölçüm ve yönetim tekniklerinin geliştirilmesini sağlamak amaçlarıyla, yabancı finansal kuruluşların girişini kolaylaştırmaktadır. 1994 yılındaki Meksika krizinden sonra Latin Amerika ülkelerinde, Sovyetler Birliği'nin yıkılışı sonrasında Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde meydana gelen finansal krizlerde uygulanan yeniden yapılanma politikalarını ve tatbik edilen söz konusu politikalar sonrasında artan yabancı girişlerini, bu konuda örnek olarak göstermek mümkündür.¹⁹

Öte yandan, özelleştirmenin sağladığı sermaye kazancından yararlanma imkanı da 1990 yılından itibaren önem kazanmıştır. “Gidilen ülkede özelleştirme politikası ya da uygulaması sonucu bankaların fiyatı, yerine koyma maliyetine hatta tasfiye değerine göre düşük ise başlangıçta potansiyel sermaye kazancı elde etmek amacıyla yabancı sermaye banka satın almakta, daha sonra varlık portföyünü değiştirerek, sermaye kazancını realize etmektedir.”²⁰

2.2.4. Riskin Dağıtılması

Bankalar yabancı ülkelerdeki faaliyetleriyle, gelir yapılarını çeşitlendirme imkanına kavuşmakta ve yatırım yaptıkları finansal piyasaların kalitesine bağlı olarak risk-gelir bazlı kazanımlar elde edebilmektedirler. Kuşkusuz söz konusu kazanımlar, yatırım yapılan piyasanın kalitesiyle ilişkili olmaktadır. İş çevreleri, faiz seviyeleri,

¹⁹ Bank For International Settlements, **a.g.e.**, s.6-7

²⁰ Akgüç, Öztin a.g.e., 2007, s.15

döviz kurları gibi makroekonomik faktörler, bankaları gelir yapılarını çeşitlendirmek amacıyla yurt dışına yöneltebilmektedir.²¹

Yabancı ülkelerde yatırım yaparak gelir kaynaklarını çeşitlendiren bankalar, yatırımlarını coğrafi olarak da zenginleştirerek risklerini dağıtmaktadır. Bu bağlamda, ülkelerarası coğrafi yakınlık ve kültürel benzerlikler, yatırımların yapılacağı ülkenin seçilmesinde önemli bir rol oynamakta ve yabancı girişlerini kolaylaştırıcı etki yapmaktadır. “Söz konusu faktörler bankaların yatırım yaptıkları ülkelere uyum” sağlamasına yardımcı olmakta ve gerek yatırım gerekse piyasanın yapısı ile ilgili bilgi maliyetlerini düşürerek, yabancı yatırımları etkilemektedir.²²

Coğrafi ve kültürel yakınlığın bulunduğu, aynı dilin konuşulduğu, ana ülke ve ev sahibi ülkenin aynı bölge içinde yer aldığı durumlarda; yabancı sermayeli bankaların, coğrafi ve kültürel bakımdan uzak bölgelerden gelen bankalara göre, genellikle daha yüksek bir karlılığa sahip olduklarını; coğrafi, kültürel ve dil farklılıklarının bankaların performanslarını ters yönde etkilediğini belirtilen çalışmalar bulunmaktadır.²³

2.2.5. Yatırımcı Ülkenin Finans Sektöründeki Durumu

Yatırım yapan ülkenin finans sektöründeki rekabetin düzeyi; bankanın finansal ürünlerinin etkinliğini, bankacılık sektörüne getirilen yeniliklerin seviyesini etkilemektedir. Yabancı sermayeli bankaların sahip oldukları yeni finansal ürünler, yatırım yaptıkları ülkelerdeki bankalara karşı rekabet avantajı sağlayan bir araç konumundadır. Rekabetin yoğun olduğu ve talepkar müşterilerin bulunduğu piyasalarda faaliyet göstermeye alışmış olan bankalar, ürün geliştirme, yeni iş fırsatlarının takip edilmesi ve değişen piyasa koşullarına uyum sağlanması konularında

²¹ Alicia Garcia Herrero, Daniel Navia Simon, “Why Banks Go To Emerging Countries and What Is The Impact For The Home Economy? A Survey”, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA) Economic Research Department, Working Papers No : 0602, Eylül 2006 s. 7 (Çevrimiçi) https://www.bbva-research.com/wp-content/uploads/migrados/WP_0602_tcm348-212868.pdf

²² Bumin, a.g.e. , s.19-22

²³ Stijn Claessens, Neeltje Van Horen, “Being a Foreigner Among Domestic Banks : Asset or Liability?”, Munich Personal RePEc Archive, MPRA Paper No.17982, Ocak 2014, s.17 (Çevrimiçi) http://mpa.ub.uni-muenchen.de/17982/1/MPRA_paper_17982.pdf 09.01.2014

kolaylıkla yenilikçi metodlar geliştirmeye yatkın olmaktadır. Böylelikle bankaların kendi iç piyasalarında yaşadıkları yoğun rekabetin kazandırdığı tecrübeler, onların yurt dışındaki operasyonel faaliyetlerinde de etkinliklerinin sürmesine yol açmaktadır.

Yatırımcının ana ülkesinin gelişmişlik düzeyi, kişi başına düşen milli gelirin yüksekliği, insan kaynağı kalitesi, bankaların performanslarını olumlu bir şekilde etkileyen faktörlerdir. Kişi başına milli geliri yüksek, kaliteli ve eğitilmiş insan kaynağına sahip ülkelere ait bankalar, yeni risk yönetim tekniklerine, yeni finansal ürünlere ve teknolojilere daha kolay adapte olabilme, yüksek risk-yüksek getiri düzeyine sahip yatırım politikalarını uygulayabilme yeteneklerine sahip olmaktadır. Bu yüzden, gelişmekte olan ülkelerdeki karlı yatırımlara daha kolay girişebilmekte, sözü edilen yetenekleri sayesinde ev sahibi ülkedeki yerel bankalara karşı üstünlük sağlamaktadırlar. Buna karşın yatırımcı bankanın ülkesinin, gelir düzeyi yüksek olmayan bir gelişmekte olan ülke olması halinde; yabancı bankalar, yerel bankalara göre daha kötü bir performans sergileyebilmektedir. Bu durum ilgili ülkenin dışa açılmasını engellemektedir.²⁴

2.2.6. Bankaların Kendilerine Özgü Nedenler

Bankaların büyüklüğü, uluslararası alanda genişleme, risk alma, daha ucuz finansman sağlama ve risk çeşitlendirme potansiyeli kazanılmasında avantaj sağlamaktadır.²⁵ Bununla birlikte bankaların büyüklüğü, yurt dışına yatırım yapma kararı alınmasında kolaylaştırıcı bir faktör olmasına karşın, büyüklüğün yenilikçi ve agresif çalışma stratejileri ile de birleştirilmesi gerekmektedir.

Müşteri portföyü çok uluslu büyük şirketler olan bankaların, yurt dışındaki yeni piyasalara girmesi ve hizmet sunması mümkündür. Bunun yanı sıra, iç piyasada ağırlıklı bir paya sahip olan bankaların, taşıdığı riskleri coğrafi olarak yayma amacını

²⁴ Claessens, Van Horen, a.g.e., s. 6-16

²⁵ Peter Beerman, "Topics In Multinational Banking And International Industrial Organization" Ludwig Maximilians Universität München, Department of Economics, Dissertation, Şubat 2008, s. 9 (Çevrimiçi) http://edoc.ub.uni-muenchen.de/8521/1/Beermann_Peter.pdf

taşıması, uluslararası bankacılığın karlı olan yanlarından faydalanmak istemesi, bankaları yurt dışı yatırımlara yöneltmektedir.²⁶

2.3. Yabancı Bankaların Giriş Şekilleri ve Örgütlenme Biçimleri

2.3.1. Yabancı Bankaların Giriş Şekilleri

Bankaların uluslararası faaliyetleri, finansal sektörün uluslararası alanda entegrasyonunda önemli bir rol oynamakta olup, bankacılık sektöründe sınır ötesi satın alma ve birleşmelere de yol açmaktadır. Banka satın alma veya birleşme amacıyla bir ülkeye giriş yapan sermaye için engelleyici pek çok faktör mevcuttur. Bu faktörler, yasal düzenlemelerin gerektirdiği koşullar olabildiği gibi, piyasalar hakkında yeterince bilgi edinilememesi sonucunu oluşacak zorluklar da olabilmektedir. Yabancı yatırımcıların varlığı, küresel ölçekte bu engelleyici hükümlerin kaldırılmasına ve dolayısıyla finansal entegrasyonun sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.²⁷

Bankacılık sektöründeki uygulamalarda, yabancı sermaye girişleri genel olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, yabancı sermaye kontrolünde yapılan doğrudan yeni bir yatırım şeklinde meydana gelmekte ve yatırımcı, yeni kurulan bankaya sermaye yanında insan kaynağı da tedarik etmektedir. İkinci yöntem satın alma veya birleşme operasyonlarını içermekte olup, bu yöntemde yabancı kuruluş, yerel bir bankanın yönetimini kontrol edebileceği bir hisse çoğunluğunu (genellikle %100'ünü) satın alma yoluna gitmektedir. Yerel bankanın hisselerinin çoğunluğunun yabancı sermayeye devredilmesi, yönetsel kontrolü de yabancı sermayeye devrettiğinden, yerel operasyonel faaliyetlere giren bankaların en çok tercih ettikleri yöntem, satın alma yöntemi olmaktadır.²⁸

Banka birleşmeleri teorik açıdan Konsolidasyon ve Birleşme olarak adlandırılan iki türe ayrılmaktadır. Konsolidasyon, iki veya daha çok bankanın,

²⁶ Clarke, v.d., a.g.e., s.11

²⁷ European Central Bank, "Cross-Border Bank Mergers & Acquisitions And Institutional Investors", European Central Bank, Monthly Buletin, Ekim 2008, s.67 (Çevrimiçi)
http://www.ecb.int/pub/pdf/other/pp67-80_mb200810en.pdf

²⁸ Akgeyik, Yavuz, a.g.e., s.49

kuruluşu yapılan yeni bir banka çatısı altında birleşmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Birleşmeler ise, birbirine yakın iki bankanın birleşerek etkin bir bütünleşme sağlaması, karar alma yetkisini ele geçirecek şekilde diğer bir bankanın çoğunluk hissesinin satın alınması veya büyük bir bankanın göreceli olarak kendinden daha küçük bankayı satın alması şeklinde gerçekleşmektedir.²⁹

2.3.2. Yabancı Bankaların Örgütlenme Biçimleri

Yabancı bankaların yatırım yaptıkları ülkeye giriş şekilleri ve organizasyon yapıları, ekonomik koşullara, yasal düzenlemelere, ana ülke (yatırım yapan ülke) ve ev sahibi ülkelerin (yatırım yapılan ülke) özelliklerine ve sınır ötesi yatırım stratejilerine göre değişmektedir. Sınır ötesi bankacılık yatırımları ev sahibi ülkelerde aşağıdaki gibi örgütlenmektedir.

2.3.2.1. Muhabir Bankacılığı

İş türü ve hacimlerine bağlı olarak maliyeti en düşük, en basit anlamda yabancı banka varlığı, muhabir bankacılığında kendini bulmaktadır. Bu tip bankacılık, yabancı ülkede doğrudan bir fiziksel yatırım gerektirmemekte, müşterinin bankacılık ihtiyaçları, yabancı ülkedeki muhabirlik anlaşması yapılan yerel bir banka aracılığıyla tedarik edilmektedir.³⁰ Söz konusu muhabirlik anlaşması ile farklı ülkelerdeki bankalar birbirleri nezdinde muhabir hesapları açmakta, bu hesaplar aracılığıyla karşı taraf adına alacaklılara ödeme, borçlularından tahsilat yapma hizmetlerini sunmaktadırlar. Muhabirlik ilişkisi, tarafların birbirlerini finanse etmesi, karşı taraf adına poliçe kabulü, akreditif açma, istihbarat ve bilgi paylaşımı hizmetlerini de kapsayabilmekle birlikte, ilişkinin temel fonksiyonu ithalat ve ihracat işlemlerinden doğan borç ve alacakların ödemesini gerçekleştirmektir.

²⁹ Niyazi Erdoğan, Dünyada Ve Türkiye’de Finansal Krizler : Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları, Kamu Bankaları Deneyimi, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2002 s. 46-47

³⁰ Elisa Bain, Justin G. Fung, Ian R. Harper, “Multinational Banking: Historical, Empirical And Case Perspectives”, Melbourne Business School, Working Paper, Haziran 2001 s. 19; 24 (Çevrimiçi) <http://www.mbs.edu/index.cfm?objectid=951E3451-123F-A0D8-42E1B4C3A13BC4D9> 07.10.2009

“Muhabir bankacılığı, personel ve ofis bulundurmada yurt dışında iş yapan müşterilere hizmet olanağı sağlarken, bankalar arasındaki dolaysız ilişkiler, banka mensuplarının karşılıklı ziyaretleri ile sınırlı kalmaktadır.”

Muhabir bankaların hizmet sağlamada önceliği yabancı banka müşterileri yerine kendi müşterilerine verebilmesi, karşı tarafa yeterli miktarlarda kredi verme konusunda isteksiz davranılabilme olasılığı, muhabir bankacılığının olumsuz yönleri olarak değerlendirilmektedir.³¹

2.3.2.2. Temsilcilik Büroları

Yabancı ülkede yerleşik olarak faaliyette bulunan temsilcilikler, kredi verme, mevduat toplama gibi pek çok bankacılık operasyonları konusunda yetki sahibi olamasalar da ana ülkedeki bankasına destek faaliyetlerini yürütebilmekte, dış ticarete ilişkin ödeme ve tahsilatlara aracılık edebilmekte ve açılacak kredileri yönlendirebilmektedir. Bu özellikleri yanında temsilcilikler, yabancı piyasalar hakkında bilgi tedarik ederek, yabancı varlığının artırılması yolundaki ilk adımı oluşturmaktadırlar.³²

Temsilcilik büroları ufak birimler olup, bankanın yurt dışındaki şubeleri yerine geçememektedir. Genel bankacılık işlemlerini yapamaması ve küçük bir birim olduğundan sağlayabileceği hizmetlerin de sınırlı ölçekte kalması, bu büroların dezavantajlı yönünü oluşturmaktadır.³³

2.3.2.3. Acentelikler

Yabancı varlığının temsilcilik bürolarına göre daha ileri bir şeklini acentelikler oluşturmaktadır. Acentelikler ticari işletmelere kredi verebilmekte, para

³¹ Halil Seyidoğlu, Uluslararası Finans, Güzem Can Yayınları, No:19, Geliştirilmiş 4. Baskı, İstanbul 2003, s. 478-479

³² Bain, Fung, Harper, a.g.e., s.20-24

³³ Seyidoğlu, a.g.e., s. 479-480

piyasalarından fon kullanabilmekte, dış ticaretin finansmanını ve ana bankanın yatırımlarını yönetebilmektedirler.³⁴

2.3.2.4. Şube Bankalar

Şube bankacılığında, yatırım yapılan ülkedeki şubeler, ana bankanın ayrılmaz bir bütünü olarak kabul edilmekte, toptan ve kurumsal her türlü bankacılık faaliyetinde bulunabilmektedirler. Şubeler bankacılık faaliyetlerinde ana bankanın kredi derecesinden faydalandığından, benzer büyüklükteki bir bağlı kuruluştan daha fazla kredi verebilme kapasitesine sahip olmaktadır.³⁵

Şube bankacılığında her türlü alacak ve borç ana bankaya aittir ve bu tür bankalar hem ana bankanın bulunduğu ülkenin yasal düzenlemeleri, hem de faaliyet gösterdiği ev sahibi ülkenin yasal düzenlemeleri olmak üzere, iki ayrı bankacılık düzenlemesine tabi olmaktadır.³⁶

Şube bankaları, gerekli olan fonları mevduat toplamak yerine para piyasalarından tedarik etmekte ve genel olarak toptan bankacılık niteliğini haiz, kısa vadeli kurumsal kredi kullandırımı, uluslararası ticaretin finansmanı, döviz ve hisse senedi piyasası faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.³⁷

Şube bankaları “ana bankanın ünvanı ve yasal sorumluluğu altında bankacılık” faaliyetlerini yürütmektedir. Şubelerin topladıkları mevduat ana bankanın güvencesine sahip olmakta, yasal kredi sınırlarının hesabında, şubenin değil ana bankanın mali kapasitesi dikkate alınmaktadır.

Şube bankaları uluslararası finansal merkezlerde kurulan şubeler aracılığıyla ana bankaya uygun koşullarda finansman ve yatırım olanakları sağlarken, diğer yandan yabancı piyasalardaki ekonomik faaliyetler üzerinde ana bankanın söz sahibi olabilmesi ve müşterilerine uluslararası alanda hizmet sunabilmesi avantajlarını

³⁴ Bumin, a.g.e., s. 15

³⁵ Tschoegl, “Financial Crises And The Presence Of Foreign Banks”, s. 14

³⁶ Seyidoğlu, a.g.e., s. 480

³⁷ Bumin, a.g.e., s. 15

sağlamaktadır. Ancak, şubenin borç ve alacaklarından ötürü yerli ülkede ana bankanın dava konusu edilebilmesi, şube bankacılığının olumsuz bir yönü olarak kabul edilmektedir.³⁸

2.3.2.5. İlişkili Bankalar

Bu örgütlenme şeklinde “banka, yerel ülke yasalarına göre kurulmakta, mülkiyetinin bir kısmı yabancı ülkedeki bankaya, diğer kısmı ise mevcut yerel bankalara ait” olmaktadır.³⁹ Yabancı ana bankanın bu kuruluşlar üzerindeki kontrol gücü, hissesi oranında sınırlı kaldığından, ana bankalar, yurt dışındaki ilişkili bankalarında kendi isimlerinin kullanılmasını tercih etmemektedirler.⁴⁰

Yabancı ortaklarla sürekli ilişki içinde bulunulması, yabancı sahiplerin bilgi, beceri ve uzmanlıklarından yararlanılması olanakları ilişkili bankacılığın avantajlı yönü olurken, “izlenen politika ve uygulamalar hakkında ortaklar arasında meydana gelebilecek anlaşmazlıklar, bu tür bankacılığın zayıf yönü olarak değerlendirilmektedir.”⁴¹

2.3.2.6. Bağımlı Bankalar

“Büyük bankalar, yabancı piyasalarda kendilerine bağımlı bankalar kurdurmak yoluyla o piyasalarda bankacılık işlemleri yapma yoluna gidebilirler. Bağımlı bankalar, ayrı kimliğe sahip kuruluşlar olarak, ev sahibi ülkenin yasalarına göre faaliyet gösterirler. Yabancı bir bankaya bağımlı olan yerel banka, müşterilerinin gözünde ana banka kadar güvenli sayılmaktadır.”⁴² Yabancı bankalar, sermayesinin çoğunluğuna sahip oldukları bağımlı kuruluşlarında genellikle ana bankanın ünvanını

³⁸ Seyidoğlu, a.g.e., s. 480

³⁹ Hasan Günal, “Uluslararası Bankacılık Hizmetleri”, Eylül 2008, <http://www.yenimakale.com>

⁴⁰ Tschoegl, “Financial Crises And The Presence Of Foreign Banks”, s. 14

⁴¹ Seyidoğlu, a.g.e., s. 482

⁴² Hasan Günal, a.g.e., s.2

kullanmayı tercih etmektedirler. Bu yolla ana banka ünvanının marka değerinden ve prestijinden yararlanarak rakiplerine karşı avantaj sağlamaya çalışmaktadırlar.⁴³

Bağımlı bankalar, ev sahibi ülke yasalarına bağlı olarak faaliyet göstermekte ve yasal kredi sınırları, kendi özsermayesine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla kredi sağlama olanakları kısmen de olsa, kısıtlanmaktadır. Buna karşın, müşterilerin gözünde ana banka kadar güvenilir kabul edildiklerinden, mevduat toplama imkanına sahiptirler. Öte yandan bağımlı bankaların yöneticilerinin yerel olabilmesi, iş çevrelerinin bankaya daha kolay ulaşmaları bakımından avantajlı olabilmektedir.

Şube bankacılığında, ağırlıklı olarak yabancı iş çevrelerine hizmet verilmesi dolayısıyla yerel firmalardan iş almakta zorlanılırken, bağımlı bankalar aracılığıyla yatırım yapılan ev sahibi ülkedeki hem iç hem de dış işletmeciliğe daha çok girilebilmekte, yerli ve yabancı müşterilere aynı yoğunlukta hizmet sunabilme olanağı elde edilebilmektedir.⁴⁴

2.4. Yabancı Bankaların Finansal Sistem Üzerindeki Genel Etkileri

2.4.1. Rekabet Artışı

Gerek yerli gerek yabancı bankaların etkinliğini ve dayanıklılığını koruyup sürdürmesi açısından, bankalararası rekabet önem taşımaktadır. Bankacılık sisteminde rekabet artışı, kaynak dağılımında etkinliğe yol açacağından, rekabet artışı politikacılar tarafından da arzu edilen bir durumdur.⁴⁵ Sisteme girişin önündeki engellerin kaldırılmasıyla yabancı sermayenin varlığının artırılması, bankacılık sisteminde rekabetin de artmasına neden olacak ve yenilikçi uygulamaları teşvik ederek, finansal hizmetlerde etkinliğin artmasını, istikrarın sağlanmasını ve piyasadaki

⁴³ Daniel Badulescu, Dorin Bac, "Forms and Dimension Of Foreign Capital Expansion In The Banking Sector Of Central And Eastern Europe. A Regional Perspective", Munich Personal RePEc Archive, MPRA Paper No. 7835, Şubat 2013, s.10 (Çevrimiçi) http://mpa.ub.uni-muenchen.de/7835/1/MPRA_paper_7835.pdf

⁴⁴ Seyidoğlu, a.g.e., s. 481

⁴⁵ Klaus Schaeck, Martin Cihak, "How Does Competition Affect Efficiency And Soundness In Banking? A New Empirical Evidence", European Central Bank, Working Paper Series, No : 932, Eylül 2008, s.23 (Çevrimiçi) <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp932.pdf>

ekonomik aktörlerin daha fazla kredi olanaklarına kavuşmasını sağlayıcı bir etki yaratacaktır.⁴⁶

Yabancı girişlerinin serbest bırakılmasının en önemli sonuçlarından biri ticaretin ve finansal hizmetlerin serbestleşmesine yol açmasıdır. Serbestleşme süreci etkinlik ve istikrarı beraberinde getirmektedir. Yabancı bankalar, mevcut finansal hizmetlerin kalitesini ve fiyatlamasını hem bu hizmetleri doğrudan sağlayarak hem de yerli bankalarla olan rekabetleri aracılığıyla dolaylı olarak etkileyebilmektedirler. Öte yandan yeni finansal ürünlerin piyasaya sunulması portföy çeşitlendirmesine imkan sağlarken, yeni teknolojilerin transferi, yetişmiş bankacıların ülkeye ithali, yerel bankacıların istihdam edilerek gelişmiş bankacılık tekniklerinden haberdar olmalarının sağlanması, bilgi birikiminin yerel piyasaya ve daha sonrasında yerel bankalara aktarılmasına yol açmaktadır.⁴⁷ Yerel bankacılık sektöründeki beşeri sermaye kalitesinin bu yolla artırılması, bankacılık sektöründe verimliliğin artmasını etkileyen bir faktör olarak kabul edilmektedir.⁴⁸

Gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren yabancı bankaların daha karlı ve faaliyetlerini yüksek faiz marjı ile göstermeleri, bu piyasada yer alan yerel bankaların karlılığını azaltıcı etki yapmakta, etkin bankacılık tekniklerinden dolayı, yerel bankaları kredi değerlilikleri daha düşük müşterilerle çalışmak durumunda bırakabilmektedir. Bunun sonucunda, yerel bankalar sorunlu kredilerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Piyasada bilinen uluslararası bankalarla rekabet etmek zorunluluğu, ek maliyetlere yol açarak yerel bankaların verimliliğini düşürmektedir. Yerel bankalar da yöneticilerini yeni bankacılık tekniklerini kullanma ve maliyet azaltıcı önlemler alma konusunda çaba sarf etmeye yönelterek verimliliği artırmaya

⁴⁶ Ramon Moreno, Agustin Villar, “Increased Role Of Foreign Bank Entry In Emerging Markets”, Bank For International Settlements, BIS Papers, No: 23, Mayıs 2005, s. 9-10 (Çevrimiçi)
<http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap23a.pdf>

⁴⁷ Cull Robert, Peria Martinez Soledad Maria, “Foreign Bank Participation and Crises in Developing Countries” World Bank, s. 2-18 (Çevrimiçi)
http://www.worldbank.org/finance/assets/images/Role_of_Foreign_Banks_in_Emerging_Markets_body.pdf

⁴⁸ Pelin Ataman Erdönmez, “Finansal Krizler Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yabancı Bankalar”, Bankacılar Dergisi, s.y. 51, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, 2004, s. 22

çalışmakta, bu yolla bankacılık faaliyetlerinde etkinliğin sağlanmasına yol açabilmektedirler.⁴⁹

Öte yandan konuyla ilgili yapılan eleştirilerde, yabancı bankaların ekonomide kaynak dağılımının yabancıların denetimine geçmesine, çoğunlukla yabancı sermayeli firmaların fonlanmasına, ihtisas kredilerinin azalmasına ve kredilerin sektörel dağılımının bozulmasına, bankalar üzerinde denetim otoritelerinin etkinliğinin zayıflamasına, para politikalarının etkinliğinin azalmasına yol açtıkları belirtilmektedir.⁵⁰

2.4.2. Kredilerde Etkinlik ve Ekonomik Büyümeye Katkı

Yabancı bankaların kredi olanaklarını genişletmesi, küçük ve yeni şirketlerin finansman gereksinimlerine karşılık verirken, geniş bir fon akışı piyasa faiz oranlarını düşüreceğinden, kredi maliyetlerinde avantajlı bir ortam meydana getirmektedir. Özellikle küçük ölçekli şirketler, bu avantajlı süreçten olumlu etkilenirken, finansman kolaylıklarının etkisiyle yerel girişimcilik potansiyeli desteklenmekte ve bu durum büyümeye kaynak olmaktadır.⁵¹

Kamu bankalarının üst düzey yönetimlerinde hükümetlerin etkili olması, kamu bankalarının kredi kullandırma sürecinin politize edilmesine yol açmakta, bankalar “kullandıkları kredileri tahsil ederken ve teminatları kullanırken de politik kaygıların etkisi altında kalmaktadırlar.” Politik faktörlerden etkilenen bankalar belirli bir gruba piyasa faiz oranının altında bir faiz oranını uygulayabilmekte, bu yolla sağlanan fayda belirli bir grup üzerinde yoğunlaşırken, maliyetler topluma yayılabilmektedir.⁵²

⁴⁹ Claessens, Kunt, Huizinga, a.g.e., s. 2,14,17-18

⁵⁰ Sudi Apak, Aykut Tavşancı, “Türkiye’de Yabancı Bankacılığın Gelişimi Ve Ekonomi Politikaları İle Uyumu”, Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı, Maliye Finans Yazıları, s.y. 80, Temmuz 2008, s 49 (Çevrimiçi) http://www.finanskulup.org.tr/Assets/maliyefinans/80/Sudi_Apak_Aykut_Tavsanci_Turkiyede_Yabanci_Bankaciligin_Gelisimi_MFY80.pdf

⁵¹ Akgeyik, Yavuz, a.g.e., s. 100-101

⁵² Sinem Uçarkaya, “Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü”, Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası, Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Mart 2006, s. 27-28 (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/>

Politikacılar ve çıkar çevreleri yabancı sermayeli bankaları kontrol edemediğinden, yerel finansal sektörün yabancı rekabetine açılması, politik kökenli çıkar çatışmalarını azaltmaya yardımcı olmakta ve siyasi kaygılara dayalı kredilendirme sürecini önleyebilmektedir. Seçilen projelerin finansmanında, piyasa faiz oranının altında olmayan, adil bir faiz oranı esas alınacağından, sektörel etkinliğin gelişmesine de katkı sağlanmış olunacaktır. Belirtilen nedenlerle yabancı sermayeli bankaların ulusal büyümeyi teşvik edeceği kabul edilmektedir.⁵³

Yabancı bankalar, genel olarak büyük ölçekli kuruluşlar olduklarından, plasman çalışmalarında küçük firmalara kredi vermeyi ihmal etmekte, genellikle büyük müşterilerle çalışmayı tercih etmektedirler.⁵⁴

Yabancı bankaların yatırım yaptıkları ülkedeki istihbarat mekanizmasının zayıf olması, piyasa istihbaratı bilgilerine ulaşma konusu, bankalar açısından önemli bir sorun haline gelebilmektedir. Kredi politikası kararlarının genel ölçekte, kredilendirme sürecindeki kararların ise yerel ölçekte alınması ve alınan kararların yeterli bir istihbarat bilgisine dayanması zorunluluğu bulunmaktadır. İstihbarat mekanizmasının zayıf olduğu piyasalarda, yeni kurulmuş ve küçük firmalar hakkında yeterli ölçüde istihbarat bilgisi toplamanın da genel olarak zor olmasının bir sonucu olarak, yabancı bankalar daha kolay ve daha fazla veri elde edilebilen büyük firmalarla çalışmaya yönelmektedir. Bu durum, bankaların plasman çalışmalarında küçük ve yeni firmaları ihmal etmeleri, gelişmekte olan ülkeler için önem arz eden bu tür işletmelerin finansman ve büyüme olanaklarının kısıtlanması, bankacılık piyasasına yabancı banka girişlerinden büyük ölçekli firmaların daha fazla fayda sağlaması, sonuçlarını meydana getirmektedir.⁵⁵

Dolayısıyla, yabancı bankaların yabancı firmalar ve büyük yerel firmalar gibi göreceli olarak şeffaflığı daha fazla olan en iyi firmaları (cherry pick) kredilendirme

⁵³ Akgeyik, Yavuz, a.g.e., s.102-103

⁵⁴ Tschoegl, "Financial Crises And The Presence Of Foreign Banks", s. 32-33

⁵⁵ Mariassunta Gianetti, Steven Ongena, "Financial Integration And Entrepreneurial Activity Evidence From Foreign Bank Activity In Emerging Markets", European Central Bank, Working Papers No : 498, Haziran 2005, s. 6,12 (Çevrimiçi) <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp498.pdf>

stratejilerine sahip olmaları, yerel bankaları daha riskli sayılabilecek firmalarla çalışmaya yöneltmektedir. Bu durum özellikle yerel bankaların portföy kalitelerinin kötüleşmesine ve dolayısıyla yüksek risklere maruz olarak çalışmaları sonucunu meydana getirebilmektedir. Öte yandan yabancı bankaların kredi taleplerinin değerlendirilmesinde yüksek standartlar uygulamaları, kullanılacak kredilerin, müşterilerinin muhasebe kayıtlarının güvenilirliğine ve gerekli teminatların teminindeki şeffaflığa bağlı olması nedenleriyle, bu standartlara sahip olamayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin, yabancı bankalardan kredi temininde zorlanmaları konusundaki tartışmalar devam etmektedir.⁵⁶

Yabancı bankalar, kriz zamanlarında kolaylıkla yurtdışına çıkabilen sıcak para olarak tanımlanan spekülatif fonların ülkeye girişini kolaylaştırırken, kredi portföylerinde yabancı para cinsinden kredilerin ağırlıklı bir paya sahip olması, ekonomik kriz zamanlarında müşterileri açısından kur riski yaratabilmektedir. Küçük ve orta ölçekli firmalar, yabancı para kredi maliyetinin göreceli olarak düşük olmasının avantajından yararlanmak için kur riskini göze alabildiğinden, kriz zamanlarında meydana gelen devalüasyonlar onları kredilerini geri ödeyememe durumuna düşürebilmektedir. Esasen kısa vadeli bir portföy yapısına sahip olan yabancı bankalar, kriz zamanlarında bilanço yapılarını korumak ve kredi riskinden kaçınmak için yeni kredi vermeyerek kredi stoklarını küçültmeye çalışmakta, bu durum yeni kredi bulamayan müşterilerin zor duruma düşmesine sebebiyet verebilmektedir.⁵⁷

2.4.3. İstikrarlı Kredi Sunumu

“Yabancı bankaların ulusal piyasalarda faaliyet göstermesinin ilk etkileri olan verimlilik ve ekonomik büyümeye katkı etkilerinin yanında bir de istikrar etkisi bulunmaktadır. Genel kabul görmüş bir kanıya göre yabancı bankaların ulusal piyasalara katılımı ile daha istikrarlı bir kredi kaynağı oluşacağından yatırım yapılan ülkenin bankacılık sisteminin finansal krizlere karşı direnci artmaktadır. Herhangi bir

⁵⁶ Dietrich Domanski, “Foreign Banks In Emerging Market Economies : Changing Players, Changing Issues”, Bank For International Settlement, Quarterly Review, Aralık 2005, s. 77 (Çevrimiçi) http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt0512.pdf

⁵⁷ Degryse v.d., a.g.e., s. 8,23

kriz ortamında yabancı bankaların yerel bankalara oranla daha az kırılgan olmaları, bu bankaların portföy bileşimlerinin yerel bankalarından daha fazla çeşitlendirilmiş olması ile de ilişkilidir.”

“Ayrıca yabancı bankalar faaliyette bulundukları ülkenin hükümetinden daha bağımsız ve ulusal firmalarla daha az zarar verici ilişkiye girecektir ki, bu durum söz konusu bankaların özellikle kredi kullandırımında risk doğurucu faaliyetlerden uzak durmalarını sağlayacaktır. Güçlü sermayeye sahip yabancı bankaların, bulundukları ülkenin ekonomik durumu kötü gittiği dönemlerde ulusal firmalara kaynak aktarmaları, bu firmaların kredi bulma çabalarını azaltacaktır.”⁵⁸

“Nitekim yabancı banka katılımlarının finansal istikrar ya da kredi arzının devamlılığı üzerinde yoğunlaşan ampirik çalışmalardan hareketle, yabancı bankaların ulusal bankacılık sistemini istikrara ulaşma yönünde etkilediğinin altı çizilmektedir. Çünkü yabancı bankalar güçlü kredi arzı ile birlikte yüksek karşılık politikasını birleştirmiş olup, sermaye yeterliliği rasyosunu da tutturmaktadır.”⁵⁹

“Yabancı banka katılımlarının finansal istikrara olan katkısında önem teşkil eden başka bir nokta ise bu bankaların denetim ve gözetim alanında yatırım yaptıkları ülkelere aktardıkları bilgilerdir. Bu konuda Mishkin, gelişmekte olan ülkelerde risk yönetim tekniklerinin yetersiz, bankacılık sisteminin denetlenmesinden sorumlu otoritelerin ise denetim konusunda güncel bilgilere sahip olmadıklarını belirterek bu ülkelere yapılacak finansal yatırımlarla yeni gözetim ve denetim tekniklerinin transfer edilebilmesi imkanlarının artacağını ifade etmiştir.”⁶⁰ Özellikle ülkemizde 1980 sonrası yaşanan finansal krizlerle, risk yönetim tekniklerinin bilinmesi ve uygulanmasının gerekli olduğunun anlaşılması ve bu teknikleri uygulayan yabancı bankalardan yararlanılması ile önemli bir aşama kaydedileceği düşünülmektedir.

⁵⁸ Haas R.T.A, Lelyveld I.P.P., “Foreign Bank Penetration and Private Sector Credit in Central and Eastern Europe”, DNB Staff Reports, Eylül 2002, s.22-24

<http://EconPapers.repec.org/RePec:dnb:staffs:91>

⁵⁹ Claessens Stijn, Aslı Demirgüç – Kunt, Harry Huizinga, “How Does Foreign Entry Affect the Domestic Banking Market?”, The World Bank Journal of Banking & Finance, Mart 2002, <http://econ.worldbank.org>

⁶⁰ Haas R.T.A, Lelyveld I.P.P., a.g.e., s.25-26

Yabancı banka girişleri bankacılık sistemine ilave sermaye girişi ve likidite sağlayarak finansal istikrara katkıda bulunabilmektedir. Ayrıca, ev sahibi ülkenin ekonomik açıdan güç durumda olduğu dönemlerde girişler daha fazla önem arz etmekte ve ülkenin global ekonomiyle ilişkileri doğrultusunda, finansal sisteminin konjonktürel yapısını ve uygulanan para politikalarının etkinliğini değiştirebilmektedir. Bankacılık sektörünün liberalize edilmesi sonrasında gerçekleşen yabancı girişleri, maliyetlerin azalmasına ve karlılığın artmasına neden olurken, artan karlar, bankaların finansal yapılarını güçlendirerek risk seviyelerini düşürmekte ve dolayısıyla bankacılık sektöründe istikrarın oluşmasına yol açmaktadır.⁶¹ Bankacılık sistemine giriş kısıtlamaları ve bankacılık faaliyetlerinin çeşitlenmesi konusunda getirilen kısıtlamalar, bankacılık sistemi üzerinde istikrar bozucu etki yaratmakta olup; rekabetin arttığı ve daha az giriş kısıtlamasının bulunduğu bankacılık sistemleri, istikrara daha meyilli olmaktadır.⁶²

Aşırı korumanın bulunduğu piyasalar ise, verimsiz finansal kuruluşların, yetersiz düzenleme ve denetim mekanizmasının oluşmasına sebep olmaktadır. Yabancı girişleri, böyle bir piyasada liberalizasyonu sağlayıcı etki yapabilmekte, ana firmasından aldığı destekler sonucu sahip oldukları fonlama kapasiteleriyle, piyasada likidite şoklarının meydana gelmesini önleyebilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında yabancı sermayeli bankalar, iç piyasadaki krizlerin meydana gelme olasılığını düşürerek, kriz önleyici bir nevi sigorta fonksiyonu da görmektedirler.⁶³

2.4.4. Yeni Hizmetlerin Aktarımı

Yabancı sermayeli banka girişlerinin önemli etkilerinden biri, yeni finansal hizmetleri ve yönetim tekniklerini bankacılık piyasasına sunmasıdır. Piyasaya getirilen yenilikler değişik finansal ürünler, bilgi işlem teknolojisinde yenilikler, gelişmiş yönetim tekniklerini kapsamaktadır. Bu tür yeniliklerinin yerel piyasada uygulanması,

⁶¹ Moreno, Villar, a.g.e., s.11-12

⁶² Thorsten Beck, Aslı Demirgüç Kunt, Ross Levine, "Bank Concentration and Crises", World Bank, Policy Paper No: 3041, Mayıs 2003, s. 22 (Çevrimiçi) http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2003/05/23/000094946_03051404103446/Rendered/PDF/multi0page.pdf 22.10.2009

⁶³ Yeyati, Micco, a.g.e., s.7-9

risk yönetim tekniklerini geliştirerek operasyonel karlılığı artırdığından, yerel bankaların da benzeri tür yenilikleri öğrenmeleri ve uygulaması sonuçlarını meydana getirmektedir.⁶⁴

Bankacılık sisteminde yabancı bankaların da yer alması, piyasa paylarını kaybetmemek için mevcut ürünlerin kalitesini geliştirme konusunda yerel bankaları sıkıştırarak baskı yaratmakta ve artan rekabet sonucunda, piyasadaki finansal ürün çeşitliliği artmaktadır. Teknolojik gelişmelerin uygulanması, yeni finansal ürünlerin kullanılması, yerel bankaların finansal aracılık etkinliklerini artıracığı gibi kendilerini geliştirmelerini de sağlayacaktır. Ayrıca, devralma veya ortak teşebbüs yoluyla giriş yapan yabancı sermaye, yerel bankaların yönetiminde doğrudan yer alarak, bu bankaların yönetimlerinin etkinliğinin artmasına yol açabilmektedir.⁶⁵

2.4.5. İç Kontrol ve Denetim Uygulamaları

Yabancı sermayeli bankalar kapsamlı ve gelişmiş risk yönetim teknikleri uygulayarak, sağlıklı banka bilançolarının oluşmasına katkıda bulunmakta, kurumsal yönetim uygulamalarıyla şeffaflığı sağlamakta, aktardıkları yenilikler sonucunda, bankacılık sistemindeki düzenleme ve denetim kalitesinin gelişmesine yol açmaktadırlar.⁶⁶ “Kredi dağılımı ve kredi riski fiyatlamasında yerel bankalara göre daha iyi ölçme ve değerlendirme imkanlarına sahip olan yabancı sermayeli bankaların, gelişmiş ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılan türev ürünler konusundaki uzmanlıkları,” gelişmiş bir risk yönetimi anlayışını da beraberinde getirmektedir. Bu durum yatırım yapılan ülkedeki finansal sistemin daha güçlü olmasına katkı sağlamaktadır.⁶⁷ “Banka gözetim ve denetim ile yasal çerçevesinin oluşumunu ve gelişimini teşvik etmeye yardım edebilmektedir.”

⁶⁴ Hidenobu Okuda, “The Effect Of Foreign Bank Entry On Thai Banking Market : Empirical Analysis from 1990 to 2002”, Center For Economic Institutions Institute of Economic Research Hitotsubashi University, Working Paper Series No : 2004-20, 2004, s. 5 (Çevrimiçi) <http://cei.ier.hit-u.ac.jp/working/2004/2004%20Working%20Papers/wp2004-20.pdf> 24.10.2009

⁶⁵ Pelin Ataman Erdönmez, “Finansal Krizler Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yabancı Bankalar”, Bankacılar Dergisi, s.y. 51, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, 2004, s. 22

⁶⁶ Akiş, a.y., s. 53

⁶⁷ Vesile Çakar, “Yabancı Sermayeli Banka Girişleri ve Ulusal Bankacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri”, Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası, Bankacılık ve Finansal

Yabancı ülkede yatırım yapmış olan bir banka Basel anlaşmasına göre ana ülkedeki uluslararası bankayla beraber konsolide olarak denetime tabi tutulurken, uluslararası bankanın kendisi de iştiraki konumundaki bankayı, kendi ünvanının herhangi bir olumsuzluktan etkilenmemesi için kontrol altına almaktadır.

Uluslararası bankaların şube ve iştiraklerinin yönetimlerinin şeffaf olması, muhasebe ve raporlama sistemlerinin uluslararası standartlarda olması, yerel bankaları yabancı sermayeli bankalar gibi ileri bir bankacılık tekniğine sahip olduklarını gösterebilmek bakımından, bu gelişmiş muhasebe ve raporlama tekniklerini uygulamaya yöneltmektedir. Gelişmiş muhasebe ve raporlama tekniklerinin bankacılık sektörünün tamamında uygulanması, ulusal bankacılık sisteminin bütünü hakkında veri sistematığının kalitesinin gelişmesine yol açmaktadır.⁶⁸

2.4.6. Finansal Etkileşim

Finansal sistem ve dünya ekonomileri gittikçe birbirine entegre hale gelmekte, dolayısıyla bir ülke piyasasında meydana gelen ekonomik olaylar diğer ülkeleri de kolaylıkla etkileyebilmektedir.

Yabancı bankalar yatırım yaptıkları ülkelere bir yandan finansal istikrar konusunda katkı sağlarken, diğer yandan ana firmanın bulunduğu ülkenin ekonomik koşulları gereği aldığı kararların etkilerinin, yatırım yapılan ülkeye transferine de aracılık etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki yabancı bankaların ana firmalarının aldıkları stratejik kararlar, ev sahibi ülkeleri olumsuz bir şekilde etkileyebilmekte, sektörün yabancı sermaye üzerinde yoğunlaşması durumunda ise, olumsuz etkiler fazla olabilmektedir. Nitekim, 2002 yılında İspanyol Santander Bankası'nın

Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Aralık 2003, s. 30 (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/> 07.04.2009

⁶⁸ Donald J. Mathieson, Jorge Roldos, "The Role Of Foreign Banks In Emerging Markets" World Bank, The World Bank, International Monetary Fund and Brookings Institution 3rd Annual Financial Markets And Development Conference, New York, Nisan 2001, s. 18,29 (Çevrimiçi) http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/Role_of_Foreign_Banks_in_Emerging_Markets__body.pdf

Bolivya'daki iştirakinin kredi portföyünü daraltmaya karar vermesi ve diğer yabancı kuruluşların da bu şekilde davranması sonucunda Bolivya ekonomisinin olumsuz etkilenmesi, bu duruma örnek olarak gösterilebilir.⁶⁹

Bankacılık sisteminde yabancı sahipliğinin yüksek oluşu, ülkenin yurtdışında yaşanan krizlere karşı kırılganlığını artırırken, ev sahibi ülkedeki kredi piyasalarının ana ülkedeki ekonomik konjonktürden etkilenmesi sonucunu doğurmaktadır. Uluslararası bankalar sadece ana ülkedeki değil, yatırım yaptıkları diğer ülkelerdeki krizlerin de ülkeler arası kaynak tahsislerini değiştirerek, ev sahibi ülkeye yansımaya aracılık edebilmektedir. Yansımalar iki şekilde ortaya çıkmaktadır; refah etkisi ve ikame etkisi.⁷⁰

Refah etkisi, ana ülkede meydana gelen finansal krizler, dalgalanmalar veya sermaye konusundaki yasal düzenlemeler nedeniyle, uluslararası bankaların ev sahibi ülkedeki bankasına sağladığı kredi desteğini kesmesi ve kullanılabilir fonların azalması nedeniyle ev sahibi ülkede olumsuzluğa sebep olması şeklinde tanımlanmaktadır. İkame etkisi ise, ana ülkedeki durgunluk zamanlarında iç piyasadaki yatırım projelerinin az karlı olması nedeniyle, uluslararası bankaların karlılığı artırmak için yabancı ülkelerdeki birimlerine tahsis ettikleri kullanılabilir fonlarını artırması olarak tanımlanabilmektedir.⁷¹

2.4.7. Yeniden Yapılanma ve Rehabilitasyon

Kriz sonrasında sorunlu bankaların rehabilite edilebilmesi ve bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması için hükümetler, bir ölçüde ilave maliyetlerden de kaçınmak amacıyla, yabancı bankalardan yararlanma yoluna gitmekte ve onların bu süreç içinde yer almalarına imkan sağlamaktadırlar. Yabancı bankalar, ekonomik

⁶⁹ Juan Cardenas, J.Pablo Graf, Pascual O'Dogherty, "Foreign Banks Entry In Emerging Market Economies : A Host Country Perspective" Bank For International Settlements., t.y., s.4-6 (Çevrimiçi) <http://www.bis.org/publ/cgfs22mexico.pdf> 14.11.2009

⁷⁰ Alicia Garcia Herrero, Daniel Navia Simon, "Foreign Banks And The Financial Stability In The New Europe", Social Science Research Network, Eylül 2009, s.11 (Çevrimiçi) http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1468107 21.11.2009

⁷¹ Herrero, Simon, "Foreign Banks And The Financial Stability In The New Europe", s. 11

krizde bulunan ülkelerdeki sorunlu bankaları satın alabilmekte, bunlara ek sermaye aktararak, varlıklarını sürdürmelerine olanak sağlamak ve bankacılık sisteminin rehabilitasyonuna katkı sağlamaktadırlar.

Yabancı bankalar, satın aldıkları bankaların faaliyetleri aracılığıyla, kendi risk yönetim tekniklerini, finansal ürünleri piyasaya tanıtmakta ve kendi ülkelerindeki bankacılık denetim sisteminin yatırım yaptıkları ülkenin bankacılık sistemine getirilmesine aracılık etmektedirler. Bir bankanın yabancı yatırımcılar tarafından devralınması hedef bankada yapısal değişiklikler meydana getirdiğinden, söz konusu değişim bankanın kredi politikalarının da değişmesine yol açmaktadır. Öte yandan bankacılık sektöründeki artan yabancı banka faaliyetleri, piyasadaki mevcut kartel yapısının bozulmasını sağlayabilmekte, rekabeti artırarak mevduat faizlerinin artmasına, kredi faizlerinin düşmesine yol açabilmektedir.⁷²

⁷² Erdönmez, a.y., s. 24-25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE 1980 SONRASI DEĞİŞİM ve YABANCI SERMAYELİ BANKALAR

3.1. 1980 sonrası Türk Finans Sistemi ve Bankacılık Sektöründeki Değişim

1980 yılı öncesinde ülkemizde ithal ikameci sanayileşme politikası benimseniyor ve finansal piyasalar katı bir denetlemeye tabii tutuluyordu.⁷³ “24 Ocak 1980 tarihinden itibaren, izlenen ithal ikameci ve korumacı sanayi politikası terk edilerek piyasa ekonomisine dayalı, ihracatı ve dışa açılmayı destekleyen bir kalkınma politikası” benimsenmeye başlanmış, mali piyasaların serbest bırakılması yönünde düzenlemeler yapılmıştır.⁷⁴ “Bu politika çerçevesinde, kredi ve mevduat faiz oranları serbest bırakılmış, finansal piyasalara girişler kolaylaştırılmış, yeni finansal ürünlerin ve kuruluşların piyasada yer almasına olanak sağlanarak finans piyasalarının liberalleştirilmesine yönelik kararlar alınmıştır.”⁷⁵

“Finansal hizmetlerde serbestleşmenin önemli aşamalarından biri olan fiyatların piyasalar tarafından belirlenmesi sağlanmış, bankaların faaliyetlerinin düzenlenmesi, izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin uluslararası standartlara uyum yönünde düzenlemeler yapılmış, özel sektör tarafından finansal kurumlara yatırım yapılmasına olanak tanıyan bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak, finansal sektörde serbestleşmenin önemli aşamalarından olan; finansal kurumların denetim sonuçlarına ilişkin kararların zamanında ve etkin olarak alınması sağlanamamış, bütçe

⁷³ Oksay, Suna (2000), “Finansal Piyasalarda Veri Yasal Düzenlemeler(Regulation) İhtiyacı ve Türk Finans Sistemi”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi**, İstanbul, s.2

⁷⁴ Alpyiğit, Pelin (2005), “Düşen Enflasyon Ortamında Bankacılık ve Türk Bankacılık Sektörü”, **Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü**, Ankara, s.14

⁷⁵ Cevdet Denizer, “The Effects Of Financial Liberalization And New Bank Entry On Market Structure And Competition In Turkey”, **World Bank**, Working Papers, No : 1839, Kasım 1999, s.10, <http://www.worldbank.org/elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/1813-9450-1839>

disiplini oluşturulamamış ve fiyat istikrarını hedefleyen bir para politikası uygulanamamıştır.”⁷⁶

Bu dönemde yapılan önemli düzenlemelerin temel unsurları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Mevduat ve kredi faiz oranları serbest bırakılmış, pozitif reel faiz uygulamasına geçilmiştir. Finansal liberalleşmeye yönelik bu ilk uygulama “Temmuz Bankacılığı” sloganı ile ifade edilmektedir.
- “Sektöre yeni banka girişleri kolaylaştırılırken, yabancı sermayeli bankaların Türkiye’de faaliyet göstermelerine izin verilmiş ve uygun ortam hazırlanmıştır.”
- Zorunlu karşılık ve dispoñibilite yükümlölükleri azaltılmıştır.
- “Bankacılık sektörünün uluslararası piyasalarda fon tedarik etmesi serbest bırakılmış ve sektörde faaliyet gösteren bankaların yabancı para cinsinden işlem yapmalarına izin verilmiştir.”⁷⁷
- Yeni finansal ürünlerin (tüketici kredisi, kredi kartı vb.) kullanımına izin verilmiştir.
- Mali piyasalarda gerçekleştirilen işlemler üzerinden elde edilen gelirlerden alınan vergiler kademeli olarak azaltılmıştır.
- “Döviz işlemlerine getirilen kısıtlamalar 1983’te kaldırılmış, kişilere portföylerinde döviz bulundurma imkanı tanınmıştır.”⁷⁸
- Finansal sisteme güveni sağlamak ve bankaları krizlerin etkilerinden korumak amacıyla 1983’de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kurulmuş ve mevduat bankalarının belirli oranlarda bu fona katkıda bulunmaları zorunlu kılınmıştır.
- “Menkul kıymet piyasalarının oluşturulması (1986’da İstanbul Menkul Kıymet Piyasalarının kurulması, 1987’de T.C. Merkez Bankası’nın açık piyasa işlemlerine başlaması, 1988’de döviz efektif piyasasının kurulması ve 1989’da altın piyasalarının kurulması) olarak sayılabilir.”

⁷⁶ TBB, Türk Bankacılık Sektörü, “Türkiye Bankalar Birliği’nin 2004 Türkiye İktisat Kongresi Raporu”, **Bankacılar Dergisi**, sy.49, 2004, s.71

⁷⁷ Boyacıoğlu,Acar,Melek, (2003), “1980 Sonrası Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler, Krizlerin Sektör Üzerindeki Etkileri ve İyileştirici Öneriler”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı : 9, Konya

⁷⁸ Oksay, Suna (2000), “Finansal Piyasalarda Veri Yasal Düzenlemeler(Regulation) İhtiyacı ve Türk Finans Sistemi”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi**, İstanbul, s.2

“1985 yılında 3182 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun amacı, tasarrufları korumak ve ekonomik kalkınmanın gereklerine göre kullanılmalarını sağlamak üzere bankaların kuruluşunu, yönetimini, çalışma esaslarını, devir, birleşme ve tasfiyeleri ile denetlenmelerini düzenlemektir.”⁷⁹ 3182 sayılı Bankacılık Kanunu, bankaların uluslararası muhasebe standartlarına uygun bir muhasebe sistemi kullanmaları ve bağımsız denetçiler tarafından bu standartlara göre her yıl denetlenmesi zorunluluğu getirmiştir. “Uluslararası denetim ve gözetim sistemi ile uluslararası bankacılık standartları sisteme tanıtılmış, tek düzen hesap planı uygulaması getirilmiş, bilançolar dış denetime tabi tutulmuş, mevduat sigorta fonu kurularak donuk kredilere karşılık uygulaması getirilmiştir. Bankaların, Ocak 1987 itibarıyla, bağımsız dış denetimden geçmiş finansal raporlarını Merkez Bankası’na sunmaları zorunluluğu, Ekim 1989’da ise BIS kriterlerinde belirtilen sermaye yeterliliği oranlarını tutturmaları zorunluluğu getirilmiştir.”

“Türk Parası Kıymeti Koruma Hakkında 28 Aralık 1984 ve 30 Temmuz 1984 kararlarıyla konvertibl TL’nin şartları hazırlanmış, sermaye hareketlerinin 32 sayılı kararla serbest bırakılması ve TL’nin konvertibilitesinin IMF tarafından onaylanmasıyla (Ağustos 1989) birlikte kambiyo rejimi ile ilgili düzenlemeler tamamlanmıştır.”⁸⁰

1982 yılında yürürlüğe giren “Sermaye Piyasası Kanunu ile sermaye piyasası araçlarının daha kolay kullanımı için gerekli” altyapı oluşturulmuş ve 1986 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası faaliyete geçirilmiştir.⁸¹ Bankaların kısa süreli fon ihtiyacını karşılamak ve fon fazlalıklarını değerlendirebilmek amacıyla 1986 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) bünyesinde bankalar arası para

⁷⁹ <http://www.mevzuat.karara.com/mvzt/mvzt3/mvzt1186.html>

⁸⁰ Ahmet Ertuğrul ve Osman Zaim, **Türk Bankacılığında Etkinlik (Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz)**, Ankara: Ünal Ofset, 1996, s.28

⁸¹ Keskin, Ekrem, Emre, A., İnan, Melike, Mumcu ve Pelin, Erdönmez, **50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi 1958-2007**, Yayın No: 262, TBB Yayınları, Ankara, 2008, s.14

piyasası (İnterbank) oluşturulmuş, yine bu dönemde döviz-efektif piyasası ve Altın Borsası faaliyete başlamıştır.⁸²

1988 yılına gelindiğinde, bankacılık hizmetleri çeşitlenmiş, kredi kartları ve ATM cihazları hizmete sunulmuş, bankaların asli görevleri farklılaşarak döviz hesapları artmıştır. 1990 yılında ise, Bankalar arası Kart Merkezi kurularak bireysel bankacılık önem kazanmaya başlamıştır.⁸³

“Finansal liberalizasyon sürecinde bankacılık sistemine yabancı sermaye girişleri daha çok 1980-1985 dönemi içinde gerçekleşmiştir. Liberal iktisat politikaları sonucunda ekonominin dışa açık olması, ihracat ve ithalat tutarlarının 1980 yılından itibaren artış göstermesi, yeni finansal ürünlere ve dış ticaretin finansmanına olan ihtiyacı arttırmıştır. Bu tür piyasa talepleri yabancı sermayeli bankaları hizmet sunmaya teşvik etmiştir. Öte yandan 1989 yılında dış mali liberalleşme olarak adlandırılan sermaye hareketlerinin liberalizasyonu, gümrük birliği anlaşması ve dış ekonomik gelişmeler sonucunda Türki Cumhuriyetlere geçit pozisyonuna sahip olunması, yabancı girişlerini teşvik edici diğer unsurlar olmuştur.”⁸⁴

Türk finans sistemi için diğer önemli gelişmeler ise şunlardır⁸⁵ :

- 1987 yılında ilk yatırım fonu katılma belgeleri (“T. İş Bankası A.Ş. B Tipi Likit Fon”) halka arz edilmiştir.
- 1989’da Takas ve Saklama Merkezi kurulmuştur.
- 1991’de “ilk menkul kıymetler yatırım ortaklığının hisse senetleri halka arz edildi.” (“Vakıf Menkul Kıymetler Yatırım Ortaklığı A.Ş.”)

⁸² Ural, Mert, “**Bankacılık Sisteminde Verimlilik**”, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, İzmir, 1999, s.150

⁸³ Coşar, Nevin, “**Türkiye’de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi**”, Yıldız Teknik Üniversitesi Department of Economics Working Papers, İstanbul, 2009, s.13

⁸⁴ Cevdet Denizler, “Foreign Entry In Turkey’s Banking Sector, 1980-87”, **World Bank**, Working Papers, No:2462, Ekim 2000, s.8

<http://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/1813-9450-2462>

⁸⁵ Sermaye Piyasası Kurulu Websitesi, “SPK Hakkında : Sermaye Piyasasında Meydana Gelen Önemli Gelişmeler”, (Çevrimiçi)

<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=5>

- 1996’da “ilk gayrimenkul yatırım ortaklığının hisse senetleri halka arz edildi.” (“Alarko Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.”)
- 1997’de ilk portföy yönetim şirketi (Oyak Portföy Yönetimi A.Ş.) faaliyete geçmiştir.
- 1998’de “ilk derecelendirme kuruluşu” (“Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.”) kurulmuştur.
- 2001’de “kabul edilen Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ve” 2002 Şubat ayında “Emeklilik yatırım fonlarına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe” girmiştir.
- 2003’de Kurumsal Yönetim İlkeleri yayınlanmıştır.
- 2007’de Mortgage Kanunu kabul edilmiştir.

3.1.1. Bankacılıkta Serbestleşme Dönemi ve Yabancı Sermayenin Türk Bankacılık Sistemine Girişi (1980 – 1989)

1980’lerde gelişen liberalizasyon sürecinde ilk olarak, 1982 yılında “finansal kriz yaşanmıştır. 1980 sonrasında faizlerin serbest bırakılmasının ilk etkileri, 1980-1982 döneminde finans piyasalarındaki faiz yarışı ile kendini göstermiştir. Bankalar ve banker kuruluşların birbirleriyle girdikleri faiz yarışı” sonucunda 1982 yılında “Bankerler Krizi” yaşanmış, bankerlerin iflası ile İstanbul Emniyet Sandığı, İstanbulbank, Odibank, Hisarbank, İşçi Kredi Bankası, Bağbank olmak üzere 6 banka kapanmıştır. Bankerler krizi, “serbest piyasa ekonomisinin esasen bir kurallar bütünü olduğunu ortaya koymuş, finans piyasalarında kaynak dağılımının serbest piyasa ekonomisi koşullarına göre gerçekleşmesi beklenirken, sistem üzerinde kontrolün de gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu yöndeki uygulamalarda faiz oranları serbest bırakılırken, dönem dönem de kontrol altına alınmıştır.”⁸⁶

“1980 yılında Türkiye’de dört yabancı banka mevcut olup, bu bankaların” toplam bankacılık aktifleri içindeki payları ancak yüzde 2 ila yüzde 3 aralığında yer almaktadır. Bu bankalar Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan Osmanlı Bankası, Banca di Roma, Hollandsche Bank ve Cumhuriyet döneminde kurulan Arap Türk Bankası’dır.

⁸⁶ Akdoğan, Serpil Kahraman, “Türkiye’de Mali Serbestleşme Süreci ve Krizlerin Kısa Bir Özeti”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi C.XIV, S11, 2012, s.194

1980 ve 1989 yılları arasında serbestleşme çabalarının sonuçlarından biri olarak, “bankacılık sektöründe dışa açılma yönünde bir eğilim ortaya çıkmıştır. Böylece farklı örgütlenme biçimleriyle yabancı sermayeli bankalar faaliyete geçtiği gibi, Türk Bankaları da yabancı piyasalarda şube açma ya da banka kurma eğilimine girmişlerdir.”⁸⁷ Türkiye’de mevduat bankacılığı yapmak üzere gelen yabancı sermaye, yurt dışındaki ana bankasının bir şubesini açmış veya yüzde yüz kendi sermayesi ile yerleşik bir banka kurmuş ya da azınlık hisseye sahip Türk ortaklarla yeni bir banka oluşturmuştur.

Mevduat kabul eden 20 adet yabancı banka, 1980-1989 yılları arasında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu bankalar sırasıyla Citibank, Chase Manhattan Bank, Bank Mellat, Habib Bank Ltd., Societe Generale, West LB AG, Midland Bank, Turkish Bank Ltd., American Express I.B.C., Bank of Bahrain and Kuwait, “First National Bank of Boston, Chemical Mitsui Bank A.Ş., Suudi American Bank, Banque Indosuez, Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş., Bnp-Ak Dresdner A.Ş.”, Manufacturers Hannover Trust, BCCI, Credit Lyonnais, Kıbrıs Kredi Bankası A.Ş.’dir. Bu bankalardan dört tanesi yerleşik yapıya sahip anonim şirket olarak kurulmuş olup, içlerinden üç tanesi azınlık Türk ortaklara sahiptir (“Chemical Mitsui Bank A.Ş., Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş., Bnp-Ak Dresdner A.Ş.”) ve biri yüzde yüz yabancı sermayeli bankadır (Kıbrıs Kredi Bank A.Ş.). Geriye kalan diğer bankalar ise yeni kurulmuş olup, yurt dışındaki bir bankanın şubesi olarak yapılanmışlardır. Yabancı sermayeli bu bankalardan, “American Express I.B.C. 1986 yılında Koç Grubunun” bankanın %51 hissesini satın almasıyla özel bankalar grubuna dahil edilmiştir. 1980-1989 yılları arasında kapanan yabancı banka olmamıştır.

“11 Ağustos 1989 tarihinde çıkarılan 32 Sayılı Kararname ile finansal baskı ve finansal engellemelere yönelik uygulamalar terk edilmiş ve finansal serbestleşme

⁸⁷ Keskin, Ekrem, Emre, A., İnan, Melike, Mumcu ve Pelin, Erdönmez, **50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi** 1958-2007, Yayın No: 262, TBB Yayınları, 2008, s.1, Ankara

sağlanmıştır.” 1989’da finansal kısıtlamaların kaldırılmasıyla, “Türkiye ekonomisi uluslararası ekonomiye uyum sağlama yönünde önemli bir adım atmıştır.”⁸⁸

3.1.2. 1990-2000 Döneminde Bankacılık Sektörünün Yapısı

“Türkiye’de 1980’li yılların başında uygulamaya konulan liberalleşme politikaları ile sağlanan olumlu gelişme 1990’lı yıllara kadar devam etmiştir. Ancak 1991 yılında ortaya çıkan Körfez Krizi ve sonrasında yaşanan istikrarsızlıklar nedeniyle bankalar” finansal aracılık olan temel fonksiyonundan uzaklaşıp, kamuya finansman sağlayan bir yapıya dönüşmüşlerdir.⁸⁹

“Merkez Bankası ve yatırım bankaları da dahil olmak üzere 44 tane olan banka sayısı 1990’lı yılların başından itibaren artış göstererek 60’ı geçmiştir. 1994 yılı finansal sistem ve bankalar açısından panik ortamı oluştururken, risklerin büyük ölçüde zarara dönüştüğü bir yıl olmuştur. Kamu açığındaki hızlı artışa rağmen, genişletici para politikasının uygulanmaya devam edildiği bir ortamda, faiz oranlarının düşürülmesi yönündeki ısrarcı yaklaşım finansal sektördeki tansiyonun yükselmesine neden olmuştur.⁹⁰ Parasal genişleme ve mali araçlara getirilen vergi, yatırımcıların TL cinsinden mali araçlardan kaçmalarına neden olmuştur. Faiz oranları rekor seviyelere yükselmiş, TL yabancı paralar karşısında değer kaybetmiş, mali sistem küçülmüştür. 1994 yılında bankacılık sisteminin toplam aktifleri 68,6 milyar dolardan 51,6 milyar dolara, özkaynakları ise 6,6 milyar dolardan 4,3 milyar dolara inmiştir.”⁹¹

“Ekonomiyi hızla istikrara kavuşturmak, kamu açıklarını daraltmak, dış talebe dayalı bir büyüme yapısı oluşturmak, ekonomik istikrarı sürekli kılacak yapısal reformları başlatmak amacıyla, 5 Nisan 1994 tarihinde “5 Nisan Kararları” olarak bilinen istikrar programı uygulamaya konulmuş ve mali sektörde yaşanan güven

⁸⁸ Kılınç Savrul Burcu, Özekicioğlu Halil, Özel Hasan Alp, **Türkiye’de Finansal Serbestleşmenin Tarihsel Gelişimi**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:38, Ekim 2013, s.227

⁸⁹ Öncü, Semra ve Rabia, Aktaş, “Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt:6, Sayı: 1, 2007, Manisa

⁹⁰ Keskin, Ekrem, Emre, A., İnan, Melike, Mumcu ve Pelin, Erdönmez, **50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi 1958-2007**, Yayın No: 262, TBB Yayınları, 2008, s.15, Ankara

⁹¹ TBB, “Bankalarımız 1997”, <http://www.tbb.org.tr/v12/1997.asp> 15/02/2017

bunalımını aşabilmek ve yeniden tesis edilmesi amacıyla, tasarruf mevduatına %100 sigorta uygulaması ile devlet güvencesi getirilmiştir.” Yükümlülüklerini yerine getiremeyen, yüksek döviz borcu içinde olan ve mali bünyesi bozulan TYT Bank, Marmara Bank ve Impexbank isimli üç bankanın bankacılık faaliyetlerine “son verilmiş, Türkiye’nin uluslararası kredi notu hızla düşmüş, bankaların yurtdışından” borçlanmaları olumsuz yönde etkilenmiştir.⁹² “Krizin diğer bir etkisi, bankacılık sektöründe sistemik bir mevduat çekilişini önlemek amacıyla bütün mevduatlara devlet güvencesi verilmesi, sınırsız güvencenin kaldırılarak 50.000 TL’ye düşürüldüğü 2004 yılına kadar, bankacılık sektöründe haksız rekabetin oluşması yanında ahlaki çöküntü problemi de ortaya çıkmıştır.”⁹³

“1995 yılından sonra ekonomideki hızlı toparlanma, tüm sektörleri olduğu gibi bankacılık sisteminin büyümesine de olumlu katkı sağlamıştır. Yüksek reel faizler TL cinsinden yatırım araçlarını cazip hale getirmiş, para ikamesi yavaşlamış ancak tersine dönmemiştir. Döviz pozisyonları yeniden açılmış, daha yüksek maliyetli olmakla birlikte yurtdışı borçlanma başlamıştır. Bunun yanı sıra yatırımcıların talebi kısa vadeli araçlara yoğunlaşmıştır. Yurtdışından sağlanan borçlanmaya vergi getirilmiş, TL ve yabancı borçlanma üzerindeki parasal yükler arttırılmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda, repo ve vadeli döviz işlemleri hızla artmıştır. Bankacılık sektöründe vadesiz ve vadeli mevduatın büyük bölümü günlük vadeli (O/N) ve yüksek faizli repoya yönelmiştir. Gayri nakdi krediler üzerinden açık pozisyonlar büyümüştür. Para ve mali yüklerin maliyetler üzerindeki olumsuz etkisi sebebiyle kaynakların bir kısmı kıyı bankalarına yönelmiştir.”⁹⁴

“1994 krizinden sonra bir yandan ayakta kalma ve bir yandan da hızla büyüyen bir ekonomiden pay alma çabaları Türk bankalarının çoğunu altyapı çalışmalarına itmiş ve bu dönemde yabancı bankalardan bilgi transferi yoğunluk kazanmıştır.”⁹⁵

⁹² TBB, “50. Yılında TBB ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007”, s.16

⁹³ Dinçer, Ahmet, “Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye için Öneriler”, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, DPT Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü, 2006, Ankara, s.90

⁹⁴ TBB, “50. Yılında TBB ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007”, s.16

⁹⁵ Paul H. Allen, “Redesining The Bank”, Meeting The Challenge in Turkey, İstanbul, 26.06.1996

1990’lı yıllarda “bankacılık sektöründeki yerli bankalar yabancı bankalardan örnek alarak ve teknolojideki gelişmelere uyum sağlayarak ATM sayısı, on-line bağlantıya sahip şube sayısı, elektronik fon transferi (EFT) ve interaktif bankacılık hizmetlerinde hızlı bir gelişim göstermiştir.”⁹⁶ “Birçok ticari banka teknolojik altyapı ve otomasyon çalışmalarını tamamlamıştır. İnternet bankacılığında büyük ilerleme kat etmişlerdir. Teknolojik çalışmaların yanı sıra bireysel bankacılık alanındaki kar potansiyeli yüksek olan tüketici kredileri, kredi kartları gibi yeni ürün ve hizmetler tüketicilere sunulmuştur.”⁹⁷

Tablo 1: 1980-2000 Yılları Arası Yabancı ve Ulusal Banka ve Şube Sayıları

Yıllar	Banka Sayısı			Şube Sayısı		
	Ulusal	Yabancı	Toplam	Ulusal	Yabancı	Toplam
1980	39	4	43	5849	105	5954
1981	39	6	45	6121	123	6244
1983	35	10	45	6168	113	6281
1984	34	13	47	6085	117	6202
1986	38	17	55	6220	128	6348
1987	39	17	56	6313	104	6417
1989	41	21	62	6487	106	6593
1990	43	23	66	6447	113	6560
1991	44	21	65	6369	108	6477
1992	48	21	69	6097	109	6206
1994	47	20	67	5999	105	6104
1997	54	18	72	6703	116	6819
1999	62	19	81	7570	121	7691
2000	61	18	79	7720	117	7837

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2012, Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Bankalar Birliği, Yayın No:280, İstanbul

Bankacılık sisteminde 1999 yıl sonu itibariyle 81 banka faaliyet göstermiş ve bu bankaların toplam aktif payı bir önceki yıla göre %96 artış göstermiştir. 1990-2000 yılları arası, yeni banka girişlerinin arttığı ve holding bankacılığına geçişin hızlandığı bir dönem olarak nitelendirilebilir.⁹⁸

⁹⁶ Dinçer, Ahmet, “Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye için Öneriler”, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, DPT Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü, 2006, Ankara, s.93

⁹⁷ Dağıdır, Canan, “Türkiye’de Faaliyet Gösteren Yabancı Bankaların KOBİ’lere Finansman Olanağı ve Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2007, s.109

⁹⁸ Dinçer, Ahmet, a.g.e., s.90

“1980-2000 yılları arasındaki dönemde banka sayısında %56,4, şube sayısında ise %31,4 oranında artış yaşanmıştır. Dönemde enflasyon ve faiz oranlarındaki yükselmeye paralel olarak bankaların kaynak maliyeti artması bankaları çok şubeli bankacılıktan vazgeçmeye yöneltmiş, şube ve personel sayısındaki artış hızı yavaşlamış, 1989-1994 yılları arasında şube ve personel sayısında mutlak azalma gözlenmiştir. Ancak 1995 yılı sonrasında banka sayısında ve beraberinde şube sayısında artış olduğu dikkat çekmektedir. 1995-2000 yılları arasında 12 yeni banka ve 1773 yeni banka şubesinin faaliyete geçtiği görülmektedir (**Tablo 1**). Dönem boyunca toplam banka sayısında artış olmasına karşın kamusal sermayeli bankaların sayısında düşüş, özel sermayeli ulusal ve yabancı sermayeli bankaların sayısında önemli bir artış görülmektedir. Ancak sayıca artmalarına ve 1980 yılında toplam banka sayısının %1’inin altında iken 2000 yılında %22’sine ulaşmalarına karşın, genellikle toptancı bankacılık yapan ve çoğunlukla dış ticarete finansman sağlayan yabancı sermayeli bankaların kesimdeki oranı önemli bir boyut kazanmamıştır.”⁹⁹

Liberalleşme hareketlerinin ardından Türkiye ekonomisini yabancı sermayedarlar için cazip hale getiren, 1996’da Gümrük Birliği’ne katılmasıyla en çok ekonomik faaliyet içinde oldukları Avrupa ülkeleri ile gümrük vergilerinin ve kısıtlamalarının kaldırılması olmuştur.

1990 ve 1999 yılları arasında, yeni yabancı banka kuruluşları azalmış ve dört yabancı banka Türkiye’de faaliyete geçmiştir. Bu bankalar Morgan Guaranty Trust Co., ING, Rabobank, Credit Suisse First Boston olup, şube olarak yapılanmışlardır. 1990-1999 dönemi daha önce kurulan yabancı bankaların kapanma ya da Türk sermayesine geçiş dönemidir. Önceki dönemlerde faaliyete geçmiş Bank of Bahrain and Kuwait, First National Bank of Boston, Chemical, Saudi Amerikan Bank, Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş., Turkish Bank olmak üzere altı banka, Türk sermayesi tarafından satın alınarak özel banka statüsüne geçmiş, Banque Indosuez ise başka

⁹⁹ TBB, “Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi”, İstanbul, 2012, s.16

yabancı bankayla birleşip yatırım bankası statüsüne geçmiştir. BCCI, Kıbrıs Kredi Bankası A.Ş. olmak üzere iki banka ise kapanmıştır.

3.1.3. Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılanma Dönemi (2001-2010)

“1990’lı yıllarda giderek ağırlaşan iktisadi ve sosyal sorunlar bankacılık sektörünü olumsuz etkilediği gibi, bankacılık kesiminin yapısal, kurumsal ve yönetsel sorunları da iktisadi bunalımın derinleşmesine yol açmıştır. Sektöre girişin kolaylaşması, mevduata uygulanan disponibilibite oranları ile oynanması ve disponibilibitenin DİBS’e yatırılması, tasarruf mevduatının tamamının sigorta kapsamına alınması, yabancı para cinsinden mevduat kabulünün sınırsız olması ve Hazineye, bütçe açıklarını ticari bankalara borçlanarak finanse etme olanağının verilmesi gibi uygulamalar bankacılık sektöründe krizlerin hazırlayıcısı olmuştur.”¹⁰⁰

1999 yılında Güneydoğu Asya ülkelerinde ortaya çıkan finansal krizin etkileri Türkiye’de de kendini göstermiş ve bir dizi uygulamalar yapılmıştır.¹⁰¹ “2000 yılı başında enflasyonu düşürmek ve ekonomide büyüme ortamını yeniden sağlamak amacıyla” IMF İstikrar Programı uygulamaya konulmuştur. Kur çıpasına dayalı ekonomik istikrar programı “ile döviz kuru önceden açıklanan değerler üzerinden tespit edilmiş, böylece döviz kuruna belli sınırlamalar konulmak suretiyle enflasyon kontrol edilmeye çalışılmıştır. Nitekim kriz dönemlerine kadar enflasyonun bu yolla kontrol altına alınması konusunda önemli mesafeler alınmış ve bu şekilde enflasyon ile döviz kuru arasındaki bağ güçlenmiştir. Programın uygulanmasında kamu açıklarını daraltma ve yapısal reformlar alanında da önemli adımlar atılmıştır.”

“Yapısal reformlar kapsamında Haziran 1999’da 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile bankaların faaliyete başlamaları, faaliyetlerinin izlenmesi, denetlenmesi ve bankaların faaliyetinin sona erdirilmesi ile ilgili kararların alınması ve uygulanması amacıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) faaliyete geçmiştir.

¹⁰⁰ Çolak, Ö.F., “Finansal Kriz ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri”, G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, 2001, s.15-30

¹⁰¹ Atan, Murat, “Seçilmiş Kamu, Özel ve Yabancı Ticaret Bankalarında Karlılığı Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi”, Kooperatifçilik Dergisi, Sayı: 150, Ankara, 2005, s.19

BDDK ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun (TMSF) kurulmasına 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile karar verilmiş, bu iki kurum Ağustos 2000 tarihinde resmen göreve başlamıştır.¹⁰² BDDK ile bankacılık sektöründeki denetim ve düzenlemeler uluslararası kurallara uygun, nesnel etkinlik ölçütlerine göre tek elden ve bağımsız bir kurul tarafından gerçekleştirilmesi ve sisteme yönelik siyasi müdahalelerin azaltılması amaçlanmıştır.”

“4389 sayılı Bankalar Kanunu bankacılık açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu çerçevede yapılan diğer düzenlemeler ile”;

- “Bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi amacıyla asgari sermaye miktarları artırılmış”,
- “Bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslarda değişikliğe gidilmiş”,
- “Banka kredileri için genel karşılık ayrılmasına başlanmış”,
- “Tahsilinde güçlük yaşanan krediler için ayrılacak özel karşılıklarla ilgili düzenlemeler yapılmış”,
- “Mali bünyesi bozulan bankalar hakkında alınacak tedbirler detaylı olarak belirlenmiştir”.

“4491 sayılı yasa ile Bankalar Kanunu'nda yapılan ilave değişiklikler ile”,

- “Bankaların kullandırabilecekleri kredilere ilişkin hükümler Avrupa Birliği direktiflerine uyumlu hale getirilmiş”,
- “Mali tabloların konsolidasyonu ve denetim konularında BDDK'ya daha kapsamlı yetki verilmiş”,
- “Alınan önlemlere rağmen mali yapıları iyileştirilemeyen bankaların gerektiğinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilerek iyileştirmeye tabi tutulmalarına ve yeniden yapılandırılmalarına olanak sağlanmış”,

¹⁰² Keskin, Ekrem, Emre, A., İnan, Melike, Mumcu ve Pelin, Erdönmez, **50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi** 1958-2007, Yayın No: 262, TBB Yayınları, 2008, s.19, Ankara

- “Bazı bankalarda ortaya çıkabilecek sorunların sistem bütününe yayılmasını önleyecek düzenlemeler yapılmış”,
- “Özel finans kurumları Kanun kapsamına alınmıştır.”¹⁰³

“2000 yılı Kasım ayında ortaya çıkan ve ilk aşamada tamamen likidite krizi şeklinde yansıyan kriz, aslında kamu bankaları ve fon bankalarının aktiflerini likit hale getirememesi, fon fazlası olan bankaların bu bankalara olan depolarını kapatması ve bazı bankaların bilançolarında taşıdığı risklerin realize olmasından kaynaklanmış ve daha sonra likidite krizine dönüşmüştür.”

“Kasım 2000 krizinin Merkez Bankası müdahaleleri ve IMF desteğinde aşılmaya çalışıldığı bir ortamda, Şubat 2001 krizi baş göstermiştir. Şubat ayında Hazine ihalesi öncesindeki olumsuz gelişmeler uygulanan programa olan güvenin tamamen kaybolmasına neden olmuş ve Türk Lirasına karşı ciddi bir atak meydana gelmiştir. Nitekim 19 Şubat’ta bir gün valörlü 7,6 milyar dolarlık döviz talebi olmuştur. Merkez Bankası yüksek seviyedeki bu döviz talebine karşı likiditeyi kontrol etmeye çalışmış, likidite sıkışıklığı özellikle kamu bankalarının çok fazla günlük likidite ihtiyaçları nedeniyle ödemeler sisteminin kilitlenmesine neden olmuştur. 22 Şubat tarihinde IMF destekli ve döviz çıpasına dayalı programın yürütülmesinin, bankacılık sisteminin sorunlarını daha da ağırlaştıracığı ve ekonomi üzerine ek yükler getireceği anlaşılmış ve Türk Lirası dalgalanmaya bırakılmıştır.¹⁰⁴ Kısaca, Kasım 2000 krizi sonrasında likidite ve faiz riski nedeniyle ciddi sorunlar yaşayan bankacılık sektörü, Şubat 2001 krizi ile bunlara ilave olarak kur riskinden kaynaklanan kayıplarla karşı karşıya kalmıştır.¹⁰⁵ Türk bankacılık sektörü Kasım 2000 krizi ile faiz riskine, Şubat 2001 krizi ile de döviz kuru riskine maruz kalmış ve bilançolarında büyük zararlar oluşmuştur. Bu iki bankacılık krizinin temel sebebi bankaların kırılgan bir yapısının olmasıdır. Sistemin temel zayıflıkları olarak; öz kaynak yetersizliği, kamu ölçekli bankacılık yapısı, kamu bankalarının sektör içindeki ağırlığının fazla olması,

¹⁰³ TBB, “Avrupa Birliği’nde Mali Bütünleşme ve Türk Bankacılık Sektörü”, **Bankalar Dergisi**, sy.39, 2001, s.33

¹⁰⁴ TCMB, Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, s.11, www.tcmb.gov.tr/program.pdf, Erişim Tarihi: 01.12.2017

¹⁰⁵ A.g.e., s.11

vade uyumsuzluğu ve kontrol edilemeyen açık pozisyonlar gibi piyasa risklerine karşı aşırı derecede duyarlılık, iç denetim, risk yönetimi ve kurumsal yönetimin yetersiz düzeyde olması, zayıf bir aktif yapısının varlığı göze çarpmıştır.”¹⁰⁶

“Şubat 2001 krizi ile birlikte faiz oranları serbest bırakılmış ve Türk Lirasının devalüasyonu gerçekleşmiştir.”¹⁰⁷ 2001 krizi ardından, mali bünyeleri bozulan bankaların daha sağlıklı hale getirilmesi, sistemin sorunlarının kalıcı olarak çözülmesi ve karlılıklarının sürdürülebilir olması uygulanan ekonomik programın önemli unsurlarından biri olmuş “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı” uygulamaya konulmuştur.¹⁰⁸ “Söz konusu program; kamu bankalarının operasyonel ve finansal açıdan yeniden yapılandırılması, TMSF bünyesindeki bankaların çözümlenmesi, özel bankaların daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, gözetim ve denetim çerçevesinin güçlendirilmesi ve sektörde etkinliğin artırılması olmak üzere dört temel unsurdan oluşmaktadır.”

“Haziran 1999 yılında çıkarılan Bankacılık Kanunu’nun yerini, uygulamada ortaya çıkan sorunları gidermek ve yaşanan deneyimler sonucunda uluslararası bankacılık ölçütlerine uygun olarak 2005 yılında hazırlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu almıştır. 5411 sayılı yasa ile getirilen temel düzenlemeler aşağıdaki biçimde sıralanabilir”¹⁰⁹;

- “Bankaların kuruluş ve sisteme giriş izni, denetimi ve gözetimi BDDK tarafından gerçekleştirilecek”.
- “Banka kurucularının, banka sahibi olmanın gerektirdiği mali güce itibara, dürüstlük ve yeteneğe sahip olma ve müflis, iflası istenmemiş, TMSF’ye devredilen bankalarda nitelikli ortaklığının bulunmaması, rüşvet,

¹⁰⁶ BDDK, Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı, Ankara, 2001, s.8

¹⁰⁷ Martha A.Star, Rasim Yılmaz, “Bank Runs In Emerging Market Economies : Evidence From Turkey’s Special Finance Houses”, **American University Washington DC Department of Economics**, Working Paper Series : 2006, s.9
<http://www1.american.edu/cas/econ/workingpapers/2006-08.pdf>

¹⁰⁸ Esen, Oğuz, “Bankacılık Krizleri, Yeniden Yapılandırma Programları ve Türk Bankacılık Sektörü”, **Ege Sanayiciler ve İşadamları Derneği Dergisi**, Sayı:1, 2005, s.2

¹⁰⁹ Şahin, H., Türkiye Ekonomisi, Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu, Bursa, 2009, s. 496-8

dolandırıcılık, hırsızlık, zimmet gibi yüz kızartıcı suçları olmaması koşulları aranmaktadır”.

- “Özkaynak ve sermaye yeterlilik oranları Kanunda açık olarak tanımlanmış ve bankaların bu oranlara uymamaları durumunda müeyyide uygulama yetkisini BDDK’ya vermiştir”.
- “Bankalar, öncelikle BDDK’nın denetimine tabidirler. Kurum, bankaların mali bünyelerini, belirlediği finansal oranları takip ederek düzenli olarak gözetler ve gerekli önlemleri alır. Tüm iyileştirici ve düzeltici önlemler alınmasına karşın yetersiz olursa Kurum ilgili bankanın etkinlik iznini kaldırmaya ve bankanın TMSF’ye devrine yetkilidir”.
- “Kurum, bankaların varlıkları, alacakları, özkaynakları, borç, yükümlülük ve taahhütleri, gelir ve giderleri arasındaki ilgi ve dengeler ile mali yapıyı etkileyen diğer tüm etmenlerin ve karşı karşıya kalınan risklerin belirlenmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla sınırlamalar ve standart oranlar belirleyerek gerekli düzenlemeleri yapmaya ve bunlar hakkında her türlü önlemi almaya yetkilidir. Bankalar, yapılan düzenlemelere uymak, belirlenen sınırlamaları ve standart oranları tutturmak ve bunlara ilişkin olarak Kurum tarafından istenen önlemleri almak ve uygulamakla yükümlüdür”.
- “Kanunun 48. ve 49. Maddelerinde çok ayrıntılı bir kredi, risk grubu ve mensup tanımı yapılmıştır. Kanunun 50. Maddesinde risk grubu ve mensuplar tanımına girenlerin hangi durumlarda kredi kullanılacağı ve kesinlikle kullanılmayacağı düzenlenmiştir. Kanunla banka kaynaklarının ortaklar tarafından istismarı önleyecek tüm önlemler alınmak istenmiştir”.

“Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması sürecinde, yabancı sermayeli bankaların bilgi birikimlerinden, teknik ve sermaye güçlerinden yararlanılması amaçlanmış, bu doğrultuda oluşturulan yapılandırma programı kapsamında, yabancı banka veya danışmanların kullanılması, yabancı sermayeli bankaların sisteme girişlerinin özendirilmesi ilkeleri yer almıştır.”¹¹⁰

¹¹⁰ Nilgün Chambers, **Kriz Dönemi ve Sonrasında Bankaların Finansal Yapısının Analizi**, Kasım 2004, s.24-25

“2001 yılında yaşanan krizin ardından bankacılık sektörünün toparlanması 2003 yılına kadar sürmüştür. Kriz sonrası bankacılık sektörünün yapısal göstergeleri Tablo 1.2’de verilmiştir.”

“1999 yılında çıkarılan 4389 sayılı yasa ile **ÖFK**’nın ayrıcalıkları kaldırılmış ve 2005 yılında çıkarılan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamına dahil edilmiş ve adları **Katılım Bankaları** olarak değiştirilmiştir.”

“2000 yılında özel sermayeli ticaret bankası olan Demirbank, Etibank ve Bank Kapital’in yönetimi fona devredilmiş, ticaret bankası olan Kıbrıs Kredi Bankası ile yatırım bankası olan Park Yatırım Bankası’nın bankacılık faaliyetine son verilmiştir.” Böylece **Tablo 2**’den de görüldüğü gibi, 2000 yılsonu itibariyle fondaki banka sayısı 8’den 11’e yükselmiştir.¹¹¹ “Sahiplik açısından bakıldığında 2003 yılından itibaren yalnızca üç kamu bankası mevcuttur. Özel mevduat bankalarının sayısı azalmış, yabancı mevduat bankalarının sayısı ise 2005 yılından sonra artmıştır. Bankacılık sisteminde, 2005 yılında en önemli gelişme, yabancı yatırımcıların bankacılık sistemine doğrudan veya ortaklıklar yoluyla yaptıkları yatırımlar olmuştur.”¹¹²

Tablo 2: Bankacılık Sektörünün Yapısal Göstergeleri (2000 – 2010)

Yıllar	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Banka Sayısı	79	55	53	51	50	50	49	49	49
Kamu	4	3	3	3	3	3	3	3	3
Özel	28	18	18	17	14	11	11	11	11
TMSF	11	2	1	1	1	1	1	1	1
Yabancı	18	13	13	13	15	18	17	17	17
Kalkın.-Yat.	18	14	13	13	13	13	13	13	13
Katılım	-	5	5	4	4	4	4	4	4
Şube Sayısı	7.837	5.966	6.106	6.247	6.849	7.618	8.790	9.027	9.465
Personel Sayısı	137.495	123.249	127.163	132.258	143.143	158.534	171.598	172.402	178.503
ATM Sayısı	11.397	12.882	13.819	14.836	16.513	18.815	21.953	23.952	26.692
POS Sayısı	489.213	651.559	892.886	1.130.408	1.269.550	1.439.165	1.568.975	1.731.397	2.102.585
Kredi Kartı Sayısı(1000)	13.372	19.862	26.090	29.895	32.433	37.335	43.394	44.392	48.803

Kaynak: BKM, TBB ve BDDK

¹¹¹ TBB, “50. Yılında TBB ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007”, s.19

¹¹² “Türk Bankacılık Sistemi Eylül 2005”, Bankacılar Dergisi, Sayı 55, 2005, s.3

3.1.3.1. Basel II Uzlaşısı ve Sektöre Etkileri

“Dünya çapında yaşanan krizler dünya ekonomilerini etkilemekte olup, bu nedenle uluslararası bir komite olan Bank for International Settlements-BIS (Uluslararası Ödemeler Bankası) kurulmuştur. Komite uluslararası olması nedeniyle birçok ülkede bankaların uyum sağlaması amacıyla belirli kriterler geliştirmiştir. Bankacılık krizlerinin en önemli nedeni olarak sermayeye yeteri kadar önem verilmediğine dikkat çekilmiştir.”¹¹³

“Bu çalışmalar sonucunda Basel-1 ve Basel-2 kriterleri oluşturulmuş ve birçok ülke tarafından benimsenmiştir. Türkiye, Basel-2 kriterlerini 2009 yılından itibaren uygulamayı kabul eden ülkelerden biridir. BDDK 24.02.2011 tarihli Kurul Kararı uyarınca ülkemizdeki bankalar Temmuz 2011 itibarıyla paralel uygulamaya geçmiştir.”¹¹⁴

“Basel-2 kriterleri özellikle bankaların kredi verme şartlarını ağırlaştırmakta ve teminat konusunda işletmelere ağır şartlar getirmektedir. Bu şartları yerine getiren işletmeler daha kolay ve daha düşük faizle kredi bulabileceklerdir. Şartları yerine getirmekte zorlanan işletmeler ise krediyi daha çok teminat vermek suretiyle ve doğal olarak daha yüksek faizle alabileceklerdir.”

“Birçok alanda olduğu gibi bankacılık alanında da küreselleşmenin bir sonucu olarak, rekabet gücünü daha da artırmak isteyen bankalar arasında devralma ve birleşmelerin arttığı açıkça gözlenmektedir. Banka şirketleri arasındaki devralma ve birleşmelerin artması, güç dağılımını ve dengeleri doğrudan doğruya etkilemektedir. Bu etkileşimin sonucu olarak, uluslararası büyük bankalar risk yönetiminin önemini keşfetmişler ve bu risklere karşı gerekli tedbirlerin alınmasıyla muhtemel kayıpların engellenmesinin bankalar için yarattığı katma değer farkına varmışlardır. Bunun üzerine bankalar konuyla ilgili yetişmiş personel politikası oluşturmak ve bunları elde

¹¹³ Doğan Ahmet, İllez Hatice, “**Basel II Kriterlerinin Reel Sektöre Etkileri ve Basel III Kriterlerinin Bankalar Üzerine Etkilerinin Araştırılması**”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, Kasım 2019, s.460

¹¹⁴ www.bddk.org.tr, Basel Düzenlemeleri

tutabilmek amacıyla önemli miktarda yatırım yapmak zorunda kalmışlardır. Ayrıca, Ar-Ge faaliyetleri yürütmek ve bilgi sistemlerini geliştirmek için milyonlarca dolarlık yatırım yapılması kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Bu gelişmelerin sonunda bazı uygulamalar tercih edilmeye başlanmıştır. Nihayet, ortaya çıkan en iyi uygulamalar, Basel Kriterleri olarak ifade edilen düzenlemelerin esin kaynağını oluşturmuştur.”

“Basel kriterleri, kredi faiz oranının belirlenmesi ve hangi unsurların teminat olarak kabul edilebileceği konularında bankalar ve kredi talep eden işletme sahiplerinin alışkanlıklarının önemli ölçüde değişmesine yol açmıştır.”¹¹⁵

“Türkiye ekonomisi ve Türk bankacılık sistemi gelişmesini hızlı bir şekilde sürdürmektedir. Bu gelişmenin en belirgin göstergesi, bankacılık sektörüne yapılan yabancı sermaye girişindeki artıştır. Bu durum, zaten uluslararası nitelik arzeden bankacılığın bu özelliğini artırmakta, dolayısıyla, bankacılık sektörü ile ilgili uluslararası girişimlerin bağlarını güçlendirmektedir. Bu anlamda Basel kriterleri, bankacılık sektörünün bazı yeni kurallarını oluşturmaktadır.”

“Bankacılık denetimiyle ilgili önemli konuların anlaşılmasının kolaylaştırılması ve dünya genelinde bankacılık denetiminin kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde faaliyet gösteren ve 1974 yılında oluşturulan Basel Bankacılık Denetim Komitesinin üyeleri Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD’nin dahil olduğu 13 ülkenin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinin yetkililerinden müteşekkildir. Komite, ulusal sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda asgari bir standart oluşturmak amacıyla Basel-1 olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını 1988 yılında yayımlamıştır.”

¹¹⁵ Arslan İbrahim, ”Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 2007,s.1-18

“Basel Komitesi tarafından uluslararası platforma duyurulan sermaye yeterliliği düzenlemesi, pek çok ülkede farklı normlarla uygulanan sistemleri tekdüze hale getirmiş ve söz konusu düzenlemeye 1996 yılında piyasa riski hesaplaması dahil edilmiştir. Basel -1 düzenlemesi olarak adlandırılan bu düzenleme, başta G-10 ülkeleri olmak üzere birçok ülkenin denetim otoritesince kabul görmüş olup, şu an itibariyle 100’den fazla ülkede uygulamada bulunmaktadır.”

“Basel-1 (Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı), Uluslararası bankacılık sisteminin sağlamlığının ve istikrarının güçlendirilmesine ve uluslararası aktif bankaların arasındaki rekabetin geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Ancak, finansal piyasalar zaman içinde önemli ölçüde gelişmiş ve dünya finansal sistemi dikkate alınabilecek ölçüde ekonomik türbülansa maruz kalmıştır. Ayrıca Basel -1, bankaların risk düzeylerini tam olarak yansıtmaması, düzenlemenin yarattığı farklılıklar nedeniyle oluşabilecek arbitrajı engelleyememesi, operasyonel risk gibi bazı riskleri içermemesi ve OECD ülkesi kriterinin yol açtığı rekabet eşitsizliği nedeniyle bankalarda yeterli sermaye ve risk yönetimine sahip olunması veya bankacılık sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi hususlarında yetersiz kalmış ve yeni bir düzenlemeye gerek duyulmuştur.”¹¹⁶

“Basel-2 Uzlaşısı, riskleri yasal özkaynak ihtiyaçları ile daha iyi eşleştirmiş, risk ölçümü ve yönetimindeki gelişmeleri dikkate alarak daha kapsamlı bir yaklaşım inşa etmiş, finansal sistemdeki güvenliği ve sağlamlığı desteklemeyi ve rekabet eşitliğini kolaylaştırmayı sürdürmüş ve karmaşıklık düzeyi çeşitlilik arz eden özellikle uluslararası bankalara odaklanmıştır.”

“Basel-2 metni, beş yıl süren istişare süreçleri sonucunda 2004 yılında yayımlanmış ve kapsamlı versiyonu ise Haziran 2006’da yayımlanmıştır. Basel -2 herkese tek beden elbise yaklaşımı yerine, ülkelerin inisiyatiflerine bırakılan ulusal uygulama tercihleri öngörmektedir. Bu itibarla, Basel -2 uygulamalarının etkinliği,

¹¹⁶ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Çalışma Tebliği, Basel Ülke Uygulaması, Sayı 1, Ocak 2008, s.10-11

Ülkelerin kendi ulusal Őartlarına uygun tercihlerini belirleyebilmesiyle sağlanabilecektir.”

“Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 14 Haziran 2006 tarihinde onaylanan ve 30 Haziran 2006 tarihinde AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanan 2006/48/EC ve 2006/49/EC sayılı direktifler, yeni Basel Uzlaşısı’nın ye ülkelerde uygulanma Şeklini belirleyen paralel düzenlemelerdir ve zkaynak Gereksinimi Direktifleri (CRD) olarak isimlendirilmektedir. zkaynak Gereksinimi Direktifleri, Basel -2 metninde olduğu gibi ye ülkelerin yetkili otoritelerinin ulusal inisiyatiflerine bırakılan tercihler ihtiva etmektedir.”

“Basel Komitesi, resmi olarak yasal bir statüye veya otoriteye sahip olmamakla birlikte ilgili ülkelerin kamu kurumlarının ye olduğu bir organizasyondur. Komite tarafından ihdas edilen standart ve ilkeler, büyük lde etkili yönlendirici tavsiyeler (soft-law) niteliğinde olup, dünya genelinde kabul görmektedir. Basel Komitesi tavsiyelerinin çoğu Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından yapılan düzenleme çalışmalarında dikkate alınmıştır.”

“Basel -2’nin en önemli esaslarından biri, risk yönetiminin tek odaklı değil çok odaklı bir Şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Öyle ki, banka veya kredi kuruluşları bir müşteriye ticari kredi vermek durumunda kaldığında müşterisini KOBİ, Perakende KOBİ veya Kurumsal KOBİ kategorilerinden birine dahil edecektir. Bunu yaparken de derecelendirme kuruluşlarının vereceği notlar dikkate alınacaktır. Derecelendirme kuruluşlarının notlarına göre müşterinin kredi alıp alamayacağı veya hangi maliyetle alabileceği tesbit edilecektir. Dolayısıyla, Basel -2’nin temel esası, müşterinin kendi özel durumuna göre kredilendirmenin de farkı Şekilde uygulanabileceğidir.”

“Basel -2 bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplininin geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuş önemli bir fırsattır.”

“Basel -2 içerisinde sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve nasıl kamuya açıklanacağına ilişkin hükümler mevcuttur.”

“Basel -2 içerisinde risk ölçümüne ilişkin olarak basit aritmetiğe dayalı standart yöntemlerin yanısıra kredi, piyasa ve operasyonel riske ilişkin istatistiki / matematiksel risk ölçüm metodlarını içeren yöntemle bulunmaktadır.”

“Basel -2 süreci aslında risk yönetimine ilişkin son yıllarda gözlemlenen gelişmelerin bir devamı niteliğindedir ve gelişmiş ülkelerde sektör standardı olarak yürütülen uygulamalar Basel -2 ile birlikte mevzuat şekline dönüşmüştür.”¹¹⁷

“Yukarıdaki açıklamalar ışığında Basel -2 kriterlerinin temel dayanaklarını üç noktada toplamak mümkündür. Bunlar: asgari sermaye ihtiyacının karşılanması, denetim otoritesinin gözden geçirmesi ve kamuyu aydınlatma ilkesine uygun davranılması ilkeleridir. Bunlardan en detaylı ve teknik olanı asgari sermaye ihtiyacının karşılanması ilkesidir.”

“Bir projenin kredilendirilmesinde Basel -1 kriterleri üç kavramı dikkate almakta ve bunların formülasyonuna göre kredi talebinin değerlendirilmesini öngörmektedir. Buna göre, bir bankanın kredi vermesinde dikkate alınacak kavramlar özkaynak, kredi riski ve piyasa riskidir. Müşterinin kredi talebinin olumlu cevaplandırılabilmesi için özkaynakların kredi riski ile piyasa riski toplamına bölünmesi neticesinde ortaya çıkan değer, bankanın sermayesinin yüzde sekizine eşit veya daha büyük olması gerekir. Aksi takdirde kredi talebinin olumsuz karşılanması gerekir.”

“Basel -2 kriterleri ise üç kavrama ilave olarak dördüncü bir kavrama yer vermektedir. Basel -2 kriterlerine göre kredi riski ve piyasa riskine operasyonel riskin

¹¹⁷ Arslan İbrahim, “Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 2007, s.50-53

de ilave edilmesi gerekmektedir. Böylelikle, kredi tahsisi sırasında banka veya kredi kuruluşları daha seçici olmak durumunda kalacakları gibi kendi sermaye yapılarını da güçlendirmek zorunda olacaklardır. Dolayısıyla, bu kriterlerin tam olarak uygulanması durumunda banka veya kredi kuruluşlarının güçlerini artırmaları veya birleşmeleri kaçınılmaz olacaktır. Nitekim ülkemizde de bunun yansımaları görülmektedir.”

“Basel -2 düzenlemesinde farklı risk kategorilerine göre sunulan hesaplama yöntemleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.”

Ölçüm Yöntemlerinin Gelişmişlik Düzeyi	Temel	Orta	Gelişmiş
Risk Kategorisi			
Kredi Riski	Standart Yaklaşım	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
Piyasa Riski		Standart Metot	İçsel Model (RMD)
Operasyonel Risk	Temel Gösterge Metodu	Standart ve Alternatif Standart Metot	Gelişmiş İçsel Ölçüm Yöntemi

“Kredi riski ve operasyonel risk konularında yukarıdaki tabloda yer alan yöntemlerden birçoğu ile deneme çalışmaları yapılmıştır. Piyasa riskine esas sermaye yükümlülüğü hesaplamasında Standart Metot yasal raporlamada kullanılmaktadır. Piyasa riskinin ölçümü, yurtdışı şubeler hariç, içsel model ile de gerçekleştirilmektedir. Piyasa yapıcısı bankalar için iç model kullanımının zorunlu hale getirilmesine ilişkin olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun düzenleme yapması beklenmektedir.”¹¹⁸

“Düzenlemede sunulan temel yaklaşımlar, uygulanması diğerlerine göre daha kolay, orta ve gelişmiş yöntemlere göre daha az yatırımla gerçekleştirilebilecek yöntemlerdir. Temel seviyede olan yaklaşımlardan orta ve ileri seviyede olan

¹¹⁸ Arslan İbrahim, “Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 2007, s.53-55

yaklaşımlara geçebilmek için düzenleme, bankaların risk yönetim sistemlerine yönelik pek çok asgari gereklilik ortaya koymuştur. Konulan bu asgari gerekliliklerle, bankaların risk yönetim sistemlerini geliştirmeleri sağlanırken, sistemlerdeki bu gelişmeye karşılık olarak bu bankaların sermaye avantajı sağladığı görülmektedir.”

“Kredi riskinde, risk ağırlıklı varlıkları Orta ve Gelişmiş Yöntemler kapsamında hesaplayabilmek için Bankanın rating ve risk tahmin sistemlerinin; borçlu ve işlem karakteristikleri hakkında anlamlı bir değerlendirme ve risk ayrıştırması yapabilmesi ve risk hakkında makul sayılabilecek ölçüde doğru sayısal çıktı üretebilen bir yapıda olması şarttır. Bu ifadeyi somutlaştırmamız gerekirse”;

- “Bir bankanın Orta ve Gelişmiş yöntemler kapsamında risk ağırlıklı varlık hesaplaması yapabilmesi için; düzenlemede belirtilen niteliklerde bir rating sistemini, hesaplamaya başlamadan önceki en az üç yıllık dönemde kullanıyor olması”,
- “Temerrüt İhtimali hesaplamaları için en az beş yıllık bir veri seti kullanması”,
- “Temerrüt Halinde Kayıp ve Temerrüt Halinde Risk parametrelerini, yine düzenlemede belirtilen standartlarla en az üç yıllık bir dönem için hesaplıyor ve kullanıyor olması gereklidir (sadece gelişmiş yaklaşım kapsamında)”.

“Orta ve Gelişmiş Yöntemler kapsamında hesaplama yapabilmek için gerekli olan asgari şartlar, yukarıda sayılanlarla sınırlı değildir. Düzenleme, konuyla ilişkili daha pek çok şart ileri sürmekte ve bu şartların, daha ileri seviyedeki ölçüm yöntemlerini kullanmak isteyen bankalarca yerine getirilip getirilmediğinin kontrolünü yerel otoritelerin denetimine dahil etmektedir.”

“İleri ölçüm yöntemlerine geçebilmek için, bankalarca geliştirilme aşamasında olan rating sisteminin Basel -2 standartlarıyla uyumlu hale getirilmesi ve üç yıllık kullanım süresinin dolması gerekmektedir.”

“Basel-2 kapsamında önerilmekte olan operasyonel risk ölçüm yöntemlerinden, Temel Gösterge Yöntemi, Standart Ölçüm Yöntemi ve Alternatif Standart Yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin ortak noktası, her üç yöntemde de bankanın gelir düzeyi üzerinden hesaplamaların yapılmasıdır. Bu yöntemler sonucu hesap edilen operasyonel riske maruz tutar değerleri takip edilmekte olup, hangi yöntem sonucu en düşük değerin hesaplandığı ile ilgili analizler yapılmaktadır.”

“Basel -2 kriterlerinin ülkemizde ve dünyada bugüne kadarki bankacılık ve kredi verme tekniklerinde köklü bir değişime neden olması ve bu kurallara uyum sağlayamayan bankaların kredi verme, çok sayıda kredi kullanan kişi ve kuruluşun da kredi kullanma imkânlarının daralmasına sebep olması beklenmektedir.”

“Uygulama ile firmaların ve kullanılacak kredinin risk seviyesi doğrudan kredi maliyetini etkileyecektir. Bu noktada firmalara bağımsız denetim kuruluşları ve bankalar tarafından verilen derecelendirme notu önem kazanmaktadır. Kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe banka daha çok risk alacak, karşılık olarak daha çok sermaye tutacak dolayısıyla daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır. Bunun sonuncu olarak kredi notu düşük firmalara kullandırılacak kredinin maliyeti artacaktır. Bu konu kadar önemli diğer bir faktör de henüz üzerinde tam bir mutabakat sağlanmasa ve tartışmalar devam etse de kredi teminatı olarak bugüne kadar kabul edilen müşteri çek-senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletlerinin Basel -2’de teminat olarak kabul edilmemesidir. Müşteri çek-senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri Basel -1 kapsamında da kabul edilmemekteydi. Basel -2 standart yöntemi kullanan bir banka için bu bakımdan herhangi bir değişiklik olmayacaktır.”¹¹⁹

“Basel -2 uygulamaları, Türkiye açısından daha sağlam ve daha etkin bir bankacılık sistemi için sunulmuş bir fırsat olarak görülmelidir.”

¹¹⁹ Atiker Mustafa, Basel -1 ve Basel -2, Konya Ticaret Odası, Etüd -Araştırma Servisi, Bilgi Raporu,2005

3.1.3.2. Yerli Bankaların Satın Alınmasıyla Oluşan Yabancı Sermayeli Bankalar

2008 yılında yaşanan küresel krize kadar olan dönemde, tüm dünyada artan likidite, bankaların yeni faaliyet alanları arayışı neticesinde, yabancı sermayenin tekrar Türkiye’de banka sahibi olma isteği artmış ve Türk bankacılık sektörü tekrar yabancı sermayenin ilgi alanına girmiştir. 2001 krizi sonrası bankaların itibar değerlerinin ya da marka değerinin olması gerekenin altına düşmüş olması da yabancı bankaların Türkiye’de yapacakları yatırımları daha cazip hale getirmiştir. Ancak bu dönemde Türk bankacılık sektörüne gelen yabancı sermaye önceki yıllarda olduğu gibi yeni bir yapılanmayla şube ya da yerleşik yapıya sahip yan kuruluş oluşturmamıştır. Sıfırdan kurulan yabancı banka bulunmamaktadır.

Yabancı banka grubuna dahil edilen yedi banka, faaliyetlerine devam eden bir yerel bankanın hisselerinin yüzde 51’den fazlasının yabancı sermaye tarafından satın alınması ile oluşan yerleşik yapıya sahip yabancı bankalar olmuştur. “Bu bankalar Millenium Bank A.Ş.- Sitebank A.Ş., Fortis Bank A.Ş.- Dışbank A.Ş., National Bank of Greece (NBG) – Finansbank A.Ş., Dexia SA/NV – Denizbank A.Ş., Eurobank EFG– Tekfenbank A.Ş.,” ING Bank NV – Oyak Bank A.Ş., Turklandbank- MNG’dir. HSBC ise yerel bir banka olan Demirbank’ın tamamını satın almıştır. Yabancı yatırım bankası olan Deutsche Bank, mevduat kabul etme hakkı kazanarak yabancı “mevduat bankası grubuna geçmiştir.”

- **Millenium Bank A.Ş.- Sitebank A.Ş.**

Sitebank A.Ş. 09.07.2001 tarihi itibarıyla fona devredilmiş olup, Fon ile Portekiz sermayeli Novabank SA “arasında 21.12.2001 tarihinde imzalanan hisse devir sözleşmesi kapsamında Fona ait Sitebank hisseleri Novabank’a satılmış ve devir işlemleri 25.01.2002 tarihinde tamamlanmıştır.¹²⁰ Sitebank A.Ş. nin ticaret ünvanı 28.03.2003 tarihinde BankEuropa Bankası A.Ş. olarak,

¹²⁰ TMSF Faaliyet Raporu 2006

BankEuropa Bankası A.Ş.’nin ticaret ünvanı ise 29.11.2006 tarihinde Millennium Bank A.Ş. olarak değişmiştir.”

Portekiz’in en büyük bankası BCP (Banco Comercial Portugues) 2003 yılında Türk bankacılık sistemine girerek Yunanistan’daki bankası Novabank aracılığıyla Fon’dan 3.200.000.- Euro’ya satın aldığı Sitebank A.Ş.’nin ismini BankEuropa olarak değiştirmiş, “Aralık 2006’da dünyada olduğu gibi Türkiye’de de Portekizde’ki ana kuruluşunun ismini alarak Millenium Bank olmuştur.”

27 Aralık 2010 tarihinde ise Millenium Bank’ın Türkiye kolu, yerli özel sermayeli bir grup olan Fiba Holding tarafından 61,8 milyon Euro’ya satın alınarak, bankanın adı Fibabanka olarak değiştirilmiştir. “Portekiz’in en büyük bankacılık grubu olarak bilinen BCP Türkiye’den 7 yıl sonra çıkmış bulunmaktadır.” Özel sermayeli Fibabanka A.Ş. 20 şube, 350 çalışan, 225.000.000.-TL sermaye ile bankacılık faaliyetlerine Aralık 2010 tarihi itibarıyla başlamıştır.

- **Fortis Bank A.Ş. – Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.**

“Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.’nin (Dışbank) çoğunluk hisseleri, 4 Temmuz 2005 tarihinde Hollanda-Belçika sermayeli Fortis Bank SA/NV’ye devredilmiştir.” 183 şubeli, çalışan sayısı 4.600 olan banka, yabancı bankalar grubuna geçerek, yüzde 89,34 oranındaki hissesi 880.250.533.- Avro’ya Fortis Bank’a satılmıştır.

“T. Dış Ticaret Bankası A.Ş. 2005 yılının ikinci yarısına, statüsü değişerek, Türkiye’de kurulmuş yabancı banka olarak girmiştir.”¹²¹

- **National Bank of Greece (NBG) – Finans Bank A.Ş.**

¹²¹ “Türk Bankacılık Sistemi Eylül 2005”, Bankacılar Dergisi, Sayı 55, 2005, s.3

“Finans Bank A.Ş. 26 Ekim 1987 tarihinde 4.000.000.- dolar ödenmiş sermaye ile kurulmuş olup, Türkiye’de halka açılan ilk özel sektör bankasıdır. Hisseleri 3 Şubat 1990 tarihinde İMKB’de işlem görmeye başlamış olup bu atılımıyla, sektöründe örnek oluşturmuştur.” 2006 yılının Ağustos ayında “Finans Bank’ın kontrolünü elinde bulunduran Fiba Grubu, bankada sahibi olduğu yüzde 46 payının ve tüm kurucu hisselerinin Yunanistan’ın en büyük bankası National Bank of Greece” (“NBG”) 2.774.000.000.- dolar karşılığında, devrini gerçekleştirmiştir. Bu satın almayla bankanın yönetim hakkı, Yunanistan’ın en köklü bankalarından NBG Bank’a geçmiştir.

Finansbank’ın satış sonrası ortaklık yapısı aşağıdaki gibidir:

“National Bank of Greece	46.00%”
“Fiba Holding A.Ş.	9.68%”
“Halka Açık	44.32%”

“26 Eylül 2008 tarihinde, Fiba Holding Grubu’nun maliki bulunduğu ve Finansbank A.Ş.’nin sermayesinin %9,68’ine tekabül eden hisseler 697,15 milyon ABD Doları bedelle NBG Finance PLC’ye satılmıştır.”¹²²

- **Dexia SA/NV – Denizbank A.Ş.**

Denizbank’ın yüzde 75 hissesi, 2.428.573.380 USD bedelle, Fransız-Belçika ortaklığı olan bankacılık grubu Dexia’ya satılmıştır. Dexia grubu Zorlu Holding A.Ş.’nin Denizbank’taki hissesini satın alarak, Ekim 2006 itibariyle Denizbank A.Ş.’yi bünyesine katmıştır. Aralık 2006 itibariyle yaklaşık 1,9 milyon perakende bankacılık müşterisi, KOBİ bankacığında pazar payı fırsatları, sağlık tarım turizm enerji vb. gibi alanlarda portföyünde yer alan büyük ölçekli firma segmentleri ile Denizbank, Dexia’nın Türkiye’deki büyüme stratejisini gerçekleştirmek için uygun bir platform oluşturmuştur. Hızlı gelişen bankacılık sektöründe Denizbank’ın Türkiye’de 2006 itibariyle 10. ve özel sermayeli bankalar sıralamasında 6. olması, devam eden ticari

¹²² Finansbank A.Ş. 2009 yılı Faaliyet Raporu, s.46-49

faaliyetleri, proje finansmanı alanındaki performansı Dexia için fırsat oluşturmaktadır.¹²³

- **Eurobank EFG – Tekfenbank A.Ş.**

“Tekfenbank A.Ş. 1989 yılında kurulduktan sonra uzun yıllar yatırım bankası olarak faaliyet göstermiş ve 2001 yılında Bank Ekspres’i satın aldıktan sonra mevduat bankacılığına başlamıştır.”¹²⁴ Tekfen Grubu 2007 yılında bankanın yüzde 70 hissesini Yunanistan’ın en büyük ikinci bankası Eurobank EFG’ye devretmiş ve grup bankadaki yüzde 30’luk payı ile stratejik ortaklığını koruma kararı almıştır. Bankanın ismi “14 Ocak 2008 tarihi itibarıyla Eurobank Tekfen A.Ş. olarak değişmiştir.”¹²⁵ Tekfenbank hisse satışıyla bankanın değerinin 260 milyon dolara geldiğini açıklamıştı.”

- **ING Bank NV – Oyak Bank A.Ş.**

“Oyak Bank’ın tarihçesi 1984 yılında Bank of Boston’un İstanbul Şubesi’nin kurulmasıyla başlamaktadır. 1990 yılında The First National Bank of Boston A.Ş. unvanını alarak hisselerinin %75’i Türk sermayedarlara satılır ve OYAK %34,25 ile en yüksek paya sahip olur. Banka’nın adı 1991’de Türk Boston Bank A.Ş. olarak değişir. OYAK 1993 yılında Banka’nın hisselerinin tamamını satın alır. 1996 yılında Banka’nın adı Oyak Bank A.Ş. olarak değişir. OYAK 2001 yılında, bünyesinde Egebank A.Ş., Bank Kapital T.A.Ş., Türkiye Tütüncüler Bankası Yaşarbank A.Ş., Yurt Ticaret ve Kredi Bankası A.Ş. ile Ulusal Bank T.A.Ş.’yi barındıran Sümerbank A.Ş.’yi Ağustos 2001’de TMSF’den satın alır.¹²⁶ 19 Haziran 2007 tarihinde ING Grubu ile Oyak Grubu, Oyak Bank A.Ş.’in yüzde 100 hissesinin ING Grubu’na satışı konusunda anlaşmaya vararak, Aralık 2007’de Oyak Bank ING Grubu çatısı altına girmiştir.¹²⁷ 2007 yılının Aralık ayına kadar Türkiye’nin ilk ve en büyük özel bireysel emeklilik fonu OYAK’ın iştiraki olarak faaliyet gösteren Oyak Bank

¹²³ Dexia Annual Report 2006, s.12,22

¹²⁴ Tekfen Holding, Altı Aylık Ara Döneme Ait Faaliyet Raporu, 2012 1.Yarıyıl, s.6

¹²⁵ www.tekfen.com.tr/banka.asp

¹²⁶ Oyak Bank 2007 Faaliyet Raporu, s.4-8

¹²⁷ www.ingbank.com.tr/hakkımızda/tarihce

A.Ş., 24 Aralık 2007 tarihi itibarıyla Hollanda merkezli ING Grubu'na satılmıştır.¹²⁸ Aralık 2007 tarihi itibarıyla 12.541.000.000.- YTL aktif büyüklüğüyle Türkiye'nin en büyük 7. özel sektör bankası olan Oyak Bank'ın yüzde 100 hissesi 2 milyar 673 milyon dolara Hollanda menşeli ING Gruba satışı gerçekleşmiştir. ING Bank A.Ş.”

- **Turkland Bank A.Ş. (T-Bank)- MNG Bank A.Ş.**

“T-Bank, 1985 yılında Bank of Bahrain and Kuwait'in İstanbul şubesi olarak kurulmuş, 1991 yılında Bahreyn ve Kuveyt Bankası A.Ş. unvanıyla bağımsız bir kurum olarak varlığını devam ettirmiştir. 1992 yılında ismi Garanti Yatırım ve Ticaret Bankası A.Ş. olarak değişmiş, 1997 yılında ise MNG Bank A.Ş. olmuştur.”

“2006 yılında Arab Bank ve BankMed, MNG Bank A.Ş. hisselerinin %91'ini devralmıştır. Ocak 2007 tarihi itibarıyla hisse devri tamamlanmış, Arab Bank hisselerinin %50'sine ve BankMed ise hisselerin %41'ine sahip olmuştur. 3 Nisan 2007 tarihinde ise bankanın adı Turkland Bank A.Ş., kısaltılmış şekliyle T-Bank olarak değiştirilmiştir.”

2014 yılı itibarıyla “T-Bank'ın mevcut ortaklık yapısı şu şekilde olmuştur: BankMed, SAL %50, Arab Bank PLC %33,3, Arab Bank İsviçre %16,7.
T-Bank Ortaklık ve Sermaye Yapısı”

Ticaret Unvanı	Pay Oranları (%)	Pay Tutarları
BankMed, SAL	50	324.999.997,71
Arab Bank PLC	33,30	216.666.665,59
Arab Bank (Switzerland)	16,70	108.333.333,33
Diğer	0	3,37
Toplam	100	650.000.000,00

¹²⁸ Oyak Bank 2007 Faaliyet Raporu, s.4

BankMed, “70 yıllık bankacılık deneyimiyle Lübnan’ın önde gelen bankaları arasında yer almaktadır. Banka, tamamı kendisine ait özel bankacılık yan kuruluşu BankMed Suisse aracılığıyla İsviçre, Limasol şubesi aracılığıyla Kıbrıs, SaudiMed Investment Company adlı yatırım bankacılığı kolu aracılığıyla Suudi Arabistan ve Turkland Bank aracılığıyla da Türkiye pazarında varlık göstermektedir.”

Arab Bank 1930 yılında kurulmuş olup, “genel merkezi Ürdün’ün Amman şehrinde. Arab Bank, beş kıtaya yayılmış 600’ün üzerinde şubesiyle dünyanın en büyük Arap bankacılık ağıdır. MENA- Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinin önde gelen bankalarından biri olan Arab Bank, bölgedeki önemli finans altyapı projelerinde ve stratejik sektörlerde varlık göstermektedir. 2015 yılı itibariyle Arap Bankalar Birliği tarafından, En Büyük Arap Bank Ağı olarak tanımlanmıştır.”

“Arab Bank İsviçre 1962’de Zürih’de kurulmuş olup, müşterilerinin çoğu Orta Doğu kökenlidir veya bu bölgede yaşamaktadır.”¹²⁹

- **HSBC – Demirbank**

HSBC’nin grup ismi The Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited’den gelmektedir. “HSBC Bank, 1990 yılında İstanbul’da Midland Bank Anonim Şirketi unvanıyla kurulmuş, 1999 yılında unvanını “HSBC Bank Anonim Şirketi” olarak değiştirmiştir. Halen Türkiye’de %100 yabancı (İngiliz) sermayeli olarak faaliyette bulunan bir bankadır. Kurulduğu yıldan itibaren kurumsal bankacılık alanında ve sermaye piyasalarında faaliyet gösteren HSBC Bank, 1997 yılından sonra bireysel bankacılık hizmetleri de sunmaya başlamıştır. Eylül 2001 tarihinde, 6 Aralık 2000’de TMSF’ye devredilen Demirbank A.Ş., HSBC Bank plc tarafından satın alınarak Aralık 2001’de HSBC Bank A.Ş. ile birleştirilmiştir.”¹³⁰

¹²⁹ T-Bank Eylül 2016 Ara Dönem Faaliyet Raporu, s.3-5

¹³⁰ HSBC Bank Anonim Şirketi 2015 Yılı Faaliyet Raporu, s.11

3.1.4. 2010 ve Sonrası Dönemde Türkiye’deki Yabancı Sermayeli

Bankaların Yapısı

Türkiye’de 2010 yılından sonra faaliyet gösteren toplam 21 adet yabancı bankanın; 3’ünü “Sıfırdan Lisans Alan Bankalar”, 2’sini “Yabancı Sermayeye İlk Satışı Gerçekleşen Bankalar”, 3’ünü “İkinci Kez El Değiştiren Yabancı Bankalar”, 8’ini “Sermaye Yapısında Değişiklik Olmayan Yabancı Bankalar”, 5’ini “Türkiye’de Şube Açan Yabancı Bankalar”, 1’ini “Türkiye’den Çıkan Yabancı Bankalar” olarak 6 gruba ayırmak mümkündür. Aşağıda ilgili sınıflandırma bazında gerçekleştirilen inceleme yer almaktadır.

3.1.4.1. Sıfırdan Lisans Alan Bankalar

Bu dönemde Lisans alan 3 adet banka arasında yer alan Rabobank ile “Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş. (BTMU) daha önce Türkiye’de temsilcilik” olarak faaliyette bulunurken, ilgili dönem içerisinde BDDK’dan ticari bankacılık lisansı alarak faaliyetlerine mevduat bankası olarak devam ettirmeye başlamışlardır. Odea Bank A.Ş. ise tamamıyla sıfırdan lisans alarak faaliyete geçmiştir.

- **Rabobank A.Ş.:** “Rabobank International’ın Türkiye’de bir “mevduat bankası” kurmak için yapmış olduğu başvuru, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından 3 Ağustos 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Kurul Kararı ile uygun bulunmuş ve buna mukabil kurulan Rabobank Anonim Şirketi, 9 Eylül 2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan kararla da faaliyet izni almıştır.” Rabobank Türkiye, mevduat bankası statüsünde, gıda ve tarım sektöründe faaliyet gösteren Utrecht Hollanda menşeli “Rabobank Grubu’nun iştiraki olarak, 3 Kasım 2014 tarihinde bankacılık faaliyetlerine başlamıştır. Kuruluşundan bu yana şeklini koruyan sermaye yapısına göre ana sermayedar Rabobank International Holding B.V.’nin sermayedeki payı %96 olup, diğer ortakların” (Green I, II, III, IV B.V.) her birinin payları ise %1’dir.¹³¹

¹³¹ Rabobank 30 Haziran 2017 tarihli Bağımsız Denetim Raporu ve Finansal Rapor

- **Odea Bank A.Ş.:** 15 Mart 2012 tarihinde kurulmuş bir anonim şirket olup, BDDK tarafından “2 Ekim 2012 tarihli karar ile faaliyet izni verilmiştir. Ana hissedar Bank Audi (%73,61), merkezi Lübnan’da bulunan ve 11 ülkede var olan bölgesel bir gruptur. Kurumsal, ticari, bireysel, yatırım ve özel bankacılık da dahil olmak üzere bankacılığın tüm birimlerinde faaliyet göstermektedir. Bank Audi Grup’un hissedar tabanı, 1500’ü aşkın hisse ve/veya Global Depo Sertifika sahibini kapsamaktadır. Global Depo Sertifikaları hem Beyrut Menkul Kıymetler Borsası’na hem de Londra Menkul Kıymetler Borsası’na kote olan bankanın hisseleri, Beyrut Menkul Kıymetler Borsası’na kotedir. 2016 yılı Ağustos ayında, IFC ve EBRD gibi iki saygın kuruluş ve diğer uluslararası yatırımcıların katkısıyla, 1 milyar TL’lik sermaye artırımını gerçekleştirmiştir.”¹³²

Lübnan, Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi’nde (“MENA”) 11 farklı ülkede faaliyet gösteren Bank Audi Grubu, bölgenin en büyük bankaları arasında yer almaktadır. 2016 Aralık sonu itibarıyla, denetlenmemiş mali tablolarını baz alan verilere göre, Banka’nın toplam varlıkları 44,4 milyar ABD doları, özkaynakları 3,8 milyar ABD doları, müşteri mevduatları 36 milyar ABD doları, kredi ve diğer alacakları 17,3 milyar ABD doları ve net kârı 470 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Bank Audi Grubu, toplam varlık, özkaynak, müşteri mevduatı, kredi ve net kârları itibarıyla Lübnan bankacılığı içerisinde bir numarada yer almaktadır. Lübnan, İsviçre ve Fransa’daki uzun süreli varlığının yanı sıra; Ürdün, Mısır, Suudi Arabistan, Abu Dabi, Türkiye ve Irak’ta faaliyet göstermekte olan Bank Audi’nin Monako’da ise bir temsilcilik ofisi bulunmaktadır.¹³³

Odeabank’ın 2016 yılsonu itibarıyla aktif büyüklüğü %19,3 artışla 38,3 milyar TL’ye yükselirken kredi büyüklüğü %21,3 artışla 26,4 milyar TL’ye ulaşmış;

¹³² Odeabank 2016 Faaliyet Raporu, s.6

¹³³ Odeabank 2016 Faaliyet Raporu, s.6

“mevduat büyüklüğü bir önceki yıla göre %15,5 artarak 29,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 31 Aralık 2016 tarihi itibariyle yurt içinde 16 ilde toplam 50 şubesi bulunan Odeabank’ın çalışan sayısı 1.681’dir. Banka, 2016 yılını 200,4 milyon TL net kâr ile kapatmıştır.”

- **Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.** : Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ, Ltd. (BTMU), 1986 yılında açılan temsilcilik bürosu aracılığıyla Türkiye’de faaliyet gösteren en eski Japon kuruluşlarından biridir. BTMU, Türkiye’de bir banka kurmak için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’ndan Aralık 2012’de kurulum onayı almıştır. Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş. (BTMU Turkey) Kasım 2013’te faaliyete başlamıştır. Türkiye’de faaliyet gösteren tek Japon bankasıdır.

Bankanın bir parçası olduğu MUFG (Mitsubishi UFJ Financial Group), Japon finansal kurumları arasında en büyük yurt dışı ağına sahip kurum olup, en büyük ana bankacılık kolu olan The Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Ltd. (BTMU)’nin yanı sıra, ABD’de bireysel bankacılık hizmeti veren MUFG Union Bank, Tayland’ın en büyük bankası olan Bank of Ayudhya ve Mitsubishi UFJ Securities Holdings (MUS) altında Mitsubishi UFJ Morgan Stanley Securities de dahil olmak üzere çeşitli aracı kurumları da bünyesinde barındırmaktadır. BTMU Japonya’da sayısı 760’ı aşan şube ağına sahiptir. Yurtdışında ise finansal ve ticari açıdan önde gelen 74 merkezinde şubesi bulunmaktadır. MUFG Grubu’nun Nisan 2016 itibariyle toplam varlıkları USD 2,6 trilyon (BTMU’nun payı: %60), piyasa değeri ise USD 64.6 milyardır. MUFG 40’tan fazla ülkede 450 noktada 140,000 çalışanı bulunmaktadır.¹³⁴

BTMU Turkey’in sermayesi 2016 yılsonu itibariyle 527,700,000,00 TL olup %99,99’luk pay The Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ, Ltd’ye aittir. BTMU Turkey tek şubeli ticari bir banka olarak müşterilerin kurumsal bankacılık ve finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulmuştur. Bireysel

¹³⁴ Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş. 2016 Faaliyet Raporu, s.6-9

bankacılık hizmetleri sunmamakta ve giş  hizmetini vermemektedir. BTMU Turkey'nin ana kuruluş amacı; Türkiye'de faaliyet gösteren ve/veya ülkemizde faaliyette bulunmak üzere yatırım yapmayı planlayan Japon sermayeli şirketlerin yanı sıra ülkemizin ekonomik büyüme ve kalkınma sürecine katma değer sağlayan yerli, çok uluslu veya yabancı sermayeli şirketlere hizmet vermektir.

“31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla, Banka'nın aktif toplamı 8,688 milyon TL, toplam kredileri 5,243 milyon TL ve mevduat portföyü ise 121 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Banka yurtdışı piyasalardan ihtiya ına göre kısa, orta ve uzun vadeli kaynak sağlamaktadır. Banka'nın 2016 yıl sonu itibarıyla net karı 41,2 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.”¹³⁵

3.1.4.2. Yabancı Sermayeye İlk Defa Satışı Gerçekleşen Yerli Bankalar

- **ICBC Turkey Bank A.ř.** : ICBC Turkey Bank A.ř. (eski adıyla Tekstil Bankası A.ř.), özel sermayeli mevduat kabulüne yetkili olarak 29 Nisan 1986 tarihinde İstanbul'da kurulmuş ve 13 Ekim 1986 tarihinde faaliyetine başlamıştır. Banka'nın payları 23 Mayıs 1990 tarihinden itibaren Borsa İstanbul'da (BİST) işlem görmeye başlamıştır.

2007 yılından itibaren GSD Holding A.ř., Tekstil Bankası A.ř.'de sahip olduğu %75,5'lik pay ile Banka'nın en büyük ortağı olmuş, geriye kalan %24,5'lik paylar halka açık olarak BİST'de işlem görmeye devam etmiştir. 2008 yılında yapılan sermaye artırımını ile Banka'nın sermayesi, 120 milyon TL artırılarak 300 milyon TL'den 420 milyon TL'ye yükseltilmiştir. 29 Haziran 2017 sermaye tescil tarihli sermaye artırımını ile Banka'nın  denmiş sermayesi, 440 milyon TL artırılarak 420 milyon TL'den 860 milyon TL'ye yükseltilmiştir.

¹³⁵ Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.ř. 2016 Faaliyet Raporu, s.14

“Banka, 21 Mayıs 2015 tarihine kadar GSD Grubu bünyesinde yer almaktaydı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) 02 Nisan 2015” tarih ve 6262 sayılı kararı ile Tekstil Bankası A.Ş. paylarının %75,5’ine sahip olan GSD Holding A.Ş.’nin tüm payı Çin Halk Cumhuriyeti’nde mukim Industrial and Commercial Bank of China Limited (ICBC) Şirketince devralmasına izin verilmiştir. Banka, 22 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla Türkiye’de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.¹³⁶

29 Nisan 2014 tarihinde Banka’nın ana hissedarı GSD Holding A.Ş.’nin Banka’da sahip olduğu %75,50’lik payının Industrial and Commercial Bank of China Limited (ICBC) Şirketine satılmasına ilişkin anlaşmaya varılmış ve bu işleme ilişkin Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki bankacılık otoritesi China Banking Regulatory Commission (CBRC) tarafından 20 Mart 2015 tarihinde satış işlemine onay verildiği bildirilmiştir. Türkiye’de ise Rekabet Kurumu’ndan 20 Ağustos 2014 tarih ve 14-29/593-259 sayılı karar ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’ndan (BDDK) 2 Nisan 2015 tarih ve 6262 sayılı kararı ile onay alınmıştır.

ICBC, GSD Holding A.Ş.’nin sahibi olduğu Tekstil Bankası A.Ş.’nin %75,50’lik sermayesini temsil eden payları satın almıştır. Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri II. 26.1 sayılı Pay Alım Teklifi Tebliği’nin zorunlu pay alım teklifi ile ilgili 11. maddesi hükmü uyarınca, diğer ortaklara ait payları satın almak üzere pay alım teklifinde bulunma yükümlülüğü doğmuştur. Bu anlamda, Ana Ortaklık Banka’nın hakim ortağı ICBC tarafından, “II-26.1 sayılı Pay Alım Teklifi Tebliği “uyarınca gerçekleştirdiği ve 14 Ağustos 2015 tarihinde sona eren zorunlu pay alım çağrısı işlemleri sonucunda, ICBC’nin Banka’daki pay sahipliği oranı % 75.50’den % 92.84’e yükselmiştir.

ICBC, 1984 yılında Çin Halk Cumhuriyeti’nde kurulmuş olup, hisseleri Ekim 2006’da hem Hong Kong Borsasında hem de Shanghai Borsasında eş zamanlı

¹³⁶ ICBC Turkey Bank A.Ş. 2017 yılı II.Dönem Konsolide Faaliyet Raporu , s.5-10

olarak kote olmuştur. Uluslararası gelişim yıllarından sonra, 2017 ikinci yarısı itibarıyla, ICBC operasyonlarını 42 ülkeyi ve bölgeyi kapsayan altı kıtaya yaymıştır. “Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki bankacılık otoritesi China Banking Regulatory Commission (CBRC) tarafından denetlenmekte ve düzenlemelere tabi tutulmaktadır.”

5 Kasım 2015 tarihinde alınan genel kurul kararı gereğince Bankanın “Tekstil Bankası A.Ş.” olan ticari unvanı “ICBC Turkey Bank A.Ş.” olarak değiştirilmiş, bu husus 13 Kasım 2015 tarihinde ticaret siciline tescil edilerek, 19 Kasım 2015 tarih ve 8950 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde ilan edilmiştir. ICBC Turkey faaliyetlerine İstanbul'daki Genel Müdürlüğü ve yurt çapındaki 44 Şubesi ile devam etmektedir.

ICBC Turkey Bank A.Ş.'nin hakim ortağı olan ICBC Grubu; dünyanın 42 ülkesinde, yaklaşık 17.000 şubesiyle hizmet vermektedir. ICBC'nin sahip olduğu hisseler dışında geri kalan hisseler Borsa İstanbul'da (BIST) işlem görmektedir.

- **ABank (Alternatifbank A.Ş.):** 6 Kasım 1991 tarihinde İstanbul’da kurularak “faaliyete geçen ABank (Alternatifbank A.Ş.) kurumsal, ticari ve perakende bankacılık segmentlerine odaklanmıştır. Abank’ın hisseleri 3 Temmuz 1995 tarihinden itibaren İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda (Borsa İstanbul) işlem görmeye başlamıştır. 1996 yılında Anadolu Grubu’nun çoğunluk hissedarlığı altında yönetilmeye başlandı. 2013 yılında Körfez bölgesinin en önemli bankalarından ve Katar’ın ilk özel bankası olan The Commercial Bank (P.S.Q.C.) bankanın %75 oranındaki çoğunluk hissesini almasının ardından ana hissedar olmuş ve 19 Aralık 2016 tarihinde ise Anadolu Grubu’nda bulunan %25’lik hisseyi de alarak, tüm hisselerin sahibi olmuştur. Banka, yüzde 100 The Commercial Bank iştiraki haline gelmiştir. Banka Körfez Bölgesi’nde de varlık gösterme hedefini benimsemiştir.” 2016 yılsonu itibarıyla 17,6 milyar TL aktif büyüklük, 10,5 milyar TL net kredi hacmi, 8.8

milyar TL müşteri mevduatı ve 1.3 milyar TL özkaynağa ulaşılmıştır. Şube sayısı 53 ve toplam çalışan sayısı 901 kişidir.

3.1.4.3. İkinci Kez El Değiştiren Yabancı Bankalar

- **Burgan Bank A.Ş.:** Tekfen Yatırım Finansman Bankası A.Ş. adıyla 1989 yılında kurulan banka, kurumsal bankacılık ve yatırım bankacılığı alanlarında faaliyet göstermiştir. 2001 yılına kadar tek şubeyle hizmet veren banka, bu yıldan itibaren büyüme planlarını hayata geçirme ve birikimlerini ticari bankacılık alanına aktarma kararı almış; aynı yıl içinde orta ölçekli bir ticari banka olan Bank Ekspresi bünyesine katmıştır. 2006 yılında, Tekfen Grubu stratejik bir ortak olarak Eurobank EFG ile anlaşmış; bankanın unvanı Eurobank Tekfen olarak değişmiştir.

Burgan Bank Grubu, Bankanın Eurobank ve Tekfen Holding'e ait olan hisselerini 21 Aralık 2012 tarihinde satın alarak yüzde 99,26 payla ana hissedar olmuştur. Gerekli yasal değişikliklerin tamamlanmasını takiben 28 Ocak 2013 tarihinden itibaren Bankanın unvanı Burgan Bank A.Ş. olarak kullanılmaya başlanmıştır. Çoğunluk hissesine sahip olduğu Cezayir (Gulf Bank Algeria), Irak (Bank of Baghdad) ve Tunusta (Tunis International Bank) "Burgan Bank Grubu" adı altında faaliyet gösteren Kuveyt merkezli ana hissedar Burgan Bank K.P.S.C, MENA Bölgesinde (Orta Doğu ve Kuzey Afrika), bankacılık alanında lider konumdadır. Burgan Leasing, Burgan Yatırım ve Burgan Portföy adlı üç iştiraki bulunan 49 şubeli Burgan Bank Türkiye; kurumsal, ticari, KOBİ ve perakende müşterilerine yönelik bankacılık ürünleri ile hizmet vermektedir.¹³⁷

1977 yılında kurulan Burgan Bank'ın çoğunluk hisselerine sahip bulunduğu üç büyük iştiraki vardır: Gulf Bank Algeria- AGB (Cezayir), Bank of Baghdad- BOB (Irak) ve Tunis International Bank- TIB (Tunus). Tümü "Burgan Bank Grubu" olarak bilinmekte ve anılmaktadırlar. Burgan Bank'ın ana hissedarı

¹³⁷ Burgan Bank 2016 Faaliyet Raporu, s.

olan “Burgan Bank K.P.S.C. (Kuveyt), Kuveyt’in en genç özel sermayeli ticari bankası ve aktif büyüklüğü açısından ülkenin ikinci en büyük bankasıdır. Burgan Bank K.P.S.C., Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinin lider ve öncü şirket gruplarından olan KIPCO Grubu’nun (Kuwait Projects Company) bir iştirakidir ve 1977 yılında Kuveyt’te kurulmuştur.”

Burgan Bank Grubu, MENA bölgesinde (Ortadoğu ve Kuzey Afrika) faaliyet göstermekte olup coğrafyanın önde gelen bankacılık gruplarından biridir. Burgan Bank Grubu, Kuveyt dışında, çoğunluk hissesine sahip olduğu iştirak bankaları ile Cezayir (Gulf Bank Algeria), Irak ve Lübnan (Bank of Baghdad) ile Tunus’ta (Tunis International Bank) faaliyet göstermektedir.

- **QNB Finansbank A.Ş.** : 15 Haziran 2016 da Finansbank A.Ş.’nin hisselerinin %99,8’i Qatar National Bank tarafından satın alınmış olup, 20 Ekim 2016 itibarıyla bankanın yeni adı QNB Finansbank olarak değişmiştir. Toplam 3 ayrı kıtadaki 30 ülkede faaliyet gösteren Qatar National Bank S.A.Q (QNB Group), Ortadoğu ve Kuzey Afrika’nın en büyük bankasıdır.¹³⁸

QNB Group, iştirakleri ve bağlı şirketleriyle birlikte üç kıtada 30 ülkede geniş kapsamlı ürün ve hizmet yelpazesıyla 1.200 ’ü aşkın şubede toplam 27.300 ’den fazla çalışanı ile faaliyet göstermektedir.

QNB Finansbank Kurumsal Bankacılık, İstanbul ve Ankara’daki 4 adet kurumsal şubesi ve Bursa, İzmir, Antalya ve Adana’daki temsilcilikleri vasıtasıyla Türkiye’de bulunan grup ve holdingler ile çokuluslu firmalarına, Ticari Bankacılık ise 53 şube ile ticari firmalara hizmet sunmaktadır. Bankanın toplam kredileri 2016 yılında %10 artarak 62,9 milyar TL’ye, müşteri mevduatı %11 artarak 52 milyar TL’ye ulaşmıştır. Özkaynaklar toplamı ise %12 artışla 10,1 milyar TL ve net kârı 1,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

¹³⁸ QNB Finansbank Faaliyet Raporu 2016, s.5-17

3.1.4.4. Üçüncü Kez El Değiştiren Yabancı Bankalar

- **Denizbank A.Ş.** : Denizbank Türk denizcilik sektörüne finansman sağlama hedefi ile bir kamu iktisadi teşebbüsü olarak 1938 yılında kurulmuştur. Bir bankacılık lisansı alarak Zorlu Holding tarafından Özelleştirme İdaresi'nden 1997 yılının başında satın alınmıştır. Ekim 2006'da Avrupa'nın lider finans gruplarından biri olan Dexia bünyesine katılan ve altı yıl boyunca Dexia'nın ana hissedarlığında faaliyetlerini sürdüren Denizbank 28 Eylül 2012 itibarıyla Rusya'nın en büyük bankası Sberbank çatısı altında hizmet vermeye başlamıştır. Sberbank of Russia, bankada %99,85 oranında ortaklık payına sahip olup; bu payın %49,92'sini Rusya Merkez Bankası, %48,42'sini yabancı kurumsal yatırımcılar, %1,49'unu yerli kurumsal yatırımcılar oluşturmaktadır.

Denizbank'ın 1997'de özelleştirilmesinin ardından TMSF'ye devrolan banka şubelerinin bir kısmı satın alınmış ve 2002 sonunda Tarihbank gruba dahil edilmiştir. Bu dönemde Denizbank mevcut bankacılık ürün ve hizmetlerini tamamlamak üzere faktöring, finansal kiralama, yatırım ve portföy yönetimi şirketlerine ek olarak Avusturya ve Rusya'da banka satın almıştır. 2003 yılında çeşitli finansal hizmetleri aynı çatıda sunan bir finans süpermarketi oluşturmak amacıyla Denizbank Finansal Hizmetler Grubu (DFHG) kurulmuştur. Denizbank Finansal Hizmetler Grubu'nda Denizbank'ın yanı sıra yedi yerli ve üç uluslararası finansal iştirak, dört yerli finansal olmayan iştirak ve Bahreyn'de bir şube bulunmaktadır. DenizYatırım, EkspresYatırım, Deniz Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, DenizPortföy, DenizLeasing, DenizFaktoring, DenizVarlık, Intertech, DenizKültür, Bantaş ve Pupa grubun yerli; EuroDeniz, DenizBank AG ve DenizBank Moscow ise uluslararası iştirakleridir.¹³⁹

DFHG'nin müşteri segmentleri perakende müşteriler, küçük ve orta ölçekli işletmeler, ihracatçılar, kamu ve proje finansmanı ile ticari ve kurumsal

¹³⁹ Denizbank 2013 Faaliyet Raporu, s.4

müşterilerdir. Grubun faaliyetlerinde öncelikli olarak belirlediği pazarlar tarım, enerji, turizm, eğitim, sağlık, spor, altyapı ve denizciliktir. Yurt içinde ve Bahreyn'deki toplam 694 adet Denizbank şubesine ek olarak, DenizBank AG'nin 43 adet şubesi bulunmaktadır.

31 Mart 2016 tarihinde Bankanın sermayesi 1.816.100.000 TL'den 3.316.100.000 TL'ye çıkartılmıştır.

1841'de kurulan Sberbank, hizmetlerini Rusya'nın en büyük bankacılık dağıtım kanalı olan yaklaşık 15 bin adetlik şube ağı ile sunmaktadır. Sberbank uluslararası faaliyetlerini Bağımsız Devletler Topluluğu Bölgesi'nde – Kazakistan, Ukrayna ve Beyaz Rusya'da- Sberbank Europe AG ile Orta ve Doğu Avrupa'daki yedi ülkede ve Denizbank ile Türkiye'de yürütmektedir. Sberbank'ın aynı zamanda Almanya ve Çin'de temsilcilikleri, Hindistan'da bir şubesi ve İsviçre'de Sberbank (Switzerland) AG isimli bir iştiraki bulunmaktadır. Sberbank'ın ana pay sahibi, Banka'nın sermayesinin %50'si + 1 adet paya sahip olan Rusya Merkez Bankası'dır. Banka'nın diğer payları, yerli ve uluslararası yatırımcılara aittir. Banka'nın adi ve imtiyazlı payları 1996 yılından bu yana Rusya'da halka açık olarak işlem görmekte olup, Sberbank American Depositary Shares hisseleri Londra Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmekte, Frankfurt Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmeleri için kabul edilmiş bulunmakta ve Amerika'da borsa dışı piyasalarda işlem görmektedir.¹⁴⁰

Mayıs 2018 tarihinde Sberbank (Sberbank of Russia) ve ENBD (Emirates NBD Bank P.J.S.C.) Sberbank'ın sahibi olduğu %99,85 oranındaki banka paylarının ENBD'ye satışı konusunda sözleşme imzalamış ve devir işlemi 31 Temmuz 2019 tarihinde gerçekleşmiştir. Bankanın sermayesi Ocak 2020

¹⁴⁰ Denizbank 2016 Faaliyet Raporu, s.3-10

tarhinde 2.380.000.000.-TL nakden arttırılarak 5.696.100.000.-TL olarak onaylanmıştır.¹⁴¹

3.1.4.5. Sermaye Yapısında Değişiklik Olmayan Yabancı Bankalar

- **Citibank A.ř.**: Citibank A.ř. Türkiye'deki faaliyetlerine 1975 yılında başlamış; otoyol finansmanı, elektrik santrali ve baraj gibi pek çok kalkınma projesinde yer almıştır. Citibank A.ř. 1981 yılında bir Citibank N.A. şubesi olarak kurumsal bankacılık hizmetleri sunmaya başlamış ve bunu takiben 1998 yılında ticari bankacılık hizmetleri sağlamaya başlamıştır. 2004 yılından itibaren Citibank, Türkiye'deki aktivitelerine Ař statüsü ile devam etmektedir. Citigroup'un tarihçesi, 1812 yılında ABD'de kurulan Citibank'a kadar uzanmaktadır. Citigroup müşterilerine, şirketlere, devletlere ve kurumlara, başta bireysel bankacılık, kredi kartı, kurumsal bankacılık ve yatırım bankacılığı, menkul değerler aracılığı ve varlık yönetimi olmak üzere geniş çapta finansal ürün ve hizmet sunan küresel bir holdingdir. Türkiye'de yaklaşık 42 yıldır faaliyet gösteren Citibank A.ř., kurumsal ve ticari bankacılık müşterilerine şubeleri ve CitiDirect internet bankacılığı kanalıyla hizmet sunmaktadır. Citibank A.ř.'nin 31.12.2016 tarihi itibarıyla %99,99 hissesi Citigroup Netherlands B.V. iştiraki olup ödenmiş sermayesi 33,752,822 TL'dir¹⁴².

2016 yıl sonunda Citibank A.ř.'nin toplam aktifleri 8,193 Milyon TL olarak gerçekteşmiş olup, net dönem karı, kambiyo gelirlerindeki artış ile 197.5 Milyon TL'ye ulaşmıştır. Yüksek kar performansı, özkaynakların %4 oranında artmasını sağlayamış ve sermaye yeterlilik oranı %18,20 olarak gerçekteşmiştir. Banka 2016 yılsonu itibarıyla toplam 8 şube ve 468 personel sayısıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

¹⁴¹ Denizbank 2019 Faaliyet Raporu, s.14

¹⁴² Citibank A.ř. 2016 Faaliyet Raporu, s.8-15

- **HSBC Bank A.Ş.** : “HSBC Bank A.Ş. Türkiye’de %100 yabancı (İngiliz) sermayeli olarak faaliyette bulunmaktadır. HSBC Bank plc’nin hissedarlık oranı %99,99’dur. Merkezi Londra’da bulunan HSBC Holdings plc ile iştirakleri ve bağlı ortaklıkları” “HSBC Grubu” olarak anılmaktadır. HSCB Grubu Avrupa, Asya Bölgesi, Kuzey ve Latin Amerika, Ortadoğu ve Afrika’da faaliyet göstermekte olup, 71 ülkede 6000 uluslararası ofis ağına sahiptir. Hisseleri Londra, Hong Kong, Paris ve Bermuda borsalarında işlem gören HSBC Holdings plc’nin 132 ülkede 213.000’den fazla yatırımcısı bulunmaktadır. HSBC Grubu’nun 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla vergi öncesi karı ve toplam aktif büyüklüğü sırasıyla 7 milyar USD ve 2,4 trilyon USD olarak gerçekleşmiştir.

HSBC Bank, 1990 yılında İstanbul’da Midland Bank Anonim Şirketi unvanıyla kurulmuş, 1999 yılında unvanını “HSBC Bank Anonim Şirketi” olarak değiştirmiştir. HSBC Bank’ın ödenmiş sermayesi 652.290 bin TL’dir. 31 Aralık 2016 itibarıyla HSBC Türkiye’nin toplam personel sayısı 3.240 olup, 90 şubesi bulunmaktadır. Kurulduğu yıldan itibaren kurumsal bankacılık alanında ve sermaye piyasalarında faaliyet gösteren HSBC Bank, 1997 yılından sonra bireysel bankacılık hizmetleri de sunmaya başlamıştır. Eylül 2001’de Demirbank T.A.Ş. ve seçilmiş iştirakleri HSBC Bank plc tarafından satın alınarak Aralık 2001’de HSBC Bank A.Ş. ile birleştirilmiştir. HSBC Bank Eylül 2002’de bankacılık sektörü dışındaki en büyük kredi kartı kuruluşu olan Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş.’yi (Benkar) Advantage markası ile birlikte Boyner Holding A.Ş.’den satın almış ve Benkar’ı Aralık 2002’de HSBC Bank tüzel kişiliği ile birleştirmiştir.¹⁴³ Portföy yönetimi hizmeti sunmak üzere Ağustos 2013’de HSBC Portföy kurulmuş ve Şubat 2004’de faaliyet iznini alarak çalışmaya başlamıştır.

HSBC Grubu Türkiye’deki faaliyetlerine devam etme kararı alarak, 2016 yılsonu itibarıyla yeniden yapılandırma programı kapsamında HSBC Türkiye bilançosunda planlanmış bir azalma kaydedilmiştir. Bunun sonucunda kredi

¹⁴³ HSBC Bank A.Ş. 2016 Yılı Faaliyet Raporu, s.10

portföyü bir önceki yılsonuna göre %30,6 azalarak 14,6 milyar TL, mevduatlar ise %20,5 azalarak 15 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Sorunlu kredi rasyosu %9,2 olarak gerçekleşirken, sermaye yeterlilik rasyosu ise BDDK'nın "belirlediği minimum oran olan %12'nin üzerinde %20,58 olarak gerçekleşmiştir."

- **ING Bank** : Hollanda merkezli ING Grubu, 1991 yılında "NMB Postbank ile sigorta şirketi NationaleNederlanden'in birleşmesi sonucu kurulmuştur. Dünyada 40'tan fazla ülkede 52 binin üzerinde çalışanı ile varlık göstermektedir. ING Grubu'nun Türkiye'deki temsilcisi olan ING Bank, Bireysel, KOBİ, Ticari ve Kurumsal Bankacılık iş kollarında müşterilerine 5.284 çalışanı ile İstanbul'daki Genel Merkezi ve Türkiye geneline yayılmış 268 şubesi ile hizmet sunmaktadır. ING Bank'ın ING European Financial Services, ING Portföy Yönetimi, ING Faktoring, ING Finansal Kiralama ve ING Menkul Değerler olmak üzere beş adet iştiraki bulunmaktadır. ING Bank'ın toplam aktif büyüklüğü, 2016 yıl sonu itibarıyla 50 milyar TL'ye ulaşmıştır. 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla Banka'nın ödenmiş sermaye tutarı 3.486.267.797 TL olup, ING Bank N.V. sermayede tam kontrol sahibidir."

"ING Bank'ın temelleri 1984 yılında Bank of Boston İstanbul Şubesi'nin kurulmasıyla atılır. Bank of Boston İstanbul Şubesi 1990 yılında The First National Bank of Boston A.Ş. unvanını alır. Banka'nın %75 oranındaki hissesi Türk sermayedarlara satılır. OYAK %34,25'lik pay ile en büyük hissedar olur. Banka'nın adı 1991 yılında Türk Boston Bank A.Ş. olarak değiştirilir. OYAK, 1993 yılında Banka'nın hisselerinin tamamını satın alır. Banka'nın adı 1996 yılında Oyak Bank A.Ş. olarak değiştirilir. OYAK, bünyesinde Egebank A.Ş., Bank Kapital T.A.Ş., Türkiye Tütüncüler Bankası (Yaşarbank A.Ş.), Yurt Ticaret ve Kredi Bankası A.Ş. ile Ulusal Bank T.A.Ş.'yi barındıran Sümerbank A.Ş.'yi Ağustos 2001'de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'ndan satın alır. Sümerbank A.Ş. ile birleşme 2002 yılında Oyak Bank çatısı altında gerçekleşir. OYAK, 2007 yıl sonunda Oyak Bank'taki hisselerinin tamamını ING Grubu'na satar. Oyak Bank'ın adı 2008 yılında ING Bank A.Ş. olarak

değiştirilir.” 2013 yılında ING Bank’ın operasyon ve çağrı merkezi Kahramanmaraş’da açılır.¹⁴⁴

- **Garanti Bankası A.Ş.:** “1946 yılında Ankara’da kurulan Garanti Bankası”, 1983 yılında Doğuş Grubu’na katılmıştır. İlk halka arzını 1990’da gerçekleştirmiş olup, 2001 yılında Doğuş Grubu’nun diğer bankacılık iştiraki olan Osmanlı Bankası ile birleşmiştir. 2005 yılında General Electric, Doğuş Grubu ile yaptığı anlaşma ile Garanti’ye eşit stratejik ortak olmuştur. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA), GE Capital Corporation ve Doğuş Holding A.Ş.’den satın aldığı hisseler ile 2011 yılında, Garanti Bankası yönetiminde Doğuş Grubu ile eşit stratejik ortak olmuştur.¹⁴⁵

Aralık 2019 tarihi itibarıyla Garanti BBVA’nın hakim ortağı, hisselerinin %49,85’ine sahip olan Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A.’dır (BBVA). Hisseleri Türkiye’de, depo sertifikaları İngiltere ve ABD’de işlem gören Garanti BBVA’nın Borsa İstanbul’daki halka açıklık fiili dolaşım oranı 31 Aralık 2019 itibarıyla %50,07’dir.

31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 429 milyar TL’ye ulaşan konsolide aktif büyüğe sahip olup; kurumsal, ticari, KOBİ, bireysel, özel ve yatırım bankacılığı, ödeme sistemleri dahil olmak üzere bankacılık sektörünün tüm iş kollarında faaliyet göstermektedir.

Garanti; Hollanda ve Romanya’daki uluslararası iştiraklerinin yanı sıra hayat sigortası ve bireysel emeklilik, finansal kiralama, faktoring, yatırım ve portföy yönetimi alanlarında önde gelen finansal iştirakleri ile entegre bir finansal hizmetler grubudur.¹⁴⁶

¹⁴⁴ ING Bank Faaliyet Raporu 2016, s.10

¹⁴⁵ Garanti Bankası 2016 Faaliyet Raporu, s.8-39

¹⁴⁶ Garanti Bankası 2019 Faaliyet Raporu, s.15-24

- **Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.:** “1944 yılında Türkiye’nin perakende bankacılık odaklı ilk ulusal çaplı özel bankası olarak kurulan Yapı Kredi, 2006 yılında Koçbank (Koç Holding ve UniCredit’in %50-50 iştiraki olan Koç Finansal Hizmetler’in iştiraki) ile birleşmiştir.” Şubat 2020 tarihinde Koç Holding ve İtalya merkezli finansal kurum UniCredit arasındaki ortaklık anlaşması sona ermiştir.

Banka’nın %40,95 oranındaki hissesi Koç Finansal Hizmetler A.Ş.’ ne, %9 oranındaki hissesi Koç Holding A.Ş.’ne, %20 oranındaki hisse UniCredit S.P.A’ ya aittir. Kalan %30 “oranındaki pay ise halka açıktır. Banka’nın halka açık olan hisseleri Borsa İstanbul’da işlem görmektedir.¹⁴⁷

- **Deutsche Bank A.Ş. :** “1987 yılından bugüne Türkiye’de kurumsal bankacılık hizmetleri sunmaktadır. Banka’nın merkezi İstanbul’dadır. Deutsche Bank’ın İstanbul’daki iştiraki Deutsche Bank A.Ş. 2004 yılında bankacılık lisans değişikliği ile ürün çeşidini artırma yolunda ilk adımlarını atmıştır. 2005 yılından itibaren kurumsal nakit yönetimi, risk yönetimi ve takas hizmetleri sunmaya başlamıştır.”

Banka’nın kurucuları; Bankers Trust Holdings (U.K.) Limited – İngiliz, B.T. Holdings (Europe) Limited – İngiliz, Bankers Trust International Limited – İngiliz, Türkiye İş Bankası Anonim Şirketi – Türk, Türk Dış Ticaret Bankası Anonim Şirketi – Türk’dür.¹⁴⁸

- **Arap Türk Bankası A.Ş.:** “A&T Bank, 11 Ağustos 1975 tarihinde Libya’nın Trablusgarp şehrinde imzalanan” “Türkiye ile Libya Arasında Kurulacak Banka Anlaşması” “hükümleri çerçevesinde, iki ülke arasındaki ticareti geliştirmek amacıyla 1977 yılında kurulmuş bir ortak girişim bankasıdır. Banka %62,37 oranında Libyalı, %36.01 oranında Türk ve %1,62” oranında

¹⁴⁷ Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Faaliyet Raporu 2019, s.5-10

¹⁴⁸ Deutsche Bank A.Ş. Esas Sözleşmesi, s.2-10

Kuveytli hissedarların sahipliğindedir. Libya Merkez Bankası'nın tam sahipliğini yaptığı Libyan Foreign Bank, bankadaki Libya sermayesinin tamamını temsil etmektedir. Türkiye'nin aktif büyüklüğü açısından en büyük iki bankası olan Türkiye İş Bankası A.Ş. ve T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Banka sermayesinde sırasıyla %20,58 ve %15,43'lük paylara sahiptir. Kuwait Investment Company'nin %1,62'lik hissesine sahip olduğu A&T Bank'ın genel müdürlüğü İstanbul'dadır. 2016 yıl sonu itibarıyla A&T Bank'ın 288 çalışanı ve İstanbul'da üç, Ankara, Gaziantep, Kayseri ve Konya'da birer adet olmak üzere toplam yedi şubesi bulunmaktadır. A&T Bank, Türkiye ile Kuzey Afrika başta olmak üzere Afrika ve Orta Doğu bölgelerinde proje yürüten inşaat firmalarına ve bu bölgeye ihracat yapan ticari müşterilere yönelik gayri nakdi krediler ve ticari krediler konusunda uzmanlaşmış olup, faaliyetleri kurumsal bankacılık alanında yoğunlaşmıştır.¹⁴⁹

2016 yılsonu verilerine göre A&T Bank'ın aktif büyüklüğü 4,8 milyar TL olmuştur. Banka 2016 yılı faaliyet dönemini 61,6 milyon TL net kar ve %10,53 özkaynak karlılığı ile tamamlamıştır.

Turkland Bank A.Ş. (T-Bank) : T-Bank, 1985 yılında Bank of Bahrain and Kuwait'in İstanbul şubesi olarak kurulmuş, 1991 yılında Bahreyn ve Kuveyt Bankası A.Ş. unvanıyla bağımsız bir kurum olarak varlığını devam ettirmiştir. 1992 yılında ismi Garanti Yatırım ve Ticaret Bankası A.Ş. olarak değişmiş, 1997 yılında ise MNG Bank A.Ş. olmuştur.

2006 yılında Arab Bank ve BankMed, MNG Bank A.Ş. hisselerinin %91'ini devralmıştır. Ocak 2007 tarihi itibarıyla hisse devri tamamlanmış, Arab Bank hisselerinin %50'sine ve BankMed ise hisselerin %41'ine sahip olmuştur. 3 Nisan 2007 tarihinde ise bankanın adı Turkland Bank A.Ş., kısaltılmış şekliyle T-Bank olarak değiştirilmiştir.

¹⁴⁹ A&T Bank Faaliyet Raporu 2016, s.11

2014 yılı itibariyle “T-Bank’ın mevcut ortaklık yapısı şu şekilde olmuştur: BankMed, SAL %50, Arab Bank” PLC %33,3, Arab Bank İsviçre %16,7.

3.1.4.6. Türkiye’de Şube Açan Yabancı Bankalar

- **Bank Mellat** : “05 Şubat 1981 tarihli 8/2406 no’lu Bakanlar Kurulu kararıyla, Bank Mellat İran’ın %100 iştirakıyla Türkiye’de faaliyet izni verilen Bank Mellat İstanbul Türkiye Merkez Şubesi 16 Nisan 1982 tarihinde faaliyete geçmiştir. Ardından 15 Ekim 1985’te Ankara Şubesi ve 20 Ekim 1992’de İzmir Şubesi açılmıştır.”

“Bank Mellat İran’ın öne çıkan yurt dışı şubelerinden biri olarak Bank Mellat Türkiye, özellikle İran ve Türkiye arasındaki ortak ticari alışverişini genişleten ortak projelere katkısının yanı sıra, yurt içi ekonomik hareketliliğe de hizmet etmektedir. Türkiye’de İstanbul Merkez Şube, Ankara ve İzmir Şubeleri olarak Bankacılık Operasyon Hizmeti verilmektedir.”

1980 yılında 10 özel bankanın kamulaştırılmasıyla bir devlet bankası olarak kurulan Bank Mellat İran 2008 yılında Tahran Borsasına kaydolarak halka açılmıştır. 20 Eylül 2016 tarihi itibariyle aktif büyüklüğü 58,119 milyon ABD doları olan Bankanın, aynı tarih itibarıyla özkaynakları 2.403 milyon ABD dolarıdır. Banka’nın Türkiye, Ermenistan ve Kore’de şubeleri, İngiltere, Almanya ve Malezya’da ise iştirak ettiği bankaları bulunmaktadır. İran dışındaki şube ve bankaların ana amacı İran ve özellikle bu ülkeler başta olmak üzere üçüncü ülkelerle arasındaki dış ticaret işlemlerine aracılık etmektir. Şube’ye 5 Şubat 1981 tarih ve 82/2406 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye’de kurulu yabancı banka şubesi statüsünde faaliyet göstermesi için izin verilmiştir. 16 Nisan 1982 tarihinde faaliyete başlayan Bank Mellat’ın, İstanbul’daki merkez şubesi Ankara ve İzmir şubeleri olmak üzere Türkiye’de 3 şubesi bulunmaktadır.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Bank Mellat Türkiye, Faaliyet Raporu 2016, s.2

- **Habib Bank Limited:** Merkezi Pakistan’da olan Habib Bank Limited İstanbul Türkiye Merkez Şubesi, 6224 ve 7129 sayılı kanunlar uyarınca, Ocak 1983’te İstanbul Türkiye Merkez Şubesi ve Kasım 1984’te de İzmir Şubesi ile Türkiye’de bankacılık faaliyetlerine başlamıştır. Faaliyetlere ilişkin karar 3 Nisan 1983 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Habib Bank Limited yönetimi, 15 Ekim 1994 tarihi itibarıyla, İzmir Şubesi’nin faaliyetlerini İstanbul Türkiye Merkez Şubesi’nin faaliyetleriyle birleştirme kararı almıştır. Birleşmeden sonraki faaliyetler İstanbul Türkiye Merkez Şubesi adı altında sürdürülmektedir.

İstanbul’da bir şube ile hizmet veren Banka’nın 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla 30.000 TL olan sermayesinin tamamı merkezi Karaçi, Pakistan’da bulunan Habib Bank Limited’e aittir. Banka dış ticaretin finansmanına ağırlık vermekte olup, Pakistan ve Türkiye arasındaki ticareti finanse etmekte, aynı zamanda orta ve büyük ölçekli ulusal şirketlere gayri nakdi ve nakdi krediler açarak üretime katkıda bulunmaktadır.¹⁵¹

- **Intesa Sanpaolo S.P.A.:** 1907 yılından beri Türkiye’de faaliyet göstermektedir. Intesa Sanpaolo” S.P.A. İtalya İstanbul Merkez şubesi 25.09.2013 tarihinde BDDK Yönetim Kurulu’nun 37458 sayılı kararıyla kurulmuştur. İstanbul merkez şubesinin sermayesinin tamamı merkezi İtalya’da bulunan Intesa Sanpaolo S.P.A.’ya ait bulunmaktadır. İtalya firmasının bir kurumsal parçası olarak şube, İtalya’yla ilişkili Türk ve uluslararası şirketlere kurumsal bankacılık, ihracat finansmanı, yerel ve uluslararası ödemeler, nakit yönetimi, faktoring işlemleri ve döviz ürünleri yönetimi gibi kurumsal hizmetler sunmaktadır. Şubenin faaliyet alanları esas olarak Kurumsal krediler, faktoring, dış ticaret, para piyasası ve hazine işlemlerinden oluşmaktadır. Şubenin personel sayısı 2016 yılsonu itibarıyla 29 olarak gerçekleşmiştir.

¹⁵¹ HBL Faaliyet Raporu 2016, s.5-20

Intesa Sanpaolo, Banca Intesa ve Sanpaolo IMI bankalarının birleşmesiyle oluşmuş bir banka grubu olup, toplam 42,6 milyar Euro büyüklüğündeki piyasa değeriyle, Euro bölgesindeki en büyük banka gruplarından birisidir. İtalya’da bireysel, kurumsal ve varlık yönetimi de dahil olmak üzere tüm ticari alanlarda faaliyet göstermekte olup ülke genelinde 4.000 şubeden oluşan ağıyla hizmet vermektedir. “Başta Orta Doğu ve Kuzey Afrika olmak üzere”, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin ve Hindistan gibi İtalyan şirketlerinin aktif faaliyet gösterdiği 28 ülkede kurumsal müşterilerini desteklemektedir.¹⁵²

2016 yılının sonunda Intesa Saopaolo S.P.A. İtalya, İstanbul Merkez şubesinin aktif toplamı 5.792 Milyon TL’ye yükselmiş ve önceki yıla göre aktif toplamda %38,61’lik bir büyüme gerçekleşmiştir. 2016 yılsonunda toplam aktiflerin %83,19’unu oluşturan krediler ve faktoring alacakları 4.818 milyon TL olarak gerçekleşmiş ve geçen yılsonuna göre %34,79 oranında azalmıştır. İstanbul Merkez Şube’sinin net karı 2016 yılsonunda 96,8 milyon TL’ye ve özkaynakları ise 862 milyon TL’ye ulaşmıştır.

- **JP Morgan Chase Bank N.A. Merkezi Columbus Ohio – İstanbul Şubesi:** JPMorgan Chase Bank, N.A. Merkezi Columbus, Ohio İstanbul Türkiye Merkez Şubesi Türkiye’de faaliyet gösteren bir yabancı banka şubesidir. Şirketin genel merkezi Amerika Birleşik Devletleri’nde mukim JPMorgan Chase & Co.’dur. JPMC İstanbul şubesi ağırlıklı olarak kurumsal finansman, hazine işlemleri ve fon yönetimi alanında faaliyette bulunmaktadır.30 Eylül 2017 tarihi itibarıyla şubenin personel sayısı 61’dir. JPMC İstanbul Türkiye’deki faaliyetlerine İstanbul Levent’te bulunan merkez şube ile devam etmektedir. JPMC Bank İstanbul Şubesi’nin hakim sermayedarı JPMorgan Chase Bank & Co.’dur. Şubenin toplam aktifleri 30 Eylül 2017 sonu itibarıyla 531.410 bin TL, vergi sonrası dönem karı 19.359 bin TL olarak gerçekleşmiştir.¹⁵³ Banka gelirlerinin büyük bir bölümü menkul kıymet

¹⁵² Intesa Sanpaolo SPA İtalya, İstanbul Merkez Şubesi Faaliyet Raporu 2016, s.1-5

¹⁵³ JPMorgan Chase Bank N.A. Merkezi Columbus, Ohio-İstanbul Türkiye Şubesi, Faaliyet Raporu 30.09.2017, s.2-10

gelirlerinden ve bankalara yapılan plasman işlemlerinden kaynaklanmaktadır. Eylül 2017 sonu itibariyle aktif büyüklüğü 531.410 bin TL olup bu tutarın %24'ü alım-satım amaçlı Finansal Varlıklardır. Şube'nin sermaye yeterlilik oranı 30 Eylül 2017 dönemi itibariyle %98,24 olarak gerçekleşmiştir.

- **Societe Generale (S.A.):** Bankanın sermayesinin tamamı Societe Generale Paris'e ait bulunmaktadır. Banka faaliyetlerini yabancı bir bankanın Türkiye merkez şubesi olarak sürdürmektedir. 2016 yılsonu itibariyle çalışan personel sayısı 65 kişidir. SG İstanbul ağırlıklı olarak Türkiye'deki büyük firmalara çeşitli ticari krediler, dış ticaretin finansmanı anlamında akreditif başta olmak üzere çeşitli gayri nakdi krediler, büyük çaplı projeler ve kamu kurumlarınca açılan ihalelere ilişkin teminat mektupları gibi gayrinakdi krediler sunmakta ve SG Grubu'nun Türkiye'de yatırım bankacılığı faaliyetleri kapsamında kamu ve özel sektörle gerçekleştirdiği çeşitli projelerde grubun yurtdışındaki ilgili iş birimlerine destek hizmeti vermektedir.¹⁵⁴

3.1.4.7. Türkiye'den Çıkan Yabancı Bankalar

- **The Royal Bank of Scotland Plc. :** Yüzde 75 hissesi İngiltere devletine ait olan "Royal Bank of Scotland Plc. Merkezi Edinburg İstanbul Merkez Şubesi'nin İstanbul Ticaret Odası'na kaydı 21 Ocak 1934 tarihini taşımaktadır. 108 milyon TL sermayesi bulunan şirket için 22 Mayıs 2017 tarihinde, BDDK izni doğrultusunda tasfiye kararı alınmıştır. 2013'de 9 milyar, 2014'de 3,4 milyar, 2015 yılında ise 2 milyar ve sonrasında 3 katından fazla 2016'da 7 milyar sterlin zarar açıklamasında bulunmuştur."

¹⁵⁴ Societe Generale (S.A.) Paris Merkezi Fransa İstanbul Türkiye Merkez Şubesi 2016 Faaliyet Raporu

Tablo 3: Yabancı Sermayeli Bankaların Güncel Yapısı – 2019/Aralık

Yabancı Sermayeli Bankalar	Ana Ortaklar	Yurtiçi Şube Sayısı	Yurtdışı Şube Sayısı	Temsilcilik Sayısı	Yurtdışı Mali İş. Ve Bağlı Ort. Sayısı	Çalışan Sayısı
Alternatifbank A.Ş.	Commercial Bank of Qatar	48	-	-	-	886
Arap Türk Bankası A.Ş.	Libyan Foreign Bank, T. İş Bankası A.Ş., T.C. Ziraat Bankası A.Ş., Kuwait Investment Co.	7	-	-	-	274
Bank Mellat	Bank Mellat- Tahrar	3	-	-	-	49
Bank of China Turkey A.Ş.	Bank of China Ltd.	1	-	-	-	39
Burgan Bank A.Ş.	Burgan Bank K.P.S.C.	35	-	-	-	943
Citibank A.Ş.	Citigroup Netherlands B.V.	3	-	1	-	376
Denizbank A.Ş.	Sberbank of Russia	707	1	-	3	12.279
Deutsche Bank A.Ş.	Deutsche Bank A.G.	1	-	-	-	106
Habib Bank Limited	Habib Bank Limited Karachi- Pakistan	1	-	-	-	21
HSBC Bank A.Ş.	HSBC Middle East HoldingsB.V., HSBC Middle East Limited	77	-	-	-	2.015
ICBC Turkey Bank A.Ş.	Industrial and Commercial Bank of China Limited (ICBC) ve halka açık hisseler	43	-	-	-	731
ING Bank A.Ş.	ING Bank N.V.	210	-	-	1	3.733
Intesa Sanpaolo S.p.A.	Intesa Sanpaolo S.p.A. Italy	1	-	-	-	28
JPMorgan Chase Bank N.A.	JPMorgan Chase Bank Co.	1	-	-	-	52
MUFG Bank Turkey A.Ş.	MUFG Bank Ltd.	1	-	-	-	78
Odea Bank A.Ş.	Bank Audi S.A.L. ve diğerleri	48	-	-	-	1.091
QNB Finansbank A.Ş.	Qatar National Bank	524	1	-	-	12.087
Rabobank A.Ş.	Rabobank International Holding B.V.	1	-	-	-	33
Societe Generale (SA)	Societe Generale (SA)- Paris	1	-	-	-	38
Turkland Bank A.Ş.	Bankmed SAL, Arap Bank PLC, Arab Bank Switzerland	17	-	-	-	357
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A. Ve halka açık hisseler	904	8	2	6	18.784
	TOPLAM	2.634	10	3	10	54.000

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız 2019, Mayıs 2020, s.II-49

2019 yılsonu itibarıyla, **Tablo 3**'den de görüldüğü gibi Türkiyede faaliyet gösteren toplam 21 adet yabancı sermayeli mevduat bankası mevcuttur. Söz konusu bankalar, yurtiçinde toplam 2.634 şube ile faaliyet göstermekte olup toplam çalışan sayıları yaklaşık 54.000.- kişidir.

2019 yılı içerisinde iki “bankanın ticari ünvanı QNB Finansbank A.Ş., MUFG Bank Turkey A.Ş. olarak değiştirilmiştir.” (“The Royal Bank of Scotland Plc. için Mayıs 2017” tarih itibarıyla tasfiye kararı alınmıştır.)

3.2. Yabancı Sermayenin Bankacılıktaki Rotası ve Sisteme Etkileri

1980 yılından sonra Türkiye ekonomisinde başlayan finansal liberalizasyon süreci ile finansal sistemin omurgası niteliğindeki bankacılık sektöründe, yabancı sermayeli bankaların sayısında artış görülmektedir. Bu bölümde ilgili artışa karşılık yıllar içinde yabancı sermayeli bankaların Türk bankacılık sektöründe izlediği yol haritası aşağıda belli başlıklar altında değerlendirilip bunun sisteme etkisi analiz edilecektir.

3.2.1. Yabancı Sermayeli Bankaların Şube ve Personel Sayılarındaki Değişimin Analizi

1981 yılında Türk bankacılık sisteminde yabancı banka sayısı 6 iken, bu sayı yıllar itibarıyla hızla artmaya başlamış, 1990 yılına gelindiğinde yabancı bankaların sayısı 1981 yılına göre yaklaşık %283 oranında ciddi bir artış ile 23 adede yükselmiştir. Ancak aynı dönemde yabancı sermayeli banka sayısındaki bu artışa karşılık, ilgili bankaların şube sayısında ise küçük bir miktar da olsa (yaklaşık %8 oranında) azalma görülmektedir. Yabancı bankaların ilgili dönemdeki personel sayılarına bakıldığında önemli bir artış olmadığı, sadece %48 oranında bir artış olduğu dikkat edilmesi gereken önemli bir durumdur. (Bkz. **Tablo 4**)

Tablo 4: 1981-1990 Döneminde Banka-Şube ve Personel Sayıları

Yıllar	Banka Sayısı			Şube Sayısı			Personel Sayısı		
	Kamu	Özel	Yabancı	Kamu	Özel	Yabancı	Kamu	Özel	Yabancı
1981	12	24	6	3.545	2.569	123	61.997	62.152	2.034
1982	12	24	9	2.602	3.618	127	62.458	66.055	2.453
1983	13	19	10	2.817	3.345	113	69.196	61.203	2.603
1984	12	19	13	2.764	3.315	117	69.992	61.438	2.769
1985	12	20	15	2.817	3.325	120	72.214	62.886	2.652
1986	8	24	17	2.727	3.493	117	72.024	66.783	2.901
1987	9	24	17	2.898	3.404	104	78.390	66.045	2.721
1988	8	25	19	2.953	3.457	106	78.730	67.724	2.810
1989	8	24	21	2.972	3.501	106	80.141	68.041	2.929
1990	8	25	23	2.975	3.455	113	80.825	68.145	3.012

Kaynak: TBB, 50. Yılda Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi “1958-2007”, İstanbul, TBB Yayın No: 262, Kasım 2008, s.183

“1990’lı yıllar sermaye hareketlerinin serbestleşme aşamasının sonuna ulaşıldığı dönem olarak düşünülmektedir. Bu dönemde özellikle makroekonomik değişkenlerde yaşanan dengesizlikler sonucunda bankaların da mali bünyesinde büyük bozulmalar görülmüştür.”¹⁵⁵

Yıllar itibariyle “banka sayılarına bakıldığında, 2001 yılında 15 olan yabancı sermayeli bankaların sayısı 2003 yılında 13’e düşmüştür. Bu düşüşün temel nedeni olarak bu dönemde bankacılık sektörünün içinde bulunduğu kriz gösterilebilir. Özel sermayeli Ticaret bankaları grubunda bulunan Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.’nin bankacılık yapma ve mevduat kabul etme yetkisi kaldırılmış, Fiba Banka A.Ş. Finans Bank A.Ş.’ye devredilmiş, Türkiye’de şube açan yabancı bankalardan ING Bank N.V. ve Credit Suisse First Boston Bank tasfiye edilmiştir. 2003 yıl sonu itibariyle sadece yabancı sermayeli ticaret bankalarının şube sayıları artmıştır. 2005 yılından sonra yabancı sermayeli bankaların sayısında artış olmuş ve 2009 yılında 17’ye ulaşmıştır.” Bu bağlamda; 2006 yılında 2 adet (Dışbank- Fortisbank ve Denizbank-Dexia), 2007 yılında ise 3 adet (Eurobank-Tekfen, Finansbank-NBG, Tbank) yabancı banka

¹⁵⁵ TBB, a.g.e, 2008, s.VI

ülkemize giriş yapmıştır. Bu dönemlerde özel bankaların sayılarına bakıldığında ise “2001 yılında 22 olan özel banka sayısı 2009 yılında 11’e gerilemiştir. 2001-2009 yılları arasında ticaret bankalarının sayısındaki düşüşe rağmen yabancı sermayeli bankaların sayısında bu oranda bir değişim gözlenmemiştir. Ülkemizde faaliyette bulunan yabancı sermayeli bankaların özel bankaları satın alma yoluyla birleşmeleri”, bu düşüşün nedeni olarak gösterilebilir. (Bkz. **Tablo5**) İlgili satın almaların yabancı bankaların şube ve personel sayısını arttırdığı görülmektedir.

Tablo 5: 2001-2009 Döneminde Banka-Şube ve Personel Sayıları

Yıllar	Banka Sayısı			Şube Sayısı			Personel Sayısı		
	Kamu	Özel	Yabancı	Kamu	Özel	Yabancı	Kamu	Özel	Yabancı
2001	3	22	15	2.725	3.523	233	56.108	64.380	5.395
2002	3	20	15	2.019	3.659	206	40.158	66.869	5.416
2003	3	18	13	1.971	3.594	209	37.994	70.614	5.481
2004	3	18	13	2.149	3.729	209	39.467	76.880	5.880
2005	3	17	13	2.035	3.799	393	38.046	78.806	10.610
2006	3	14	15	2.149	3.582	1.072	39.223	73.220	25.794
2007	3	11	18	2.203	3.625	1.741	41.056	75.124	36.707
2008	3	11	17	2.416	4.290	2.034	43.333	82.158	40.567
2009	3	11	17	2.530	4.390	2.062	44.856	82.270	39.676

Kaynak: TBB, **50. Yılda Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi “1958-2007”**, İstanbul, TBB Yayın No: 262, Kasım 2008, s.18

2010-2019 yılları arasında yabancı sermayeli bankaların şube ve personel sayıları incelendiğinde, 2010’da 17 olan yabancı banka sayısının 2019 yılsonunda 21’e yükseldiği görülmektedir. Bu dönemde genel olarak yabancı sermayenin mevcut bankaları satın almanın yanı sıra, sıfırdan BDDK’dan lisans alarak Türkiye’de banka kurma yoluna gidildiği izlenmektedir. “2011 yılında Fortis Bank A.Ş. Türk Ekonomi Bankası A.Ş. bünyesinde” birleşmiş olup, birleşme sonrası yabancı bankalarda şube sayısı 159 adet azalmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak çalışan sayısı yabancı bankalarda 4.966 kişi azalmış ve bankacılık sektöründe yabancı sermayeli bankalarda çalışanların oranı yüzde 20 olarak gerçekleşmiştir. “Yurtdışı yerleşiklerin yüzde 51 ve daha fazla oranda paya sahip oldukları yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı” 2011 yılı itibarıyla 16’dır. 2013 yılında Alternatif Bank’ın Commercial Bank of

Qatar’a geçişi, 2014’de Tekstil Bankası A.ř.’nin “Industrial and Commercial Bank of China Ltd. (ICBC)” tarafından devralınması, yabancı sermayenin mevcut bankaları satın almasına örnek olarak gösterilebilir. Intesa Sanpaolo S.P.A., “Rabobank A.ř., Odea Bank A.ř., Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ A.ř.” (2013) sıfırdan lisans alarak Türk bankacılık sektörüne giren bankalardandır. “2013 yılında toplam şube sayısı 789 adet artarak 10.981’e yükselmiş olup, şube sayısındaki artışın tamamı mevduat bankaları grubunda olmuştur.” Yabancı sermayeli mevduat bankalarında şube sayısında 232 adet artış gerçekleşmiştir. Banka alışanlarının yüzde 22’sinin yabancı sermayeli bankalarda çalıştığı görülmektedir.

Tablo 6: 2010- 2019 Döneminde Banka-şube ve Personel Sayıları

Yıllar	Banka Sayısı			şube Sayısı			Personel Sayısı		
	Kamu	zel	Yabancı	Kamu	zel	Yabancı	Kamu	zel	Yabancı
2010	3	11	17	2.744	4.582	2.096	47.235	83.633	42.013
2011	3	11	16	2.909	4.944	1.938	50.239	89.047	37.047
2012	3	12	16	3.079	5.100	2.012	51.587	90.612	38.772
2013	3	11	17	3.397	5.339	2.244	54.466	93.365	44.159
2014	3	11	19	3.500	5.455	2.226	55.851	95.839	43.446
2015	3	9	21	3.681	4.299	3.170	58.211	74.756	62.646
2016	3	9	21	3.702	4.132	2.905	57.586	73.742	59.804
2017	3	9	21	3.677	4.013	2.809	58.502	73.460	56.079
2018	3	9	21	3.718	3.963	2.718	60.000	72.000	55.000
2019	3	9	21	3.707	3.785	2.644	60.365	69.071	54.000

Kaynak: TBB, İstatistiki Raporlar, Bankalarımız Kitabı 2010-2019, Banka ve Gruplar Bazında şube ve alışan Sayıları

2015 yılında “T. Garanti Bankası A.ř.’nin ve ICBC Bank Turkey A.ř.’nin özel banka statüsünden yabancı banka statüsüne geçmesi nedeniyle banka alt gruplarının şube ve çalışan sayısında değişme yaşanmıştır. Bu gelişmeye paralel olarak, şube sayısı, bir önceki yıla göre, özel sermayeli mevduat bankalarında 1.156 adet azalırken, yabancı sermayeli mevduat bankalarında 944 adet artmıştır. Bankaların istihdamı 592 kişi artarak Aralık 2015’te 218 bin kişi olarak gerçekleşmiş, çalışan sayısı” yabancı bankalarda 19.200 kişi artmıştır. (Bkz. **Tablo 6**)

Bankalar 2016 yıl sonu itibariyle 211 bin kişi istihdam ederken, istihdam bir önceki yıla göre 6.400 kişi azalmıştır. Çalışanların yüzde 27'si kamu sermayeli mevduat bankalarında, yüzde 35'i özel sermayeli mevduat bankalarında ve yüzde 28'i yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır. Çalışan sayısı kamu sermayeli mevduat bankalarında 625, yabancı sermayeli bankalarda 2.842 ve özel sermayeli bankalarda 1.014 kişi azalmıştır. Personel sayısındaki azalma 2016 yılının son çeyreğinde 1.020 kişi olmuştur. Bu tarih itibariyle ekonomik büyümede görülen yavaşlamanın etkisiyle bankacılık sektörünün aktif büyümesindeki yavaşlama, şube ve personel sayısındaki düşüşte etkili olurken, bankaların operasyonel maliyetleri düşürme çabaları da bu süreci etkilemiştir. Mevcut koşullarda sektör açısından önemli bir maliyet unsuru olan ve şube bazında her yıl uygulanan harç uygulaması bankalara şube açma yoluyla istihdam konusunda caydırıcı rol oynayabilmektedir. TBB 2017 Eylül raporuna göre, 2016 eylülünden 2017 eylül ayına kadar en fazla şube kapatan banka daha önce Türkiye'den çıkacağını açıklayan, ancak daha sonra bunu yeniden yapılandırmaya döndüren HSBC olmuştur. 102 şubesini bir yıl içinde kapatan HSBC Türkiye'de 89 şubeye gerilemiş bulunmaktadır. İkincilik ise 77 şubesini kapatan Yapı Kredi'de bulunmaktadır.

Bankalar 2017 yıl sonu itibariyle 208 bin kişi istihdam ederken, çalışan sayısı bir önceki yıla göre 2.631 kişi azalmıştır. Banka çalışanlarının yüzde 91'i mevduat bankaları tarafından istihdam edilmiş olup, çalışanların yüzde 28'i kamu sermayeli mevduat bankalarında, yüzde 35'i özel sermayeli mevduat bankalarında ve yüzde 27'si yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır. Çalışan sayısı kamu sermayeli mevduat bankalarında 916 kişi ve katılım bankalarında 564 kişi artarken; yabancı sermayeli bankalarda 3.725 kişi ve özel sermayeli bankalarda 282 kişi azalmıştır. Şube sayısında da 158 adet azalarak 11.582'ye gerilemiştir. Şube sayısındaki azalma mevduat bankalarından kaynaklanmış olup, özel sermayeli mevduat bankalarında 119, yabancı sermayeli mevduat bankalarında 96 adet, kamu sermayeli mevduat bankalarında ise 1 adet azalma gerçekleşmiştir.

2018 yıl sonu itibariyle “şube sayısı 6 adet azalarak 11.576'ya inmiş olup, gerileme mevduat bankalarından kaynaklanmaktadır. Şube sayısı özel sermayeli

mevduat bankalarında 50 ve yabancı sermayeli mevduat bankalarında 91 adet azalmıştır.” Yabancı sermayeli mevduat bankalarında 2015 yılından itibaren şube ve personel sayısında kademeli olarak düşüş görülmektedir. Benzer trend özel sermayeli bankalarımızda da görülmektedir. (Bkz. **Tablo 7**)

Tablo 7: Bankacılık Sektöründe İstihdam (Bin kişi)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mevduat Bankaları	173	177	181	192	195	196	191	188	187	184
Kamu sermayeli	47	50	52	54	56	58	58	59	60	60
Özel sermayeli	83	89	91	93	96	75	74	73	72	69
Yabancı sermayeli	42	37	39	44	43	63	60	56	55	54
TMSF devir	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5	5	5	5	6	5	5	5	5	5
Katılım Bankaları	0	0	0	0	16	17	15	15	16	16
Toplam	178	181	186	197	217	218	211	208	208	205

Kaynak: TBB, BDDK

Yukarıdaki tablodan da rahatlıkla izlenebilen yabancı sermayeli bankalardaki istihdam sayısındaki azalış temel olarak, dijitalleşme ile beraber “internet/mobil/çağrı merkezi gibi alternatif dağıtım kanalları” (ADK) ile yapılabilen işlem türlerinin ve adetlerinin zaman içerisinde artışı ile birlikte şubeye duyulan ihtiyacın azalmasıdır.

3.2.2. Yabancı Sermayeli Bankaların Aktif Kalitesindeki Değişimin

Analizi

“Yabancı sermayeli bankaların kriz sonrası 2002 yılından itibaren toplam aktifleri sürekli artış göstermiş ancak küresel krizin etkileri nedeniyle 2008’den itibaren bir daralma görülmüştür. Krediler, bankalardan alacaklar kriz sonrası dönemden itibaren azalan oranda artış göstermiş ancak 2007’den itibaren dünyada etkilerini hissettiren küresel kriz ile kredi ihtiyacı artmış ve bu kalemdede önceki yıllara oranla ciddi bir artış görülmüştür.” (Bkz. **Tablo 8**)

Tablo 8: 2002-2019 Yabancı Bankaların Bilanço Yapısının Değişimi

(Milyon TL)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Aktifler	4.040	4.983	7.743	15.439	42.205	84.335	104.798	107.488	135.572
Krediler	2.248	2.772	4.790	10.473	33.393	52.774	64.731	64.267	81.425
Bankalardan Alacaklar	919	752	1.374	2.944	9.258	3.955	4.361	4.526	4.312
Para Piy. Alacaklar	773	567	79	25	464	1.134	3.188	3.017	8.386
Pasifler	4.040	4.983	7.743	15.439	42.205	84.335	104.798	107.488	135.572
Mevduat	3.457	3.545	6.201	12.242	37.420	51.467	60.234	65.369	78.349

Kaynak: TBB, 50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007, s.176-183 ve Bankalarımız 2010 ve ilgili yıllar Bankalarımız Kitapları, s.II.30-31

(Milyon TL)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aktifler	158.188	174.316	250.153	290.332	602.105	679.521	777.166	892.371	975.165
Krediler	93.242	110.358	154.808	183.873	384.332	433.482	506.383	544.142	617.437
Bankalardan Alacaklar	6.568	3.930	7.841	11.166	23.368	23.955	26.128	39.870	30.279
Para Piy. Alacaklar	10.786	9.299	12.874	16.107	10.927	16.307	6.802	14.645	39.461
Pasifler	158.188	174.316	250.153	290.332	602.105	679.521	777.166	892.371	975.165
Mevduat	93.165	103.818	140.637	288.693	336.825	388.870	439.637	530.251	610.550

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2011 ve ilgili yıllar kitapları, s.II.29-30-31

Bankalarda risk yönetimine ilişkin karlılık göstergesi şu şekilde hesaplanmaktadır.

Risk Yönetimi = “Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler”

“Karlılık performansının içsel belirleyicilerinden biri de aktif kalitesidir. Bankalarda aktif-pasif yönetiminin amacı gelir artırıcı politikalar ile maliyet düşürücü politikaların birlikte uygulanması suretiyle etkin bir aktif-pasif yönetimi oluşturarak karlılığı artırmaktır. Bir bankanın gelir getiren aktiflerinin kredi portföyü, menkul değerler portföyü, ücret ve komisyon geliri getiren bankacılık hizmetleri olduğu düşünüldüğünde, karlılık açısından varlık kalitesini oluşturan en önemli unsurun kredi portföyünün kalitesi olduğu görülmektedir. Kredilendirme, bir bankanın en temel ve karlı olduğu, aynı zamanda risk taşıyan bir işlevidir. Genel olarak borçlunun aldığı

borcu geri ödememe olasılığını ifade eden kredi riskinin yönetimi bankanın aktif kalitesini koruması açısından hayati öneme sahiptir.”

“Bankalar açısından etkin kredi risk yönetimi ile kabul edilebilir düzeyde kredi riskine maruz kredi portföyünün sürdürülerek aktif kalitesinin korunması gerek banka imajının gerekse riske göre düzeltilmiş getirinin en üst düzeye yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Bankalarda aktif kalitesine ilişkin karlılık göstergesi aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır”;

“Aktif Kalitesi = Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler ve Alacaklar”

“Türk bankacılık sisteminde 1994, 2000 ve 2001 krizleri ile sistemde artan takipteki krediler bankaların TMSF’ye devri ile fonun bu kredilerdeki payı 2009 yılsonu itibariyle %92,8 seviyesine ulaşarak ciddi bir oranda artış göstermiştir. Dolayısıyla, sistemde yaşanan krizden alınan dersler sonucu gerek kamusal sermayeli gerekse özel yerli ve yabancı sermayeli bankalarda etkin denetim ve gözetim nedeniyle takipteki krediler ciddi oranda düşmüştür.”

“Takipteki kredilerin bankalar üzerindeki en olumsuz etkilerinden biri bankanın karlılığını düşürmesidir. Takip hesaplarına aktarılan krediler için banka tarafından gider yazılır ve bu durum da kar rakamını aşağıya çekmektedir. Belirtilen hususa ek olarak, takipteki kredilerin artması sonucunda bankanın aktif kalitesi bozulmaktadır. Söz konusu durum da bankanın kredibilitesini düşürmektedir. Takipteki kredilerin diğer bir olumsuz etkisi ise bankanın likidite riskini arttırmasıdır. Ödeme yapılması beklenen tarihte müşteri tarafından ödeme yapılamaması durumunda bankanın nakit akışı olumsuz yönde etkilenecektir. Bahsedilen konuların yanı sıra, takipteki kredilerin yüksek olmasının reel sektör üzerinde de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Takipteki kredileri artan bankaların aktif kaliteleri düşecek ve bunun sonucunda bankalar kredi verme konusunda daha isteksiz olmaya başlayacaklardır. Bu durum da ülkedeki reel sektörün kaynak bulmasını zorlaştıracaktır. Öte yandan, takipteki kredilerin yüksek olması sonucunda karlılığı düşen bankalar faiz oranlarını arttırmayı tercih edeceklerdir. Bunun sonucunda da reel sektörün kaynak maliyeti artacaktır.”

Tablo 9: 2002-2009 Banka Grupları- Takipteki Krediler (Net) / Toplam Krediler

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kamu	12,69	0,80	0,48	0,23	0,16	0,14	0,50	0,60
TMSF	47,05	22,15	58,28	67,64	60,03	69,32	71,10	92,80
Özel	4,26	1,36	1,36	0,58	0,44	0,47	0,70	0,60
Yabancı	1,10	0,95	0,95	0,65	0,27	0,55	1,00	1,90
Kalkınma	1,05	0,26	0,31	0,13	0,09	0,09	0,10	0,50

Kaynak: TBB, **50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007**, s.110-120, **Bankalarımız 2008**, s.II-13-33 ve **Bankalarımız 2009** ilgili sayfalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

“2001 yılında yaşanan krizin ardından başlatılan bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programının aşamaları; kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yapılandırılması, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’ndaki (TMSF) bankaların sorunlarının en kısa sürede çözüme kavuşturulması, özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, bankacılık sektöründe gözetim ve denetim etkinliğinin artırılması, sektörün daha rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi olarak açıklanmıştır. Aktiflerin gelişimi ve yapısına bakıldığında, Fon’a alınan bankaların kredileri sistem dışına çıkmış, takipteki krediler 16,9 katrilyon TL’den 10,4 katrilyon TL’ye azalmıştır. Özel karşılıklar düşüldükten sonra, takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 29,5’ten yüzde 18,5’e gerilemiştir. Sorunlu krediler için 6,7 katrilyon TL karşılık ayrılmıştır. Buna göre takipteki kredilerin yüzde 64’ü için karşılık ayrılmıştır. Dünya ekonomisinde 2001 yılı sonundan itibaren hissedilmeye başlayan toparlanma 2002 yılında hızlanmıştır. Büyüme eğilimi ve dünya ticaret hacmindeki artış 2003 yılında da sürmüştür. Üretim özellikle gelişmekte olan ülkelerde dikkati çeken oranlarda büyümüştür. Gelişmekte olan ülkelere sermaye akımı artmıştır. Ülkemizde 2002 yılında para ve sermaye piyasalarında sağlanan görece istikrar mal ve hizmet piyasalarını da olumlu yönde etkilemiştir; ekonomik faaliyetlerdeki daralma durmuş, üretim artmış, enflasyon düşmüştür. Uluslararası Para Fonu ile yeniden gözden geçirilen ekonomik programa sağlanan uluslararası mali destek bu iyileşmeye önemli bir katkı sağlamıştır. 2003 yılında Türkiye ekonomisi beklenenden daha iyi bir performans sergilemiştir. Büyüme uzun dönem ortalamasının ve program hedefinin üzerinde, yüzde 5,9 oranında

gerçekleşmiştir. Irak savaşının kısa sürede sona ermesi ve Türkiye ekonomisine olası etkilerinin beklenenden daha düşük olacağının anlaşılmasıyla piyasalarda olumlu etki yaratmış, enflasyon düşüş seyrine girmiştir. Toplam mevduatın kredilere dönüşme oranı artmıştır. Ticaret bankalarının yurtiçindeki şubelerinden kullandırılan kredilerinin (canlı krediler + karşılık sonrası sorunlu krediler) toplam mevduat + repo'ya oranı yüzde 27'den yüzde 34'e yükselmiştir.¹⁵⁶ 2005 yılında Türkiye ekonomisi olumlu bir performans sergilemiş; gayrisafi milli hasıla (gsmh) artmaya hem nominal hem reel faiz oranları düşmeye devam etmiş, yerleşiklerin yanında yabancı yatırımcıların da YTL cinsinden yatırım araçlarına olan güçlü talebi sürmüştür. Bankacılık sistemi istikrar içinde büyümüştür. Hem kurumsal hem de bireysel kredi talebi canlılığını korumuş, bankaların yurtdışından kullandıkları kredilerdeki hızlı büyüme devam etmiştir. Özelleştirme ve yabancı yatırımcıların artan ilgisi nedeniyle doğrudan yabancı sermaye girişi tarihsel olarak rekor bir düzeye ulaşmıştır. Dikkati çeken diğer bir gelişme ise yabancı yatırımcıların hem hisse senedi hem de kamu kağıtlarına olan yatırımlarının artarak büyümesi olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak yabancı para cinsinden dış borç stoku yaratmayan sermaye girişleri 9,5 milyar dolardan 22 milyar dolara yükselmiştir.¹⁵⁷ 2002-2005 arası dönemde dikkati çeken en önemli gelişmelerin başında bireysel müşterilerin kredi talebindeki artış, banka sisteminin bilanço yapısında iyileşme ve kredi arzında artış, özkaynakların güçlenmesi, sermaye girişinin hızlanması ve daha sağlıklı hale gelmesi olmuştur. Sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı düşmüştür. Banka bilançolarının aktif yapısında en önemli değişiklik kredi portföyünün büyümesi ve çeşitlenmesi olmuştur. Kredilerin toplam aktiflere oranı 12 puan artarak yüzde 39'a yükselmiştir. Yabancı yatırımcıların bankacılık sistemine olan ilgileri 2005 yılında somut yatırıma dönüşmüştür. Türk Ekonomi Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 50'si BNP Paribas, Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 89'u Fortisbank NV-SA, T. Garanti Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 26'sı GE Capital Corporation finans şirketi tarafından satın alınmıştır. Ortaklık paylarının dağılımına göre, Aralık 2005 itibarıyla bankacılık sektöründe ödenmiş sermayenin yüzde 15'i yabancı ortaklara aittir.”

¹⁵⁶ TBB, Bankalarımız Kitabı 2003, s.I-19

¹⁵⁷ TBB, Banalarımız Kitabı 2005, Türk Bankacılık Sistemi, s.I-2

“2009 yılı dünya ekonomisi için oldukça sancılı geçmiştir. Dünya genelinde derin, yaygın ve yüksek hasarlı bu dönem çok sayıda iktisatçı tarafından “küresel kriz” olarak değerlendirilmiştir. Küresel krizin başladığı ve derin izler bıraktığı alan finansal sektör olmakla birlikte, gelişmelerden hemen hemen tüm sektörler olumsuz yönde etkilenmiştir. Uluslararası Para Fonu’na göre dünyada yaratılan gelir ve ticaret hacmi son 40 yılda yaşanan en şiddetli hızla küçülmüştür, çok yüksek boyutlarda servet kayıpları yaşanmış, işsizlik hızla artmış, bütçe açıklarının ve kamu borç stoklarının milli gelire oranı yükselmiş, emtia fiyatları düşmüş, gelişmekte olan ülkelere sermaye girişi azalmış, güven sarsılmış, belirsizlik artmıştır. Uluslararası gelişmelerden ülkemiz de önemli ölçüde etkilenmiştir. Dünyaya benzer şekilde, gelir düşmüş, özel sektörde talep daralmış, dış ticaret hacmi küçülmüş, bütçe açığı artmış, işsizlik oranı yükselmiş, sermaye girişi azalmıştır. Buna karşılık, enflasyon ve faiz oranları tarihsel olarak düşük düzeylere gerilemiştir. Enflasyonist baskıların hafiflemesi, Merkez Bankası’nın kısa vadeli faiz oranlarını düşürmesine imkân vermiştir. Likidite imkanlarını arttıran Merkez Bankası piyasaya açık piyasa işlemleri yoluyla likidite sağlamıştır. Türkiye’nin kredi notu ve görünümü, 2009 yılında çeşitli derecelendirme kuruluşları tarafından 4 kere artırılmıştır. Aralık 2009 itibariyle Türkiye’nin ülke notu, S&P tarafından BB-, Moodys tarafından Ba3 ve FITCH tarafından da BB+ olarak belirlenmiştir.”¹⁵⁸

“Bankacılık sektörü 2009 yılında hem yurt içinde hem de yurt dışında anlatılan “Türkiye’nin iyi hikayesi” olmuştur. Bankalar açısından bu durumu sağlayan ana neden sağlam ve sağlıklı bilanço yapısı, güçlü özkaynaklar ve TL’ye duyulan yüksek güvendir. Bankaların kaynaklarının çok önemli bölümü Türkiye’deki yerleşiklere ait mevduattır. Mevduatın üçte ikisini TL mevduat oluşturmuştur.¹⁵⁹ Yurtdışından sağlanan kredilerin bilanço içindeki payı yüzde 9 düzeyindedir. Özkaynaklar büyümeye devam etmiştir. Bankaların aktifleri ürün ve müşteri açısından geniş yelpazede bir dağılım göstermektedir. Toplam aktiflerin yüzde 48’ini krediler, yüzde

¹⁵⁸ TBB, Bankalarımız Kitabı 2009, s.I-2

¹⁵⁹ TBB, Bankalarımız Kitabı 2009, s.I-6

35'ini menkul kıymetler oluşturmuştur. Kredilerin yüzde 67'si kurumsal, yüzde 33'ü bireysel kredilerdir. Bankaların risklerinin tamamına yakını Türkiye'nin risklerinden oluşmuştur. Büyüyen özkaynaklar, sağlıklı aktif dağılımı, yüksek likidite, düşen faiz oranı ile daha etkin risk yönetimi, bankaların performansını olumlu yönde etkilemiştir.”

Tablo 10: 2010-2018 Banka Grupları-Takipteki Krediler (Net)/Toplam Krediler

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kamu	0,4	0,3	0,7	0,5	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3
TMSF	72,1	54,1	42,7	46,9	21,1	0,0	0,0	0,1	0,3
Özel	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,8	0,6	0,5
Yabancı	1,3	1,1	1,3	1,1	1,3	1,0	1,0	0,9	0,6
Kalkınma & Yatırım	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,8

Kaynak: TBB, söz konusu yıllara ait **Bankalarımız Kitaplarının** ilgili sayfalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bankacılık sektörünün aktif yapısında 2010 yılında önemli değişiklikler olmuştur. Toplam aktifler içinde kredilerin payı artarken; takipteki krediler azalmıştır. Çok büyük bölümü Devlet iç borçlanma senetlerinden oluşan menkul kıymetler portföyünün payı azalmıştır. Uluslararası piyasalardan borçlanmanın artması, büyümenin hızlanması, risk algısının düşmesine bağlı olarak bankalar likit varlıklarının payını azaltmıştır. 2010 yılında takipteki kredilerin yüzde 85'i için karşılık ayrılmıştır. Bu oran kamu sermayeli bankalarda yüzde 88, özel sermayeli bankalarda yüzde 87 ve yabancı sermayeli bankalarda yüzde 81 düzeyindedir. Özel karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 0,9'dan yüzde 0,6'ya gerilemiştir.

Türk bankacılık sektöründe 2016 yılında artan karlılık oranları ve sermaye yeterlilik oranlarının yükselmesi artılar hanesine yazılırken, takibe dönüşüm oranları yükselmiştir. Sektörde döviz kurlarında meydana gelen önemli artışlar sebebiyle firmaların bilançolarında meydana gelen bozulmalar takibe dönüşüm oranlarının yükselmesinde etkili rol oynamıştır.¹⁶⁰ Takibe dönüşüm oranlarına 2016 yılsonu

¹⁶⁰ KPMG Türkiye, 2017 Bankacılık Sektör Raporu , https://kpmg.com/bankacilik_sektor_raporu

itibariyle sektörel olarak bakıldığında en yüksek oranın yüzde 4,46 ile toptan ticaret, yüzde 4,21 ile tekstil, yüzde 3,87 ile perakende ticaret ve yüzde 3,78 ile inşaat sektörlerinde olduğu görülmektedir. Takipteki krediler 2016 yılı üçüncü çeyreği itibariyle 2015 sonuna kıyasla yüzde 14,6 artarak 55 milyar TL olmuştur. Böylelikle, kredilerde takibe dönüşüm oranı yüzde 3,32'ye yükselerek 2010 yılındaki yüzde 3,66 seviyesinden sonraki en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Takibe dönüşüm oranı tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları ile KOBİ kredilerinde yüzde 4,5 seviyelerinde seyrederken, ticari kredilerde ise bu oran yüzde 2 düzeyinde seyretmektedir.

3.2.3. Yabancı Sermayeli Bankaların Karının Gelişimi

Karlılık, bütün iktisadi işletmelerde olduğu gibi bankaların da temel amacı ve varlık koşuludur. İktisadi sistem ile etkileşim içerisinde olan bankacılık sektöründe yaşanacak olası bir sıkıntı sadece finans sektörünü değil, tüm ekonomiyi etkileyecektir. Sektöre ait tüm bu özellikler bankaların ekonomideki rolleri ile birlikte değerlendirildiğinde, bankaların karlılık düzeyleri ve karlılıklarının sürekliliği daha da önemli bir hale gelmektedir.

Yabancı sermayeli bankaların girişi Türkiye'de kriz sonrası dönemde hızlanmış ve bu hızını küresel krizin başlangıcına kadar sürdürmüş olup, bu dönem incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların aktif karlılığının bu sektöre girişe bağlı olarak hızla artmış olduğu görülmektedir. Ancak 2007 küresel krizin Avrupa Birliği finans piyasalarında yarattığı olumsuz gelişmeler Türkiye'deki AB merkezli bankaların, yaşanan güven sorunu nedeniyle aktif karlılığı da düşüş göstermiştir. 2009 yılında toparlanmaya başlayan Türk bankacılık sisteminde hem sektörün hem de yabancı sermayeli bankaların aktif karlılıklarında bir artış görülmektedir. Aktiflerin pasiflere göre daha uzun vadeli olmaları nedeniyle faiz oranlarının düşmesi, 2009 yılında bankacılık sektörünün karını olumlu etkilemiştir. Kar hacmindeki artış özkaynaklardaki büyümeyi desteklemiştir. Yıllık bazda özkaynak karlılığı yükselmiştir.

Tablo 11: 2002-2010 Banka Grupları İtibariyle Net Karın Gelişimi (Milyon TL)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kamu	1.056	1.790	2.682	2.869	3.733	4.512	3.906	6.393	6.880
TMSF	- 1.676	274	386	259	391	1.045	80	55	2
Özel	2.430	2.917	2.825	1.390	4.657	7.154	6.481	9.975	11.683
Yabancı	82	186	246	513	1.460	1.696	1.385	2.067	1.953
Sektör	2.356	5.610	6.456	5.714	10.981	14.331	12.774	19.477	21.360

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yeralan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**'ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türk bankacılık sektöründe net karın gelişimi 2002-2007 yılları arasında hızla artmıştır. 2007 yılında bu artışın yavaşladığı görülmektedir. 2008 yılında ise net karın azaldığı tespit edilmiştir. 2009 yılında ise 2008'deki azalışın tersine net karlarda yeniden bir artış saptanmıştır. Yabancı sermayeli bankalarda da Türk bankacılık sektöründe olduğu gibi net kar kalemindeki 2008 yılı azalmasının 2009 yılında tersine dönerek artışa geçtiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkıp tüm dünyayı saran finansal krizin etkilerinin 2007 ve 2008 yıllarında Türk bankacılık sektörü üzerinde etkili olduğu gösterilebilir. Ancak 2009 yılında Türk bankacılık sektörünün toparlanarak tekrar 2007 yılı öncesindeki durumuna gelmeye başladığı söylenebilir. 2008 yılında önce ABD'de ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyaya yayılan küresel finans krizinde Türk bankacılık sektörü oldukça başarılı bir sınav vermiştir. Kriz nedeniyle uluslararası ölçekte faaliyet gösteren birçok banka iflas ederken, yeniden yapılandırma süreci ile aktif kalitesi, likidite yapısı, sermaye yeterliliği, risk yönetimi ve karlılık göstergelerinde dönüşüm yaşayan Türk bankaları krize karşı direnç göstererek özgüvenini tazelemiştir.

Tablo 12: 2011-2019 Banka Grupları İtibariyle Net Karın Gelişimi (Milyon TL)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kamu	5.373	6.706	7.666	8.010	9.408	11.838	15.389	14.637	10.709
TMSF	37	37	36	24	21	88	67	86	135
Özel	10.451	12.278	13.239	12.669	9.154	13.527	16.475	18.729	16.075
Yabancı	2.317	2.519	1.532	2.225	5.306	8.771	12.227	14.259	14.066
Sektör	19.042	22.607	23.613	24.466	25.644	36.424	47.083	51.687	46.605

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yeralan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**'ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

2010-2019 yılları arasında Türk bankacılık sektöründe Banka Grupları itibariyle net karın gelişimine bakıldığında, genel olarak bir artış trendi görülmektedir. Bununla birlikte, 2011 yılında Kamu ve Özel sektör bankalarının karındaki bir miktar gerilemeye paralel olarak sektörün net karı bir önceki yıla göre gerileme kaydetmiş, sektörün net karı yüzde 10 azalmıştır. Diğer taraftan, 2019'da yabancı banka karlarında önemli bir değişim olmamakla birlikte özellikle kamu ve özel sermayeli bankaların karlarındaki bir önceki yıla göre gerileme dikkat çekmektedir. 2018 yılı Ağustos ayında finansal piyasalarda yaşanan kur şoku/devalüasyon ve akabinde bunun getirdiği faiz artışının ekonomiye, reel sektöre ve dolayısıyla bankacılık sektörüne etkisinin ilgili banka karlılıklarındaki düşüşte temel etken olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca 2013 yılında (Gezi olaylarının da ekonomi ve bankacılık sektörüne olan etkisiyle) özellikle Yabancı bankaların karlılıklarındaki gerileme dikkat çekmektedir. Küresel risklerin büyüme ve finansal istikrar üzerine olan etkilerini sınırlandırmak amacıyla alınan para ve ihtiyatlı bankacılık önlemlerinin ortak amacı, likiditenin yüksek düzeyde tutulması, kredi büyümesinin sınırlandırılması, bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payının üçte bir düzeyinde tutulması ve risklerin doğru yönetilmesi olmuştur. G20 toplantılarında alınan kararlar ile uluslararası kuruluşlar tarafından tavsiye edilen düzenlemeler hızlı bir şekilde uygulamaya sokulmuştur. Bu çerçevede, sermaye yeterliliği oranının en az yüzde 12 olması istenmiştir. Zorunlu karşılıkların bilançoya oranı iki kat artışla yüzde 11 düzeyine yükseltilmiştir. Zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi durdurulmuştur. Tüketici kredileri ve kredi kartı için standart orandan daha yüksek sermaye yeterliliği oranı getirilmiştir. Kredi portföyü için ayrılan genel karşılıklar artırılmıştır. Düzenlemeler bankaların yüksek bir güven katsayısı ile çalışmalarına imkan vermiş, ancak aracılık maliyetindeki artışa bağlı olarak kar marjı düşmüştür. Bankaların kredi hacmini büyütme gayretlerine bağlı olarak sermaye yeterliliği aşağı yönlü bir seyir izlemiş, özkaynak karlılığı gerilemiş, karın özkaynakları büyütme gücü yavaşlamıştır.

2013'te sektörün özkaynak karlığı 0,2 puan düşerek yüzde 12,8 olmuştur. Özkaynak karlılığı ile Devlet iç borçlanma senetlerinin getirisi arasındaki fark 1,5 puana gerilemiştir. Özkaynak karlılığı, yabancı sermayeli bankalar grubunda hızlı bir düşüş göstermiş ve yüzde 6 olmuştur. Özkaynak karlılığı kamu sermayeli bankalar da

yüzde 16,8, özel sermayeli bankalarda yüzde 14, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 6 düzeyindedir. Yabancı sermayeli bankaların gelir ve gider kalemleri incelendiğinde, 2013 yılında özellikle kambiyo işlemlerinden edilen zararın yanı sıra krediler için ayrılan özel ve genel karşılıklardaki artışın yabancı bankaların karını önemli ölçüde aşağı çektiği görülmektedir. 2013'te Bankacılık Sektörünün Net karı Türk lirası bazında yüzde 4 oranında artarak 23,6 milyar TL olmuş, sabit fiyatlarla ise yüzde 2,9 oranında azalmıştır. Özellikle yılın ikinci yarısında (Gezi Olaylarının da etkisiyle) faiz oranlarındaki yükseliş nedeniyle, faiz marjı daralmıştır. TL'nin değer kaybı ve kredi riskleri için ayrılan karşılıklardaki artış kar hacmini sınırlandıran diğer faktörler olmuştur. Net faiz geliri yüzde 9, faiz dışı giderler yüzde 17 oranında büyümüştür. Faiz dışı harcamalardaki artış ise yüzde 17 olmuştur. Faiz dışı gelirlerin toplam gelire oranı yüzde 34, faiz dışı giderleri karşılama oranı ise yüz 66'dır. Net faiz marjının toplam aktiflere oranı yüzde 3,2'den yüzde 3,3'e yükselmiştir.

Dünya ekonomisi 2015 yılında bir önceki yıla göre daha yavaş bir hızda yüzde 3,1 oranında büyümüştür. Gelişmiş ülkelerde büyüme yüzde 1,9 olurken, gelişmekte olan ülkelere ise büyüme hızının yüzde 4'e kadar yavaşlaması küresel büyümeyi aşağı çekmiştir. Gelişmekte olan ülkelere sermaye çıkışı olmuştur. Bu nedenle gelişmekte olan çok sayıda ülkede para ve sermaye piyasalarında yüksek frekanslı dalgalanmalar olmuş, aktif fiyatları düşmüş, para birimlerinde değer kaybı yaşanmış, faiz oranları üzerindeki baskı artmıştır. 2015 yılında ülkemizde bankacılık sektöründe karlılık azalmıştır. Gelir azaltıcı ve maliyet artırıcı düzenlemeler yanında özel karşılıkların artması ve faiz dışı gelirlerin yavaşlaması karlılıktaki düşüşte önemli rol oynamıştır.¹⁶¹ Kar hacmi nominal olarak yüzde 6 oranında artarken reel bazda yüzde 5 daralmıştır. BİST'te işlem gören bankacılık sektör hisseleri BİST ortalamasından daha fazla değer kaybetmiştir. 2015'te sektör genelindeki bu gelişmelere karşın yabancı sermayeli bankaların net karındaki gelişmelere bakıldığında yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere yabancı bankaların bir önceki yıla göre karlılıklarını 2 katın üzerinde arttırdıkları izlenmektedir. Bunun temel olarak kredilerden alınan faiz gelirleri ile net ücret ve komisyonlardaki artıştan kaynaklandığı görülmektedir.

¹⁶¹ TBB, Bankalarımız Kitabı 2015, s.20-27

“Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF) verilerine göre, gelişmekte olan ülkelerden net sermaye çıkışı daha az olmakla birlikte 2016 yılında da devam etmiştir. Sermaye çıkışı küresel bazda para ve sermaye piyasalarında dalgalanmalara neden olmuş, gelişmekte olan ülke paraları rezerv paralar karşısında baskı altında kalmıştır. Türkiye ekonomisi açısından 2016 yılı zorluklarla dolu bir yıl olup; küresel, bölgesel ve yerel kaynaklı olmak üzere çok sayıda olumsuz faktör ekonomik performansı önemli ölçüde etkilemiştir. Türkiye ekonomisi ve bankacılık sektörü 2016 yılında, ABD’de faiz oranlarının yükselmesi, gelişmekte olan ülkelere sermaye çıkışı, uluslararası para ve sermaye piyasalarında dalgalanmalar, Türkiye’nin yakın bölgesindeki siyasi tansiyonun artması, terör tehdidi gibi olayların neden olduğu yüksek risklere ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimi gibi birçok şoka maruz kalmıştır. Bankacılık sektörünün, sağlıklı bilanço yapısı, güçlü özkaynakları, yönetim tecrübesi, başta BDDK ve TCMB olmak üzere ekonomi yönetimi ile olan açık iletişimi sayesinde ulusal, bölgesel ve yerel kaynaklı olumsuz gelişmelerin ekonomi ve sektör üzerindeki yıkıcı etkiler sınırlandırılabilmiştir. Kar hacmi reel olarak yüzde 33 artmıştır. Faiz marjındaki iyileşme yanında, iştirak satışlarının da buna katkısı olmuştur. Ortalama özkaynak karlılığı yüzde 13,2 olmuştur. Bu oran, özel bankalar grubunda yüzde 13,5, kamu sermayeli bankalarda yüzde 15,9, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 12,2, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 8,8 düzeyinde gerçekleşmiştir.”¹⁶²

2017 yılında “kredi hacmindeki hızlı artışa bağlı olarak kar hacmi, yüzde 31 oranında artmıştır. Karşılıklar başta olmak üzere faiz dışı giderlerdeki artış; kar artışını sınırlandırmıştır.” Yabancı sermayeli bankaların 2017 gelir ve gider kalemleri incelendiğinde, faiz gelirlerinde özellikle kredilerden alınan faiz kaleminde bir önceki yıla göre yaklaşık 10 milyar TL tutarında artış olduğu görülmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında da ilgili artışın devam ettiği görülmektedir.

Yabancı bankaların karlılığını şekillendiren kalemler **Tablo 13**’dan incelendiğinde net faiz gelirlerinin yüksek seyrettiği görülmektedir. Söz konusu bankaların toplam faiz

¹⁶² TBB, Bankalarımız Kitabı, Bankalarımız 2016, s.26

gelirleri içerisinde aslan payı kredilerden alınan” faizlere ait olup faiz giderleri içerisinde de mevduata ödenen faizler önemli bir yer tutmaya devam etmiştir.

Tablo 13: Yabancı Bankaların Karlılıklarında Etkili Olan Kalemler (Milyon TL)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toplam Faiz Gelirleri	12.334	13.555	17.041	18.042	23.588	44.818	51.819	65.391	93.464	98.852
Kredilerden Alınan Faiz	9.767	10.699	13.457	14.886	18.790	36.510	43.175	53.053	73.073	78.589
Bankalardan Alınan Faiz	176	283	286	236	636	667	535	1.868	2.923	3.530
Para Piy.İşl. Alınan Faiz	219	514	797	630	1.428	1.036	493	806	847	3.020
Menkul Değ. Alınan Faiz	2.034	1.973	2.400	2.165	2.571	6.053	6.561	8.392	14.332	11.378
Toplam Faiz Giderleri	4.885	6.474	7.780	7.993	11.721	21.867	25.567	31.763	51.092	55.557
Mevduata Verilen Faiz	3.782	5.218	6.318	6.179	9.003	16.145	18.920	23.708	39.382	43.319
Para Piy.İşl. Verilen Faiz	180	336	332	359	650	1.486	1.916	1.726	1.956	613
Net Faiz Gelir/Gideri	7.449	7.081	9.261	10.049	11.867	22.942	26.252	33.628	42.372	43.295
Net Ücret-Komisyon Gelir/Gideri	1.721	2.115	2.478	2.711	3.537	6.486	6.883	8.280	10.588	13.966
Kredilere ilişkin Özel Karşılıklar	909	1.186	2.407	2.321	3.393	6.604	6.650	5.517	18.515*	21.033*
Personel Gideri	2.515	2.568	2.834	3.394	3.821	6.507	6.965	7.384	8.006	9.407
Net Dönem Karı/Zararı	1.953	2.317	2.519	1.532	2.225	5.306	8.771	12.227	14.259	14.066

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yer alan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**’ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır. *TFRS 9 uygulayan Bankalar için “Beklenen Zarar Karşılıklarını” göstermektedir.

3.2.4. Özkaynakların Gelişimi ve Karlılığı

“Türkiye ekonomisinin büyüme ihtiyacı, büyümenin finansmanında kredilerin önemi, sermaye maliyetinin düzeyi, risklerin yükseldiği dönemlerde finansal istikrarın sürdürülmesindeki rolü ve uluslararası düzenlemelerdeki sıkılaşan kurallar dikkate alındığında özkaynakların güçlü ve sermaye yeterliliğinin yüksek olması gerekmektedir. Aksi durumda bankacılık sektörünün büyümenin finansmanına olan katkısı sınırlı kalabilecektir. Özkaynaklar kredilerin de ana kaynağı olup, Türkiye’de bankaların sermaye yeterlilik oranının en az yüzde 12 olması gerekmektedir.

Dolayısıyla bankacılık sektöründe özkaynak üretimi ve kullanımı, ekonomik büyüme üzerinde doğrudan ve güçlü bir etkiye sahiptir.”

Tablo 14: Özkaynaklar (Milyar TL)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mevduat Bankaları	94	115	123	157	166	201	228	262	314	368	426
Kamu	23	29	31	42	45	61	68	79	96	115	135
Özel	54	66	72	92	95	111	94	106	129	149	171
Yabancı	16	18	19	24	26	30	66	77	89	104	119
Kalk. ve Yatırım Bankaları	13	14	15	17	19	21	23	26	31	38	45
Sektör	106	129	138	174	185	222	252	289	345	405	470

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yeralan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**’ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 15: Özkaynakların Toplam Varlıklara Oranı (%)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mevduat Bankaları	12	12	10,9	13	10,6	11,1	10,7	10,7	10,8	10,8	10,9
Kamu	9,4	9,8	9,1	11	9,5	10,7	10,1	9,8	9,5	9,2	8,9
Özel	13	13,4	11,7	13	11,4	11,6	11	11	11,4	11,8	12,2
Yabancı	14,7	13,6	11,8	13	10,3	10,4	10,9	11,3	11,5	11,6	12,2
Kalk. ve Yatırım Bankaları	46,7	45,6	37,1	32	27	25,1	22	18,4	17,4	14,6	14,8
Sektör	13,3	13,4	12	13	11,3	11,8	11,3	11,1	11,1	11,1	11,2

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yeralan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**’ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 14’den görüldüğü üzere, bankacılık sektöründe 2012 yılında “özkaynaklar Türk Lirası bazında yüzde 26 oranında artarak 174 milyar TL” olmuş, özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 13’ünü finanse etmiştir. Temmuz 2012’de Basel II’ye geçişle birlikte yaklaşık 0,2 puan gerileyen sermaye yeterlilik rasyosu, özkaynaklardaki güçlü artışın etkisiyle yüzde 18,1 seviyesine yükselmiştir. “Mevduat bankaları grubunda sermaye yeterliliği oranı, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 17,3, özel sermayeli bankalarda yüzde 17,1, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 17,7 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye yeterliliği rasyosu ise yüzde 34,2 düzeyindedir.”

2013 yılında “özkaynaklar yüzde 6 oranında artarak 185 milyar TL (87 milyar dolar) olmuştur. Özkaynaklardaki artışın yavaşlamasının başlıca nedenleri, faiz oranlarındaki artış, TL’nin değer kaybetmesi ve kar hacmindeki yavaş büyümedir. Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 11’ini finanse etmiştir.” Özkaynak karlılığı 0,2 puan düşerek yüzde 12,8 gerilmiş, yabancı sermayeli bankalar grubunda hızlı bir düşüş göstermiş ve yüzde 6 olmuştur. “Kamu sermayeli bankalarda yüzde 16,8, özel sermayeli bankalarda yüzde 14, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 6 düzeyindedir.”

2014 yılında “özkaynaklar yüzde 20 oranında artarak 222 milyar TL olmuştur. Özkaynaklardaki artışın başlıca nedenleri, rezervler ve menkul kıymet değer artış fonundaki yükselmedir. Ortalama özkaynak karlılığı, özel bankalar grubunda 2,7 puan düşüş ile yüzde 11,4 olmuştur. Bu oran kamu sermayeli bankalar da yüzde 13,2, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 8,8, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 7,7 düzeyindedir.”

“Bankacılık sektöründe 2015 yılında toplam özkaynaklar yüzde 13 oranında artarak 262 milyar TL (90 milyar dolar) olarak gerçekleşmiştir. Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 11’ini finanse etmiştir. Aynı dönemde toplam krediler ise yüzde 20 oranında artarak 1.497 milyar TL olmuştur. Bankacılık sektörünün risklerinin çok önemli bir büyüklüğünü oluşturan kredilerdeki bu artışa bağlı olarak, sermaye yeterlilik oranı yüzde 16,3’ten yüzde 15,6’ya gerilemiştir. Bu oran uluslararası karşılaştırmalara göre gayet iyi bir düzeyde olmakla birlikte son dönemde gerileme eğilimindedir.” 2015 yılında kredilerin özkaynaklardan daha hızlı arttığı, özkaynak karlılığının gerilemeye devam ettiği görülmektedir. “Gelir azaltıcı ve maliyet artırıcı düzenlemeler yanında özel karşılıkların artması ve faiz dışı gelirlerin yavaşlaması karlılıktaki düşüşte önemli rol oynamıştır. Ortalama özkaynak karlılığı 1,1 puan azalarak yüzde 10,5’e gerilerken risksiz yatırım aracı olan Devlet iç borçlanma senetleri getirisinin 0,7 puan üzerinde kalmıştır. Ortalama özkaynak karlılığı yüzde 15 olarak hesaplanan sermaye maliyetinin altında kalmıştır. Ortalama aktif karlılığı ise yüzde 1,2 olmuştur.”

2016 yılında özkaynak büyüklüğü bilanço ve kredi büyümesini desteklemiş, “özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 11’ini finanse etmiştir. Her yıl net karın tamamına yakınının özkaynaklara eklenmesi sayesinde özkaynak büyüklüğü 300 milyar TL (85 milyar dolar) olmuştur. Serbest özkaynaklar (özkaynaklar-duran varlıklarkarşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) 191 milyar TL’den 220 milyar TL’ye yükselmiş; dolar bazında ise 66 milyar dolardan 62 milyar dolara gerilemiştir. Ortalama özkaynak karlılığı yüzde 10,6’dan yüzde 13,2’ye yükselmiştir. Bu oran, özel bankalar grubunda yüzde 13,5, kamu sermayeli bankalarda yüzde 15,9, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 12,2, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 8,8 düzeyindedir.”

2017 yılında “net karın büyük bir kısmının özkaynaklara eklenmesi sayesinde özkaynak büyüklüğü yüzde 20 oranında artarak 359 milyar TL (95 milyar dolar) olmuştur. Krediler ile mevduat arasındaki fark, karın ilavesi ile güçlendirilen özkaynaklar ve yurtdışından sağlanan kaynaklar ile kapatılmıştır. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 11’dir. Ortalama özkaynak karlılığı yüzde 13,2’den yüzde 14,8’e yükselmiştir. 163 Ortalama özkaynak karlılığı 160 baz puan artarak yüzde 14,9 olmuştur. Bu oran, özel bankalar grubunda yüzde 14,1, kamu sermayeli bankalarda yüzde 18, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 14,7, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 10,2 düzeyindedir.”

Bankacılık sektöründe yıllar itibariyle özkaynakların, aktiflerin yaklaşık yüzde 11’ini finanse etmekte olduğu görülmektedir. Yabancı sermayeli bankaların Özkaynak/Toplam Varlıklar oranı ise **Tablo 15**’den görüldüğü gibi 2016-2019 yılları arasında yüzde 11 ile 12 arasında değişmektedir.

¹⁶³ TBB, Bankalarımız Kitabı 2017, s.13

3.2.5. Kredi / Mevduat Oranındaki Gelişim

Tablo 16: Kredi / Mevduat Oranı (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mevduat Bankaları	79,7	91,1	95,3	102,1	108,4	110,2	109,9	112,6	105,8	101,9
Kamu	64,2	77	77,2	87,2	99,9	104,5	108,4	111,5	111	105,3
Özel	85	98,1	104,4	109,9	113,6	112,2	110	111,8	102,5	98,3
Yabancı	103,9	100,1	106,3	110,1	109,2	114,1	111,5	115,2	102,6	101,1
Sektör	82,8	95	99,9	107,7	114,4	116,6	117,3	120,9	116,1	111,2

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yer alan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**’ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

“Toplam mevduatın krediye dönme oranı 2009 sonunda yüzde 77 iken, 2010 yılı sonunda yüzde 83’ya yükselmiştir. Bu oran kamu sermayeli bankalarda yüzde 64, özel sermayeli bankalarda yüzde 85, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 104 olmuştur. 2011 yılı sonunda toplam mevduatın krediye dönme oranı yüzde 95’e yükselmiştir. Bu oran kamu sermayeli bankalarda yüzde 77, özel sermayeli bankalarda yüzde 98, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 100 olmuştur.”

“2012 yılı sonunda yüzde 100’e yükselerek; kamu sermayeli bankalarda yüzde 77, özel sermayeli bankalarda yüzde 104, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 106 olmuştur. Kredi mevduat oranı 2013 yılında bir önceki yıla göre 8 puan artarak yüzde 108’e yükselmiştir. Toplam mevduat yüzde 22 oranında büyüyerek 884 milyar TL (415 milyar dolar) olmuştur. Mevduatın GSYH’ya oranı yüzde 57’dir. Varlıkların yüzde 54’ü mevduat ile finanse edilmiştir.”

Sektör geneline bakıldığında 2010-2017 yılları arasında kredi/mevduat oranının istikrarlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Bununla birlikte 2018 yılı ile birlikte azalış trendine girdiği izlenmektedir. Özellikle yabancı ve özel sermayeli banka grupları için ilgili oranda dikkati çeken azalmalar göze çarpmaktadır. Özel bankalar için 2011 yılından sonra ilk defa bu oranın 2019 yılında %100’ün altına indiği, yabancı bankaların ise bu sınıra yaklaştığı görülmüştür. Mevduatın krediye dönüşüm oranındaki bu azalış özel ve yabancı bankaların kredi verme konusunda son yıllarda

daha ihtiyatlı davrandıklarını ve/veya kredilerini mevduat dışındaki kaynaklar ile fonlama yoluna gittiklerini düşündürmektedir.

Tablo 17: Krediler (Milyon TL)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mevduat Bankaları	487.069	633.324	733.518	963.338	1.146.203	1.377.697	1.607.346	1.929.401	2.154.855	2.521.636
Kamu	146.001	184.323	205.453	282.648	348.265	437.338	538.710	685.694	843.117	1.049.282
Özel	260.719	356.791	417.705	525.880	614.062	554.658	633.946	736.287	767.524	853.015
Yabancı	80.349	92.209	110.358	154.808	183.873	384.332	433.482	506.383	544.142	617.437
Kalk. ve Yat.Bank.	18.880	27.488	35.421	52.187	63.483	80.820	109.277	141.975	209.281	230.829
Sektör	505.949	660.812	768.939	1.015.524	1.209.686	1.458.516	1.716.623	2.071.376	2.364.801	2.752.465

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yeralan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**'ndaki Banka

Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 18: Mevduat (Milyon TL)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mevduat Bankaları	614.681	698.920	770.016	943.313	1.057.638	1.250.698	1.462.844	1.713.185	2.036.665	2.474.956
Kamu	228.280	240.253	266.182	324.024	348.721	418.538	497.120	614.888	759.330	996.516
Özel	308.026	365.481	400.005	478.638	540.509	494.482	576.409	658.568	746.991	867.732
Yabancı	78.349	93.165	103.818	140.637	168.384	336.825	388.870	439.637	530.251	610.550
Sektör	614.681	698.920	770.016	943.313	1.057.638	1.250.698	1.462.844	1.713.185	2.036.665	2.474.956

Kaynak: www.tbb.org.tr, adresinde yeralan ilgili yıllara ait **Bankalarımız Kitabı**'ndaki Banka Bilançolarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yabancı sermayeli bankaların kredi ve mevduat hacimlerindeki son 10 yıllık gelişime bakıldığında genel olarak sektöre paralel bir şekilde artış trendinde olduğu izlenmektedir.

Türkiye’de bankacılık sektöründeki gelişimi ve değişimi özetlemek gerekirse; 1980 dış ticari liberalleşme, 1985 serbest bankacılık yani bankaların devleti finanse ettiği dönem, 1989 dış mali liberalleşme, yaşanan 1994 ve 2001 krizleri ve bütçe açığını finanse eden bir bankacılık sistemi göze çarpmaktadır. 2001 yılından sonra bankaların görevi kredi satmak olmuştur. Bankaların organizasyon yapısında uzmanlık alanına göre dağılım gerçekleşmiştir. Bu arada uluslararası arenada 2006 yılı AB Merkez bankasının para basması ve aynı zamanda USD nin dünyada fazlaşmasıyla sıcak para sirkülasyonu başlamıştır. 2003 sonunda bireysel krediler ve ihtiyaç kredisi

artmıştır. Türkiye'nin kapitalistleşmesi sürecinde, bankalarda değişim 3 başlıkta özetlenebilir:

- **Hiyerarşik /Örgütsel Yapıda Değişim**

Özellikle 1990'lı yılların sonu 2000li yılların başı ile birlikte bankalarda müşteri segmentasyonuna daha çok önem verilmeye başlandı. Önceleri hepsi kurumsal bankacılık altında izlenen tüzel müşteriler, yavaş yavaş cirolarına göre kurumsal, ticari ve KOBİ olarak sınıflandırıldı. 2003 yılından itibaren bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payı artmaya başladı. Bununla birlikte önceden hepsi bireysel bankacılık altında izlenen bireysel müşteriler ise sahip olduğu varlığa ya da ürün çeşidine göre kitle bankacılığı, perakende bankacılık ve özel bankacılık gibi alt segmentlerde takip edilip karlılıkları ayrı olarak takip edilmeye başlandı. Bununla birlikte banka organizasyon yapılarında önemli değişiklikler meydana gelmeye başladı. Özellikle büyük bankaların eskiden bireysel ve kurumsal pazarlamadan sorumlu genel müdür yardımcıları varken, gelişen ve büyüyen segmentlere paralel olarak ticari, kobi, özel bankacılık gibi alanlardan sorumlu genel müdür yardımcılıkları açıldı. 2010'lu yıllara gelindiğinde küçük ve orta ölçekli bankalarda bile bu organizasyon yapısının oluştuğu görülmektedir.

- **Ana Sektör Kredi Dağılımında Değişim**

2003 yılından itibaren bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payı artmaya başladı. Bu genişlemede yurtiçindeki siyasi, ekonomik gelişmelerin yanında dünyadaki parasal genişleme yani faiz oranlarının düşük olması da etkili oldu. İhtiyaç kredilerinin yanında düşen faiz oranlarıyla birlikte artan otomobil ve konut talebi bu alandaki kredi talebini de arttırdı. Ayrıca bankalar, 2000li yıllardan itibaren Kobileri keşfetmeye ve bu alana daha fazla kredi tahsis etmeye başladılar. Devletin kobileri desteklemesi ve kobi kredilerine ayrılan karşılıkların düşürülmesi de kredi genişlemesinde etkili olmuştur.

- **Bankaların Stratejilerinde Değişim (Riske Karşı Artan Duyarlılık)**

1990 lı yıllarda yüksek faiz oranlarının etkisiyle, ağırlıklı olarak hazine işlemlerinden kaynaklanan gelirlerinden kar yazan bankalar, 2000li yılların başıyla düşmeye başlayan faiz oranlarıyla birlikte hazine işlemlerinden eskisi gibi kar edemeyen bankalar, kredilerini arttırarak karlarını farklı alandan kazanmaya başladılar. Kredilerin yanında müşterilere farklı ürün ve hizmetler sunularak, yani çapraz satış yapılarak kar çeşitlendirilmesi önem kazandı. Özellikle komisyon ve hizmet gelirleri ön plana çıktı. 2000li yılların başında internet bankacılığı, çağrı merkezi, atm gibi alternatif dağıtım kanallarından (ADK) masraf alınmazken, 2010 lu yıllara gelindiğinde artan masrafların, operasyonel giderlerin de etkisiyle ADK ile gerçekleşen işlemlerden komisyon alınmaya başlandı. Bankalarda artan rekabetin etkisiyle kredi, operasyonel ve piyasa riski takibi önem kazandı.

3.3. Bankacılık Sektöründe 2020 yılında Yaşanan Mevzuat İle İlgili Önemli Gelişmeler

Bankacılık sektöründe 2020 yılı başında, özellikle Mart ayı ile birlikte Covid19'un (pandemi) etkilerinin ülkemizde de hızla görülmesiyle beraber pandeminin ekonomiye olabilecek muhtemel olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak kamu otoriteleri / ekonomi yönetimi ve düzenleyici / denetleyici kuruluşlar bir takım önlem ve tedbirler almışlardır. Bunların bir kısmı geçici süre ile hayatımızda kalmış ve bir süre sonra kaldırılmış olup diğer bir kısmı ise işbu tezin yayın tarihi itibarıyla halen devam etmektedir. Belki de pandeminin gelişimine bağlı olarak bir süre daha uygulamada kalacak ve duruma göre devam edecektir. Söz konusu mevzuatsal düzenlemelerden bankacılık sektörünü etkileyen belli başlı olanlarına aşağıda maddeler halinde özet olarak yer verilmiştir.

3.3.1. Aktif Rasyosu (AR)

18.04.2020 tarihli (9000 numaralı) BDDK kararı ile, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun (Kanun) 93. maddesi ile 43. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca

bankaların, 01.05.2020'den başlamak üzere, haftalık bazda aşağıda formülü verilen Aktif Rasyosunu (AR) hesaplamalarına,

$$\text{“Krediler} + (\text{Menkul Kıymetler} \times 0,75) + (\text{TCMB Swap} \times 0,5)\text{”} / \text{“TL Mevduat} + (\text{YP Mevduat} \times 1,25)\text{”}$$

AR'ın pay kısmında yer verilen “Krediler” kaleminin, takipteki krediler hariç bankaların bireysel ve ticari müşterilere kullandırdıkları krediler tutarının toplamını,

“Menkul Kıymetler” kaleminin, bankalarca satın alınan yurt dışı yerleşiklerce ihraç edilmiş menkul kıymetler ve hisse senetleri hariç özel sektör tahvil ve bonoları ile Türkiye Cumhuriyeti hazinesinin ihraç ettiği her türlü borçlanma araçları, kira sertifikaları ve Eurobondların toplam değerini,

“TCMB Swap” kaleminin, bankaların Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına (TCMB) Swap yoluyla verdikleri yabancı paranın TCMB alış kurundan hesap edilen Türk Lirası (TL) cinsinden toplam değerini ifade etmesine, karar verilmiştir.

AR, koronavirüs (Covid-19) pandemi döneminde ekonomideki olumsuzlukları en aza indirmek amacı ile uygulamaya koyulan bir formüldür. 2020 yılı Nisan ayında yapılan ilgili düzenleme ile, aktif rasyosu ismi verilen bu denkleme göre bankaların belli oranda kredi vermesi, menkul kıymet alması veya TCMB ile swap (takas) yapmaları beklenmektedir. Bankalar, topladıkları mevduat ile bu kaynağı değerlendirdikleri krediler, menkul kıymetler ve swap işlemleri arasında bu formüle göre bir denge kurmak durumundadırlar.

BDDK, AR formülünü işleme koyarak bankaların döviz mevduatındaki (DTH- Döviz Tevdiat Hesaplarında) büyümesinin frenlenmesini ve kredi kullandırmalarının artışı amaçlamıştır. Bu formülü uygulamaya alarak, bankaların topladığı döviz mevduatını TCMB'ye götürüp takas (swap) yaparak TL'ye dönüştürmesini talep etmektedir. Bunun amacı da bankaların elindeki döviz TCMB'ye aktarmalarını sağlayarak TCMB'nin döviz rezervlerinin daha yüksek görünmesini sağlamaktır.

Covid-19 salgını nedeniyle küresel piyasalardaki belirsizliklerin ve risklerin yüksek olduğu bir dönemde; pandemi sürecinin ekonomimize, piyasaya, üretime ve istihdama olumsuz etkisini mümkün olan en az seviyeye indirmek ve bankaların ellerinde bulundurduğu kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla 18.04.2020 tarihli ve 9000 sayılı, 30.04.2020 tarihli ve 9003 sayılı BDDK (Kurul) Kararları ile 01.05.2020 tarihinden itibaren bankalarca uygulanmasına karar verilen ve 29.05.2020 tarihli ve 9042 sayılı, 10.08.2020 tarihli ve 9125 sayılı, 28.09.2020 tarihli ve 9170 sayılı ve 26.10.2020 tarihli ve 9238 sayılı Kurul Kararları ile revize edilen AR düzenlemesinin normalleşme adımları çerçevesinde tekrar değerlendirilmesi sonucunda, BDDK'nın 24 Kasım 2020 tarihinde aldığı karar ile **AR hesaplanmasına son verilmesine** ve buna ilişkin yukarıda yer verilen tüm Kurul Kararlarının 31.12.2020 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmasına karar verilmiştir.

3.3.2. Covid-19 Salgını Kapsamında Kredilerin Sınıflandırılması, Karşılık Ayrılması ve Yapılandırılması

Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle yaşanan sürecin ekonomiye, piyasalara, üretime ve istihdama olumsuz etkilerini mümkün olan en az seviyeye indirebilmek amacıyla BDDK tarafından muhtelif önlemler alınmaktadır.

Bu minvalde, 17.03.2020 tarihli Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik konulu 8948 sayılı BDDK Kararı ile; Yönetmeliğin 4. ve 5. maddeleri kapsamında kredilerin donuk alacak sınıflandırılması için öngörülen 90 gün gecikme süresinin, bu Kurul Kararı tarihi itibarıyla Birinci (standart nitelikli) ve İkinci Grupta (yakın izlemede) izlenen krediler için 31.12.2020 tarihine kadar 180 gün olarak uygulanmasına ve 90 günlük gecikmeye rağmen İkinci Grupta sınıflandırılmaya devam olunan krediler için ayrılacak karşılıkların, bankaların TFRS 9 kapsamında beklenen kredi zararının hesaplanmasında kullandıkları kendi risk modellerine göre ayırmalarına devam olunmasına karar verilmiştir.

Pandemi nedeniyle küresel piyasalardaki belirsizliklerin ve risklerin yüksek olduğu bir dönemde, reel kesimi, banka müşterilerini ve bankaları desteklemek amacıyla, bankalar tarafından yerine getirilmesi gereken bazı yükümlülüklerde geçici nitelikli bazı düzenlemeler yaparak, geçmişte alınmış bazı Kurul Kararlarının ve talimatların tekrar değerlendirilmesi sonucunda BDDK, pandeminin olası etkilerinin devam ettiği içinde bulunulan süreçte, 08.12.2020 tarihinde alınan kararlar kapsamında söz konusu düzenlemenin aynı amaçlarla 30.06.2021 tarihine kadar uzatılmasına karar verilmiştir. Böylelikle, müşterilerin 30 Haziran 2021'e kadar kredi ödemelerindeki gecikmelere esneklik tanınarak, gecikmeye giren krediler takip hesaplarına aktarılmadan önce 90 gün yerine 180 gün beklenilmeye devam edilecektir.

Yeniden yapılandırılmış kredilerin geri ödemesindeki koşullar için de kolaylık devam edecektir. 90 günlük gecikme süresinin 180 güne çıkarılmasına benzer şekilde, bir yıllık izleme süresi içerisinde anapara ve/veya faiz ödemesi otuz günden fazla geciken ya da bu süre içinde bir kez daha yeniden yapılandırmaya tabi tutulan kredilerin Üçüncü Grupta sınıflandırılma şartı da 30 Haziran 2021'e kadar uygulanmayacaktır. Düzenlemeler, ihtiyaç kredilerinin yanı sıra taşıt, konut ve tüketici kredileri ile tüm ticari kredi türlerini kapsamaktadır.

3.3.3 Döviz ve Altın Alımında Valör Uygulaması

BDDK'nın 20.05.2019 tarihli ve 8374 sayılı Kararı ile getirilen gerçek kişilerin günlük 100.000 USD ve üzerinde (veya diğer döviz cinslerinde buna denk gelen tutar) döviz (efektif dahil) alım işlemlerinde dövizin ilgilinin hesabına aktarılmasının ve/veya kullanıma açılmasının/fiziki teslimatının bir iş günü valörlü olarak gerçekleştirilmesine ilişkin uygulama ile yine BDDK'nın 21.05.2020 tarihli ve 9033 sayılı Kararı ile getirilen gerçek ve tüzel kişilerin günlük 100 gr ve üzerinde altın alım işlemlerinde, altının ilgilinin hesabına aktarılmasının ve/veya kullanıma açılmasının bir iş günü valörlü olarak gerçekleştirilmesine ilişkin uygulama, normalleşme adımları kapsamında BDDK tarafından 08.12.2020 tarihinde alınan bir karar ile sonlandırılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA

4.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

İşbu araştırmanın temel amacı, yabancı sermayeli banka girişinin Türk bankacılık sektörüne etkisini saptamaktır. Türk bankacılık sektörüne etkisini ölçmek üzere farklı boyuttaki performans ölçütleri kullanılarak incelenmiştir. Bu çalışma Türkiye’de faaliyet gösteren bankaları kapsamakta olup onların içerisinde ise yalnızca mevduat kabul eden ticari bankalar dikkate alınmıştır.

Bu çalışma Türkiye’de 2002-2019 yılları boyunca sürekli faaliyet gösteren 21 bankayı kapsamakta olup, yalnızca mevduat kabul eden bankalar dikkate alınmıştır. Bankalar, faaliyetleri ve performanslarıyla ilgili olarak TBB’nin de dikkate aldığı “Sermaye Yeterliliği, Bilanço Yapısı, Aktif Kalitesi, Likidite, Kârlılık, Gelir-Gider Yapısına ilişkin oranlar” açısından değerlendirilmiş, oran analizi yapılmıştır.

Çalışmada ele alınan ve yukarıda belirtilen temel alanlara yönelik rasyolar Kısım 4.2’de tablo halinde verildikten sonra üç aşamalı bir analiz yapılacaktır. İlk aşama Kısım 4.3’te olacaktır ve bu kısımda istatistiksel analizin cevaplamayı amaçladığı araştırma soruları oluşturulacak ve bu soruların nasıl cevaplanacağına yönelik istatistiksel yöntem açıklanacaktır. İkinci aşama Kısım 4.4’te olacaktır ve bu kısımda da yabancı, Türk özel ve Türk kamu bankaları ile sektör toplamına ait hipotez testleri sergilenecektir. Kısım 4.5’te ise üçüncü aşama yer alacak ve hipotez testlerinden elde edilen sonuçlar yorumlanacaktır.

4.2. Seçilmiş Göstergelerin / Temel Rasyoların Analizi

Bu bölümde yabancı sermayeli bankaları, kamu, özel ve sektör ortalamaları ile karşılaştırmak için seçilmiş 5 ana kategori altında toplam 11 temel rasyo/gösterge üzerinden analiz çalışması yapılmıştır. Aşağıdaki tablolarda kullanılan ve çalışmamıza kaynak teşkil eden veriler ilgili yıllara ait TBB web sitesinden alınarak derlenmiştir.

4.2.1. Sermaye Yeterliliği Analizi

Tablo 19: Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu-SYR
(Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar)

(%)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	50,2	56,3	37,1	37,7	29,1	20,1	16,4	18,4	16,7
ÖZEL	19,7	23,5	22,3	17,2	17,5	17,2	16,4	19,7	18,2
YABANCI	32,6	36,2	26,9	17,4	16	14,5	16,7	18,8	17,3
SEKTÖR	24,2	30,9	28,8	24,2	22	19,1	18,1	20,9	19,2

(%)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	14,5	17,2	13,5	15,6	14,6	14	15	15,1	16,1
ÖZEL	15,5	17,1	14,8	15,3	14,6	14,5	16,1	16,9	18,5
YABANCI	16,9	17,6	15,4	16,4	15,7	16,9	18,5	19	19,5
SEKTÖR	16,7	18,1	15,4	16,4	15,6	15,5	16,8	17,4	18,4

Tablo 20: Özkaynaklar / Toplam Varlıklar

(%)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	9,9	11,5	9,4	10,6	10,4	10,3	8,3	9,4	9,9
ÖZEL	12,7	14,7	15,6	12,4	10,4	12,2	11,1	13	13,4
YABANCI	21	24	21,1	15,9	12	13,2	12,6	14,7	13,6
SEKTÖR	12,1	14,2	15	13,5	12	13,1	11,7	13,3	13,4

(%)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	9,1	11	9,3	10,7	10,1	9,8	9,5	9,2	8,9

ÖZEL	11,7	13,3	11,4	11,6	11	11	11,4	11,8	12,2
YABANCI	11,9	13,3	10,3	10,4	10,9	11,3	11,5	11,6	12,2
SEKTÖR	11,9	13,4	11,3	11,8	11,3	11,1	11,1	11,1	11,2

2010 yılında sektör genelinde Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 13 düzeyinde, bir önceki yılla karşılaştırıldığında yaklaşık olarak aynı kalmıştır. “Sermaye yeterliliği standart rasyosu, kredi hacmindeki hızlı büyümeye bağlı olarak sektör genelinde 2009 yılına göre 1,7 puan düşerek 2010 sonunda yüzde 19,2 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2010’da Mevduat bankaları grubunda sermaye yeterliliği oranı, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 17 düzeyinde, özel sermayeli bankalarda yüzde 18,2, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 17,3 olmuştur.”

2011 yılında özkaynak büyümesinin yavaşladığı dikkati çekmektedir. “Karın özkaynakların büyümesine olan katkısının azalmasına bağlı olarak özkaynaklar reel olarak yüzde 3 azalmıştır. Öte yandan, bankacılık düzenlemeleri çerçevesinde bazı kredi türlerinin risk katsayılarının yükseltilmesi ve Türk lirasının yabancı paralar karşısındaki değer kaybının hızlanması nedeniyle sermaye yeterliliği 2,6 puan azalarak yüzde 16,6 olmuştur. Türkiye’de bankacılık sektörü sermaye yeterlilik rasyosu ve özkaynak karlılığı gelişmekte olan ülkeler ile kıyaslandığında yüksek düzeydedir. 2011 yılında düşen kar hacmi nedeniyle özkaynak büyümesi yavaşlamıştır. Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 12’sini finanse etmiştir. Sermaye yeterliliği standart rasyosu 2,5 puan düşerek yüzde 16,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Düşüşün başlıca nedenleri özkaynak büyümesinin yavaş olması, kredilerin aktifler içindeki payının artmaya devam etmesi, bazı kredi türlerinin risk ağırlıklarının artırılması ve Türk lirasının değer kaybının hızlanması olmuştur. Mevduat bankaları grubunda sermaye yeterliliği oranı, kamusal sermayeli bankalarda yüzde 14,5, özel sermayeli bankalarda yüzde 15,5, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 16,9 olmuştur.”

“Temmuz 2012’den itibaren Basel II uygulamasına geçilmiştir. Basel II uygulamasına geçişin sermaye yeterliliğine etkisi sınırlı düzeyde kalmıştır.” Türkiye

bankacılık sektörünün Sermaye yeterlilik oranı Aralık 2012 itibariyle 1,5 puan artarak yüzde 18,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Basel II'ye geçişle birlikte yaklaşık 0,2 puan gerileyen sermaye yeterlilik rasyosu, özkaynaklardaki güçlü artışın etkisiyle yüzde 18,1 seviyesine yükselmiştir. “Mevduat bankalarının sermaye yeterliliği ortalama yüzde 17,2 olarak gerçekleşmiştir.” Mevduat bankalarının hepsinin sermaye yeterliliği yüzde 12’lik hedef rasyonun üzerinde yer almıştır. Toplam aktifler, 2012 sonu itibariyle, bir önceki yıla göre yüzde 12 artarak 1.300 milyar TL’ye (732 milyar dolar) yükselmiştir. “Toplam aktiflerde büyüme mevduat bankaları grubunda yüzde 11; kamu sermayeli bankalarda yüzde 10, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 13 düzeyinde gerçekleşmiştir. Özkaynaklar Türk lirası bazında yüzde 26 oranında artarak 174 milyar TL olmuştur. Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 13’ünü finanse etmiştir.”

2013 yılında “özkaynaklar yüzde 6 oranında artarak 185 milyar TL (87 milyar dolar) olmuştur. Özkaynaklardaki artışın yavaşlamasının başlıca nedenleri, faiz oranlarında artış, TL’nin değer kaybetmesi ve kar hacmindeki yavaş büyümedir. Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 11’ini finanse etmiştir. Sermaye yeterliliği rasyosu gerilemekle birlikte yüksek bir düzeydedir. Sermaye yeterliliği standart rasyosu sektör genelinde yüzde 15,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Kredi stokundaki hızlı büyüme, yabancı para kredilerin TL karşılıklarında artış, bireysel kredilerde risk ağırlıklarının yüksek olmasına bağlı olarak sermaye yeterlilik rasyosu 2,7 puan azalarak yüzde 15,4’e gerilemiştir. Bu bağlamda ilgili oran, Kamusal sermayeli bankalarda yüzde 13,5, özel sermayeli bankalarda yüzde 14,8, yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 15,4 olmuştur.”

2014’de “kar hacmi katkısının sınırlı olmasına rağmen rezervlerdeki ve menkul kıymet değer artış fonundaki artış nedeniyle sektör genelinde özkaynaklar yüzde 20 oranında büyümüş, 222 milyar TL’ye (95 milyar dolar) ulaşmıştır.” Özkaynaklar toplam aktiflerin yaklaşık yüzde 12’sini finanse etmiştir. Yabancı sermayeli bankalarda bu oran yüzde 10,4 olarak gerçekleşmiştir. Sektörün sermaye yeterliliği

standart rasyosu “yüzde 16,4 ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yüzde 12 olarak belirlenen seviyenin üzerinde seyretmiştir.”

2016 yılında da “net karın tamamına yakınının özkaynaklara eklenmesiyle, özkaynak büyüklüğü 300 milyar TL olmuştur. Sermaye yeterliliği yüzde 15,5 düzeyinde seyretmiştir.” Yabancı bankalar grubunda bu oran yüzde 16,9 olarak sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Özkaynakların “aktiflere oranı yüzde 11’dir. Özkaynaklar toplam aktiflerin yüzde 11’ini finanse etmiştir.”

2017 yılında “sermaye yeterliliği, özkaynak büyümesi ve uluslararası standartlara uyumlu düzenleme çerçevesinin de etkisiyle”, yüzde 16,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yabancı sermayeli bankalarda ise sermaye yeterliliği yüzde 18,5 ile sektör ortalamasının üzerinde yer almaktadır. 2018 yılında ise sermaye yeterliliği yüzde 17,4 düzeyinde gerçekleşmiş, “özkaynak büyüklüğü 62 milyar TL artarak 421 milyar TL olmuştur.” Yabancı sermayeli bankalarda bu oran yüzde 19 ile sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir. 2019 yılında da benzer şekilde ilgili oran yabancı bankalarda %19,5 ile %18,4 olan sektör ortalamasının üzerinde seyretmiştir.

4.2.2. Bilanço Yapısının Analizi

Tablo 21: TP Varlıklar / Toplam Varlıklar

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	67,1	74,1	76,4	80,8	77,9	80,2	76,6	78,6	79,8
ÖZEL	46,1	52,2	55,1	61	59,9	64,6	62,5	67,7	68,7
YABANCI	46,6	56,1	63,7	63,2	64,9	75,3	76,1	79,5	80,9
SEKTÖR	53,6	60,7	63,2	67,7	66,2	71,2	69	72,8	73,9

TP Varlıklar / Toplam Varlıklar

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	75,3	73,2	68,4	68,3	65,1	63,5	65,7	62,4	65,1
ÖZEL	64,4	65,9	62,6	62,3	60,3	59,2	61,1	57,3	57,2

YABANCI	77	77,6	72	70,9	61,4	60,3	61,1	55,3	55,1
SEKTÖR	69,3	69,2	65,3	64,8	61,2	59,5	61	56,5	57,4

Tablo 22: Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	72,1	72,6	77,1	76,8	77,9	78,2	77,6	74,9	76,6
ÖZEL	69,7	64,7	61,7	61,4	61,6	60,5	62,8	61,6	62
YABANCI	52,2	51,1	59,9	59,1	63,1	61	57,5	60,8	57,8
SEKTÖR	67	64,4	64,4	63,9	64,5	63,6	64,2	63,5	63,9

Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	70,5	70,8	67,1	62,1	62,1	62	60,9	60,9	65,3
ÖZEL	59	57,6	57,6	56,9	58,1	59,5	58,3	59,4	62,2
YABANCI	58,9	59,6	56,2	58	55,9	57,2	56,6	59,4	62,6
SEKTÖR	60,2	59,3	57,7	56	55,9	56,4	55,4	55,7	58,9

Tablo 23: Alınan Krediler / Toplam Varlıklar

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	2,7	2,2	2,6	3,2	4,1	3,4	3,5	2,6	3,4
ÖZEL	9,3	10	11,6	14	14	12,1	12	9,5	9,8
YABANCI	16,6	14,1	8,5	13,3	15,5	15,3	18,5	14,9	18,3
SEKTÖR	8,4	8,2	9	11	11,7	10,5	11,1	8,8	9,7

Alınan Krediler / Toplam Varlıklar

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	4,4	4,8	7	7,5	8,7	8,2	7,4	7	5,7
ÖZEL	11,5	9,6	10,7	11	10,7	11	11	10,9	8,6
YABANCI	14,9	13,1	16,6	15,4	15	14,8	15,1	12,2	8,9
SEKTÖR	10,9	10	12,1	12,3	13,3	13,6	13,6	13,4	11,4

Temel bankacılık göstergeleri esas alındığında, alınan kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2009 yılında yüzde 8,8, 2010 yılında ise yüzde 9,7 olmuştur. Öte

yandan “küresel krizde başarılı bir performans gösteren bankacılık sektörü, reel olarak büyümesini 2011 yılında sürdürmüş ve ekonomik faaliyetin finansmanına destek olmuştur.” Alınan Kredilerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 10,9’a yükselmiştir. “Kredi portföyü çeşitlenmeye devam etmiştir. Kredilerin yüzde 68’i kurumsal, yüzde 32’si ise bireysel kredilerden oluşmuştur. KOBİ kredilerinin toplam krediler içindeki payı yüzde 23’tür.”

2011 yılında da Mevduat en önemli kaynak olma niteliğini sürdürmüş olup, “bilançonun finansmanında yüzde 60,2 ile önemli bir paya sahip olan toplam mevduatın artış hızı yavaşlamaya devam etmiştir. Repo, yurtdışı borçlanma, bono ve tahvilden oluşan mevduat dışı kaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 25 düzeyindedir. Mevduat kısa vadeli seyretmekte olup; toplam mevduatın ortalama vadesi 2,4 aydan 2,9 aya yükselmiştir. Bunda Merkez Bankası’nın zorunlu karşılık oranlarını mevduatın vadesine göre çeşitlendirmesinin de etkisi olmuştur. Vade artışı özellikle Türk lirası mevduattan ileri gelmiştir. Yabancı bankaların Türk lirası ve yabancı para mevduat içindeki payı sırasıyla yüzde 13 ve yüzde 11’dir.”

2011’de Pasiflerin yapısına bakıldığında, Kaynakların yüzde 60,2’si mevduat olup, “Toplam mevduat yüzde 12 oranında büyüyerek kaynakların yüzde 57’sini oluşturmuştur. Mevduat Türk lirası ağırlıklı: Toplam mevduatın yüzde 66’sını Türk lirası mevduat, yüzde 34’ünü ise yabancı para mevduat oluşturmuştur. Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu bankalarında yüzde 75, özel bankalarda yüzde 60 ve yabancı bankalarda yüzde 65,20 düzeyindedir.”

2012 yılında Mevduat en önemli kaynak olmayı sürdürürken, yaratılan kaynakların yüzde 74’ü kredilere ayrılmıştır. “Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,7 ay olmuştur. Vade kısalışı özellikle 6 ay ve üzeri Türk lirası mevduattan ileri gelmiştir. Kaynak maliyetindeki düşüş karı olumlu etkilemiştir. Mevduatın toplam aktifler içindeki payı 1 puan gerileyerek yüzde 59,3 olmuştur. Toplam mevduat içinde özel sermayeli bankaların payı 1 puan azalarak yüzde 52’ye gerilerken, yabancı sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 14’e yükselmiştir.”

2013’de “Toplam mevduat yüzde 22 oranında büyüyerek 884 milyar TL (415 milyar dolar) olmuştur. Varlıkların yüzde 57,7’si mevduat ile finanse edilmiştir. TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı son bir yılda 5 puan azalarak yüzde 63’e gerilemiştir. Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu bankalarında yüzde 72, özel bankalarda yüzde 57 ve yabancı bankalarda yüzde 61,1 düzeyindedir. Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,9 aydır. Ortalama vade TL mevduat için 2,7, yabancı para mevduat için ise 3,4 aydır.”

Bankacılık sektörü genel değerlendirmesi açısından bakıldığında, 2014 yılında “Kredi büyümesi ile mevduat büyümesi arasındaki fark azalmıştır. Bilançonun yarıdan fazlasını finanse eden mevduat sabit kurlarla yüzde 9,1 oranında artmıştır. Kredi/mevduat oranı 2014 yılında bir önceki yıla göre 9 puan artarak yüzde 120’ye yükselmiştir. Kredi hacminin yavaşlamasına ve düşen marjlara bağlı olarak gelir-gider performansı düşmüştür. Kredi hacmi yüzde 20 artarak 1.185 milyar TL (509 milyar dolar) olmuştur. Özel karşılık öncesi tahsili gecikmiş alacakların kredilere oranı yüzde 2,9 olmuştur. Toplam mevduat yüzde 12 oranında büyüyerek 987 milyar TL (424 milyar dolar) olmuştur. Varlıkların yüzde 56’sı mevduat ile finanse edilmiştir. TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı yüzde 63 ile aynı kalmıştır. Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki oranı yabancı bankalarda yüzde 60 düzeyindedir.”

2015 yılında “Yabancı sermayeli bankalarda TL aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 61, kamu sermayeli bankalarda yüzde 65, özel sermayeli bankalarda ise yüzde 60 düzeyindedir. Toplam mevduat, nominal olarak yüzde 18 oranında, sabit kurlarla yüzde 10 büyüyerek 1.245 milyar TL olmuştur. Bilançonun yüzde 55,9’u mevduat ile finanse edilmiştir. TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı 3 puan azalarak yüzde 55’e gerilemiştir. Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki oranı yabancı bankalarda yüzde 60, özel bankalarda yüzde 53, kamu bankalarında yüzde 68 düzeyindedir. Kredi mevduat oranı 2015 yılında bir önceki yıla göre 1 puan artarak yüzde 120’ye yükselmiştir.”

“2016 yıl sonu itibarıyla 1.747 milyar TL olan kredi hacmi, 1.454 milyar TL mevduat ve 300 milyar TL özkaynakların toplamına eşit olmuştur. Kredi mevduat

oranı yüzde 119 düzeyindedir.” Kaynakların yüzde 55’i mevduatlardan oluşmakta olup, yabancı bankaların payı ise yüzde 57 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında “bankacılık sektörünün varlıklarının yüzde 63’ü kredilerden, yüzde 15’i likit aktiflerden oluşmaktadır.” Kaynakların yüzde 56’sı mevduattan oluşmaktadır. Toplam mevduat nominal olarak yüzde 17 oranında büyüyerek 1.454 milyar TL olmuştur. “TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı yüzde 58 olup; yabancı bankalarda yüzde 52, özel bankalarda yüzde 54, kamu bankalarında yüzde 68 düzeyindedir.”

Türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü %18,7 büyüyerek 2018 yılsonunda 3,87 milyar TL’ye ulaşmıştır. “Aktif kalitesinin ölçülmesinde 2018 yılında başlayan uluslararası muhasebe standartları uygulamasının neden olduğu farklılıklar görülmektedir.”

4.2.3. Aktif Kalitesi Analizi

Tablo 24: Toplam Krediler / Toplam Varlıklar

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	13,8	15,3	21,1	25,3	32,8	38,6	42	41,5	49,2
ÖZEL	30,8	33	39,6	43,6	48,1	52,1	54,1	47,6	52,7
YABANCI	33,9	39,9	46,3	50,6	56,3	62,6	61,8	59,8	60,1
SEKTÖR	26,5	28	33,7	38,6	45	50	52	47,7	52,9

Toplam Krediler / Toplam Varlıklar

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	54,2	54,7	58,5	62,1	64,9	67,2	67,9	67,6	68,8
ÖZEL	57,9	60,1	63,3	64,6	65,2	65,5	65,1	60,9	61,1
YABANCI	58,9	63,3	61,9	63,3	63,8	63,8	65,2	61	63,3
SEKTÖR	57,2	59,2	62,1	64,1	65,2	66,1	66,9	64,7	65,5

Tablo 25: Takipteki Krediler (brüt) /
Toplam Krediler

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	48,6	33,8	11,1	8	5,1	4,1	3,8	4,5	3,3
ÖZEL	9,1	6,8	5	4,2	3,6	3,6	3,5	5,4	3,3
YABANCI	5	4,4	3,2	3,9	2,7	2,9	4,1	7,8	6,1
SEKTÖR	18,5	12,3	6,2	4,9	3,8	3,5	3,6	5,4	3,7

Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*
KAMU	2,5	3,3	2,9	3	2,7	2,9	2,7	3,2	2,6
ÖZEL	2,4	2,2	2,3	2,4	2,8	3,4	3,1	4,8	3,8
YABANCI	4,4	4,9	4,4	4,1	3,9	4	3,7	5,6	4,2
SEKTÖR	2,7	2,8	2,7	2,7	3	3,2	2,9	4,1	3,2

* 2018 yılında uygulamaya geçen UFRS 9 standartlarına göre Donuk Alacaklar/Toplam Krediler oranını göstermektedir.

2010 yılında “uluslararası piyasalardan borçlanma imkanlarının iyileşmesine bağlı olarak, proje finansmanı amacıyla yurtdışından kredi kullanımı da artmıştır. Bankacılık sektörünün aktif yapısında 2010 yılında önemli değişiklikler olmuştur. Toplam aktifler içinde kredilerin payı artarken; takipteki krediler azalmıştır. Çok büyük bölümü Devlet iç borçlanma senetlerinden oluşan menkul kıymetler portföyünün payı azalmıştır. Uluslararası piyasalardan borçlanmanın artması, büyümenin hızlanması, risk algısının düşmesine bağlı olarak bankalar likit varlıklarının payını azaltmıştır. Aktiflerin yapısına bakıldığında, 2011 yılında bankacılık sektörünün aktif yapısında krediler lehine değişme devam etmiştir. 2011 yılında önemli değişiklikler olmuştur. Kredilerin toplam aktiflerdeki pay 4 puan artarak yüzde 56’ya çıkmıştır.”

2012 yılında “Toplam mevduat yüzde 10 oranında büyüyerek kaynakların yüzde 56’sını oluşturmuştur. Mevduat Türk lirası ağırlıklıdır. Toplam mevduatın yüzde 68’sini Türk lirası mevduat, yüzde 32’sini ise yabancı para mevduat oluşturmuştur. Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu bankalarında yüzde 76, özel bankalarda yüzde 63 ve yabancı bankalarda yüzde 67

düzeyindedir. Mevduatın toplam aktifler içindeki payı 1 puan gerileyerek yüzde 56 olmuştur. Toplam mevduat içinde özel sermayeli bankaların payı 1 puan azalarak yüzde 52'ye gerilerken, yabancı sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 14'e yükselmiştir. 2012'de Toplam krediler içinde kamu bankalarının payı 1 puan düşerek yüzde 27'ye gerilerken; yabancı sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 15'e yükselmiştir. Bankacılık sektörünün aktif yapısında krediler lehine değişme devam etmiştir. Kredilerin toplam aktiflerdeki payı 2 puan artarak yüzde 59,2'e çıkmıştır. Yıllık bazda, kredilerdeki artış hızı yüzde 16 olarak gerçekleşmiştir. Kredilerin yüzde 73'ü Türk lirası, yüzde 27'si ise yabancı para kredilerden oluşmuştur.”

2013 yılında “toplam aktifler yüzde 26 artarak 1.636 milyar TL'ye (768 milyar dolar) yükselmiştir. Büyüme mevduat bankalarında yüzde 26; kamu sermayeli bankalarda yüzde 28, özel sermayeli bankalarda yüzde 22 ve yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 34 düzeyinde gerçekleşmiştir. Benzer farklılıklar kaynakların dağılımında da vardır. Nitekim yabancı sermayeli bankalarda TL pasiflerin toplam pasifler içindeki payı yüzde 57 iken, özel sermayeli bankalarda yüzde 56'dır. Kredi hacmi yüzde 32 artarak 992 milyar TL (465 milyar dolar) olmuştur. Kredilerin yüzde 70'i Türk lirası, yüzde 30'u ise yabancı para kredilerden oluşmuştur. Krediler içinde şirketlere kullanılan kredilerin payı yüzde 67 hane halkının payı ise yüzde 33 olmuştur. Özel karşılık öncesi tahsili gecikmiş alacaklar yüzde 25 artarak 27,4 milyar TL olmuştur. Özel karşılık öncesi tahsili gecikmiş alacakların kredilere oranı yüzde 2,8 ile yaklaşık aynı kalmıştır.”

2015 yılında toplam aktifler yüzde 18 “artarak 2,4 trilyon TL'ye yükselmiştir. Büyüme hızı mevduat bankalarında yüzde 18; kamu sermayeli bankalarda yüzde 20 sermayeli bankalarda ve yabancı sermayeli bankalarda ise yüzde 107 düzeyinde gerçekleşmiştir.”

2016 yılında “tahsili gecikmiş alacakların kredilere oranı yüzde 3,2 olmuştur. Bu oran kurumsal kredilerde yüzde 2,9, bireysel kredilerde ise yüzde 4,3 düzeyinde gerçekleşmiştir. Tahsili gecikmiş alacakların yüzde 77'si için karşılık ayrılmıştır.”

Bankacılık sektörü kredileri 2018 yılında, yüzde 14 artışla 2,39 trilyon TL'ye yükselmiştir. “Kredilerin yüzde 60'ı Türk Lirası, yüzde 40'ı yabancı para kredilerden oluşmaktadır. Reel sektördeki firmaların kredi borçları içinde yabancı para kredilerin payının yükselmesi, kur riskine ve faiz riskine hassasiyetlerini yükseltmiştir. Nakit akımlarındaki aksama nedeniyle bazı firmalar karşılaştıkları zorluklara bağlı olarak yapılandırma talep etmişlerdir. Bazı firmalar ise ortaklık yapılarında değişmeden kaynaklı performans sorunları yaşamıştır. Bu durum bankacılık sektörünün aktif kalitesine olan duyarlılığın artmasına neden olmuştur. Bunların yaşandığı bir dönemde, bankaların kredilerinin sınıflandırılmasında ve karşılık ayrılmasında değişiklik getiren uluslararası muhasebe standartları 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. Yeni düzenleme ile birlikte kredilerin sınıflandırılmasında önem kazanan faktör “kredi riskinde önemli artış” kavramı olmuştur. Dış gelişmeler, kur ve faiz artışı çerçevesinde bu faktör dikkate alınarak yapılan hesaplamalar nedeniyle, ikinci gruba alınan kredilerde artış olmuştur.”

2018 sonu itibariyle, takipteki krediler yüzde 52 artışla 97 milyar TL olmuştur. 2017 sonunda yüzde 2,96 olan takibe dönüşüm oranı, 2018 sonunda yüzde 3,88'e çıkmıştır. Özellikle KOBİ kredilerinde takibe dönüşüm oranında hızlı yükselme gerçekleşmiştir. Son on yıl süresince Takipteki kredilerin Toplam krediler ve alacaklar oranına bakıldığında, yabancı bankaların ortalamanın üzerinde seyrettiği dikkati çekmektedir.

4.2.4. Likidite Analizi

Tablo 26: Likit Varlıklar /
Toplam Varlıklar

%	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
KAMU	24	23,2	18,3	21,2	21,9	34	32,8	39,2	44,3	44,6	22,3
ÖZEL	37,7	43,5	36,5	36,2	40	40,8	40,2	40,8	37,7	35,2	28,3
YABANCI	59,5	67	63,7	43,9	43,4	43,3	42	39,9	38,4	29,8	28,5
SEKTÖR	32,4	35,9	32,1	32	34,3	38,8	37,4	39,9	39,6	37,1	26,6

Likit Varlıklar, genel olarak bankaların bilançolarında aktifte “Finansal Varlıklar” ana kalemi altında yer alan “Nakit ve Nakit Benzerleri” (“Nakit Değerler ve Merkez Bankası + Bankalar + Para Piyasalarından Alacaklar”) alt kalemlerinden ve banka aktifinde tutulan kısa vadeli (“alım satım amaçlı ve satılmaya hazır) menkul kıymet kalemlerinden oluşmaktadır.”

1998 ile 2008 yılları arasında Likit varlıklar / Toplam varlıklar oranının gelişimi incelendiğinde, 2005 yılına kadar Yabancı sermayeli bankalarda ilgili rasyonun sektör ortalamasının üzerinde seyrettiği gözlemlenmiştir. 2005 yılı ile birlikte, yabancı bankalarda bu oranın sektör ortalamalarına yakın seyrettiği hatta 2006 ve 2007 yıllarında altına bile indiği izlenmektedir. Özellikle 2007 yılında kredilerin aktif içindeki payının artması ve aynı zamanda menkul kıymetlerin aktifteki payının düşmesi ilgili oranın yabancı bankalar için gerilemesinde baş rol oynamıştır. “2008 yılında ABD’de başlayan ve daha sonra” etkileri Türkiye ve Avrupa’da da hissedilen mortgage krizinin piyasa ve ekonomilere etkisiyle 2009’da Türkiye’de bankaların bilançolarındaki likit varlıklarda bir önceki yıla göre artış görülmektedir.

Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar

%	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*
KAMU	29,7	30,2	27,8	30,3	30,2	28,3	26,3	24,7	23,9	9,9	9
ÖZEL	34,9	34,1	31,5	31,7	27,5	27,1	27,4	26,2	26	14,6	15,7
YABANCI	33,4	33,9	35,6	32,3	30,5	29,7	25,8	25,5	24,2	18,7	18,5
SEKTÖR	33	32,8	30,9	31,3	28,5	27,6	26,3	25,1	24,3	13,7	13,8

*Değişen Finansal Raporlama Standartlarına göre “**Nakit ve Nakit Benzerleri**” kalemlerini içermekte olup diğer yıllardan farklı olarak kısa vadeli menkul kıymet kalemlerini içermemektedir.

Nakit ve nakit benzeri varlıkların bankaların aktifinde aldığı payın, 2009-2019 yılları arasında gelişimine bakıldığında; genel olarak yabancı sermayeli bankalar için ilgili oranın 2018 yılına kadar sektör ortalamalarına yakın seviyelerde kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte 2018’de (özellikle Ağustos ayında) yaşanan kur şokunun ve akabinde buna bağlı olarak gerçekleşen faiz artışının da etkisiyle kredi arzı ve talebindeki yavaşlama ile beraber likidite yönetiminin önem kazandığı bir dönem başlamıştır. Dolayısıyla sektörün, ağırlıklı olarak da yabancı ve özel sermayeli

bankaların daha temkinli hareket ederek nakit ve nakit benzeri varlıklarda kalma eğiliminde oldukları izlenmektedir.

Tablo 27: Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	56,3	77	104,9	85,3	71	73	35,5	44,8	45,1
ÖZEL	79,7	79,8	74,7	69	61,2	57,4	45,6	56,7	56,9
YABANCI	80	83	67,4	67,4	60,9	50,5	50,8	59,1	61,7
SEKTÖR	75,1	80,5	84,3	74,8	65,3	62,4	44,5	54,3	54,7

Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*
KAMU	41,3	50,4	51,8	48,8	45,9	42	40,5	17,1	15,3
ÖZEL	54,9	57,1	52,9	52,7	51,8	48,1	46,8	28,1	27,5
YABANCI	71,4	59,2	56,4	54,3	50,4	48,2	44,2	36,2	31,9
SEKTÖR	53,4	56,6	54,1	52,9	50,6	47,4	44,8	26,8	25,1

*Değişen Finansal Raporlama Standartlarına göre Likit Varlıklar içerisinde Kısa Vadeli Menkul Kıymetler yer almamakta olup “**Nakit ve Nakit Benzerleri**” kalemlerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerle oranını göstermektedir.

Türkiye’deki bankaların kısa vadeli yükümlülüklerini (pasifini) oluşturan başlıca kalemler “mevduat, alınan krediler, para piyasasından alınan borçlar ve ihraç edilen menkul” kıymetlerdir (bono vb.). Bunların içinde en temel ve önemli kalem mevduat olup yıllar içinde (TP ve YP’ye göre) değişiklik gösterse bile Türkiye’de mevduatın ortalama vadesi 3 ay civarındadır. Hal böyle olunca Türkiye’deki bankalarda kısa vadeli yükümlülüklerini karşılamak için piyasa şartları göre hep belli oranlarda bilançolarında likit kaynak tutmak durumunda kalmışlardır.

Yıllar itibariyle banka bilançolarındaki likit varlıkların kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranının 2002’den beri değişimine bakıldığında; yıllar itibariyle enflasyon ve faiz oranlarındaki kademeli düşümlere, Bankaların borçlanma

vadelerinin görece uzamasına paralel olarak ilgili oranın yıllar itibariyle belli seviyelerde gerilemeye devam ettiği görülmektedir.

Değişen finansal raporlama standartlarından (ötürü gösterim farklılığından) dolayı 2018 ve 2019’u dışarıda bırakacak olursak, ilgili rasyonun genel olarak %40 seviyesinin üzerinde kaldığı izlenmektedir. Banakalarımızın ihtiyatlı davranarak kısa vadeli yükümlülüklerinin yarısına yakın tutarlarda kısa vadeli likit varlık tutmaya çalıştıkları sonucu çıkarılabilir.

Yabancı sermayeli bankalarda söz konusu rasyonun, ilgili yıllar içerisinde bazı değişiklikler göstermekle birlikte genelde sektör ortalamalarının bir miktar üzerinde seyrettiği görülmektedir. Keza 2018 ve 2019 yıllarında da (nakit ve nakit benzeri varlıkların kısa vadeli yükümlülüklerle oranı ile hesaplanan) ilgili rasyoda, yabancı sermayeli bankaların yine sektörün bir miktar üzerinde olduğu ve likit kalma konusunda daha ihtiyatlı bir tavır sergiledikleri görülmektedir.

4.2.5. Karlılık Analizi

Tablo 28: Ortalama
Aktif Karlılığı

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	1,6	2,2	2,5	2,3	2,6	2,9	2,1	2,8	2,5
ÖZEL	2	2,1	1,6	0,6	1,8	2,6	2	2,5	2,6
YABANCI	1,2	2,7	2,4	2,5	2,5	2,4	1,5	1,9	1,6
SEKTÖR	1,1	2,2	2,1	1,4	2,3	2,7	2	2,6	2,4

Ortalama Aktif Karlılığı

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	1,7	1,9	1,8	1,5	1,5	1,6	1,7	1,2	0,7
ÖZEL	1,9	1,9	1,7	1,4	1	1,5	1,6	1,5	1,2
YABANCI	1,6	1,5	0,7	0,8	1,2	1,4	1,7	1,6	1,5

SEKTÖR	1,8	1,8	1,6	1,4	1,2	1,5	1,7	1,4	1,2
---------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Tablo 29: Net Dönem Karı (Zararı) /
Ödenmiş Sermaye

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
KAMU	28,6	48,5	70,7	61,7	62,5	72,2	62,5	102	110
ÖZEL	45,2	45,1	36,3	12,4	38,2	53,6	37,9	56,9	57,3
YABANCI	16,4	36,3	43,6	55,3	52,6	31,3	21,1	28,3	23,9
SEKTÖR	19,6	41,7	43,6	28,5	43,4	47	34,6	48,9	47,6

**Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş
Sermaye**

%	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KAMU	86	107,3	122,7	128,2	107,5	133,8	164,6	149	91,98
ÖZEL	48,1	54,9	60	57,2	51,1	75,1	91,5	84,7	68,97
YABANCI	28,8	27,6	13,5	16,3	26,2	36,4	49	53,8	61,77
SEKTÖR	40,3	45,1	43,7	42,2	39,7	51	61,9	59,8	50,93

2009 yılında “sektörün net karı yüzde 52 oranında artarak 19.477 milyon TL olmuştur. Net kar, kamu bankalarında yüzde 64, yabancı bankalarda yüzde 49 ve özel sermayeli mevduat bankalarında yüzde 54 oranında büyümüştür. Kar hacmindeki artışın temel nedeni, aktiflerin daha uzun buna karşılık kaynakların daha kısa vadeli olmasının da etkisiyle faiz oranlarındaki hızlı gerileme, ücret ve komisyon gelirlerindeki artış ve faaliyet giderlerinin sınırlandırılması olmuştur.”

2011 yılında Bankacılık sektörünün net karı yüzde 10 azalmıştır. “Net kar nominal olarak azalmıştır. Net kar Türk Lirası bazında yüzde 10 oranında azalarak 19 milyar TL olmuştur. Net kar, kamu bankalarında yüzde 21 ve özel bankalarda yüzde 10 oranında küçülürken, yabancı sermayeli bankalar ile kalkınma ve yatırım bankalarında ise sırasıyla yüzde 23 ve yüzde 3 oranında artmıştır. Karlılık rasyoları tüm banka gruplarında gerilemiştir.”

2012’de “net kar Türk Lirası bazında yüzde 19 oranında artarak 23 milyar TL olmuştur. Faiz oranlarındaki düşüş paralelinde net kar, kamu bankalarında yüzde 26, özel bankalarda yüzde 17, yabancı sermayeli bankalarda yüzde 12 oranında artmıştır.”

2013’de özkaynak karlılığı, yabancı sermayeli bankalar grubunda hızlı bir düşüş göstermiş ve yüzde 6 olmuştur. “Aktif karlılığı bir önceki yıla göre, 0,3 puan azalarak, Aralık 2013 itibariyle yüzde 1,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Net kar Türk lirası bazında yüzde 4 oranında artarak 23,6 milyar TL olmuş, sabit fiyatlarla ise yüzde 2,9 oranında azalmıştır. Özellikle yılın ikinci yarısında faiz oranlarındaki yükseliş nedeniyle, faiz marjı daralmıştır. TL’nin değer kaybı ve kredi riskleri için ayrılan karşılıklardaki artış kar hacmini sınırlandıran diğer faktörler olmuştur.”

2014 yılında “ortalama aktif karlılık bir önceki yıla göre 0,2 puan azalarak Aralık 2014 itibariyle ise yüzde 1,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Net kar Türk lirası bazında yüzde 4 oranında artarak 24,6 milyar TL olmuştur. Ortalama aktif karlılığı bir önceki yıla göre 0,2 puan azalarak, Aralık 2015 itibariyle yüzde 1,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.”

2015 yılında Dünya ekonomisi “bir önceki yıla göre daha yavaş bir hızda yüzde 3,1 oranında büyümüştür.” Dolayısıyla küresel büyüme yavaşlamıştır. Gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışı olmuştur. “Sermayedar değişikliği nedeniyle daha önce özel sermayeli banka statüsünde olan T. Garanti Bankası A.Ş. ile ünvanı Kasım 2015’te ICBI Turkey Bank A.Ş. olarak değişen Tekstil Bank A.Ş. özel yabancı sermayeli banka statüsüne geçmiştir. Yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 21 olmuştur.”

2016 yılı “Türkiye açısından zorluklarla dolu bir yıl olmuştur. Küresel, bölgesel ve yerel kaynaklı olmak üzere çok sayıda olumsuz faktör 2016 yılında ekonomik performansı önemli ölçüde etkilemiştir. Yıl ortasında, demokrasinin maruz kaldığı 15 Temmuz Darbe Girişimi piyasalarda şok etkisi yapmıştır. Darbe girişimi ardından Olağan Üstü Hal (OHAL) ilan edilmiştir. Türkiye Varlık Fonu (TVF) kurulmuş ve Hazine’ye ait bazı kamu taşınmazları ve kamu kuruluşlarının hisseleri

TVF'na devredilmiştir. Türkiye ekonomisi ve bankacılık sektörü 2016 yılında, ABD'de faiz oranlarının yükselmesi, gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışı, uluslararası para ve sermaye piyasalarında dalgalanmalar, Türkiye'nin yakın bölgesindeki siyasi tansiyonun atması, terör tehdidi gibi olayların neden olduğu yüksek risklere ve 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi gibi birçok ciddi şoka maruz kalmıştır.”

2016 yılında net “kar hacmi reel olarak artmıştır. Faiz marjındaki iyileşme yanında, iştirak satışlarının da buna katkısı” olmuş; kambiyo zararlarının küçülmesi nedeniyle faiz dışı gelirler artmıştır. “Ortalama aktif karlılığı bir önceki yıla göre 0,31 puan artarak Aralık 2016 itibariyle yüzde 1,5 düzeyinde gerçekleşmiştir.”

2017 yılında “kredi hacmindeki hızlı artışa bağlı olarak kar hacmi artmıştır. Karşılıklar başta olmak üzere faiz dışı giderlerdeki artış, kar artışını sınırlandırmıştır.”

2018 sonu itibari ile, “bankacılık sektörünün net karı 54 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.” Aktif karlılık ise 2018 sonunda yüzde 1,76 olarak gerçekleşmiştir. Karlılık, kamu, özel ve yabancı banka gruplarının tamamında gerilemiştir.

2019 yılında yabancı bankaların ortalama aktif karlılık oranı %1,5 ile yine son yıllarda olduğu gibi sektörün üzerinde seyretmeye devam etmiştir.

4.3. Araştırma Konusu Olan Temel Hipotezler

Bu kısımda çalışmanın ana konusu olan yabancı menşeli özel bankaların Türk Bankacılık Sistemine finansman kalitesi, likidite ve kârlılık olarak ne ölçüde katkıda bulunduğunu sorgulamak için ortaya atılan hipotezler verilecektir. İktisatçılar arasında yabancı menşeli bankaların bir ülkenin ekonomisine katkısı hem kredi hacmi ve toplam dış borçlanma olanakları hem de finansmanda, yönetimde ve kârlılıkta verimlilik artışı olarak tanımlanmaktaydı. Çalışmanın önceki bölümlerinde yabancı menşeli bankaların kredi ve mevduat hacmi, şube sayısı ve benzeri piyasa hacmini belirleyen etkileri incelenmişti. Bu kısımda oluşturulacak hipotezler temelde yabancı

menşeli bankaların Türk Bankacılık Sektöründe finansmanda, yönetimde ve kârlılıkta verimlilik artışı sağlayıp sağlayamadığını incelemek amacıyla oluşturulacaktır. Hipotezler TCMB tarafından da kullanılan 11 finansal rasyo özelinde ele alınacaktır. Bu rasyolar bir önceki kısım olan Kısım 4.2’de ayrıntıyla incelenen rasyolardır. Aşağıda bu rasyolar, analizde her bir rasyo için kullanılan kısaltmalar ve verilerin dönem aralığı verilmektedir:

- i) Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1, 2002- 2019
- ii) (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2, 1996 -2019
- iii) TP Varlıklar / Toplam Varlıklar – BY1, 2002 -2019
- iv) Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar – BY2, 2001-2019
- v) Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3, 2001-2019
- vi) Toplam Krediler / Toplam Varlıklar – AK1, 1996-2019
- vii) Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler – AK2, 1996-2019
- viii) Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar – L1, 1996-2019
- ix) Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler – L2, 2002-2019
- x) Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler – K1, 1996- 2019
- xi) Net Dönem Karı (Zararı) / Ortalama Ödenmiş Sermaye – K2, 1996-2019

Her bir rasyo yine Kısım 4.2’de tablolarda sınıflandırıldığı gibi Kamu, Özel, Yabancı Bankalar ve Sektör Toplamı için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Kısım 4.2’de verilen rasyolar 5 ana grupta toplanabilir. Bunlardan Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1 ve (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2 rasyoları Sermaye Yeterliliğini göstermektedir. Sermaye yeterliliği bankacılık sektörü için özellikle Basel Kriterleri sonrasında en önemli kriter halini almıştır. Sermaye yeterliliği sektöre gelecek sistemik risklere karşı sektörün dayanıklılığını gösterir. Bu anlamda yabancı bankaların bu rasyolarda Türk özel ve kamu bankaları ile sektör toplamından ortalamada daha yüksek düzeyde gerçekleşmesi ele alınan dönemde yabancı bankaların sektörün sistemik riske karşı dayanıklılığını arttırdığı anlamına gelecektir.

“TP Varlıklar / Toplam Varlıklar – BY1, Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar – BY2 ve Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 rasyoları Bilanço Yapısına dair rasyolardır. Bilanço yapısına dair rasyolar bankaların ölçülü bir şekilde finanse edilip edilmediğini, mudiler ve bankaya kredi verenlerin emniyet payının yeterli olup olmadığını,” bankaların yükümlülüklerini karşılayıp karşılayamadıklarını ölçmede önemli kriterlerdir. Yine bilanço yapısına dair rasyolarda yabancı bankaların Türk özel ve kamu bankaları ile sektör toplamından ortalamada farklılaşması bankacılık sistemine duyulan güvene, mudi ve kredi verenlerin emniyetine ve bankacılık sisteminde yükümlülüklerin yerine getirilmesine yabancı bankaların katkılarını gösterir.

Toplam Krediler / Toplam Varlıklar – AK1 ve Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler – AK2 rasyoları Aktif Kalitesini gösteren rasyolardır. İktisadi açıdan aşırı kredi (overlending) ve buna bağlı olarak aşırı yatırım (over- investment) olguları özellikle krizlerin açıklanmasında önemli bir yer tutmaktadır. İşte Aktif Kalitesi rasyoları hem bankacılık sisteminde toplam varlıkların yüzde kaçının kredi olarak verildiği (AK1) hem de bu kredilerden yüzde kaçının ödeme riski altında olduğunu (AK2) gösteren rasyolardır. Yabancı bankaların AK1 ve AK2 rasyolarının sektörden daha düşük olması beklenmektedir. Bu açıdan sektördeki yabancı bankaların aktif kalitesi açısından farklılaşmaları sektöre bu açıdan yaptıkları katkıyı ölçmek için değerli bir kriterdir.

“Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar – L1 ve Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler – L2” Likidite Rasyolarıdır. Likidite Rasyoları bankacılık sisteminde kısa vadede karşılaşılabilecek ödeme zorluklarını, bankaların “kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek, işletme sermayelerinin yeterli olup olmadığını saptayabilmek için kullanılmaktadır. Yabancı bankaların sektörden daha yüksek likidite oranlarına sahip olması” beklenmekte, bu rasyolarda yabancı bankaların pozitif olarak sektörden farklılaşmaları yabancı bankaların sektörün likiditesine olumlu katkıda bulunduğu anlamına gelmektedir.

“Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler – K1 ve Net Dönem Karı (Zararı)” / Ortalama Ödenmiş Sermaye – K2 Kârlılık Rasyolarıdır. Kârlılık Rasyoları bankanın faaliyeti sonucunda elde ettiği dönemlik kârının doyurucu olup olmadığı ve yeterli olup olmadığı sorularını yanıtlamak açısından

önemlidir. Kârın yüksek olması hem bankanın genel maliyetlerinde düşüklük ve genel gelirlerinde artışla, yani işletme verimliliğinin yüksek olmasıyla paraleldir. Bu anlamda yabancı bankaların kârlılık oranlarının sektörün üzerinde olması sektörün kârlılık ve verimliliğini yukarı çektiği anlamına gelecektir.

Bu bağlamda üç temel hipotez tanımlanmıştır.

- i) **Hipotez I:** Bütün bankacılık kategorilerinde bütün rasyoların ilgili dönem aralığında örneklem ortalamaları ortancalarından farksızdır.

Hipotez I'in önemi ele alınan bankacılık sektörü rasyolarının belli yıllarda aşırı yüksek veya aşırı düşük değerler alması durumunda ortaya çıkar. Eğer bu tür aşırı değerler örneklem kümesi içinde yer alırsa örneklem ortalamaları anlamlı olmayabilir. Bu açıdan kitle ortalamasını ortancanın daha iyi temsil ettiği düşünülür. Örneklem ortalamalarının örneklem ortancalarından farksızlığı durumunda, bir sonraki hipotezlerde örneklem ortalamalarının kullanılması daha uygun olacaktır. Hipotez reddedilemezse ortalamalar sonraki testlerde kullanılabilir. Hipotez reddedilirse ortalama yerine ortanca kullanılması daha doğru olacaktır.

Hipotez testinde ele alacağımız test istatistiği aşağıda gösterilmiştir:

$$t_0 = \frac{\bar{x} - \delta_0}{\frac{s}{\sqrt{n}}}$$

t_0 = test istatistiği

$\bar{x}$ = rasyonun ortalaması, δ_0 = rasyonun ortancası

s = rasyonun standart sapması, n = örneklem gözlem sayısı

Yukarıda verilen test istatistiği kritik değerle karşılaştırılarak karar kuralı oluşturulur. Bu da aşağıda özetlenmiştir:

$$\begin{aligned} H_0: \mu &= \delta_0 \\ H_0: \mu &\neq \delta_0 \end{aligned} \Leftrightarrow t_0 > t_{n-1, \frac{\alpha}{2}} \text{ ya da } t_0 < -t_{n-1, \frac{\alpha}{2}} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

μ = kitle ortalaması

- ii) **Hipotez II:** Yabancı Bankaların bütün rasyolarının örneklem ortalamaları ilgili dönem aralığında Türk Kamu, Türk Özel Bankalarının ve Sektör Toplamının aynı rasyolarının örneklem ortalamalarından farksızdır.

Hipotez II'nin önemi çalışmanın vurgulamak istediği temel sonucu vermesindedir. Yabancı Bankaların 11 temel rasyoda Türk Özel, Türk Kamu Bankaları ve Sektör Toplamından farklılaşması onların sektörün performansına olumlu veya olumsuz katkılarını gösterecektir. Eğer hipotez reddedilemezse Yabancı Bankaların olumlu veya olumsuz katkısı bulunmadığı anlamına gelir. Eğer hipotez reddedilirse, o takdirde, yabancı bankaların ilgili alanda sektörden ve yerli bankalardan farklılaştığı söylenebilir.

Hipotez testinde ele alacağımız test istatistiği aşağıda gösterilmiştir:

$$t_0 = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2 + s_2^2}{n}}}$$

t_0 = test istatistiği

$\bar{x}_{1,2}$ = 1 ve 2'inci rasyoların ortalamaları,

$s_{1,2}^2$ = 1 ve 2'inci rasyoların varyansları, n = örneklem gözlem sayısı

Yukarıda verilen test istatistiği kritik değerle karşılaştırılarak karar kuralı oluşturulur. Bu da aşağıda özetlenmiştir:

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 - \mu_2 &= 0 \\ H_1: \mu_1 - \mu_2 &\neq 0 \end{aligned} \Leftrightarrow t_0 > t_{v,\alpha} \text{ ya da } t_0 < -t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

$\mu_{1,2}$ = 1 ve 2'inci rasyoların kitle ortalamaları

Eğer Hipotez reddedilirse bu sefer kitle ortalamalarının farklı olduğuna dair bir test yapılır. Ele alınan rasyonun içeriğine göre aşağıdaki iki testten biri yapılır:

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 - \mu_2 &\geq 0 \\ H_1: \mu_1 - \mu_2 &< 0 \end{aligned} \Leftrightarrow t_0 < -t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

Ya da

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 - \mu_2 &\leq 0 \\ H_1: \mu_1 - \mu_2 &> 0 \end{aligned} \Leftrightarrow t_0 > t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

Burada

$$v \text{ serbestlik dercesidir ve } v = \frac{\left(\frac{s_1^2 + s_2^2}{n}\right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n}\right)^2 + \left(\frac{s_2^2}{n}\right)^2}{n-1}}$$

- iii) **Hipotez III:** Yabancı Bankaların bütün rasyolarının örneklem varyansları ilgili dönem aralığında Türk Kamu, Türk Özel Bankalarının ve Sektör Toplamının aynı rasyolarının örneklem varyanslarından farksızdır.

Hipotez III Yabancı Bankaların 11 temel rasyosunun varyanslarının diğer sektör bankaları ve sektör toplamının rasyo varyanslarından farksız olduğunu göstermesindedir. Varyans bir serideki istikrarsızlığı ölçmede kullanılır. Eğer herhangi bir rasyoda Yabancı Bankaların örneklem varyansı diğer bankaların ve sektörün örneklem varyansından düşükse o takdirde yabancı bankaların ilgi rasyonun bulunduğu kategoride sektörde istikrarı arttırıcı bir role sahip olduğu anlamına gelir. Eğer hipotez reddedilmezse, bu, yabancı bankaların sektördeki ilgili rasyo kategorisinde istikrarlılığı arttıran veya azaltan bir etkisi olmadığını gösterir. Eğer hipotez reddedilirse, o takdirde, yabancı bankaların sektördeki ilgili rasyo kategorisinde istikrarlılığı arttıran veya azaltan bir etkisi olduğunu gösterir. Hipotez testinde ele alacağımız test istatistiği aşağıda gösterilmiştir:

$$F_0 = \frac{s_1^2}{s_2^2}$$

F_0 = test istatistiği

$$s_{1,2}^2 = 1 \text{ ve } 2' \text{inci rasyoların varyansları,}$$

Yukarıda verilen test istatistiği kritik değerle karşılaştırılarak karar kuralı oluşturulur. Bu da aşağıda özetlenmiştir:

$$\begin{aligned} H_0: \sigma_1^2 &= \sigma_2^2 \\ H_1: \sigma_1^2 &\neq \sigma_2^2 \end{aligned} \Leftrightarrow F_0 > F_{n-1, n-1, \frac{\alpha}{2}} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

$$\sigma_{1,2}^2 = 1 \text{ ve } 2' \text{inci rasyoların kitle varyansları}$$

Eğer Hipotez reddedilirse bu sefer kitle varyanslarının farklı olduğuna dair bir test yapılır.

$$H_0: \sigma_1^2 \leq \sigma_2^2 \quad H_1: \sigma_1^2 > \sigma_2^2 < 0 \quad \leftrightarrow F_0 < F_{n-1, n-1, \alpha} \quad \text{ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

4.4. Hipotezler İstatistiksel Olarak Sınanması

Bu kısımda her rasyo ve farklı bankacılık kategorileri için hipotez testleri sergilenecektir. İlk olarak ortalamalar ve ortancaların eşitliği hipotezini, yani Hipotez I sınanacaktır.

4.4.1. Hipotez I: Ortalama Ortancadan Farklı Değildir

Aşağıdaki Tablo'da bankacılık sektörü kategorilerinin her rasyo için örneklem ortalamalarının örneklem ortancasından farksız olduğuna yönelik Hipotez I'in test istatistikleri verilmektedir.

HİPOTEZ I: ORTALAMA ORTANCADAN FARKLI DEĞİLDİR

	SEKTÖR t - İSTATİSTİĞİ								
RASYO	KAMU	SONUÇ	ÖZEL	SONUÇ	YABANCI	SONUÇ	SEKTÖR	SONUÇ	KRİTİK DEĞER
SY1	2,1276	REDD EDİLEMEZ	0,5902	REDD EDİLEMEZ	1,5621	REDD EDİLEMEZ	1,5192	REDD EDİLEMEZ	2,458
SY2	-1,4889	REDD EDİLEMEZ	0,3386	REDD EDİLEMEZ	1,5899	REDD EDİLEMEZ	-0,3817	REDD EDİLEMEZ	2,398
BY1	-1,0057	REDD EDİLEMEZ	-0,4598	REDD EDİLEMEZ	0,9324	REDD EDİLEMEZ	-0,3393	REDD EDİLEMEZ	2,458
BY2	-0,3454	REDD EDİLEMEZ	0,1227	REDD EDİLEMEZ	-0,4918	REDD EDİLEMEZ	-2,3122	REDD EDİLEMEZ	2,445
BY3	1,4590	REDD EDİLEMEZ	0,2297	REDD EDİLEMEZ	-0,2006	REDD EDİLEMEZ	-0,0592	REDD EDİLEMEZ	2,445
AK1	0,2783	REDD EDİLEMEZ	0,2174	REDD EDİLEMEZ	-2,9649	REDD	-0,2162	REDD EDİLEMEZ	2,398
AK2	2,1158	REDD EDİLEMEZ	1,1462	REDD EDİLEMEZ	-0,2208	REDD EDİLEMEZ	1,9241	REDD EDİLEMEZ	2,398
L1	0,0827	REDD EDİLEMEZ	-1,1005	REDD EDİLEMEZ	1,6082	REDD EDİLEMEZ	-0,5019	REDD EDİLEMEZ	2,398
L2	0,9774	REDD EDİLEMEZ	0,0570	REDD EDİLEMEZ	-0,1133	REDD EDİLEMEZ	0,4667	REDD EDİLEMEZ	2,458
K1	-0,6433	REDD EDİLEMEZ	0,2007	REDD EDİLEMEZ	1,9598	REDD EDİLEMEZ	-0,9267	REDD EDİLEMEZ	2,398
K2	-0,1591	REDD EDİLEMEZ	0,0945	REDD EDİLEMEZ	1,7251	REDD EDİLEMEZ	-0,8324	REDD EDİLEMEZ	2,398

HİPOTEZ I: ORTALAMA ORTANCADAN FARKLI DEĞİLDİR

	SEKTÖR t - İSTATİSTİĞİ								
RASYO	KAMU	SONUÇ	ÖZEL	SONUÇ	YABANCI	SONUÇ	SEKTÖR	SONUÇ	KRİTİK DEĞER
SY1	2,1276	REDD EDİLEMEZ	0,5902	REDD EDİLEMEZ	1,5621	REDD EDİLEMEZ	1,5192	REDD EDİLEMEZ	2,458
SY2	-1,4889	REDD EDİLEMEZ	0,3386	REDD EDİLEMEZ	1,5899	REDD EDİLEMEZ	-0,3817	REDD EDİLEMEZ	2,398
BY1	-1,0057	REDD EDİLEMEZ	-0,4598	REDD EDİLEMEZ	0,9324	REDD EDİLEMEZ	-0,3393	REDD EDİLEMEZ	2,458
BY2	-0,3454	REDD EDİLEMEZ	0,1227	REDD EDİLEMEZ	-0,4918	REDD EDİLEMEZ	-2,3122	REDD EDİLEMEZ	2,445
BY3	1,4590	REDD EDİLEMEZ	0,2297	REDD EDİLEMEZ	-0,2006	REDD EDİLEMEZ	-0,0592	REDD EDİLEMEZ	2,445
AK1	0,2783	REDD EDİLEMEZ	-0,2174	REDD EDİLEMEZ	-2,9649	REDD	-0,2162	REDD EDİLEMEZ	2,398
AK2	2,1158	REDD EDİLEMEZ	1,1462	REDD EDİLEMEZ	-0,2208	REDD EDİLEMEZ	1,9241	REDD EDİLEMEZ	2,398
L1	0,0827	REDD EDİLEMEZ	-1,1005	REDD EDİLEMEZ	1,6082	REDD EDİLEMEZ	-0,5019	REDD EDİLEMEZ	2,398
L2	0,9774	REDD EDİLEMEZ	-0,0570	REDD EDİLEMEZ	-0,1133	REDD EDİLEMEZ	0,4667	REDD EDİLEMEZ	2,458
K1	-0,6433	REDD EDİLEMEZ	0,2007	REDD EDİLEMEZ	1,9598	REDD EDİLEMEZ	-0,9267	REDD EDİLEMEZ	2,398
K2	-0,1591	REDD EDİLEMEZ	-0,0945	REDD EDİLEMEZ	1,7251	REDD EDİLEMEZ	-0,8324	REDD EDİLEMEZ	2,398

Hipotez I'nın sonuçlarının değerlendirilmesinde Yabancı Bankalar'da Toplam Krediler/Toplam Varlıklar-AK1 rasyosu haricinde ortalama ve ortancaların farksız olduğu hipotezi reddedilememektedir. Sadece Yabancı Bankalar'da Toplam Krediler/Toplam Varlıklar-AK1 rasyosu için ortalama yerine ortanca kullanmak daha uygundur olduğu değerlendirilmiştir. Kullanılan güven aralığı ($\alpha=0,05$) olarak alınmıştır.

4.4.2. Hipotez II: Yabancı Bankalar İle Özel, Kamu Bankaları Ve Sektör Ortalamaları Farksızdır

Bu kısımda bankacılık sektöründe ilgili rasyoların ortalamalarının yabancı bankalarda diğer bankalar ve sektör toplamındakilerine göre farksız olduğu yolundaki Hipotez II sınanacaktır. Ancak ilk önce her kategori ve rasyo için serbestlik

derecelerinin hesaplanması gerekir. Bu yüzden aşağıdaki tabloda serbestlik dereceleri verilmiştir.

**HİPOTEZ II: SERBESTLİK
DERECELERİ**

RASYO	KAMU	ÖZEL	SEKTÖR
SY1	24	23	32
SY2	37	30	36
BY1	29	27	27
BY2	30	36	36
BY3	33	26	29
AK1	46	42	45
AK2	23	25	25
L1	37	33	31
L2	28	34	33
K1	36	45	46
K2	44	44	46

Yukarıda 11 temel rasyonun Hipotez II dolayısıyla sınanması için gerekli olan serbestlik derecelere en yakın tam sayıya yuvarlama yoluyla tespit edilmiştir. Bu değerler aşağıdaki denklem kullanılarak hesaplanmıştır.

$$v \text{ serbestlik dercesidir ve } v = \frac{\left(\frac{s_1^2 + s_2^2}{n}\right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n}\right)^2 + \left(\frac{s_2^2}{n}\right)^2}{n - 1}}$$

Hesaplanan serbestlik dereceleri kullanılarak ($\alpha = 0,05$) güven aralığında kritik t değerleri 11 rasyo ve 3 kategori için hesaplanmıştır. Aşağıda kritik değer verilmiştir.

HİPOTEZ II: KRİTİK DEĞERLER- 1

RASYO	KAMU	ÖZEL	SEKTÖR
SY1	2,3910	2,3980	2,3600
SY2	2,3290	2,3600	2,3290
BY1	2,3640	2,3730	2,3730
BY2	2,3600	2,3290	2,3290
BY3	2,3600	2,3790	2,3640
AK1	2,3290	2,3290	2,3290
AK2	2,3980	2,3850	2,3850
L1	2,3290	2,3600	2,3600
L2	2,3680	2,3600	2,3600
K1	2,3290	2,3290	2,3290
K2	2,3290	2,3290	2,3290

Bu kritik değerler ile hesaplanan test istatistikleri karşılaştırılarak yabancı bankalar ile diğer bankalar ve sektör toplamının rasyolarının ortalamalarının farksızlığı hipotezi sınanmıştır. Aşağıdaki tabloda Hipotez II sınama sonuçları görülmektedir:

HİPOTEZ II: YABANCI BANKALAR İLE ÖZEL, KAMU BANKALARI VE SEKTÖR ORTALAMALARI FARKSIZDIR

	SEKTÖR t - İSTATİSTİĞİ					
RASYO	KAMU	SONUÇ	ÖZEL	SONUÇ	SEKTÖR	SONUÇ
SY1	-1,0564	REDD EDİLEMEZ	1,3445	REDD EDİLEMEZ	-0,1687	REDD EDİLEMEZ
SY2	5,4731	REDD	2,0386	REDD EDİLEMEZ	2,7532	REDD
BY1	-2,0159	REDD EDİLEMEZ	2,2438	REDD EDİLEMEZ	0,7018	REDD EDİLEMEZ
BY2	-7,2975	REDD	-2,9331	REDD	-2,7567	REDD
BY3	12,0171	REDD	5,0737	REDD	4,8615	REDD
AK1	1,1647	REDD EDİLEMEZ	-0,1563	REDD EDİLEMEZ	0,1402	REDD EDİLEMEZ
AK2	-1,9606	REDD EDİLEMEZ	-0,8186	REDD EDİLEMEZ	-1,6810	REDD EDİLEMEZ
L1	3,4222	REDD	1,8272	REDD EDİLEMEZ	2,5022	REDD
L2	0,7787	REDD EDİLEMEZ	0,3820	REDD EDİLEMEZ	0,2841	REDD EDİLEMEZ
K1	2,0264	REDD EDİLEMEZ	0,8555	REDD EDİLEMEZ	1,8966	REDD EDİLEMEZ
K2	-2,1511	REDD EDİLEMEZ	-0,4662	REDD EDİLEMEZ	0,9946	REDD EDİLEMEZ

Yukarıdaki tabloda Türk Bankacılık Sektöründe Hipotez II'in (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2 rasyosu için hem kamu bankalarına göre hem de sektör toplamına göre reddedildiği görülmektedir. Her iki reddedilen testte test istatistiği pozitifdir. Bu da yabancı bankaların SY2 rasyo ortalamasının kamu bankaları ve sektör toplamından yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak Türk özel bankalarına göre Hipotez II reddedilememektedir. Bu da yabancı bankaların SY2 rasyosunun kamu bankaları ve sektör toplamından daha büyük olma ihtimalini doğurmaktadır. Bu yüzden SY2 rasyosu için ikinci aşamada aşağıdaki test de sınanacaktır:

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 - \mu_2 &\geq 0 \\ H_1: \mu_1 - \mu_2 &< 0 \end{aligned} \leftrightarrow t_0 < -t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

İkinci olarak Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar – BY2 ve Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 rasyolarına göre Hipotez II hem kamu hem özel bankalar hem de sektör toplamı için reddedilmiştir. BY2 rasyosu için test istatistikleri bütün banka kategorileri için negatif değerdeyken, BY3 rasyosu için yine bütün kategorilerde pozitifdir. Bu yabancı bankaların BY2 rasyosunun diğer kategorilerdeki rasyoların altında, BY3 rasyosunun ise diğer kategorilerdeki rasyoların üstünde olma ihtimalini akla getirir. Bu yüzden Hipotez II'nin sınanmasında ikinci aşamada BY2 rasyosu için aşağıdaki test sınanacaktır:

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 - \mu_2 &\leq 0 \\ H_1: \mu_1 - \mu_2 &> 0 \end{aligned} \leftrightarrow t_0 > t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

Öte yandan ikinci aşamada BY3 rasyosu için aşağıdaki test sınanacaktır:

$$\begin{aligned} H_0: \mu_1 - \mu_2 &\geq 0 \\ H_1: \mu_1 - \mu_2 &< 0 \end{aligned} \leftrightarrow t_0 < -t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

Son olarak yukarıdaki tabloda Türk Bankacılık Sektöründe Hipotez II'in Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar – L1 rasyosu için hem kamu bankalarına göre hem de sektör toplamına göre reddedildiği görülmektedir. Her iki reddedilen testte test istatistiği pozitifdir. Bu da yabancı bankaların L1 rasyo ortalamasının kamu bankaları ve sektör toplamından yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak Türk özel bankalarına göre Hipotez I reddedilememektedir. Bu da yabancı bankaların L1 rasyosunun kamu bankaları ve sektör toplamından daha büyük olma ihtimalini doğurmaktadır. Bu yüzden L1 rasyosu için ikinci aşamada aşağıdaki test de sınanacaktır:

$$H_0: \mu_1 - \mu_2 \geq 0 \leftrightarrow t_0 < -t_{v,\alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

$$H_1: \mu_1 - \mu_2 < 0$$

Hipotez II diğer rasyolarda reddedilmemektedir. Bu da diğer rasyoların ortalama değerlerinde yabancı bankalar ve Türk özel, Türk kamu bankaları ve sektör toplamı arasında bir fark olmadığı anlamına gelir. Hipotez II'nin tam olarak sınanabilmesi için ikinci aşamada sadece (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2, “Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar” – BY2, “Alınan Krediler / Toplam Varlıklar” – BY3 ve Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar – L1 rasyoları için testler yapılacaktır. Aşağıdaki tabloda bu testlerin sonucu görülmektedir:

HİPOTEZ II: İKİNCİ AŞAMA									
	SEKTÖR t - İSTATİSTİĞİ								
RASYO	KAMU	KR.DĞR	SONUÇ	ÖZEL	KR.DĞR	SONUÇ	SEKTÖR	KR.DĞR	SONUÇ
SY2	5,4731	-2,0210	REDD EDİLEMEZ				2,7532	-2,0210	REDD EDİLEMEZ
BY2	-7,2975	2,0420	REDD EDİLEMEZ	-2,9331	2,0210	REDD EDİLEMEZ	-2,7567	2,0210	REDD EDİLEMEZ
BY3	12,0171	-2,0420	REDD EDİLEMEZ	5,0737	-2,0560	REDD EDİLEMEZ	4,8615	-2,0450	REDD EDİLEMEZ
L1	3,4222	-2,0210	REDD EDİLEMEZ				2,5022	-2,0420	REDD EDİLEMEZ

Yukarıdaki tabloya göre ikinci aşamada yapılan hiçbir hipotez testi reddedilemez. Bu da şu anlama gelir: Yabancı bankaların (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2 ve Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar – L1 rasyolarının Türk Kamu Bankaları ve Sektör Toplamının üstünde olduğu, Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar – BY2 rasyosunun Türk Özel ve Kamu Bankaları ile Sektör Toplamının altında olduğu ve nihayet Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 rasyosunun da Türk Özel ve Kamu Bankaları ile Sektör Toplamının üstünde olduğu anlaşılmaktadır.

4.4.3. Hipotez III: Yabancı Bankalar İle Özel, Kamu Bankaları Ve Sektör Varyansları Farksızdır

Bu kısımda bankacılık sektöründe ilgili rasyoların varyanslarının yabancı bankalarda diğer bankalar ve sektör toplamındakilerine göre farksız olduğu yolundaki

Hipotez III sınanacaktır. Aşağıda Hipotez III'ün sınanması için gerçekleştirilen testlerin sonuçları görülmektedir:

HİPOTEZ III: YABANCI BANKALAR İLE ÖZEL, KAMU BANKALARI VE SEKTÖR VARYANSLARI FARKSIZDIR							
	SEKTÖR F - İSTATİSTİĞİ						
RASYO	KAMU	SONUÇ	ÖZEL	SONUÇ	SEKTÖR	SONUÇ	KRİTİK DEĞER
SY1	0,2071	REDD EDİLEMEZ	5,7539	REDD	1,7748	REDD EDİLEMEZ	2,8600
SY2	2,8561	REDD	6,6141	REDD	3,3802	REDD	2,4600
BY1	2,4660	REDD EDİLEMEZ	3,2690	REDD	2,9434	REDD	2,8600
BY2	0,3969	REDD EDİLEMEZ	0,8909	REDD EDİLEMEZ	0,9178	REDD EDİLEMEZ	2,8600
BY3	1,8322	REDD EDİLEMEZ	4,0556	REDD	2,7950	REDD EDİLEMEZ	2,8600
AK1	0,8658	REDD EDİLEMEZ	1,8980	REDD EDİLEMEZ	1,4406	REDD EDİLEMEZ	2,4600
AK2	0,0102	REDD EDİLEMEZ	0,0463	REDD EDİLEMEZ	0,0370	REDD EDİLEMEZ	2,4600
L1	2,9564	REDD	4,4268	REDD	5,3028	REDD	2,4600
L2	0,3581	REDD EDİLEMEZ	0,8729	REDD EDİLEMEZ	0,7001	REDD EDİLEMEZ	2,8600
K1	3,2743	REDD	0,7757	REDD EDİLEMEZ	1,0761	REDD EDİLEMEZ	2,4600
K2	0,6666	REDD EDİLEMEZ	0,6259	REDD EDİLEMEZ	0,9071	REDD EDİLEMEZ	2,4600

Yukarıdaki Tabloda 11 temel rasyo ve 3 kategoriye göre Hipotez III'ün test sonuçları verilmiştir. Buna göre, Hipotez III Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1 için Türk Özel Bankaları kategorisinde reddedilmiş, diğer iki kategoride ise reddedilememiştir. (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2 için her üç kategoride de reddedilmiştir. TP Varlıklar / Toplam Varlıklar – BY1 için Türk Kamu Bankaları kategorisinde reddedilememiş ancak diğer iki kategoride reddedilmiştir. Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 için Türk Özel Bankaları kategorisinde reddedilirken, diğer iki kategoride reddedilememiştir. Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar – L1 için her üç kategoride de reddedilirken Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler – K1 için sadece Türk Kamu Bankaları kategorisinde reddedilmiştir. Diğer rasyolar ve kategoriler için Hipotez III reddedilememektedir. Bu tabloya göre ikinci aşama test sonuçları sadece Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1, (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2, TP Varlıklar / “Toplam Varlıklar” – BY1, “Alınan Krediler / Toplam Varlıklar” – BY3, Likit Varlıklar / “Toplam Varlıklar” – L1 ve Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler – K1 rasyoları için uygulanacaktır. İkinci aşama için aşağıdaki test sınanacaktır:

$$H_0: \sigma_1^2 \leq \sigma_2^2 \leftrightarrow F_0 < F_{n-1, n-1, \alpha} \text{ ise } H_0 \text{ reddedilir.}$$

$$H_1: \sigma_1^2 > \sigma_2^2 < 0$$

Burada 1 alt simgesiyle temsil edilen yabancı bankalar rasyosunun kitle varyansı iken, 2 alt simgesiyle temsil edilen diğer kategori rasyosunun kitle varyansıdır. Eğer hipotez reddedilemezse yabancı bankaların ilgili rasyosu daha istikrarlı, reddedilir ise yabancı bankaların ilgili rasyosu daha istikrarsızdır.

Aşağıdaki tabloda ikinci aşama test sonuçları gözlemlenmektedir.

HİPOTEZ III:İKİNCİ AŞAMA							
SEKTÖR F - İSTATİSTİĞİ							
RASYO	KAMU	SONUÇ	ÖZEL	SONUÇ	SEKTÖR	SONUÇ	KRİTİK DEĞER
SY1	0,2071	REDD	5,7539	REDD EDİL	1,7748	REDD	2,4000
SY2	2,8561	REDD EDİL	6,6141	REDD EDİL	3,3802	REDD EDİL	2,1200
BY1	2,4660	REDD EDİL	3,2690	REDD EDİL	2,9434	REDD EDİL	2,4000
BY3	1,8322	REDD	4,0556	REDD EDİL	2,7950	REDD EDİL	2,4000
L1	2,9564	REDD EDİL	4,4268	REDD EDİL	5,3028	REDD EDİL	2,1200
K1	3,2743	REDD EDİL	0,7757	REDD	1,0761	REDD	2,1200

Yukarıdaki Tabloda yapılan 18 adet ikinci aşama testinden sadece 5 tanesinde hipotez testi reddedilmiştir. Bunlar Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1 için Türk Kamu Bankaları ve Sektör Toplamı kategorilerinde, Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 için Türk Kamu Bankaları kategorisinde ve Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler – K1 için Türk Özel Bankaları ve Sektör Toplamı kategorilerinde yapılan hipotez testleridir. Diğer 13 test reddedilememiştir. Buna göre reddedilen testlerde yabancı bankaların rasyolarının kitle varyansları diğer kategoriye göre daha yüksektir. Yani bu beş testte yabancı bankalar ilgili rasyodaki istikrarsızlığı arttıran bir etkiye sahiptir. Öte yandan reddedilemeyen diğer 13 hipotez testinde yabancı bankaların rasyolarının kitle varyansları diğer kategoriye göre düşüktür. Yani yabancı bankalar ilgili rasyoda sektörde istikrarsızlığı azaltan bir etkiye sahiptir.

4.4.4. Hipotez Testi Sonuçlarının Yorumlanması

Üç ana hipotezin 11 temel rasyoda ve dört bankacılık kategorisinde sınanması bazı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bunun rasyoların temsil ettiği temel değerler açısından yorumlanması daha toparlayıcı olacaktır.

Sermaye yeterliliği açısından iki rasyo ele alınmıştır: Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1 ve (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2. Yabancı Bankalar’ın Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1 sektörden farklılık göstermemektedir. Yani uluslararası kriterler açısından en öne çıkan bir bankanın işlerini yürütebileceği ve muhtemel risk ve maliyetleri karşılayabileceği bir sermaye düzeyine sahip olup olmadığını gösteren bu rasyo yabancı bankalar ile Türk özel bankaları, Türk kamu bankaları ve sektör toplamına göre farklılık göstermemektedir. Ancak, (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2 rasyosuna baktığımızda yabancı bankaların sermaye yeterliliği hem Türk kamu bankalarından hem de sektör genelinden çok daha yüksek bir seviyededir. Bu rasyo genelinde Türk özel bankaları ile yabancı bankaların sermaye yeterliliği arasında bir fark bulunmamaktadır. Buradan hareketle Türk kamu bankalarının (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2 hem sektör toplamına göre hem de diğer bankalara göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Öte yandan bu iki rasyonun varyansları bize bankacılık sektöründeki sermaye yeterliliğinin ne derece istikrarlı olduğunu göstermektedir. Buna göre, yabancı bankaların sektörden farklılık göstermeyen Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu – SY1 hem Türk kamu bankalarına göre hem de sektör geneline göre daha istikrarsızdır. Öte yandan sektöre göre daha yüksek değerler gösteren (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu – SY2’de yabancı bankaların istikrarsızlığı arttıran bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu muhtemelen yabancı bankaların sermaye değerlerinin döviz kurundaki uzun dönemli artış eğilimi ve yüksek volatiliteden etkilenmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada bankacılık sektöründe **bilanço yapısı** üç rasyo yolu ile incelenmiştir: TP Varlıklar / Toplam Varlıklar – BY1, “Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar” – BY2, “Alınan Krediler / Toplam Varlıklar” – BY3 rasyoları.

BY1 rasyosu bankaların tuttuğu Türk Parası Varlıklar'ın toplam varlıklar içindeki oranını gösterir. Hipotez testi sonuçları göstermektedir ki, yabancı bankaların tuttukları Türk Parası Varlık oranı sektör genelinden çok farklılaşmaktadır. Bu da yabancı bankaların gerek firmalara kredi gerekse de menkul kıymet piyasasını fonlama amacıyla geldiği göz önüne alınırsa çok da anlamsız değildir.

Öte yandan Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar – BY2 oranında yabancı bankalar ciddi ölçüde sektörün altında kalmıştır. Buradan da anlaşılmaktadır ki, yabancı bankalar yurt içi tasarruflara yerli bankalar kadar bel bağlamaktadırlar. Pekiyi kaynakları nereden sağlanmaktadır? Bu da Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 rasyosunda net olarak görülmektedir. Bu rasyoda da yabancı bankalar yerli bankalara ve sektör geneline göre çok yüksek düzeydedir. Yabancı bankalar, öyle anlaşılmaktadır ki, yurt dışı merkezlerinden gelen fonlarla kredilerini finanse etmekte, bu yüzden yerli bankalar kadar yüksek bir mevduat ihtiyacı duymamaktadır. Bilanço yapısında istikrar açısından yabancı bankaların sektörün bilanço yapısında istikrarı arttıran bir rol oynadığı söylenebilir. Sadece Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3 rasyosunun varyansı Türk kamu bankalarına nazaran daha yüksektir. Bu da doğal kabul edilmelidir. Çünkü kamu bankalarının ardında kamu otoritesi ve fonları olduğu için yabancı bankalara ve sektör geneline göre daha istikrarlı bir borçlanma yapısına sahip olmaları doğal karşılanmalıdır.

Aktif kalitesi açısından yabancı bankaların ne yerli bankalardan ne de sektör genelinden farklılaşmadığı söylenmelidir. Aynı durum gerek toplam kredi üretimi gerekse batık kredi oranlarındaki istikrar açısından da geçerlidir. Bunda Türk bankacılık sektörünün ulusal ve uluslararası denetleyici kurumlar kanalıyla yönlendirilmesinin ve aynı zamanda Basel kriterlerinin de büyük payı vardır.

Likidite iki ana rasyo yoluyla incelenmiştir: “Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar” – L1 ve “Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler” – L2 rasyoları.

L1 rasyosu genelinde bakıldığında yabancı bankalar hem Türk kamu bankalarından hem de sektör genelinden daha yüksek likiditeye sahip görünmektedirler.

Öte yandan L2 rasyosu genelinde yabancı bankalar sektöründen farklılaşmamaktadır. Bunun sebebi yabancı bankaların uzun vadeli yatırım kredisi vermektense kısa vadeli tüketim kredisine yönelmeyi tercih etmeleri olabilir. Yani Türk ekonomisinin uzun dönem büyümesine katkı yapmaktansa kısa dönemde hızlı ve yüksek kâr elde etmeyi amaçladıkları ortaya çıkmaktadır. Öte yandan yabancı bankaların likidite düzeyinin istikrarlılığı sektörün de likiditede istikrarını arttıran bir etki oluşturmaktadır.

Son olarak **kârlılık** açısından yabancı bankaların sektöre katkısı incelenecek olursa, kârlılık oranlarının sektörden farklılaşmadığı açık olarak görülmektedir. Bununla birlikte kârlılıkta istikrarı da olumsuz yönde etkileyen bir katkısı da göze çarpmamaktadır.

SONUÇ

Bankacılık, ekonominin gelişmesine ve finansal istikrarın sağlanmasına büyük katkıları olan ve aynı zamanda da ekonomiye yön veren önemli sektörlerden biridir. Türkiye Ekonomisi ve finans sistemimiz üzerinde oldukça etkili olan bankacılık sektörü içerisinde, yabancı sermayeli bankaların yıllar içerisindeki performansları ile sektöre olan etkisi ve dolayısıyla ekonomimize katkıları bugüne kadar hep merak konusu olmuştur.

İşbu araştırmamızın temel amacı, “yabancı sermayeli banka girişlerinin Türk bankacılık sektörüne olan etkisini ve belli başlı kalemlerde / rasyolarda kamu bankaları, özel bankalar ile sektör ortalamalarına göre durumunu / değişimini” değerlendirmektir. Bu çalışma TBB web sitesi üzerinden eriştiğimiz “istatistiki raporlar” aracılığıyla derlenen, ağırlıklı olarak 2001-2019 yıllarına ilişkin veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmamız ilgili dönem boyunca faaliyet gösteren, sayıları genelde 16 ile 21 arasında değişen ve 2019 yılsonu itibarıyla toplam 21 adet olan yabancı sermayeli mevduat bankalarını kapsamaktadır.

Söz konusu bankalar, faaliyetleri ve performanslarıyla ilgili olarak TBB’nin de dikkate aldığı 5 ana grup (“Sermaye Yeterliliği, Bilanço Yapısı, Aktif Kalitesi, Likidite, Karlılık”) kalemlerine ilişkin (toplam 11 temel finansal) rasyolar açısından değerlendirilerek ilgili dönem içerisindeki trend incelenmiştir.

“Sermaye Yeterliliği”, Basel kriterleri sonrası dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bankacılık sektörü için en önemli rasyolardan biri haline gelmiştir. “Sermaye Yeterlilik Standart Rasyosu (SYR)”, temel olarak bankaların karşı karşıya kaldıkları kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riski karşılayacak kadar sermaye (özkaynak) bulundurma oranıdır. Dolayısıyla “bankaların sermaye güçleri ile aldıkları riskler arasında kontrol sağlamaya yönelik geliştirilmiş uluslararası bir kriterdir.” Sermaye yeterliliği bankacılık sektörüne gelebilecek sistemik risklere karşılık olarak sektörün dayanıklılığının göstergesidir. Bankaların yaşayabileceği olası problemleri çözebilmesi açısından önemli olmasının yanında, “Özkaynaklar / Toplam Varlıklar”

rasyosu bankaların varlıklarının ne kadarlık kısmını özkaynaklarıyla karşıladığını göstermekte ve bankanın beklenmeyen zararlarının nasıl karşılayacağını ifade etmektedir.

Bu çalışma kapsamında Sermaye Yeterliliği (SY)” açısından iki temel rasyo ele alınmıştır: Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu-SY1 ve (Özkaynak+Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosu-SY2. Hipotez testi sonuçları da göstermiştir ki; incelenen dönemde Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı sermayeli bankaların Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu (SY1), kamu bankaları, özel sermayeli bankalar ve sektör toplamı ile karşılaştırıldığında kayda değer bir farklılık göstermemektedir. Diğer taraftan (Özkaynak + Kar) / Toplam Varlıklar Rasyosuna (SY2) bakıldığında; yabancı sermayeli bankalar söz konusu rasyoda gerek kamu bankalarından gerekse de sektör genelinden daha yüksek bir seviyededir. Bununla birlikte, ilgili rasyo genelinde özel bankalar ile yabancı sermayeli bankaların arasında bir fark bulunmamaktadır.

“Bilanço Yapısı” ile ilgili rasyolar, bankaların ölçülü bir şekilde finanse edilip edilmediğini, mudiler ve bankaya kredi verenlerin (kreditörlerin) emniyet/ihtiyatlılık payının yeterli olup olmadığını, bankaların yükümlülüklerini yerine getirip getirmediıklarını ölçmek ve değerlendirmek için önemli kriterlerdir. Bu çalışma kapsamında “Bilanço Yapısı (BY)” açısından üç temel rasyo ele alınmıştır: “TP Varlıklar / Toplam Varlıklar – BY1, Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar – BY2 ve Alınan Krediler / Toplam Varlıklar – BY3.

“TP Varlıklar / Toplam Varlıklar (BY1)” rasyosu incelendiğinde, ilgili hipotez testi sonuçları da göstermiştir ki; ilgili dönemde yabancı sermayeli bankaların aktifleri içerisindeki Türk Parası (TP) varlıkların oranının (BY1), kamu, özel ve bankacılık sektör ortalamalarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Yabancı bankaların, daha çok döviz ve dövizde endeksli (DEK) kredi gibi ağırlıklı olarak yabancı para (YP) cinsinden plasman yaptıkları ve ayrıca ağırlıklı YP menkul kıymet portföyleri düşünüldüğünde yabancı bankaların aktiflerindeki TP varlıkların kamu, özel ve sektör geneline göre daha düşük kalması makul karşılanabilir.

Diğer yandan “Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar (BY2)” oranına bakıldığında, yabancı sermayeli bankaların dönem dönem sektörün bir miktar altında kaldığı görülmüştür. Yabancı sermayeli bankalar, kendilerini yurt içi mevduat yerine ana ortaktan alınan sermaye benzeri krediler, yurtdışından sağlanan krediler, sendikasyon ve seküritizasyon gibi mevduat dışındaki farklı kaynaklar ile fonlamaktadırlar. Dolayısıyla, yabancı sermayeli bankalar, yurt içi tasarruflara kamu ve özel bankalar kadar gereksinim duymamaktadırlar.

Bankaların bilanço yapısı ile ilgili bir diğer rasyo olan “Alınan Krediler / Toplam Varlıklar (BY3)” oranı incelendiğinde; bu rasyoda yabancı sermayeli bankaların özellikle kamu bankalarına ve sektör ortalamasına göre daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Yukarıda BY2 oranında yapılan yorum ile de bağlantılı olarak, bir kere daha anlaşılmaktadır ki, yabancı sermayeli bankalar ağırlıklı olarak yurt dışındaki ana ortaklarında gelen kaynaklar ile aktiflerini fonlamaktadırlar. Bundan dolayı yabancı bankaların, kamu ve özel bankalar kadar mevduat ihtiyacı bulunmamaktadır. Dolayısıyla yabancı sermayeli bankaların sektörün bilanço yapısı üzerinde istikrarı arttıran bir role sahip olduğu belirtilebilir.

Türkiye’deki finansal sistemin yaklaşık %85’ini oluşturan bankacılık sektörünün “Aktif Kalitesi (AK)” esasen kaynakların etkin dağılıp dağılmadığını gösterir niteliktedir. Bankacılık sektörünün başarı kriterlerinden biri olan ve aynı zamanda sahip olunan varlıkların etkin yönetimi için oldukça önem taşıyan aktif kalitesine ilişkin olarak bu çalışma kapsamında açısından iki temel rasyo ele alınmıştır: “Toplam Krediler / Toplam Varlıklar – AK1, Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler – AK2.

Takipteki Krediler / Toplam Krediler oranı, bankanın plase ettiği kredilerin ne kadarının tahsil edilemediğini gösterir ve bankanın kredi kalitesini ölçümlemek için kullanılır. Bu oranın yüksek olması bankanın kredi kalitesinin ve dolayısıyla bankanın karlılığının düşük olduğunu gösterir. İncelenen dönem itibarıyla her iki rasyoya da bakıldığında, bazı yıllarda ufak tefek farklılıklar olmakla birlikte, genel trendin bozulmadığı görülmüş olup yabancı sermayeli bankalar için hem toplam kredilerin

aktifler içindeki payının, hem de tasfiye olunacak alacaklar (TOA-NPL) oranının, özel, kamu ve sektör geneline yakın seyrettiği anlaşılmıştır.

“Likidite”, aktiflerin daha akışkan, daha kısa vadeli ve kolay nakite dönüştürülmeye uygun olarak düzenlenerek pasiflere vade açısından uyumlu hale getirilmesidir. Borçlarını ödeme gücüne sahip bir banka için likiditenin yüksek olması önemli olmayabilir. Ancak likiditenin düşük seviyelerde olması mevduat çıkışına, vadesi gelen borçların ödenememesine neden olabilir. Bu çalışma kapsamında “Likidite (L)” açısından iki temel rasyo ele alınmıştır: “Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar- L1 ve Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler- L2”.

“Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar (L1)” rasyosu incelendiğinde; genel olarak yabancı sermayeli bankaların hem kamu bankalarının hem de sektör ortalamalarının üzerinde bir likiditeye sahip olduğu izlenmektedir. Bu durum yabancı sermaye varlığının Türk bankacılık sektörünün likidite oranı ortalamasını yukarıya çektiğini göstermektedir. Bu durumun nedenleri arasında, yabancı sermayeli bankaların mevduat dışı fon kaynaklarına sorunsuz ulaşabilmeleri, bulundukları ülkede maddi duran varlık yatırımını tercih etmemeleri yer alabilir.

Diğer taraftan “Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler (L2)” rasyosuna bakıldığında ise, yabancı sermayeli bankaların likit varlıklarının kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama oranının kamu bankalarına göre yüksek seyretmekle birlikte özel bankalar grubu ve sektör ortalamalarına nispeten daha yakın olduğu görülmektedir. Yabancı sermayeli bankaların daha ihtiyatlı likidite politikaları sergileyerek, görece daha kısa vadeli (bireysel/perakende) kredi kullandırma eğilimi sergileyerek uzun vadeli (yatırım/proje finansmanı vb.) kredileri çok tercih etmemelerinin bu sonucu doğurduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, incelenen dönem boyunca yabancı sermayeli bankaların likidite oranlarında devam eden istikrar gözönüne alındığında, yabancı bankaların sektörün likiditesini arttırıcı bir yönde etkisinin olduğu söylenebilir.

Ülkemiz ekonomisinde kilit bir role sahip olan ve tasarrufların yatırımlara dönüşmesine aracılık ederek ekonomik gelişime önemli katkılarda bulunan bankaların “Karlılık” durumları sadece finans sektörünü değil tüm kesimleri yakından ilgilendirmektedir. Bu çalışma kapsamında “Karlılık (K)” açısından iki temel rasyo ele alınmıştır: “Net Dönem Karı / Ort.Toplam Aktifler (K1) ve Net Dönem Karı / Ort.Ödenmiş Sermaye (K2).”

Literatürde banka karlılıklarının değerlendirilmesinde en yaygın ölçüt olarak kullanılan ve banka yönetimlerinin eldeki mevcut varlıkları ile ne kadar kar üretebildiğini ve varlıklarını ne kadar etkin kullanabildiğini gösteren, “Aktif Karlılık” (Net Dönem Karı / Ort.Toplam Aktifler-K1) oranı incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların; genel olarak kamu bankaları, özel bankalar grubu ve sektör ortalamalarına yakın bir seyir izlediği görülmektedir.

“Net Dönem Karı (Zararı)/Ödenmiş Sermaye (K2)” rasyosu, Banka sahibi veya ortaklarının koydukları sermaye karşılığında ne kadar kar elde ettiklerini, yani her birim sermaye karşılığında kaç birim kar yaratıldığını gösterir. Önemli bir karlılık göstergesi olan bu oran, aynı zamanda bir yönetim performansı göstergesidir. Yüksek ödenmiş sermaye karlılıkları banka kaynaklarının verimli kullanıldığının göstergesidir. İncelenen dönem itibariyle söz konusu rasyoya bakıldığında; yabancı sermayeli bankaların nispeten daha düşük bir karlılıkla, özel bankalar grubu ve sektör ortalamalarına yakın hareket ettiği görülmektedir. Bununla birlikte kamu bankalarının ise sektör geneline göre görece daha yüksek karlılık oranları sergilediği izlenmektedir. Yabancı sermayenin gelişmekte olan ülkelere gelmesinin en önemli nedeninin yüksek karlılık oranları olduğu konusunda genel bir kanı bulunmakla beraber bu oranda yabancı bankaların sektörden farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı sermayeli bankaların; “sermaye yeterliliği”, “bilanço yapısı” ve “likidite” oranları açısından bankacılık sektör ortalamasını görece yükselten, “karlılık” oranları açısından ise sektör ortalamasını nispeten düşüren bir etki yaptığı saptanmış olup “aktif kalitesi” oranları açısından ise kaydadeğer bir farklılaştırıcı etki oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar / Makaleler:

Akdoğu, Serpil Kahraman,

“Türkiye’de Mali Serbestleşme Süreci ve Krizlerin Kısa Bir Özeti”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi C.XIV, S11, 2012.

Akgeyik Tekin ve Arif Yavuz,

“Türk Bankacılık Sektöründe Yabancılaşma: Risk Mi Fırsat mı?” İstanbul Ticaret Odası Yayınları, s.y.2008-50, İstanbul, 2008.

Akgüç Öztin,

“Türkiye’de Yabancı Bankalar”, 2007.

Allen, Paul H.,

“Redesigning The Bank”, Meeting The Challenge in Turkey, İstanbul, 1996.

Apak Sudi, Aykut Tavşancı,

“Türkiye’de Yabancı Bankacılığın Gelişimi ve Ekonomi Politikaları İle Uyum”, Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı, Maliye Finans Yazıları, Temmuz 2008.

Atan, Murat,

“Seçilmiş Kamu, Özel ve Yabancı Ticaret Bankalarında Karlılığı Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi”, Kooperatifçilik Dergisi, Sayı:150, Ankara, 2005.

Badulescu Daniel, Dorin Bac,

“Forms and Dimension Of Foreign Capital Expansion In The Banking Sector Of Central And Eastern Europe. A Regional Perspective”, Munich Personal RePEc Archive, MPRA Paper No.7835, Şubat 2013.

Bain Elisa, Justin G. Fung, Ian R. Harper **Multinational Banking: Historical, Empirical And Case Perspectives**, Melbourne Business School, Working Paper, Haziran 2001.

BDDK,

Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı, Ankara, 2001.

Beck Thorsen, Aslı Demirgüç
Kunt, Ross Levine,

“Bank Concentration and Crises”, World Bank, Policy Paper No: 3041, Mayıs 2003.

Beerman Peter,

“Topics in Multinational Banking and International Industrial Organization”
Ludwig Maximillians Universitat München, Department of Economics, Dissertation, Şubat 2008.

Boyacıoğlu, Acar, Melek,

“1980 Sonrası Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler, Krizlerin Sektör Üzerindeki Etkileri ve İyileştirici Öneriler”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sy.9, Konya,2003.

Bumin Mete,

“Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar”, Turhan Kitapevi, Ankara, 2007.

Cardenas Juan, J. Pablo Graf,
Pascual O'Dogherty,

“Foreign Banks Entry In Emerging Market Economies: A Host Country Perspective”
Bank For International Settlements, 2009.

Chambers, Nilgün,

Kriz Dönemi ve Sonrasında Bankaların Finansal Yapısının Analizi, 2004.

Claessens Stijn and
Neeltje Van Horen,

“Being a Foreigner Among Domestic Banks: Asset or Liability?”, Munich Personal RePec Archive, MPRA Paper No.17982, Ocak 2014.

Claessens Stijn,

“Competitive Implications of Cross-Border Banking”, World Bank, Policy Research Paper 3854, Şubat 2006.

Clarke George,

“Foreign Bank Entry Experience Implications For Developing Countries and Agenda For Further Research”, World Bank, Policy Research Paper: 2698, 2002.

Coşar Nevin,

“Türkiye’de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi”, Yıldız Teknik Üniversitesi Department of Economics Working Papers, İstanbul, 2009.

Çolak, Ö.F.,

“Finansal Kriz ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri”, G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, 2001.

Dario, Focarelli and Alberto

Franco Pozollo,

“The Determinants Of Cross-Border Bank Shareholdings: an Analysis With Bank-Level Data From OECD Countries”, Banca D’Italia, Working Papers Number 381, Ekim 2000.

Denizer, Cevdet,

“The Effects Of Financial Liberalization And New Bank Entry On Market Structure and Competition In Turkey”, World Bank, Working Papers No:1839, Kasım 1999.

Denizer, Cevdet,

“Foreign Entry In Turkey’s Banking Sector, 1980-87”, World Bank Working Papers No: 2462, 2000.

Domanski Dietrich,

“Foreign Banks In Emerging Market Economies: Changing Issues”, Bank For International Settlement, Quarterly Review, Aralık 2005

Erdoğan Niyazi,

“Dünyada ve Türkiye’de Finansal Krizler: Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları”, Kamu Bankaları Deneyimi, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2002

Erdönmez, Pelin Ataman,

“Finansal Krizler Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yabancı Bankalar”, Bankacılar Dergisi, s.y.51, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, 2004

Ertuğrul, Ahmet ve Osman Zaim,

“Türk Bankacılığında Etkinlik” (Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz), Ankara, 1996.

Esen, Oğuz,

“Bankacılık Krizleri, Yeniden Yapılandırma Programları ve Türk Bankacılık Sektörü”, Ege Sanayiciler ve İş adamları Derneği Dergisi, Sayı:1, 2005

European Central Bank,

“Cross-Border Bank Mergers & Acquisitions and Institutional Investors”, Montly Buletin, Ekim 2008.

Gianetti Mariassunta, Steven Ongena,

“Financial Integration And Entrepreneurial Activity Evidence From Foreign Bank Activity in Emerging Markets”, European Central Bank, Working Papers No: 498, Haziran 2005.

Haas R.T.A, Lelyveld I.P.P.,

“Foreign Bank Penetration and Private Sector Credit in Central and Eastern Europe”, DNB Staff Reports, Eylül 2002.

Herrero Alicia Garcia and Daniel Navia Simon,

“Determinants and Impact of Financial Sector FDI To Emerging Economies: A Home Country’s Perspective”, Banco De Espana, Documento Ocasional No:0308, Madrid, 2003.

Herrero Alicia Garcia, Daniel

Navia Simon,

“Foreign Banks And The Financial Stability In The New Europe”, Social Science Research Network, Eylül 2009.

Herrero Alicia Herrero and Daniel

Navia Simon,

“Why Banks Go To Emerging Countries and What Is The Impact For The Home Economy? A Survey”, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA) Economic Research Department, Working Papers No:0602, Eylül 2006.

Keskin, Ekrem, Emre, A., İnan, Melike,

Mumcu ve Pelin, Erdönmez,

“50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık Sistemi 1958-2007”, Yayın No: 262, TBB Yayınları, Ankara, 2008.

Martha, A. Star, Rasim Yılmaz,

“Bank Runs In Emerging Market Economies: Evidence From Turkey’s Special Finance Houses”, American University Washington DC Department of Economics, Working Paper Series: 2006.

Mathieson Donald J., Jorge Roldos,

“The Role Of Foreign Banks In Emerging Markets” World Bank, The World Bank, International Monetary Fund and Brookings Institution 3rd Annual Financial Markets And Development Conference, New York, Nisan 2001.

Molyneux Philip,

“The FDI Race In European Banking”, Instituto Valenciano de Investigaciones Economicas, Haziran 2003.

Moreno Ramon, Agustin Villar,

“Increased Role Of Foreign Bank Entry In Emerging Markets”, Bank For International Settlements, BIS Papers No: 23, Mayıs 2005.

Oksay Suna,

“Finansal Piyasalarda Veri Yasal Düzenlemeler İhtiyacı ve Türk Finans Sistemi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, s.2, İstanbul, 2000.

Okuda Hidenobu,

“The Effect Of Foreign Bank Entry On Thai Banking Market: Empirical Analysis from 1990 to 2002”, Center For Economic Institutions Institute of Economic Research Hitotsubashi University, Working Paper Series No: 2004-20, 2004.

Öncü, Semra ve Rabia, Aktaş,

“Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, 2007, Manisa.

Parasız, İlker

“Para-Banka ve Finansal Piyasalar”, Bursa, 2000.

Schaeck Klaus, Martin Cihak,

“How Does Competition Affect Efficiency And Soundness In Banking? A New Empirical Evidence”, European Central Bank, Working Paper Series No: 932, Eylül 2008.

Seyidoğlu Halil,

“Uluslararası Finans”, Güzem Can Yayınları, İstanbul 2003.

Stijn Claessens, Aslı Demirgüç – Kunt, Harry Huizinga,

“How Does Foreign Entry Affect the Domestic Banking Market?”, The World Bank Journal of Banking & Finance, Mart 2002.

Şahin, Halil,

“Türkiye Ekonomisi, Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu”, Bursa, 2009.

TBB,

“Avrupa Birliği’nde Mali Bütünleşme ve Türk Bankacılık Sektörü”, Bankalar Dergisi sy.39, 2001.

TBB,

“Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi”, İstanbul, 2012.

TBB,

“Türkiye Bankalar Birliği’nin 2004 Türkiye İktisat Kongresi Raporu”, Bankacılar Dergisi, sy.49, 2004.

TBB,

“Eylül 2005”, Bankacılar Dergisi, Sayı 55, 2005.

Tcshoegl Adrian E.,

“Financial Crises and The Presence of Foreign Banks”, The Wharton Financial Institutions Center, Working Paper Series, s.y.03-35, Aralık 2003.

Tokgöz, Erdinç,

“Türkiye’nin İktisadi Gelişim Tarihi”, Ankara, İmaj Yayıncılık, 1999.

Tuçcu, C.T., Erdem, E. Ve Çelik, F.

“Bankalarda Kredi Yönetimi”, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2531, 2013.

Ural, Mert,

“Bankacılık Sisteminde Verimlilik”, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 2, İzmir, 1999.

Tezler:

Alpyiğit, Pelin:

“Düşen Enflasyon Ortamında Bankacılık ve Türk Bankacılık Sektörü”, **Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005.

Atukalp, M. Esra:

“Türk Bankacılık Sisteminde Yabancı Mülkiyetinin Mevduat Bankalarının Finansal Performansa Etkisi”, **Doktora Tezi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Trabzon, 2012.

Çakar, Vesile:

“Yabancı Sermayeli Banka Girişleri ve Ulusal

Bankacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri”,
Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB Bankacılık ve
Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara,
2003.

Dağıdır Canan:

“Türkiye’de Faaliyet Gösteren Yabancı
Bankaların KOBİ’lere Finansman Olanağı ve Bir
Uygulama”, **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara
Üniversitesi SBE, İstanbul, 2007.

Demirhan, Dilek:

“Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye
Yatırımları ve Türk Finans Sistemi Üzerine
Etkileri”, **Doktora Tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İzmir,
2008.

Diğer Ahmet:

“Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke
Deneyimleri ve Türkiye için Öneriler”,
Uzmanlık Yeterlilik Tezi, DPT Yıllık
Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel
Müdürlüğü, 2006, Ankara

Güven, Vedat:

“Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık
Sistemindeki Uygulamalar”, **Doktora Tezi**,
Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık
Enstitüsü, İstanbul, 2003.

Kaynarcalı, Ayşe:

“Gelişimleri, Özellikleri ve Katkılarıyla Yabancı
Bankacılık ve Türk Bankacılık Sistemi İçinde
Yabancı Bankalar”, **Yüksek Lisans Tezi**,
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Para-Banka Anabilim Dalı, İstanbul, 1992

Keskin, Ekrem:

“Bankacılıkta Risk ve Sermaye, Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesinde Bir Model Denemesi Performans Analizi”, **Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul, Mayıs 1991.

Sümer, Serdar:

“Yabancı Sermayeli Bankaların Finansal Karar ve Stratejileri: Türkiye Örneği”, **Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul, 2011.

Uçarkaya Sinem:

“Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü”, **Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, T.C. Merkez Bankası, Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Mart 2006.

Wu, Ji:

“Essays on Foreign Bank Penetration In Emerging Economies” Drexel University, **Doktora Tezi**, Mayıs 2008.

Çevrimiçi:

Alternatifbank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.alternatifbank.com.tr

A&T Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.atbank.com.tr

Bank Mellat: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.mellatbank.com

Bank of China: (2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.bankofchina.com.tr

Burgan Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.burgan.com.tr

Citibank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.citibank.com.tr

Denizbank: (2013- 2019 arasındaki yıllara ilişkin) Faaliyet Raporu
www.denizbank.com

Deutsche Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.db.com

Habib Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.hbl.com.tr

HSBC : (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.hsbc.com.tr

ICBC: (2015- 2019 arasındaki yıllara ilişkin) Faaliyet Raporu
www.icbc.com.tr

ING: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.ing.com.tr

Intesa Sanpaolo: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
<http://www.intesasanpaolo.com>

JPMorgan Chase : (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.jgmorgan.com

MUFG Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.tu.bk.mufg.jp

Odea Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.odeabank.com.tr

QNB Finansbank : (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.qnbfinansbank.com

Rabobank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.rabobank.com.tr

Societe Generale : (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu
www.societegenerale.com.tr

Turkland Bank: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu

www.tbank.com.tr

T. Garanti Bankası: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu

www.garantibbva.com.tr

Yapı ve Kredi Bankası: (2016, 2017, 2018, 2019 yıllarına ilişkin) Faaliyet Raporu

www.yapikredi.com.tr

Cull Robert, Peria Martinez, Soledad Maria: “Foreign Bank Participation and Crises in Developing Countries” World Bank, (www.worldbank.org)

Dexia: Annual Report 2006, (www.dexia.com)

Günel Hasan: “Uluslararası Bankacılık Hizmetleri”, (<http://www.yenimakale.com>)

KPMG Türkiye: 2017 Bankacılık Sektör Raporu,

http://kpmg.com/bankacilik_sektor_raporu

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK): “SPK Hakkında: Sermaye Piyasasında Meydana Önemli Gelişmeler”, (www.spk.gov.tr)

TBB: **Bankalarımız 1998**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 1999,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 1999**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2000,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2000**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2001,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2001**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2002,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2002**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2003,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2003**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2004,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2004**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2005,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2005**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2006,

<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2006**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2007,
<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2007**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2008,
<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2008**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2009,
<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2009**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2010,
<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2010**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2011,
<http://www.tbb.org.tr/tr>,

TBB: **Bankalarımız 2011**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2012,
<http://www.tbb.org.tr>,

TBB: **Bankalarımız 2012**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2013,
<http://www.tbb.org.tr>,

TBB: **Bankalarımız 2013**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2014,
<http://www.tbb.org.tr>

TBB: **Bankalarımız 2014**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2015,
<http://www.tbb.org.tr>

TBB: **Bankalarımız 2015**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2016,
<http://www.tbb.org.tr>

TBB: **Bankalarımız 2016**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2017,
<http://www.tbb.org.tr>

TBB: **Bankalarımız 2017**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2018,
<http://www.tbb.org.tr>

TBB: **Bankalarımız 2018**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2019,
<http://www.tbb.org.tr>

TBB: **Bankalarımız 2019**, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2020,
<http://www.tbb.org.tr>

TCMB: Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, www.tcmb.gov.tr

Tekfen Holding: 2012 Faaliyet Raporu (www.tekfen.com.tr)

TMSF: 2019 Faaliyet Raporu (www.tmsf.org.tr/raporlar)

ÖZGEÇMİŞ

Aylin Hacıoğlu, 1977 yılında İstanbul’da doğdu. 1995 yılında İstek Vakfı Özel Semiha Şakir Lisesi’nden, 1999 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi-İngilizce İktisat Bölümü’nden mezun oldu. 2003 yılında Yeditepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde MBA proramını tamamladı. 1999-2013 tarihleri arasında çeşitli özel (bir kısmı yabancı sermayeli olmak üzere) bankaların şube ve genel müdürlük bölümlerinin kurumsal pazarlama birimlerinde çeşitli pozisyonlarda görev yaptı. 2014-2016 tarihleri arasında ise Özyeğin Üniversitesi İşletme Enstitüsü’nde yüksek lisanslardan sorumlu yönetici olarak idari kadroda görev aldı. Evli ve iki çocuk annesidir.